[Pagina 1 - Fără text extras]

Olga Lukacs

Iluminismul

și impactul liberalismului

bisericile ardelene

la relația lui

Presa Universitară Clujeană

2016

Arbitri științifici:

Prof. universitate Dr. Dezso Buzogány

Prof. universitate Dr. Eniko Rüsz-Fogarasi

ISBN 978-973-595-997-5

Universitate

Universitatea Babeș-Bolyai

Presa Universitară Clujeană

Regizor: Codruţa Săcelean

Str. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel./fax: (+40)- 264-597.401

Email: editura@editura.ubbcluj.ro

http://www.editura.ubbcluj.ro/

3 Cuprins

[Pagina 7 - Fără text extractibil]

7 Cuvânt înainte

____

Sufletul fracturat al Transilvaniei se caracterizează prin diversitate etnică și culturală,

țară de graniță, dar în același timp formează și o punte între istoric

între regiunile culturale. De-a lungul secolelor, numeroase religioase, sectare și

grup etnic stabilit în această regiune din cauza imigrației, etnic

fie în timpul aşezărilor religioase, fie în timpul evenimentelor de război. Acestea sunt enumerate

grupurile formează o comunitate unică în toată Europa, cu un specific

spart

cu un element de ego și un sistem de relații. În aceste sisteme de relații,

În spiritul Iluminismului, întâlnim mai multe situații care

a permis apropierea confesiunilor, dar există și numeroase exemple

s-a dovedit a fi o sursă de răni, dureri și conflicte tragice

această epocă. Iluminarea, trezirea la conștiința națională, a fost

perioadă, care a dus și la noi tensiuni naționale și sectare.

Cei care aparțineau cultelor majoritare și privilegiate treptat

Au fost destinați să fie o minoritate, ceea ce a rezultat în secolul al XVII-lea

De la sfârșitul secolului al XIX-lea până la începutul secolului al XIX-lea, în Transilvania au avut loc schimbări spectaculoase.

în viața lui bisericească. Ca urmare a schimbărilor în politica bisericii, o nouă formă

iar în unele cazuri, situaţia socială, politică şi

activitățile instituțiilor sale religioase și culturale. Aceste schimbări

transformările internaţionale care au jucat un rol decisiv în apariţia ei

drept urmare relaţiile anterioare din regiunea sud-est europeană

au fost modificate radical.

Factorul decisiv în schimbările indicate a fost Imperiul Habsburgic din 1683 până

Considerăm războiul anti-turc dintre 1699 și 1700. Cel care închide aceste

În urma hotărârilor Păcii de la Karlóca (1699), centrala și

Sistemul energetic din sud-estul Europei. Influența turcească care a existat până atunci a fost

A fost înlocuită de aspirațiile habsburgice care erau mai potrivite cu cerințele sale. THE

Olga Lukacs

8 Puterea turcă în retragere a fost înlocuită de puterea imperială, care reprezenta deja o forță semnificativă.

absolutismul a ocupat-o până în Munţii Carpaţi.1 Transilvania a devenit un adevărat pod

a devenit Orientul definit de istoria religioasă și culturală greacă a Orientului

Europa, și religia romană occidentală și istoria culturală marcată de

Între Europa de Vest.

Această carte, fără a pretinde că este completă, descrie evenimente, idei,

prezintă curente care au influenţat decisiv Transilvania

identitatea sa religioasă și etnică.

Odată cu consolidarea puterii habsburgice, aceasta s-a schimbat radical.

În Transilvania, nu numai relaţiile politice, sociale şi economice,

dar și relația de putere a bisericii, care a fost modelată de idealismul epocii, Iluminismul

de asemenea puternic influenţat. Habsburgii erau diferiți de sfârșitul anilor 1680

au făcut planuri pentru a-și consolida cât mai repede poziția în Transilvania

de dragul. Cele mai favorabile oportunități în această direcție sunt oferite de factorii religioși.

beneficia

Au văzut-o în scrisul lui. Se pare că oamenii care au migrat în Transilvania

Armata austriacă s-a pregătit în mod conștient pentru această posibilitate.2

Problema apartenenţei teritoriale a Transilvaniei a dat naştere unor asemenea contradicţii încât

ceea ce nu erau politicienii, oamenii de știință și scriitorii cu minte progresistă

sunt capabili să depășească, iar acestea au dus la tragedii grave. Controversatul

istoria explică modul în care diferite națiuni și biserici

Istoriografia a luat și continuă să ia poziții asupra fenomenelor din trecut în diverse moduri.

în evaluarea sa și că istoriografia a contribuit într-o măsură considerabilă la

la dezvoltarea și cultivarea tendințelor naționaliste, precum și a bisericilor

atitudinea lor ostilă, competitivă unul față de celălalt.

Autorul acestei cărți a căutat să explice confesiunile transilvănene

Iluminismul și liberalismul însoțesc tendințele sale de convergență

epoca, evidențiind inițiativele care au promovat unitatea

susţinută, iar măsurile politice şi ecleziastice care

decalajul dintre biserici s-a adâncit și mai mult.

1 Zsolt Trócsányi: Politica habsburgică și guvernul habsburgic în Transilvania, Budapesta, Academic

Editura, 1988, p. 285–286.

2 O mare parte dintre capelanii de tabără ai trupelor erau călugări iezuiți care slujeau populației locale.

Ei s-au implicat foarte activ în îndeplinirea îndatoririlor pastorale. Dragomir, Silviu:

Românii din Transilvania și Unirea cu Biserica Romei. Documente apocrife privind

Începuturile unirii cu romano-catolicismul (1697 –1701), Cluj-Napoca, 1990, 3–5.

9 1.Stăpânirea habsburgică

modificările rezultate

În viaţa politică şi ecleziastică a Transilvaniei

___

În 1690, Leopold de Habsburg a luat și titlul de Principe al Transilvaniei, care

Transilvania a devenit parte integrantă a Imperiului Habsburgic. Apafi I.

După moartea lui Mihai (1690), împăratul Leopold a ordonat un guvern provizoriu

şefului ţării, care a condus ţara prin fiul minor al principelui decedat, II. tată

El guvernează în numele lui Michael. Diploma Leopoldinum confirmată

(până în 1848) Constituţia Transilvaniei şi drepturile bisericilor.2

Deoarece Guberniul era compus în mare parte din oameni reformați, a fost preluat de prinți.

de asemenea rolul său de organizator juridic şi bisericesc. Sfaturile laicilor și conducătorilor bisericii

de acum înainte „Supremum Reformatorum Consistorium Ecclesiastico -Politico-

care se întruneau regulat. Consiliul are destule

Avea o gamă largă de puteri și multe responsabilități ecleziastice. 1709-1713

Consistoriul General este constituit ca organ permanent de conducere al bisericii între

rium.3 În acest timp, mireni de rang înalt și funcționari ai Bisericii

cooperarea dintre Habsburgi a rezistat constant recatolicizării

a eforturilor sale de democratizare.4

1 Zsolt Trócsányi: Politica habsburgică și guvernul habsburgic în Transilvania, Budapesta, Academic

Editura, 1988, 224–241.

2 Ibid. 199–212.

3 Gábor Sipos: Formarea Consistoriului Principal reformat din Transilvania 1668–1713–(1736), în limba transilvăneană

Buletine științifice, 230, Cluj-Napoca, 2000, p. 73–78.

4 Ibid. 93.

 II. Războiul de Independență condus de Ferenc Rákóczi (1703–1711)

a avut un efect perturbator asupra soluționării problemelor religioase complexe din Transilvania,

în ciuda faptului că politica sa bisericească se baza pe spiritul iluminismului și viza unitatea

a aratat. (Vom reveni la această întrebare mai târziu.) Pacea de la Szatmár

După încheierea Tratatului de la Viena (1711), curtea vieneză a făcut eforturi serioase pentru a

pentru a rezolva problemele religioase.

Mai ales de la Leopold I la Maria Tereza, Casa de Habsburg a fost convinsă de acest lucru

A fost derivat din credința că garanția unității și păcii statului este

unitate de religie, care în cazul unei țări multiconfesionale era posibilă doar

să ne imaginăm că o singură religie este favorizată prin mijloace politice

au fost date și susținute economic, în timp ce celelalte confesiuni au fost

suprimat. Din secolul al XVIII-lea încoace, Biserica Catolică din Ungaria și deci din Transilvania

religia era considerată religia de stat. Viena a căutat să facă din religia catolică o politică

folosit ca unealtă, iar totul a fost făcut de catolicismul din Transilvania

pentru restaurarea Bisericii Greco-Catolice din Transilvania

putem urmari si in crearea lui. Formarea noii biserici

Considerăm acesta un moment important, de aceea îl vom discuta separat în capitolul următor.

Ne vom ocupa de asta.

Diploma lui Leopold a garantat cele patru religii stabilite începând cu 1690 –

romano-catolic, reformat

romano-catolic, unitar și evanghelic – libertate și

a garantat drepturile anterioare ale confesiunilor protestante, drept urmare

Restaurarea catolicismului a durat mult timp, în ciuda faptului că

Lipót – ignorând unele dintre cerințele Diplomei – a încercat acest proces

a accelera. Politica habsburgică a considerat-o foarte importantă în acest sens.

restaurarea episcopiei romano-catolice a Transilvaniei, care însă,

a întâmpinat rezistență din partea bisericilor protestante, mai ales după

Marea majoritate a populaţiei transilvănene era încă protestantă la acea vreme.5 Ei erau cei

Sistemul vicariat care era în vigoare în timpul principatului era încă menținut.

considerată şi oficială, ceea ce a dus la condiţii din ce în ce mai tensionate.6

5 Zamfir Korinna: Episcopia Romano-Catolică a Transilvaniei (1526-1711), în Bocșan, Nicolae;

Brandes, Dieter; Olga Lukács (ed.): Formarea și dezvoltarea instituțiilor episcopale

În Transilvania până în 1740 I., 2010. 106.

6 Zsolt Trócsányi: im 279–280.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

11 Restaurarea episcopiei catolice a Transilvaniei a fost inițiată de Ferenc Rákóczi

Războiul de independență condus de el a fost și el împiedicat. Rákóczi, aşteptând ca protestul

ordinele religioase apreciază politica sa religioasă generoasă și contribuie la

pentru restabilirea episcopiei Transilvaniei, la 14 aprilie 1707,

prezintă o propunere Adunării Naționale de la Târgu Mureș.7 Ordinele

Cu toate acestea, propunerea sa a fost primită cu atâta ostilitate încât prințul

a fost obligat să-l retragă. Problema restabilirii episcopiei este

Eșecul războiului de independență condus de Ferenc II Rákóczi și controlul habsburgilor asupra Transilvaniei

după consolidarea puterii sale, aceasta a fost pusă în repetate rânduri pe ordinea de zi și în cele din urmă

soluție cu numirea episcopului György Mártonffi în 1713.8 Austriacul

guvernul, prin decretul său din 11 decembrie 1715, a unit episcopia cu capitolul

odată cu reînfiinţarea eparhiei catolice a Transilvaniei

a fost egal.

În secolul al XVIII-lea, atât în Ungaria, cât și în Transilvania,

Catolicismul era considerat religia de stat. Conducătorii habsburgici

Potrivit comentariului lui Marczali, „s-a considerat aproape imposibil ca celălalt,

ca catolici, să fie supușii lor loiali. „Pornind de la această poziție,

Nu întâmplător ocuparea de birouri a însemnat și o luptă constantă pentru

între catolici şi protestanţi. În timp ce în secolul al XVII-lea protestanții erau

într-o poziţie avantajoasă din punct de vedere al guvernării naţionale, în timp ce Habsburgii

Odată cu începutul domniei catolicilor, aceștia au ocupat din ce în ce mai multe poziții cheie. The

timp de aproape o sută de ani după primul guvernator protestant

Nobilii catolici dețineau această funcție, în 1712 magistrații principali erau aproape

jumătate dintre ei erau catolici, deși încă reprezentau abia un procent din populație la acea vreme

reprezentaţi, iar marea majoritate a lorzilor erau protestanţi.9 Catolicul

După restaurarea episcopiei, episcopul a fost primul consilier al Guberniului.

În 1718, din cei doisprezece membri ai Guberniului, cinci erau catolici, trei

au fost reformați, doi luterani și doi unitari. Cei doi unitari

După moartea consilierului, în 1723, nu au mai fost numiți unitarieni,

iar catolicii au devenit majoritate absolută. Aceste confesionale

considerare

motive au existat și în alte locuri de muncă, ceea ce a dus la a

7 Zamfir Korinna (2010): p. 107.

8 Ibid. 108.

9 Zsolt Trócsányi: im 315–324.

Tranziția a fost recomandată când au aplicat 12 birouri. De asemenea, Maria Tereza

cu legile ei, dar și mai mult cu decretele sale secrete, catolicul ardelean

a sprijinit biserica şi a încurajat convertirile.10

În ciuda faptului că pragmatica sanctio din 1744 era religios

a recunoscut deja prevederile Diplomei Leopold și unirea celor trei națiuni

nu a vorbit despre cele patru religii consacrate. A trimis misionari în alte religii.

comunități, a favorizat convertiți, dar în 1751 a publicat

De asemenea, a susținut răspândirea religiei catolice prin decretul său de apostazie. THE

Potrivit decretului, cei care au părăsit

Biserica Catolică, sau cei care erau în religia catolică

botezat, dar l-au lăsat.11 Despre convertiri și amestecat

Discutăm despre căsătorii într-un capitol separat.

Maria Tereza i-a oprimat în mod deosebit pe unitarieni și pe anabaptiști

el.12 Pentru a promova convertirea lor, l-a numit pe episcopul Antal Baytai – pe care el însuși

l-a numit personal și astfel a acționat adesea ca executor al decretelor sale

era într-o situație dificilă – i-a ordonat să lanseze o misiune printre ei.

Unitariștii au fost excluși din funcție. Au vrut să-i expulze pe anabaptiști

Din Transilvania, atâta timp cât nu se convertesc la catolicism. Cu toate acestea, Baytai s-a opus acestui lucru.13

Adunarea Națională din 1752 a interzis studenților protestanți de la

să-și continue studiile ca bursier (alumnus) la o universitate străină

continua. Singura excepție de la aceasta a fost dacă studentul

Au putut să-și acopere cheltuielile pe cheltuiala lor. În 1763 însă, regina

a interzis tinerilor de toate confesiunile să studieze în străinătate, cu excepția

a fost dat cazurilor excepţionale.14

Ca compensație pentru călătoria de studii în străinătate, Maria Tereza a propus

planul de a înființa o universitate protestantă în Transilvania și a comandat

Gubernium, precum și episcopul catolic, să facă acest lucru practic

10 Zamfir Korinna (2010): im 100.

11 Sándor Bíró, Mihály Bucsay: Istoria Bisericii Reformate Maghiare, Sárospatak, 1995.

190–191.

12 Sándor Kovács: O scurtă istorie a Bisericii Unitare din Transilvania, în Brandes, Dieter; Grajdian,

Vasile; Olga Lukács (ed.): O scurtă istorie a bisericilor și comunităților religioase din Transilvania,

2008. 141.

13 Zamfir Korinna (2010): im 101.

14 Márton Horváth (ed.): Istoria educației maghiare, Budapesta, Tankönyvkiadó, 1988. 132.

13 să negocieze cu părțile interesate implementarea acestuia. Biserica Reformată este

a respins planul pentru că a insistat ca tinerii săi să continue

a călători în străinătate. În paralel cu acest plan, în Transilvania au fost propuse următoarele:

ideea unei universități comune. Universitatea interconfesională din Cluj-Napoca

s-ar fi înființat, unde ar fi funcționat patru facultăți: drept, filozofie, medicină și

teologie. Totuşi, şi acest plan a eşuat.15

Cel al II-lea. Cel mai important decret al politicii bisericești a lui Iosif a fost cel din 1781

a emis Edictum tolerationiae. Principiul pragmatic formulat în Edictum

Pe lângă aceste considerații, libertatea de conștiință și de creștin

ideea de libertate de asemenea.16

Introducerea decretului a caracterizat patrimoniul transilvanean în așa fel încât acesta

„libertate pentru religiile stabilite, pentru ritul grec neunit

și toleranță." Prima parte principală a regulamentului prevede cele de bază

conţineau reguli (Regulae Normativae) care fuseseră în vigoare în săptămânile precedente

a fost reorganizat de protestanţii din Boemia şi Moravia, Austria şi Ungaria şi

situaţia ortodocşilor. Întrucât în acest aranjament Biserica Catolică a păstrat

statutul juridic pe care punctul 6 din norme îl definește drept „religio dominans"

candidat, acest decret nu putea fi extins și asupra Transilvaniei. Pentru a

Guvernul ardelean împiedică proclamarea decretului de toleranță în Transilvania.

Cancelaria a înaintat de două ori o propunere la tribunalul vienez. In sfarsit

György Bánffy, guvernatorul la acea vreme, a reușit să facă decretul doar informativ.

să fie încorporate în legislaţia transilvăneană. Doar în scop informativ

Punctul principal al normelor permitea „practica religioasă privată" în

pentru protestanţi şi ortodocşi unde nu există practică religioasă

nu aveau nici unul.17

A doua parte principală a decretului conține prevederile aplicabile Transilvaniei.

instrucţiuni. Prevederea a autorizat Guberniul să autorizeze

solicitări de la parohii pentru construirea și reconstrucția bisericii. Cu asta

Cele două decrete anterioare din 1727 și 1763 au fost desființate prin rezoluție,

ceea ce a făcut ca construcția templelor să fie supusă permisiunii imperiale. Regulamentul

15 Ibid. 134.

16 István Juhász: Decretul toleranței și bisericile transilvănene, în Crez și răbdare. Învăţa-

eseuri despre istoria Bisericii Reformate Transilvane și teologie între 1542 și 1792,

Cluj-Napoca, 1996, 130.

17 Ibid. 131.

Olga Lukacs

El a început 14 mișcări de construcție a bisericii la nivel național, dar a părăsit

cazul bisericilor luate cu forţa în deceniile precedente.18

Al doilea și al treilea punct au soluționat problema căsătoriilor mixte, iar

statutul religios al copiilor născuți din astfel de căsătorii. Și-a șters reverul.

și, în general, a afirmat că copiii sunt clasificați în funcție de sexul lor.

urmează religia părinților lor, dar au lăsat în vigoare contractul de căsătorie pe care îl făcuseră deja

inversări.19

În conflictele catolico-protestante prelungite prin Edictul de toleranţă

Mai grav era că împăratul considera toleranța ca pe ceva străin de biserică.

a vrut să o forțeze asupra bisericilor.

Edictul de toleranță a acordat catolicilor libertate religioasă limitată

confesiuni.20 În conformitate cu aceasta, se putea predica liber,

Comunitățile puteau construi biserici, școli și preoți în funcție de mijloacele lor financiare.

și puteau angaja un profesor. Pe lângă aspectele pozitive ale regulamentului, acesta mai conținea

măsuri care au împiedicat buna funcţionare a vieţii bisericeşti

curgere. Acestea erau: vizita episcopului și tot felul de culegeri

interzicerea, permisiunea de a ține ședințe sinodale și consistoriului general

obligatoriu etc.. Cu toate acestea, chiar şi în Biserica Unitară

interiorul se amestecă

și construcție exterioară. Odată cu relaxarea cenzurii, a fost publicat în 1787.

Opera postumă a lui Mihály Szentábrahámi Lombárd, „Summa universae

theologiae christianae secundum unitarios" (Teologia creștină după unitarians).21 Decretul de toleranță

În următoarea jumătate de secol, aproximativ cincizeci de biserici și școli unitare

construit.22

În jurul anilor 1790–1791 s-a dezvoltat o nouă situație între biserică și stat, deoarece regele Carol al II-lea.

Cu puțin timp înainte de moartea sa, Iosif și-a revocat câteva dintre decretele sale, prin urmare

a început o nouă încercare de reorganizare. Împăratul în 1789

a promis că va convoca Adunarea Națională și așa a avut loc în 1790–1791.

18 Ibid. 130–131.

19 Elemér Mályusz: Decretul de toleranță. II. Iosif și protestantismul maghiar, Budapesta,

1939, 438–439.

20 Elemér Mályusz (1939): im

21 Endre Masznyik: Michael Szentábrahámi ca dogmatic, Jurnal teologic, 1903.

iulie−1904. 1−5 septembrie. Nr. 199-211, 267-280, 337-319.

22 Dezső Szabó: clădirea bisericii în Biserica Unitară la 30 de ani după decretul de toleranță

sub, Christian Sower, 1981, 157−177.

 către adunările naționale din Bratislava și Cluj-Napoca. Sugestiile făcute aici au deja

II. Leopold a încorporat-o în legea religioasă din 1791.23 Legea privind Transilvania

Dintre articole, II. confirmă diploma Leopold și recunoaște cele patru stabilite

religie, care sunt menționate în LII. c. potrivit cărora au dreptul la egalitate și libertate deplină.

Au fost repetate mai multe prevederi anterioare. Ceea ce era nou era că

Se referea la returnarea bunurilor materiale, și anume înainte de Diploma

a returnat bisericile și veniturile parohiale luate în schimbul despăgubirilor

trebuia furnizat Bisericii Catolice.24 De asemenea, nou este că

a trimis cazurile de căsătorie la instanțele religiilor stabilite – aceasta este în contrast cu

a fost II. decretul lui Iosif, care a încredințat acest lucru forului secular. Cel stabilit

religiile își puteau publica propriile cărți religioase, iar dreptul de cenzură era al lor

Era vorba despre un episcop. Adunarea Națională Cluj-Napoca a mai declarat că

Educația de șase săptămâni este o condiție pentru ca catolicii să-și schimbe religia și în Transilvania

ar trebui să fie, al căror scop a fost să lumineze partidul catolic despre credința lor

valorile și, prin urmare, încearcă să-l abată de la intenția sa.25 The 1832 and 36

În urma negocierilor parlamentare dintre

a devenit abandonul religiei catolice. 26

Legile au reprezentat un progres semnificativ în practica religioasă protestantă.

conflictele ulterioare după aceasta sunt mai probabil să fie amestecate

a apărut în legătură cu căsătoriile, una dintre reflectările cărora este diferită

un mare număr de petiţii şi plângeri păstrate în arhivele episcopale ale bisericilor.

La începutul secolului al XIX-lea, oficiile guvernamentale din Transilvania, de asemenea, sistematic

au încercat să-i împingă pe protestanți. Pentru că viața constituțională

întrerupt de zeci de ani, repararea nemulțumirilor protestanților a fost doar

se puteau aştepta la favoarea domnitorului. Dar manifestările acestui har

aveau o valoare foarte dubioasă. Așa a fost cazul, de exemplu, cu seminarul teologic protestant vienez.

înfiinţarea instituţiei de învăţământ în 1821. Scopul real al teologiei era să

23 Vezi. József Irinyi: Istoria creării celei de-a 26-a legi religioase din 1790–91, Budapesta,

1857.

24 Sándor Bíró, Mihály Bucsay: Istoria Bisericii Reformate Maghiare, Sárospatak, 1995.

198–199.

25 István Juhász: Decretul toleranței și bisericile ardelene, în Credință și răbdare.

Studii despre istoria Bisericii Reformate Transilvane și teologie între 1542 și 1792,

Cluj-Napoca, 1996. 131.

26 Jenő Zoványi: Istoria protestantismului în Ungaria până în 1895, Budapesta, Attraktor,

2004, 191–196.

 Teologii protestanți maghiari și austrieci nu ar trebui să mai aibă motive

a călători în străinătate pentru studii. Ultimii zece ani ai domniei lui Francisc I

Resurgerea vieții constituționale maghiare în 1918 le-a oferit protestanților ocazia

să-i aducă în fața țării în interesul egalității lor religioase depline

muta.27

Spiritul Restaurației s-a găsit în principal în nobilimea conservatoare și în V.

În timpul guvernării lui Ferdinand, era încă atât de puternic încât liberalul

Proiectele religioase au eșuat în mod repetat, mai întâi între 1832 și 1836

în camera superioară, iar mai târziu în opoziţia curţii între 1839 şi 1840. 1834-

Adunarea Națională din 1835 a venit cu o mulțime de nemulțumiri, printre care au existat

Au existat și nemulțumiri ale protestanților: neglijarea lor de către superiorul competent

în birouri, refuzul de a permite consistoriului principal să intre în Viena și la Sfântul Ștefan

încălcarea sărbătorii zilnice.28

Ordinele naționale și reforma au fost relaxate la Adunarea Națională din 1842.

reclamatii din partea publicului, daca numirile se fac dintre cele recomandate de Adunarea Nationala

iar printre ei se aflau multe figuri marcante ale Bisericii Reformate

a fost prezentat. Chiar și la ultimii oficiali de rang înalt, zece din douăzeci și patru erau romani.

era catolică, în ciuda faptului că naţiunea legitimă politic abia avea o

o șesime dacă era romano-catolic. Dar protestanții sunt încă majoritatea

au fost. Guvernul căuta o soluție pașnică. Din 1832, șase săptămâni de educație

nu a fost păstrat, la convertire și căsătorii mixte, cel

Protestanții au ignorat interdicția guvernului. Treptat, cel

Creştinismul reformat transilvănean a fost pus în stare de egalitate.29

În Transilvania nu s-a ținut nicio adunare națională după 1842 până în 1848, așadar

A fost lăsată la latitudinea adunării naționale desfășurate anul trecut să decidă dacă religiile stabilite

egalitatea între bărbați și femei și rezolvă problemele controversate ale acestora.30

27 Judecătorul Alexandru; Mihály Bucsay: im272.; Imre Révész: Istoria protestantismului în Ungaria

teorie, în Manualul științei istorice maghiare, Kolozsvár, III.4./1923. 60.

28 József Pokoly: Istoria Bisericii Reformate din Transilvania III., Budapesta, 1904. 184–185.

29 Colecția Kolozsvár Arhivele Bisericii Reformate din Transilvania (ErdRefLvt) 1867. Sinod

Potrivit J. 53., chiar și în anul compromisului, problema căsătoriilor mixte a fost adesea

punctul secvenței subiectului. József Eötvös consideră că inversările sunt „ceva” care „toate

„este împotriva libertății”. El crede că nimeni nu ar trebui să se angajeze în avans

astfel încât chiar dacă ar fi să-și schimbe convingerile, le-ar promite copiilor săi în avans a

creşterea sa într-o religie care contrazice unele dintre convingerile sale.

30 József Sándor (ed.): Documentar despre ultima istorie juridică a Transilvaniei, 1848–1865, Cluj-Napoca, 1865.

 În 1848, la Cluj-Napoca a fost declarată unirea, privilegiile feudale au fost desființate.

Au abolit iobăgie și drepturile civile individuale. Anul 1848

Revoluţia, cel puţin pentru o vreme, a avut puterea de a unifica ţara şi

a avut și un impact asupra bisericilor.31 Cu toate acestea, revoluția nu a fost

Curând a căzut din cauza superiorității militare și a conflictelor etnice interne.

Cu toate acestea, istoria nu a mai putut fi inversată, iar în secolul al XIX-lea,

Conștiința național-culturală maghiară era deja atât de puternică încât confesiunea

a fost capabil să integreze diferențele. Această colaborare națională este una dintre

explicaţia modului în care apare relaţia catolico-protestantă

toleranță și chiar cooperare în momentele critice.

1.1. Diversitatea tot mai mare a bisericilor transilvănene

sub influenţa politicii habsburgice

1.1.1

. Înființarea Bisericii Greco-Catolice Transilvane

Rolul important al politicii confesionale a Habsburgilor în istoria bisericii

există, mai ales în contextul transilvănean. Primul caz ardelean al acestei politici

manifestarea este nașterea unei confesiuni care a supraviețuit până în zilele noastre

se află în centrul dezbaterilor aprinse.32 Și aceasta este Biserica Greco-Catolică.

Pentru ca Imperiul Habsburgic multireligios și multietnic să supraviețuiască în secolele XVII-XVIII,

Pentru a înțelege istoria secolului al XIX-lea, este foarte important să înțelegem mai întâi politica sa bisericească33

pentru a cunoaște. Expansiunea catolică din secolele XVI-XVII, armatele imperiale

Inspirat de victoriile sale34, a fost reînviat cu o nouă vigoare. Biserica Românilor

Planul pentru unire are rădăcinile în principiile fundamentale ale politicii de stat și bisericești ale vremii.

31 Un exemplu în acest sens este scrisoarea episcopului Transilvaniei Miklós Kováts către diaconii și preoții săi, în care

transmite textul proclamației Pest din 15 martie și îi invită pe episcopi să evite

Ar trebui să organizeze o colecție în Piața Szabadság din Budapesta pentru a sprijini lupta pentru libertate

o amintire memorabilă. Gyulafehérvár, 24 aprilie 1848. 544/1848., în János Sávai (ed.): The

Arhivele parohiilor catolice din Ținutul Secuiesc I., Szeged, 1997, 516.

32 Cf. Marte, Johann; Ioniță, Viorel; Mârza, Iacob; Stanciu, Laura; Suttner, Ernst Christoph (n.red.): Unirea românilor transilvăneni cu Biserica Romei, I. De la începuturi până în prezent anul 1701. Grupul de studiu al Fundaţiei Pro Oriente pentru cercetarea Uniunii Bisericilor din Transilvania, București, Editura Enciclopedic, 2010.

33 Teodor, Pompiliu: Politica confesională a Habsburgilor în Transilvania (1692/1700), Caiete David Prodan, I/2, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994, 15.

34 Nou. Interferen ţe iluministe europene, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1984, 38.

 Politica contrareformei, pe de o parte, privea Biserica Răsăriteană, iar pe de altă parte, la cea papală.

parte a mișcărilor de unificare catolice încurajate de Curie, pe de altă parte, cel

Din pretenţiile politicii habsburgice privind condiţiile din Transilvania35

apare. Inițial, instanța a trebuit să se gândească cu atenție

De asemenea, poate folosi armata pentru a-și aplica politica bisericească. THE

mai târziu, însă, a fost nevoit să folosească metode mai precaute36.

1.1.1.1. Circumstanțele dinaintea fuziunii

Planul și intenția de unire a României au fost în primul rând opera lui Leopold I.

Ea provine de la împăratul și cardinalul Leopold Kollonich37, care erau statul

ca parte a eforturilor de a realiza unitatea, politica religioasă imperială

au fost determinanti. În Transilvania, acestui lucru i s-a acordat o importanță deosebită

politica religioasă care luptă spre unitate ar trebui să se bazeze pe diversitatea credințelor, naționale și

diversitatea constituțională. Contrareforma a avut o intenție evidentă

expansiunea dincolo de granițele stabilite în Pacea de la Karlóca38

în provinciile nou anexate.

Există însă și o opinie care ignoră motivele politice și eu.

Leopold a supravegheat personal toate măsurile legate de unificarea bisericii.

o consideră o credință religioasă; Peter F. Barton, care crede acest lucru, numește „Baroc

„Prototipul unui credincios catolic baroc”

Frommen”)39 cheamă domnitorul. El se referă la aceeași credință religioasă

Evlyia Celebi, o călătoare turcă contemporană, a mai scris următoarele în acest sens:

a notat: „După victoria de la Viena, Leopold și-a exprimat recunoștința pentru victorie spunând

a promis că va restabili domnia lui Dumnezeu pe pământ.”40

35 Bernath, Mathias: Habsburgii și începuturile națiunii române, Wolf, Marionela

(trad.), Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994. 78.

36 Ibid. 80.

37 Kollonich, Arhiepiscop de Esztergom și Prinț-Primat al Ungariei, persoana cea mai influentă din curtea imperială

era printre oamenii lui. S-a născut în 1631 într-o familie nobiliară austro-ungară. Cu turcii

A câștigat merite militare la Cavalerii Maltei și apoi, cu sprijinul instanței,

S-a ridicat repede printre rândurile bisericii. Poezia lui Márton Szent-Iványi de laudă a

El este numit „Apostolul Răsăritului” (Apostolus Orientalium).

38 Teodor, Pompiliu: im 17.

39 Barton, Peter F.: Iezuiți, janseniști, Josephinieni. Un studiu de caz privind perioada de toleranță timpurie:

Der Fall Innocentius Feßler, Wien-Köln-Graz, 1978, 134. Autorul subliniază că Leopold

În timpul domniei sale, cultul lui Iosif și Mariei a devenit proeminent. Lipót pe zi

s-a rugat la ei. Istoricul baroc Eucharius Rinck a consemnat că Leopold I a făcut-o deja

Chiar și când era copil de șase ani, el s-a rugat Mariei în orice situație.

40 Lhotsky, Alfons: Austrian Baroque, în: Eseuri și prelegeri V. Din moșie,

Viena, hg. V. Hans Wagner, Heinrich Koller, 1976, 201–219.

19 Aceasta este și lucrarea de purificare a lui Lipót, „restaurarea împărăției pământești a lui Dumnezeu”

Se spune că ar fi vrut să reinstaleze credincioșii protestanți în Boemia. Deja la
De la începutul secolului al XVII-lea, răutatea imperiului față de ei a fost evidentă.
putere, care a devenit din ce în ce mai puternică din 1653 și în timpul domniei lui Leopold
devenit.41 Dar brevetul imperial din 1781 a oprit deportările. În acel moment
înregistrările arată că în imperiu existau aproximativ 80.000 de oameni
persoana deportată a fost înregistrată.42 Împăratul Leopold I, însă, nu a făcut-o
în afară de a continua de la predecesorii săi și prin Societatea lui Isus
a inițiat linia politică a bisericii, asistență și cooperare
asigurarea implementării măsurilor bisericeşti.
Acțiunile puterii politice și rezultatele prozeliților iezuiți împreună
a asigurat Biserica Catolică în Europa Centrală și Răsăriteană la sfârșitul secolului al XVII-lea
biserică
reînnoirea Bisericii în spiritul rezoluţiilor Conciliului de la Trent43
succes. Această activitate de recatolicizare și cucerire a întărit pe
Catolicismul a câștigat noi credincioși și teritorii în Europa Centrală, din ce în ce mai mult
răspândindu-se mai degrabă spre est.44 Prima realizare semnificativă în această direcție a fost cea
A existat o unire la Brest în 1596, în care o jumătate din Biserica Ortodoxă Rutenă
a acceptat unirea cu Roma45. Chiar dacă acesta este
Acest eveniment a devenit o sursă a multor contradicții, răspândirea catolicismului spre Orient
Autoritățile l-au evaluat ca un exemplu de urmat în ceea ce privește răspândirea Apoi the
Odată cu Unificarea Ujhorodului în 1646, catolicismul a câștigat noi teritorii în Transcarpatia.
cucerit.

41 În regiunea Hausruckviertel din Austria Superioară, 250 de persoane au fugit în 1684 și 860.
convertiți, 600 de oameni din Salzburg au trebuit să părăsească granițele țării, 1691 și 1692
În timpul războiului, 70 de oameni au fost exilați din Dürrnberg. Desigur, zeci de mii de emigranți

au părăsit țara în mai multe valuri începând din 1731–1732; numărul lor în 1733–1734 a fost

Cel mai mare a fost în Austria Superioară, Carintia și Stiria. Acești oameni sunt pentru

Ei au suferit pentru credința lor, deoarece documentele protestante pe care le aveau erau clasificate drept eretice.

autoritățile au făcut-o. Au fost nevoiți să părăsească provinciile austriece și să găsească refugiu în Ungaria.

Au fost găsite în Ungaria, Transilvania și Silezia. Vedea. Rottenburger Jahrbuch für istoria bisericii,

XIII., 1994. Peter G. Tropper: Emigrat, Missioned, Deported, 182.; Wodka, Josef: Biserica

în Austria, Herder, Viena, 1959.

42 Epoca rațiunii, 32.

43 Sándor Bonkáló: Rutenii, Budapesta, 1997, 109.

44 Cf. Olga Lukács: Politica religioasă habsburgică în Transilvania în secolele XVII-XVIII. la începutul secolului,

Buletine de istorie militară, Budapesta, 2003, nr. 3-4. 803-823. Nou. Politica religiei în

Transilvania în primul deceniu al administraţiei habsburgice, sau împrejurările din

Apariția Bisericilor Greco-Catolice Române, în Studia Caroliensia, A

Revista Universității Reformate Gáspár Károli, Budapesta, 2004, nr. 3-4, 271–286.

45 Imre Timkó: Creștinismul Răsăritesc, Biserici Răsăritene, Budapesta, 1971. 456.

Olga Lukacs

20 Aceste două exemple de unire a ortodocșilor cu Roma sunt

Actul său este de fapt o introducere în Ortodoxia românească transilvăneană.

pentru evenimentele planificate. În cazul acestei biserici, ele intră în joc

cele acumulate până la sfârșitul secolului al XVII-lea de către liderii ortodocși români ai Transilvaniei

revendicări susținute și de protestanți, care sunt împotriva protestantismului

apărare, riturile și calendarul anterioare, precum și tradiția ortodoxă

erau destinate să servească conservării.46

În împrejurările anexării Transilvaniei, Imperiul Habsburgic

încearcă să-și echilibreze propria politică internă și liniile bisericești

să creeze prin unirea românilor cu Biserica Romei.

Mai mult, transformarea ordinului religios transilvănean a fost influențată de social și

Se justifică şi prin subjugarea sa politică.47

Unificarea rutenilor din imperiu și Episcopia de Munkács în 164648

considerat un model. Unificarea Ungariei Superioare a fost reperul

punct la care a fost măsurat Principatul Transilvaniei. Acțiunile care

În părțile de nord-vest ale Transilvaniei, Demetrios Monastelli, numit de domnitor în 1685

în rit bizantin preoții din județele Szatmár, Ugocsa, Bereg și Szabolcs

marele preot a fost numit moderator, iar Josephus de Camellis în 1689

A devenit „Vicarul apostolic al grecilor" al Eparhiei Munkács, tovarășul său de arme

S-au desfășurat sub influența preoților și a credincioșilor români, prin însăși natura lor

interesul său de a accepta catolicismul.49 În zona Satu Mare

În cazul preoților în viață, convertirea a avut succes și pentru că cei uniți

Pentru pastori50, relația domn-slujitor a încetat.

Eliberat la 23 august 1692, la cererea lui Josephus de Camellis

Diploma a marcat eforturile de unificare începute în mediul românesc

temeiul său legal. În aceasta, privilegii egale cu cele ale romano-catolicilor

a oferit privilegii și scutiri clerului ruten, definind

46 Hitchins, Keith: Clerul român în Transilvania înainte de Unirea cu Roma, în Gorun,

George; Pop, Ovidiu Horea (ed.) 300 de ani de la Unirea Bisericii Române în

Transilvania cu Biserica Romei, Presa Universitară Cluj, 2000, 51–68.

47 Bernath, Mathias: 58.

48 Ghitta, Ovidiu: Catolicismul și românii în eparhia Mukačevo (sfârșitul secolului al XVII-lea–

începutul secolului al XIX-lea), Cluj-Napoca, 1998, 92.

49 Miron, Greta Monica: Unitatea religioasă. România între evoluție substituțională, religioasă

şi cultural 1697–1780, Cluj-Napoca, 1998, 24.

50 Lupaş, Ioan: Istoria bisericească a românilor ardeleni, Cluj-Napoca, 1995. 106.

 obligaţia ajutorului de stat pentru construirea de locuinţe de pastori, şi

donatia de terenuri bisericesti si cimitire.51

În Brest, Uzhhorod și Munkács, elita bisericii ortodoxe

a văzut în unificare posibilitatea realizării speranțelor politice, cel

ameliorarea situaţiei financiare a clerului şi realizarea unui nou rang social.

Fiind la înălțimea ofertei, conducerea bisericii ortodoxe a sărbătorit începutul secolului

în circumstanţele unei crize religioase tipice de conştiinţă de sine, el începe să

a negocia. Mai mult, acestor influențe externe li se alătură și factori interni.

în desfăşurarea evenimentelor. La sfârşitul secolului al XVII-lea, o dinamică

Ei duc o nouă politică și are și o latură spirituală. Conducerea bisericii romane

Sub influența voievodului Țării Românești, el începe să renunțe la influența reformată.52

Studiind relațiile politice și ecleziastice ale vremii, devine clar

Devine clar că factorii de putere responsabili de modelarea evenimentelor53 sunt importanți

Ortodoxiei române i s-a dat un rol. Tocmai de aceea românii

Pentru a ilustra rolul său în Transilvania, lăsați-l aici pe contemporanul Andreas.

Scrisul iezuit Freyberger, în care autorul evidențiază influența romană a românilor

originea, și se referă și la situația lor politică: „sunt răspândite în toată Transilvania, aici

În Ținutul Secuiesc, precum și în ținuturile și scaunele sașilor. Nu există sat,

oraș sau țară

Păcat că nu ar avea românii tăi. Genul

cu toate acestea, numărul sătenilor sau al păstorilor este încă semnificativ.”54

Freyberger pictează o imagine a socialului, cultural și religios
circumstanțe și presiunea pe care preoția de conducere
Este împovărat de dependența de creștinii reformați. Nici lui nu-i lipsește.
să menţionăm că este un popor de origine latină. (Desigur, că
pentru a demonstra că acest popor trebuie să se întoarcă la Roma în religia lor.)
Astfel, folosirea românilor „în slujba interesului statului", cel
În calculele oamenilor de stat vienezi, Leopold I poate să fi jucat un rol important
în vremea lui, pentru că unirea – care a adus nu numai schimbare bisericească – a fost cea
51 Aceste măsuri nu au fost incluse doar în diplomele Lipót ale unirii, ci mai târziu în Maria.
Poate fi găsit și în charterele Theresei care acordă privilegii. Aceasta este dovada că imperiul
Pentru mine, ei au făcut parte din politica bisericească de multă vreme.
52 Teodor, Pompiliu (1994): p. 19.
53 Ágnes Várkonyi (ed.): Istoria Ungariei. 1526–1686 I., Budapesta, 1987. 198.
54 Freyberger, Andreas: Historica relatio unionis walachicae cum romana Ecclesia, Clusium,
1996, 33.

Pe de o parte, a influențat și relațiile constituționale ale a 22 de „națiuni". Pe de altă parte însă
Instanța a fost avertizată de împrejurări să fie precaută, deoarece chiar și aspectul ei
trebuia să evite încălcarea constituţiei principatului.
Nobilimea predominant reformată și-a amenințat însă privilegiile.
Clerul român unit și-a văzut ridicarea din rândurile iobagilor prin mijloace sociale și legale.
în ridicarea ei. Promisiunea uşurării poverilor iobăgiei a atras mulţi români
a câștigat și sprijin pentru planul de unificare. Cu toate acestea, majoritatea sunt maghiari și
A fost în slujba nobilimii secuiești. Natura confesiunilor necatolice -
De-a lungul timpului, opoziţia faţă de ardeleanul

Românii s-au ridicat pentru a-și apăra credința ortodoxă amenințată55. Această mișcare

puternic susținută de marii preoți ai Bisericii Răsăritene și a voievodatelor române,

mai ales domnitorii Valahiei56.

Biserica Ortodoxă Transilvană poate fi rezumată în următoarele trei puncte:

Legătura românilor cu Roma și religia dinastiei austriece

motivele fuziunii:

1. Imperiul trebuia să întemeieze un imperiu al secolului al XVII-lea în Transilvania.

Până la urmă, Biserica Catolică ar trebui să aibă mai multă greutate.

2. Sunt tentante pentru românii cu statut de „tolerat” și „permis”.

au existat promisiuni în afara vieții religioase.

3. Unirea românilor cu Biserica Romei este rezultatul existentei

a servit la contrabalansarea situației57, loial imperiului,

reprezenta o bază demografică semnificativă.

Tabăra iezuiților ajunsese deja în Transilvania cu trupele invadatoare.

pastorii s-au ocupat de crearea premiselor care

care erau pentru biserică şi dinastie cu un secol şi jumătate mai devreme

ar putea servi la recâștigarea teritoriului pierdut. Se dezvoltă în această direcție

Activitatile diplomatice ale lui Antidius din momentul ocuparii Transilvaniei

Dunod este şi plenipotenţiar imperial.58

55 Bernath, Mathias: am 80 de ani.

56 Brunner, Otto: Austria și Țara Românească în timpul războiului turc din 1683–1699,

Vol. XIV., Innsbruck, Institutul de Cercetări Istorice, 1930, 320.

57 Bocsan, Nicolae; Lumperdean, Ioan; Pop, Ioan-Aurel: Etnie și confesiune în Transilvania

(secolele XIII–XIX), Oradea, Fundația Trei Crișuri, 1994, 57.

58 Lupşa, Ștefan: „Biserica Ardeleană și unitatea ei” în 1698-1710, în BOR, București, 1948, 12. s.

următoarea p. Autorul notează: „împreună cu trupele invadatoare din 1687 și 1688

 Punând în practică planurile lui Kollonich, ordinul iezuit a făcut numeroase,

A fost asistat de un consilier cu experiență. Așa era Gábor Hevenesi,

rectorul mănăstirii iezuite Sfânta Ana din Viena, Johann Galdenblad, care

l-a reprezentat pe cardinalul Horatio Olivieri la Congregația Romană a Inchiziției,

rector al Colegiului Grec din Roma, care a argumentat cazul pentru unirea cu Papa,

Nicolaus Commenos Papadopoli, profesor de teologie la Padova

și consilierul cardinalului în probleme de propagandă, care, ca originar din Creta,

Era un excelent expert în ortodoxie.59

László Pál Baranyi a jucat un rol important în alte evenimente.

preotul orașului Gyulafehérvár60, care are contact direct cu clerul român61

construit relații. Cu toate acestea, încercările de prozelitism ale lui Baranyi au fost întâlnite cu ale lui Illyés

Episcopul catolic András nu a reacționat deloc. Greco-catolic independent

împotriva înființării unei episcopii, ghidată de interese personale, cel

În discuţiile cu iezuiţii, Baranyi a demonstrat cu argumente de drept canonic că

Este interzisă înființarea a două scaune episcopale pe teritoriul unei eparhii62.

Uniunea bisericească condusă de la Viena și Roma a fost dedicată

eforturile au avut ca scop – deși mai slab – creșterea culturală

si umbra lui. Căci în timp ce nivelul de educație al clerului și al poporului „schismatic”.

este sub un anumit „prag”, propaganda nu poate rezona cu ele.

Analfabetismul frustrant al preoților ortodocși63 a fost plâns de Kollonich în De

În memoriul său către Congregația de Propaganda Fide (Societatea lui Isus):

Iezuiții au venit în Transilvania și au început să spună românilor să se unească

cu catolicii pentru că împăratul o vrea și, în schimb, sunt egali cu catolicii

le va da drepturi. Această propagandă a fost semnalată Moscovei la 13 septembrie 1688.

Stareţul Isaia al Muntelui Athos, subliniind că chiar dacă s-au împotrivit în zadar, împăratul a decretat

îi va forța să se unească”.

59 Bernath, Mathias: ed. 83; László Makkai: Istoria Transilvaniei, II., Budapesta, 1993, 886.

60 Vezi. József Marton: Uniunea religioasă de la Gyulafehérvár (1697-1701). István Apor și Pál Baranyi

Rolul lui László în crearea uniunii, Studia Universitatis Babes-Bolyai Theologia

Catholica Latina, 2003, nr. 1. 111–120.

61Ordinul iezuit a fost alungat din Transilvania în 1588; restabilirea rezistenţei

s-a ciocnit. Prin urmare, au trebuit să procedeze cu prudență la începutul activităților lor. Societatea lui Isus

și-a recâștigat treptat nu numai vechiul sediu, ci și arhiepiscopul prinț-primat

cu sprijinul Târgu Mureșului, Sibiului, Făgărașului și altor locuri

și-a construit baze.

62 Teodor, Pompiliu (1994): 84; R. Agnes Várkonyi: im 197.

63 I. Zoltán Tóth: Primul secol al naționalismului românesc transilvănean 1697–1792, Csíkszereda, Pro

Tipărit, 1998, 29.

Olga Lukacs

24 „Ignoranța acelor preoți și episcopi este extraordinară”, a scris el,

relatând despre „inconstanța” ortodocșilor din Ungaria.

Ascensiunea culturală a poporului unit a fost, prin urmare, și un scop fundamental al

propagandă. Tineretul român la Roma, colegiul german și maghiar -

Au studiat la Viena, în școlile rutenilor, dar la Cluj-Napoca, Brașov și Sibiu.

le-a oferit și oportunități de învățare. Acestea sunt evenimentele pe care românii

au avut ca rezultat şi procesul de intelectualizare. Uniunea bisericească

Primul pas la demararea proiectului a fost selectarea profesorilor care vor fi conducătorii acestuia.

Au vrut să-l pregătească nu numai în evlavie (in pietate), ci și în

pot fi şi lideri în cultură64 (in litteris).

În presă a apărut și propagandă care încurajează unirea. Noul

o serie de încercări literare de a câștiga suflete de Márton Szent-Iványi

Iezuit „De ortu, progressu et diminutione Schis-printed in Trnovo”

matis Græci” deschide. El dovedeşte în aceasta că cei doi

Diferența dintre cele două confesiuni este atât de nesemnificativă încât unirea lor este destul de mare

natură

şi.

Deja la începutul unirii, cu sprijinul cardinalului Kollonich, român

Au scris și au distribuit lucrări religioase în limbă. Un exemplu familiar este Canisius

Traducerea în limba română a catehismului, care este cea mai semnificativă română din secolul al XVII-lea

o mărturisire de credinţă răspândită în limbă. Traducătorul este Gheorghe Buitul, iar al doilea

Prima ediție a fost publicată în 1703 de tipografia Kollegiumului din Cluj-Napoca65.

1.1.1.2. Unirea care a avut loc în timpul lui Teofil

Prima încercare de unificare, care a avut loc în timpul lui Teofil, a fost întâmpinată cu multe contradicții.

tratate de istorici. Mitropolitul Teofil a ocupat în acel an scaunul marelui preot.

scaun – în 1692 – în care decretul imperial emis la 23 august

Un pas important a fost făcut cu decretul de răspândire a catolicismului.

Sfânt în București

a devenit arhiepiscop, iar cu această ocazie i-a exprimat pe ortodocși

loialitatea lui față de el. Cu toate acestea, această declarație de intenție nu a scutit

din presiunea prozelitismului catolic. Acesta a fost motivul pentru care

Când a fost confirmat în funcție la 18 decembrie 1692, a trebuit

pentru a reînnoi cele nouăsprezece condiții care fuseseră deja puse în 1643 și 1669

64 Teodor, Pompiliu (1994): p. 85.

65 Iorga, Nicolae: Istoria românilor din Transilvania și Ungaria, București, 1989. 224.; N/A: Istorie

Biserica românească și viața religioasă a românilor, II., București, 1928, 23.

 au fost impuse Bisericii Române, mitropolitul a fost acuzat de convertirea reformată

obligat să accepte. Cele cincisprezece scrisori din 1643, de la George I Rákóczi

În 1669, Mihály Apaffy a adăugat încă patru condiții. (De exemplu, al 7-lea.

a cerut ca riturile Bisericii Ortodoxe să fie purificate de

de la obiceiuri profane, de a alunga superstițiile, de a se închina în limba poporului

ține-o, nu

sapă în slavonă veche.) Sunt prevederi extrem de radicale și se simte

dintre ei, supraintendentul are jurisdicție asupra clericului ortodox. The

În pragul unificării, numele superintendentului reformat era

a fost: „Episcop reformat maghiar și român al Transilvaniei”.67

Conform istoriografiei catolice68, în ciuda opoziţiei reformaţilor

În 1697 s-a întrunit consiliul unificator. Documentele supraviețuitoare

Conținutul și recepția sa contemporană sugerează că în primăvara anului 1697

avea loc o fază a negocierilor de unire, pe de o parte episcopul și un preot

grup, pe de altă parte, misionarii iezuiți conduși de Pál László Baranyi

între.

Potrivit criticilor ortodoxe, și mai ales Silviu Dragomir, – care a fost Sinod

aduce nenumărate argumente împotriva actelor – la consiliul convocat în februarie

documente semnate în martie şi iunie, în care mitropolitul

iar doi preoți își arată intenția de a se uni, în ceea ce privește credibilitatea lor69

Ei pot fi chestionați.

Revenind la consiliu, în timp ce prima sesiune a explicat

nevoia de unificare, în timp ce a doua vizează în mod specific

a fost definiția fuziunii și condițiile acesteia, conturate în termeni largi

de asemenea nevoile conducerii bisericii unite.

În spiritul Sinodului de la Florența din 1439, conducerea bisericii române

a văzut în unire un parteneriat între două biserici de statut egal; consiliul este patru

punctul de nr.

pe lângă acordul privind -biserica- liturgică și canonică

păstrând în același timp identitatea disciplinară, ritul, disciplina, interiorul bisericii,

cu calendarul și sărbătorile rămânând neschimbate. Astfel, ortodocșii români

unificarea sa se încadra în planul care urma să creeze un nou stat în Europa Centrală și de Est.

66 Teodor, Pompiliu (1994): p. 21.

67 István Juhász: Reforma printre românii ardeleni, Cluj-Napoca, 1940. 246–251.

68 Teodor, Pompiliu (1994): p. 21.

69 Dragomir, Silviu: Românii din Transilvania și Unirea cu Biserica Romei. Documente apocrife

despre începuturile unirii cu romano-catolicismul (1697–1701), Cluj-Napoca, 1990, 12–18.

 A devenit o practică din secolul al XVII-lea la inițiativa Habsburgilor. În plus

aceleași cerințe și condiții au fost stabilite mai sus

în timpul fuziunilor menționate mai sus din Brest și Ujhorod.

Sinodul de la Florența a cuprins următoarele patru puncte:

1. Credeți și mărturisește că Pontiful Roman este capul întregii Biserici Creștine

cap.

2. Credeți și mărturisește că Duhul Sfânt purcede de la Tatăl și de la Fiul.

3. Credeți că între rai și iad există un loc numit purgatoriu.

numit și loc (purgatoriu) unde cei care au comis păcate minore

sufletele sunt purificate.

4. Credeți că Cina Domnului poate fi servită și cu azime.

Strategia misionară a ținut cont de parțialitatea bisericilor răsăritene.

fuziune

Erau interesați de aspectele dogmatice și de guvernare bisericească.

Declarațiile făcute la sfârșitul celei de-a doua sesiuni sunt de mare importanță.

importanţa lor pentru că depăşesc sfera religioasă. Atat preoti cat si laici

cereri de natură politică, socială și culturală privind

au fost formulate, conform cărora conducerea bisericească românească era responsabilă de întreg

a servit intereselor societăţii româneşti. Unificarea, situația tolerată

a desfiinţa

Românii sunt declarați fii ai patriei comune

Ei au văzut-o ca pe un mijloc de emancipare. S-au străduit în aceeași măsură

condiţiile de viaţă ale clerului unit să fie egale cu cele ale preoţilor de rit latin

la obiect, prin obţinerea aceloraşi drepturi şi imunităţi. Punctul 4 precizează că

a cerut ca oamenilor laici din alte națiuni și religii să li se acorde toate drepturile

să se bucure, inclusiv să studieze în instituții catolice.

În aceste puncte, programul „maximum” de revendicări

a aparut, extinzand la toti romanii cele bisericesti si nationale

dorințe politice. Mai multe despre acest program mai târziu, parțial.

Ei și-au dat demisia pentru a nu atrage mânia autorităților încă de la început. Chiar dacă

Acest eveniment a fost o întorsătură neobișnuită a evenimentelor, precedată de lungi deliberări.

meg.70 Principalele revendicări: cuvântul laicilor în numirea preoţilor

și control, și teren pentru biserică și parohie

Desemnarea a afectat în principal proprietarii de pământ protestanți.

70 Teodor, Pompiliu (1994): p. 22.

 Deși Curtea de la Viena a menținut pentru sine un echilibru sectar favorabil,

a vrut să creeze, textul Diplomei din 1692 a fost depășit cu mult

dorintele care umplu scara promisiunilor imperiale laicilor

extins.

La a treia și ultima ședință s-a hotărât că „cel

„documentele reuniunii de unificare" către curtea imperială și cardinalul Kollonich,

Acesta va fi prezentat Principelui Primat al Ungariei. Biserica Română în februarie

întâlnit, dar reprezentanții săi, reforma

teama lor de inspectorul

în, au fost reticente în a semna protocolul.

În numele întregului cleric român, de către Mitropolitul Teofil, martie 1697

Declarația finală de fuziune semnată pe 21 a fost primul semn de consimțământ. THE

El a adus în atenția curții imperiale o declarație asemănătoare unui decret că

episcopul si tot clerul Bisericii Romane „acesta

„slab" hotărî

revenirea la Biserica Romano-Catolică.

În declarație, după enumerarea celor patru puncte florentine, românul

Cererile sunt rezumate în trei puncte:

1. Clerul român se bucură de drepturile acordate preoților de religii stabilite.

2. În fiecare sat în care este preot, să se construiască o reşedinţă de preot astfel încât

într-un pământ străin, într-un pământ străin

Lasă-l să trăiască în pace.

3. Preoții ar trebui să depindă numai de episcop.

Anularea întregului program se explică parțial prin amânare.

În situația politică și legislativă dată, unificarea este încă doar o posibilitate.

părea o aventură. Îndoiala a lăsat încet loc condamnării, iar

atribuită puterii de convingere a iezuitului Baranyi, în iunie

„Decretul” a fost semnat de unsprezece decani și un preot care, în februarie,

au lipsit din Conciliu71, lărgând astfel treptat sfera Bisericii

rândurile superiorilor. Șapte dintre decanii care au semnat fuziunea

În anii următori s-a organizat și metoda acțiunilor.

Astfel, doi din cei unsprezece diaconi sunt din orașe săsești: din Visakna și

Din Saxontown. Pe lângă aceștia, la întâlnire au participat și reprezentanții marilor companii, Bisztra,

Nagysinki, Posagai, Csomafái, Magyarskalyi, Újfalusi, Nemegye și Szilvási

71 Dragomir, Silviu: im 18. „Bănuiala de șmecherie devine o certitudine de îndată ce se dovedește,

că și semnătura lui Teofil este un fals”.

Olga Lukacs

28 de diaconi; cu excepția celor din urmă, toate din regiunea Kolozs, Szolnok, Doboka

unde deja funcționau Munkács parțial și Debrecen,

Propaganda catolică a început de la Satu Mare și Oradea72.

Cu toate acestea, pe baza documentelor existente, nu putem

pentru a răspunde la întrebarea, cum au ajuns Teofil și consiliul său la Gyulafehérvár în 1697?

doja, o întâlnire convocată de Baranyi în sensul canonic al cuvântului

A fost un consiliu sau doar o discuție ad-hoc a câtiva prezenți? Ciudat

De asemenea, se pare că semnificativul cronicar al epocii, Mihály Cserei, nu relatează

despre ținerea unui presupus consiliu. Este la fel de improbabil ca

ar fi putut rămâne un secret pentru clerul reformat și pentru contemporani

Sinod din România, la care, fără acordul superintendentului reformat,

ar fi negociat o unire cu Roma.

Singura noastră sursă primară, care este din februarie și iunie 1697,

relatează despre evenimentele decisive dintre, provenite din cele care promovează unificarea

rapoarte si documente. Dintre acestea, proiectate și profesional

Apare o imagine a acțiunii regizate73.

De asemenea, prefigurează dezvoltarea ulterioară a lucrurilor care deja în 1697

la situaţia religioasă din Transilvania s-au născut ordinele şi primele reacţii ale Guvernului Suprem

la evenimente care îi schimbă componenţa. Calviniștii au intentat un proces împotriva

împotriva unui episcop (mitropolit) căruia i-au obiectat moral. Valahul

Împăratul a mai cerut ca Teofil să fie scos din arhiepiscopie.74

Moartea subită a lui Teofil în iulie 1697 l-a trezit pe

de asemenea, suspectat de otrăvire.

În cele din urmă, oricât de nesigur și contradictoriu ar fi

documente referitoare la primele etape ale unificării bisericii,

Referitor la evenimentele din 1697, trebuie să spunem că Teofil și adepții săi au fost

Ar trebui să fim considerați „pionierii” unificării. Deşi marele preot şi partizanii săi

Forma sa este abia conturată în sursele timpurii, dar este o evoluție

Ei sunt responsabili pentru inițierea proceselor care s-au schimbat fundamental

şi75 condiţiile de viaţă ale poporului român.

72 Miron, Greta Monica: Unitatea religioasă. România între evoluție substituțională, religioasă

şi cultural 1697–1780, Cluj-Napoca, 1998. 29.

73 Bernath, Mathias: p. 101.

74 Iorga, Nicolae (1989) p. 227.

75 Bernath, Mathias: p. 107.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

29 1.1.1.3. Unirea care a avut loc în timpul episcopiei lui Atanasie

A doua etapă a unirii poate fi considerată episcopia de Atanasie,

deşi după moartea lui Teofil părea că lucrarea de unire a eşuat. în timp ce

Cercurile vieneze, în ciuda eforturilor misionarilor iezuiți, nu dădeau semne

nici nu au dat vreun semn de acceptare a unirii romanilor care traiesc in tara

declarație de intenție, reprezentanții ordinelor76 în conformitate cu interesele acestora

au acţionat. Către scaunul mitropolitan, Miklós Bethlen, István Naláczi și

La sfatul lui Sámuel Keresztesi, Biserica Reformată l-a nominalizat pentru Consiliul Județean Hunyad.

un tânăr dintr-o familie nobiliară, cu numele monahal Atanasie, care

Ca absolvent al Școlii Reformate din Gyulafehérvár, părea potrivit pentru

rolul care i-a fost destinat.

Numirea noului ierarh are ca scop menținerea status quo-ului,

s-a înființat prin afirmarea influenței reformate: reformații ardeleni

Candidatul mitropolit al magnaților a fost invitat la București de către Mitropolitul Țării Româneşti

curs pregătitor cu scopul de a înţelege reforma Bisericii Ortodoxe Române

contracarează efectele negative. Atanasie la București în septembrie 1697

A fost considerată sfințită de către Arhiepiscopul Ungro-Vlahiei. Dar doar patru luni

Acest lucru s-a întâmplat mai târziu, pe 22 ianuarie, când mitropolitul Teodosie, cel

A săvârșit actul în prezența Patriarhului Dositeu al Constantinopolului. Până

În 1692, când Teofil a intrat în slujbă, a depus un jurământ solemn de credință.

Atanasie a avut de făcut până atunci pentru șapte sinoade, canoanele și cele sfinte

Jurământul său față de învățăturile părinților nu a fost suficient. Și în cazul lui

Este inclus și jurământul față de acele „instrucțiuni” în douăzeci și două de puncte77,

pe care patriarhul Dositeu o întocmise special pentru el.

Dintre aceste douăzeci și două de puncte, doar referința la pâinea dospită este

Catolicismul, pe lângă Biblie, constituțiile bisericii, decretele consiliului,

să recunoască și să respecte scrierile Părinților Bisericii, cele șapte sacramente

să accepte termenii, să respecte documentele existente, să urmeze cele obișnuite

să continue să mențină riturile funerare și să practice venerarea sfinților

Îndemnul relevant contrazice cele nouăsprezece puncte prevăzute la articolul 17.

În secolul al XIX-lea, calvinii au impus o cerință de serviciu

împotriva episcopilor ortodocşi.

76 Ibid. 108.

77 Ibid. 110.

 Merită să acordăm atenție acestui document, care consemnează limba română

Ortodoxia şi poziţia patriarhiei faţă de cele două ameninţări: cel

împotriva calvinismului și catolicismului. Despre erezia calvină

Atanasie a depus jurământul că, pe lângă Sfânta Scriptură, și

va respecta, de asemenea, canoanele, decretele sinodului și scrierile sfinților părinți

a păstra. Cu turma încredințată în grija autorităților ardelene de altă credință

împreună numai în „problemele politice” indicate la pct. 1.

ascultă. În loc de autoritatea supremă a superintendentului – spre deosebire de

cu jurământul cerut din partea reformată – episcopul și sinodul

va fi supus mitropolitului sau patriarhului Constantinopolului.

Interesantă este restrângerea punctului 5 privind episcopul român.

cu privire la folosirea limbii române. În timp ce calvinii şi iezuiţii

adversarii lor au luptat pentru limba liturgică română, patriarhul

l-a obligat pe episcop să facă ceremonia numai în slavonă veche sau greacă

fă-o. Limba poporului, astfel cum este reglementată la punctul 2, poate fi folosită numai de

Sunteți liber să îl folosiți în predicarea și citirea Evangheliei. În plus, cel

Catehismul reformat este înlocuit cu Mărturisirea de credință ortodoxă.

Instrucțiunea este în primul rând despre convertirea reformată și inovațiile sale liturgice.

este îndreptat împotriva și numai în mod secundar despre „superstiții și lucruri îndoielnice”

vorbind împotriva intenției de conducere a bisericii papale. Deci tânărul episcop

a fost trimis în eparhia sa cu misiunea „Bisericii Răsăritene

dogme, s

„cu respect neschimbat pentru sacramentele și obiceiurile din

ține-l.

Partizanii unificării bisericești, desigur, nu au rămas

inactiv în timp ce Atanasie era la Bucureşti. Părintele Baranyi știe totul

a încercat să se angajeze la Viena pentru a reduce la tăcere autorităţile Teofil

Vocea lui a devenit mai tare după moartea sa. Circumstanțele politice au fost și ele favorabile.

Pentru Baranyi. Succesele militare ale imperialiștilor, în special prințul Eugen de Savoia

1697

. Victoria de la Zenta din 11 octombrie a redus din nou puterea opoziției în Transilvania.

ponderea politică a cuvântului ordinelor78 la Curtea din Viena.

Baranyi, urmărind să întărească pozițiile unificării,

În septembrie 1697, a înaintat un memoriu privind statutul catolic

în care curtea era dedicată „unificării grecilor și românilor din Transilvania”

78 László Makkai (1993): p. 883.

31 solicită eliberarea unei diplome relevante, care să fie compatibilă cu cele ale altor religii

ar acorda drepturi egale preoților și călugărilor de rit ortodox.

Acest memoriu, trimis la curte în februarie 1698, a format

baza pentru negocierile ulterioare pe care contele Ferenc Kinsky,

Au început între cancelarul Ulrich și reprezentanții ardelenilor. Acesta din urmă

Opiniile erau împărțite, guvernatorul György Bánffy era reformat

Cancelarul Miklós Bethlen, de asemenea, în timp ce István Apor comoara

catolic ferm.

Părintele Baranyi a fost intervievat de Kollonich, care între timp câștigase premiul

Cancelarul Kinsky, care anterior fusese moderat în probleme religioase, era unificator

pentru cauza lui/ei.

Astfel, după sfințirea sa la București la 22 ianuarie 1698, cel

La întoarcerea în țara sa, Atanasie s-a trezit într-o situație politică complicată.

opus. Căci tânărul episcop a observat imediat că absența lui de șase luni

Poziția calvinilor a fost vizibil slăbită în timpul acestei conjuncturi

Atanasie nu s-a prezentat la Guvernul Suprem pentru învestirea sa.

în favoarea lui și l-a evitat pe superintendentul reformat. mediere Baranyi

În schimb, i-a trimis o scrisoare lui Kollonich, cerând confirmarea imperială79

la oficiul de episcop. Ca candidat pentru Biserica Reformată în hirotonirea ortodoxă

Episcopul care primise titlul a cerut recunoașterea monarhului catolic: evident că

Ar trebui să interpretăm acest lucru ca fiind primul gest care indică faptul că era pregătit pentru unificare.

Cei care au susținut intenția de unire exprimată de Teofil, Baranyi și Atanasie

Cei care aşteptau răspunsul curteanului au fost dezamăgiţi. Vienezul condus de Kinsky

politica, temându-se de majoritatea protestantă a ordinelor transilvănene, nu îndrăznea încă

Să-i subordoneze pe romi credinței Romei

n biserica. Cu toate acestea, anul 1698

a adus primele lămuriri de la curtea vieneză cu privire la problema unirii românilor,

în timp ce propaganda catolică de la nivelul conducătorilor bisericii până la credincioşi

răspândit mai departe.

Pe măsură ce cercul celor implicați în luarea deciziilor se extinde,[80]

evenimentele accelerate. Discuția îndelungată cu reprezentanții ardeleni

După negocieri, atitudinea lui Kinsky a prevalat asupra durului lui Kollonich

asupra poziției sale. Pe 4 aprilie au convenit asupra unui compromis care

care a fost legalizat prin Rezoluţia imperială emisă la 14 aprilie 1698. Aceasta

79 Bernath, Mathias: p. 112.

80 Miron, Greta Monica: am 30.

32 Decret imperial din 14 aprilie 1698 adresat Înaltului Guvern al Transilvaniei,

care a reînnoit promisiunile Diplomei din 1692, către clerul român, către

a oferit beneficiile ce decurg din existența principatului[81] în schimbul unirii cu biserica.

privilegii în funcție de caracteristicile specifice.

Totuși, decretul a ținut cont și de opoziția reformată, așadar

Acesta prevedea că drepturile se aplică și celor care se unesc cu alte confesiuni.

Este clar că în această tactică imperială, Diploma din 1691

Îndeplinirea obligațiilor asumate în Leopoldinum va fi pusă în aplicare. Decretul

renunta la indeplinirea conditiilor de unire a Consiliului de la Florenta, numai la

Papa Francisc

îşi păstrează nişa.[82]

Rezoluția a fost trimisă din nou Curții Supreme abia pe 28 mai,

aproape simultan, în cuvintele cardinalului Kollonich, imperiul

prin răspândirea poziției secunde ale acestuia. La 2 iunie 1698, cel

Cardinalul a publicat o enciclică care ocupă un loc important în

în istoria unirii bisericeşti, pentru că este mai precis luminată de habsburgi

politică bisericească.

Documentul definește principiul unificării pe baza celor patru puncte florentine

şi; Respectul pentru acestea garantează privilegiile și

scutiri. Este pentru prima dată când Consilierul Imperial pentru Afaceri Ecleziastice

susține deschis unirea României, este răsplătit cu sprijin financiar din partea clerului

cu scopul de a-și îmbunătăți situația și de a proteja migranții. THE

Istoriografia consideră că această rezoluție din 14 aprilie 1698 este legată de numele lui Kollonich.

El o consideră corectarea lui „personală”.

Radicalismul prelatului nu poate fi considerat o abatere de la politica de curte.

o întoarcere, ci dimpotrivă: o reflectă. Dat fiind

Kollonich a fost un consilier imperial confidențial și a exprimat o poziție conform căreia

cu care instanța a fost de acord, dar nu a considerat-o potrivită

că diploma imperială

fi incluse în text. În timp ce forumurile oficiale

sunt forțați să rămână precauți, cardinalul este șeful Bisericii Romano-Catolice

în calitate de reprezentant, poate fi un avocat al opiniei Curiei romane.

81 Dragomir, Silviu: im 28. Autorul definește astfel această rezoluție imperială:

„Cu adevărat o momeală plină de ispite”.

82 Teodor, Pompiliu (1994): p. 24.

33 El readuce Consiliul de la Florența în centrul de interes.

Condiţiile stabilite în conciliul ţinut pe vremea lui Teofil, dar cele sociale şi

oferă un domeniu mai larg pentru promisiunile politice, nivelul statutului catolic

ridicarea preoţiei unite. Cardinalul trimite romanului un decret imperial

pentru a-şi asigura poziţia de preoţi români83 care doreau să se unească cu biserica. In aceasta

Poziția ordinelor și a Curții Supreme în această situație este de la sine înțeleasă:

nu poate fi decât opoziţional.84

Din niciunul dintre documente nu se poate concluziona însă că

ce măsuri au fost luate pentru promovarea unificării în anul precedent.

Până în acest moment, instanța nu a luat nicio măsură pentru a răspunde cererii lui Atanasie.

recunoașterea existenței sale și determinarea statutului său juridic.

Superiorul iezuit de Gyulafehérvár a creat-o în astfel de circumstanțe

atmosfera românească, și astfel a continuat procedurile necesare cu autoritățile

către. La sfatul lui Baranyi, Atanasie a decis să facă un pas care ar fi făcut-o

Viena pentru o rezoluție și recunoaștere a unificării care are loc în țară

obligat. La 7 octombrie 1698 l-a chemat pe ardelean

Consiliul Bisericii Ortodoxe să declare public unirea cu Roma

fi determinat. Cunoscând ostilitatea care a existat, este clar că

nevoile metropolitane

A fost la consiliu. Același lucru pentru Baranyi

consiliul era necesar. Totodată, pe 20 octombrie, a fost și Gyulafehérvár

Au început lucrările Adunării Naţionale85.

Această întorsătură a evenimentelor arată că românul

problema politicii transilvănene a ordinelor și a Guvernului suprem din toamna anului 1698886

devine o parte importantă. Dar la fel ca biserica sub Teofil,

Nu există suficiente informații despre actul de constituire, antecedentele consiliului din 1698 și lucrările acestuia.

document, motiv pentru care încă mai stârnește multe discuții între Statele Unite

între istorici şi specialişti aparţinând lagărului ortodox87.

Autenticitatea documentelor fuziunii este în mod deosebit contestată, deoarece acestea conțin erori.

iar contradicţiile sale au dat deja naştere la o serie întreagă de speculaţii.

83 Ibid.

84 I. Zoltán Tóth: im 33.

85 Bernath, Mathias: p. 112.

86 Teodor, Pompiliu (1994): p. 25.

87 Dragomir, Silviu: p. 28–32.

 La 7 iulie 1698, membrii consiliului ar fi primit o invitație pentru 7 octombrie.

Aceasta este opinia Unite, pe care ortodocșii, la rândul lor, o pun la îndoială.

Unii cred că a existat „un consiliu" pe 7 iulie, în timp ce alții cred că

Ei știu că numai „listele de intenții" de fuziune circulau în acea vară.

Dar din moment ce nici procesul-verbal al consiliului nu ne-a supraviețuit, nici decretul din 1698

rapoartele contemporane despre adunarea bisericii, acea afirmație trebuie să fie

care a fost scris în română și scris în latină.

Multă vreme s-a cunoscut doar o copie a versiunii în latină. Mai târziu, în 1879

descoperit de istoricul greco-catolic Nicolae Densusianu la Budapesta

În biblioteca Muzeului Național, în colecția iezuitului Gábor Hevenessi

pe lângă textul autentic al versiunii în latină, originalul semnat al versiunii în limba română,

care diferă pe alocuri de latină. Acest fapt este rezultatul procedurii 1698.

face ca validitatea sa să fie îndoielnică chiar și pentru analiștii imparțiali ai evenimentelor.88

Pe lângă episcopi și treizeci și opt de decani – larg catolic

dovedind succesul propagandei – arhidiaconii sunt şi ei89 în favoarea unirii

au făcut o declarație.

88 Eroarea formală din documentul scris în română și latină este textul inserat pe paginile întâi și a cincea.

Este alcătuit din două texte, primul din diaconii semnatari, al doilea din însuși Atanasie.

Este clar că acestea sunt reveniri ulterioare la text, la fel ca spatele primei pagini.

a depus text latin înaintea semnăturii diaconilor. Acest fapt a atras deja o mulțime de semnături.

îndoială cu privire la autenticitatea sa. Istoricii ortodocși au observat și că românul

și versiuni latine, acestea din urmă nu le-au permis iezuiților să separe diaconii de

o traducere plină de completări care conţin texte primite. La această opinie

a răspuns Al. Grama şi Augustin Bunea despre Dreptul şi Istoria Bisericii Române

unește 8–22. pe pagina. Potrivit acestora, documentul este unificat, cele două texte nu sunt diferite ca principiu sau conținut,

dar diferă doar în formele de exprimare. Obiecțiile formale ale istoricilor

Pe lângă acestea, s-au mai ridicat și probleme juridice: lipsește semnătura lui Atanasie. Diaconii

Au fost prezentate și dovezi grafologice și observații cu privire la semnătura sa. Dezbaterea I.

Crişanu şi-a deschis lucrarea Adaus la istoria uniaţiei, 14–16. pe paginile sale. Cei 38

doar 7 dintre semnături au fost considerate autentice, confirmând astfel constatarea că

Doar o minoritate nesemnificativă a decanilor a votat în favoarea unificării. Stefan Lupsa

iar Silviu Dragomir a continuat discuția. Documentele din iunie 1697, octombrie 1698 și ianuarie 1701

Comparând semnăturile sale, au dovedit, împotriva pretenţiei lui Crişanu, că

că toate semnăturile sunt autentice, dar nu au legătură cu declarația de fuziune. Vedea.

Dragomir, Silviu: Românii din Transilvania, passim.

89 Augustin Bunea scrie în Cestiuni: „conștiința de sine ecleziastică a fost întregul ecleziastic.

exemplifica clar în viețile noastre că uniunea noastră cu Biserica Catolică este întotdeauna

A fost o uniune dogmatică în care doream să practicăm credința catolică.” Cf.

Bunea, Augustin: Întrebări de drept și istorie ale Bisericii Române unite, studiu de apologetică

Geticu, Blaşiu, 1893.

35 Conținutul versiunii românești exprimă, fără îndoială, așteptările clerului,

speranța lui pentru o îmbunătățire a situației sale financiare și completările,

sunt fixate condițiile unirii: ritul, obiceiurile, calendarul, puterile diaconului

întreţinere; respectând acestea, problema mărturisirii de credință trebuie abordată pe deplin

Dispariția sa este un bun indiciu al luptei clerului între schimbare și păstrarea tradiției.

între. În clauza documentului, sub semnături, episcopul face precizări

scrise, respingând orice modificări liturgice. Documentul

Se încheie cu declarația diaconilor în favoarea arhiepiscopului Bisericii Române,

pentru a preveni eventualele acțiuni ale ordinului de îndepărtare a Atanasie

referitor la. Prin urmare, uniunea dă diaconilor autoritatea în jurul episcopului.

s-a desfășurat în spiritul solidarității: au avut încredere în el și l-au încurajat, iar el s-a ținut de el.

I s-au alăturat. La fel ca acum un an, au decis

unificarea dupa principiile definite la Sinodul de la Florenta, papal

autoritatea şi acceptarea celor trei puncte dogmatice90.

Ca pas următor, unificarea va fi aprobată de autoritățile transilvănene.

au fost pregătite măsuri pentru a asigura recunoașterea politică a

a iniţiat procesul de legalizare a noii biserici91.

La Adunarea Naţională convocată la Gyulafehérvár pe 20 octombrie – care

Lucrările sale au durat până pe 21 decembrie – comenzile exprimau limba română a Vienei

nemulțumirea lor față de politicile sale. În atenția Adunării Naționale

El a ignorat decizia clerului, luând ca bază decizia Alvin. 1698.

La 23 noiembrie, sediul guvernului, condus de guvernatorul György Bánffy,

a protestat împotriva unificării bisericii. Ce este important de remarcat în acest sens

În acest sens, acum nu există nicio diferență între protestanți și

între poziţiile catolicilor. Acest lucru devine semnificativ pentru că cei uniți

după aceea nu pot conta pe sprijinul „statutului catolic”. Pământul

Problema cea mai sensibilă pentru proprietarii de pământ este adunarea națională, domnească

contrar prevederilor, încearcă să transmită că românul

preoții, ca și înainte, ar trebui să continue să își îndeplinească obligațiile față de proprietarii lor

obligațiile lor de robot.

La sfârșitul ședinței, s-a hotărât ca Biserica Reformată din Vass

Trimiteți un purtător de cuvânt autorizat în persoana lui Gábor la Viena, ordonă

pentru a-i fi auzite obiecţiile.92

90 Miron, Greta Monica: im 33.

91 Zsolt Trócsányi: im 282.; Teodor, Pompiliu (1994): 25.

92 Bernath, Mathias: p. 125.

 Cu toate acestea, clerul român unit avea nevoie de

Curtea de la Viena își confirmă decizia privind fuziunea și temeiul juridic al acesteia

oferi o garanție, de aceea și-a dorit revoluția maghiară din 1692

o diplomă asemănătoare cu cele ale Statelor Unite. Mi-a fost benefic să obțin diploma,

că noul episcop unit, Atanasie, s-a arătat dispus

să călătoresc în capitala țării mele pentru a avea „noua biserică” recunoscută, așa cum este

a fost sfătuit şi de Iezuitul Barrow.93

Politica mai decisivă a curții imperiale a fost confirmată de încheierea păcii de la Karlovy Vary.

determinat de circumstanțele sale; Transilvania din punct de vedere al dreptului internaţional la acea vreme

intră sub stăpânirea habsburgică. Această împrejurare creează condiții legale favorabile

creat pentru a continua răspândirea catolicismului. Astfel, tratatul de pace

În ziua încheierii sale, 26 februarie 1699, instanţa a emis următoarele

de asemenea o diploma, care poate fi considerata prima diploma a acestei asociatii.

Acest document este o înregistrare a tuturor negocierilor, declarațiilor și prevederilor anterioare.

el poate fi considerat o soră; Inspirat de cardinalul Kollonich și de decretul său din 2 iunie 1698

reflectă ideea de unificare ridicată de

Ignorând diplomele din 1697 și 1698

declarații, și că nu numai români, ci și

Regatul Ungariei, de asemenea pentru grecii și rutenii din Croația și Transilvania

a spus, așteptările lui Atanasie Anghelt au fost dezamăgite. Pentru că nu este exclusiv

A fost o carte pentru români, aceasta a fost declarația arhiepiscopului către capul unit al bisericii.

şi-a exprimat şi neîncrederea faţă de

Încercările Vienei de a face ordinele să accepte imediat

Au spus diplomă, faliment. Și Înaltul Guvern al Transilvaniei, care a fost înființat în 1699.

A primit documentul pe 28 februarie, dar a refuzat să-l accepte.

La 29 martie 1699, statutul de catolic a fost declarat cu o voce superioară

El a trimis o instrucțiune scrisă episcopului Atanasie. Instrucțiunile

k a

a constat în următoarele: contrar principiilor proclamate de împărat, cel

pastorii uniți ar trebui să fie de acord în mod individual cu proprietarii lor, cel

cu nobilii, cu privire la serviciile ce li se cuvine; a plăti zecimi

preoţii care cultivă pământul boieresc vor fi în continuare obligaţi, în fiecare sat

numărul preoților să fie limitat la maximum doi, preoților li se va interzice

93 Lupaş Ioan: Documente istorice transilvănene I., Cluj-Napoca, 1940, 471–474, doc. 201.

94 Freyberger, Andreas: am 63.

 rude și apropiați în vederea obținerii scutirii de impozit

pentru a le găzdui. Prin pregătirea acestor „instrucțiuni de implementare” și unele

Prin efectuarea de investigații, ordinele au vrut să demonstreze că românii nu au fost

ei doresc unificarea. Aceste atacuri au provocat clerul român

pentru a-și clarifica în continuare poziția.

Ignorând rezistența Înaltului Guvern și a ordinelor,

Kollonich, anticipând opoziția „națiunii”, decretul imperial

proclamată solemn de către biserica unită ad-hoc la 24 mai 1699

convocat la un congres naţional. Probabil din acest consiliu – la care

a participat și o personalitate catolică influentă, trezorierul István Apor –

a raportat cardinalul prinț-primat de la Roma la 28 iunie 169995.

O copie a raportului evenimentului din care participanții

nu se dezvăluie numărul,96 ceea ce ne conduce la concluzia că acest consiliu a fost și el numai

ar putea fi reprezentativ.

Ordinele au reacționat violent la asta. Fără referire la grad, cel

Curtea Supremă la 14 iulie 1699, ca răspuns la un decret imperial din 7 mai

care necesita permisiunea pentru emigrarea supușilor ardeleni -

protestând astfel împotriva politicii românești și a justificării catolicizării în general,

și împotriva cauzei primare a tulburărilor din țară.

Această ostilitate a determinat Imperiul Habsburgic să intre într-un conflict cu ordinele.

pentru a reduce nivelul de zgomot din fața acestuia.

Ca urmare a rezistenței, au fost emise două decrete la 26 august 1699.

stabilite cu privire la unirea românilor. Adresat Curții Supreme

Decretul menţionează doar dispoziţia din 14 aprilie 1698, îndemnând

Cu toate acestea, Biroul Suprem al Guvernului i s-a cerut să ia o poziție cu privire la româno-catolic

conversie

proprietar care se opune sau îi intimidează pe cei care s-au convertit deja

împotriva cancerului. Celălalt decret, adresat generalului Rabutin, spunea că

conţine instrucţiuni pentru a-i proteja pe cei uniţi şi pentru a-i persecuta pe cei care

care sfidează decretul imperial.

O slabă rezistență a ordinelor ardelene pare să fi dus la o retragere.

Viena forțată: nici diploma din 16 februarie, nici 1698 a românilor.

Decizia din 7 octombrie nu este menționată în cele două decrete.97

95 Teodor, Pompiliu: (1994): p. 26.

96 Bernath, Mathias: p. 130.

 Dacă ordinele permit decretul imperial din 26 august 1699,

interpretat ca o prevedere, apoi trebuiau în curând convinşi

cam invers. La 5 septembrie 1699, Curtea vieneză a publicat

așa-numitul document „Puncta Leopoldina”. „Punctele” determină

revendicările romano-catolicilor cu privire la anumite domenii ale vieții publice98;

în primul rând că funcţiile civile mai importante erau ocupate de celelalte stabilite

să fie ocupate în aceeași proporție cu cei aparținând aceleiași religii.

Reacția moșiilor în ordinul restrictiv din 26 septembrie 1699

aplicat. Aceasta a fost trimisă la consiliul convocat de Atanasie Anghel, the

plecând de la cele cinci puncte ale statutului catolic, că de fapt unificarea

atinge încetarea acestuia. Atanasie a numit-o în același timp cu adunarea națională.

Împreună, Gyul

consiliul general, care era împotriva unificării, a avut loc la Fehérvár.

anticipând următorii pași, a luat o atitudine preventivă, de protest,

într-un mod în stil iezuit.

„Instrucțiunea” Adunării Naționale din 26 septembrie 1699, unirea lui Leopold

a vrut să-și contrabalanseze diploma prin introducerea unor noi reglementări politico-religioase

creat pentru români. Instrucțiunile nu aveau nicio referire la

Pentru diploma din 16 februarie 1699. Cele șapte puncte ale documentului ridică obiecții

include statutul egal al clerului unit cu religiile stabilite

împotriva integrării sale. De exemplu, găsim următoarele idei în el:

în localitățile mai mari, numărul preoților români ar trebui redus la doi,

în cele mai mici rând pe rând; preoţii supranumerari din situaţia lor familială

să fie trimis la o mănăstire independent. Autoritatea episcopului unit

restrânge; tuturor preoţilor şi mirenilor – cu acordul moşierului

în funcție de – are dreptul de a rămâne în credința greco-ortodoxă sau de a se alătura

la una dintre cele patru religii consacrate. S-a mai decis că

De asemenea, vor efectua un sondaj de opinie publică pentru a afla ce cred credincioșii.

parerea ta. Natura instrucțiunii se referă în mod clar la reprezentanții ordinelor

interese sociale și politice.

97 R. Ágnes Várkonyi: im 202. Autorul vorbește despre numărul participanților: „mai mult de 1500” preoți,

dar nu își numește sursa. Aceste date sunt, de asemenea, furnizate fără a cita sursa.

putem găsi Istoria Transilvaniei I–III. tot în lucrarea intitulată.

98 Bernath, Mathias: p. 133.

 Guvernul Suprem și Adunarea Națională l-au trimis pe Kollonich

document, tot în două litere cu conținut similar, prin care se solicită obținerea acestuia

aprobarea domnitorului.

Când delegaţii la Adunarea Naţională99 l-au predat pe generalul român

la instrucțiunile Sinodului, Atanasie a trimis o scrisoare de protest Dietei

contraatac în parlament împotriva rezoluției în 100 de puncte a parlamentului

fara cunostinte. Manifestare în numele Bisericii Unite, 1699.

Al doilea protest, formulat pe 30 septembrie, a fost mai puternic,

Episcopul Atanasie a îndrăznit să se opună

cu autoritățile transilvănene, declarând că protestează împotriva planului

împotriva interogatoriilor și refuză să se supună autorităților țării101

basm.

În ciuda tuturor rezistențelor lui Atanasie, acesta a venit cu o idee de la Guvernul Suprem

au avut loc interogatorii, făcând să vorbească până atunci satele transilvănene

lumea ascultătorului, aruncând lumină asupra gândurilor și comportamentelor locuitorilor lor.

Nu putem decât să speculăm cu privire la motivele rezistenței episcopului. I-ar fi fost frică de posibil

din rezultate, sau interogatorii au fost „un exercițiu ecleziastic al puterii de către autoritățile seculare”

„imixtiune neautorizată în chestiuni de interes public”?102 În orice caz,

Conform procedurii, preoții și credincioșii au fost audiați separat

evita influența.

Investigațiile ridică vălul asupra unei lumi care a existat în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea.

La începutul secolului, a trebuit să-și rupă tăcerea pentru a

își definește sensibilitățile religioase, despre care crede că nu sunt ale lui

El nu alege răspunsul, ci îl primește gata făcut în botez.

Majoritatea covârșitoare a sătenilor a respins

toate schimbările în spiritul religios, exprimând tradiția moștenită

intenția de a o conserva în continuare. Transmis din generație în generație

99 El a luat măsuri pentru a se asigura că supușii catolici nu erau forțați să devină slujitori ai Bisericii Protestante.

să-și plătească obligațiile bisericești pentru biserică; posturile enumerate în Legea fundamentală

unul dintre candidații care candidează pentru postul trebuie să fie întotdeauna catolic; cel urban

Catolicii ar trebui să participe la consilii în proporții egale; orice prevederi care

care contravine prezentului regulament, ar trebui retrasă.

100 Vezi. Bernath, Mathias: im 139, nr. 138. nota.

101 Dragomir, Silviu: 64; I. Zoltán Tóth: am 37 de ani.

102 Dragomir, Silviu: im 65.

Olga Lukacs

Fiecare declarație mărturisește loialitatea față de tradiție.

De exemplu, declarațiile credincioșilor din Bözöd și Mezősámson au fost puternic susținute.

vocea lui devine de-a dreptul amenințătoare: spun ei, dacă în credința lor ortodoxă

sunt hărţuiţi, sunt chiar gata să plece din ţară.103

Prin urmare, studiile au confirmat că fuziunea sa schimbat

preoți, promovând adesea solidaritatea și diviziunea în cadrul comunităților

iar printre adepţii lor.

Opoziţia protestantă a întreprins acţiuni mai violente în 1700, când

Ei au încercat să înființeze o „contra-biserică” numind pe calvini ca episcopi.

Ion Ţirca era cunoscut pentru simpatia lui faţă de mus. În același timp, reforma

formarea a 104 congregaţii reformate româneşti care se bucură de drepturi mult mai mari

planul lor a fost promovat.

Noile împrejurări apărute complică și mai mult situația Bisericii Române.

făcut tabu: Episcopul Atanasie a refuzat încă recunoașterea imperială pe care o solicitase în urmă cu doi ani

întotdeauna nu a primit-o, iar acest lucru a dus și la faptul că în Curtea de la Viena a

Nici hotărârile consiliilor privind unificarea nu au fost luate în considerare.

În același timp cu aceste evenimente, compania a reușit să înregistreze succese semnificative.

În secolul al XVII-lea, Biserica Reformată se afla deja în regiunea „calvină” Hátszeg.

propagandă: zece preoți s-au predat superintendentului reformat

a autorităţii sale.105

Influenţa circumstanţelor incerte poate fi explicată prin faptul că

Atanasie a primit de la Constantin Brâncoveanu106, voievodul Țării Românești,

de la duşmanul jurat al Unirii107 moşia Merişeni din regiunea Argeşului şi cei 6.000.

aur, pe care i l-a oferit la 15 iulie 1700. Donatia lui Brâncoveanu

foarte semnificativ: „Sfântului mitropolit al Transilvaniei, de când acest sfânt

Mitropolitul se îneacă în spumă ca o corabie în valurile mării

printre, înconjurat de multe limbi străine.”108

Dar acest interludiu s-a încheiat în scurt timp pentru Atanasie, pentru că s-a întors în Țara Românească.

a fost discutat ca o acuzație împotriva „episcopului greșit”

mai târziu la Viena.

103 Ibid. 68.; Lupaş, Ioan (1995): p. 108–111.

104 Bernath, Mathias:im 142.

105 Lupaş, Ioan: (1940) 475–476, doc. 202.

106 Lupşa, Ștefan (1948): 62

107 R. Várkonyi Ágnes:im 202.

108 Bernath, Mathias: p. 145.

 Atacat de reformați, curtat de ortodocși,

Atanasie Anghel a insistat totuși asupra unificării și a convocat o întâlnire în 1700.

14 septembrie 109 consiliul general, în cadrul căruia a făcut

primul pas în organizarea noii biserici. În ceea ce privește numărul de participanți,

Consiliul însuși susține că a fost cel mai mare număr de până atunci, 54

decan, s-au adunat 1653 de preoți, iar pe lângă aceștia, încă trei din fiecare sat

reprezentant. Potrivit lui Benedek Jancsó, acesta a fost momentul în care s-a trezit conștiința națională.

Prima răscoală a poporului român110.

La Conciliu s-a discutat deja despre mărturisirea credinței și declararea dorințelor.

au trecut la etapa de organizare a bisericii unite, a catolicii

în spiritul cerinţelor reformei.

În declarație se precizează că unirea cu Biserica Romei

produs prin liber arbitru, include Conciliul de la Florența

acceptarea celor patru puncte ale sale și drepturi și privilegii egale cu cele ale Bisericii Catolice

primul

acordarea de privilegii. Douăzeci și opt de canoane la consiliul general

au fost determinate de noile reglementări disciplinare bisericeşti111 şi de noua greacă

pentru înființarea Bisericii Catolice. Consiliul a adoptat măsuri

împotriva influenței reformate, care includea, printre altele, influența iezuită

și alte prevederi pentru educația morală a preoților și a credincioșilor

despre comportamentul lui (despre obligația de a merge la biserică). El a dictat noul

normele de organizare a bisericii, numirea diaconilor și a preoților

condiţiile, îndatoririle acestora şi ale credincioşilor şi ale

sprijin

o cerințe disciplinare. Consiliul este hotărât în acest fel

A fost un moment de desăvârșire al unirii.

La 6 ianuarie 1701 – înainte de următoarea călătorie la Viena –

La sinodul convocat, douăzeci de diaconi au scris o cerere în care episcopul Atanasie

i-a susținut rămânerea în funcție.

109 Zoltán Tóth Știu despre 4 septembrie, dar Bernath, Mathias și Teodor, Pompiliu: Politica

În lucrările sale intitulate „confesional ă”, este menționată ziua de 14 septembrie.

110 Zoltán Tóth I: im 39.

111 Lupşa, Ştefan (1948): p. 63–65. Comunica toate cele 28 de puncte. Este de remarcat faptul că 14.

punct, care prevede: „preoții, din câte știu ei, săvârșească sacramentele în limba română”

închinarea, Evanghelia și faptele apostolilor, pentru ca credincioșii să înțeleagă” – aceasta

De asemenea, indică conștiința lor națională de sine.

42 Atanasie și anturajul său au ajuns la Viena la 5 februarie 1701. Kollonich

și-a păstrat dreptul de a conduce negocierile și nu a dat

oaspeții cu o primire foarte călduroasă. Atanasie a fost ultimul, la 6 ianuarie 1701.

i-a prezentat o rezoluție în opt puncte pregătită la un consiliu ținut în

conţinea dorinţele românilor şi a căror împlinire era cea imperială

avea autoritate judecătorească. Hotărârea cuprindea următoarele puncte: împăratul

recunoaşte biserica unită şi îl numeşte pe Atanasie ca ei

ca episcop, eliberează o nouă diplomă, care va fi preoția bisericii unite

acordă aceleaşi drepturi ca şi cele de rit latin

îndreptățit la, înființarea de școli plătite pentru clerul român, militarii imperiali

Comandant pentru a oferi protecție pentru uniți, înregistrează tribunalul

nici cel

poziția cu privire la unirea cu catolicii, să fie scuzată de

preoţii români iobagi de la obligaţia de a plăti zecimi112.

A doua problemă care a necesitat ministerul român de externe la Viena a fost

Prezența episcopului era persoana episcopului. Tema principală a negocierilor este

acuzațiile aduse împotriva lui, pe care Kollonich le-a subliniat în douăzeci și două de puncte,

rezumat în rechizitoriul său. În ochii superiorilor iezuiți, Atanasie

a fost o persoană nesigură, bănuitoare, Mitropolitul Țării Românești și Voievod

părea un colaborator. Este de înțeles pentru că, întrebat despre religia lui,

a răspuns răspicat că nu este unit.113

Este probabil ca Atanasie să fi făcut această declarație într-un moment în care

a fost în aceeași situație îngrozitoare în focul încrucișat al acuzațiilor,

ca imediat înainte de plecarea lui la Viena, când a fost nevoit să respingă unificarea

să o accepte în forma pe care Kollonich i-a impus-o.

Astfel, Atanasie a fost nevoit să se supună unei discipline disciplinare

proces, recita în public Crezul Tridentin, întrerupe

relaţiile cu marii preoţi transcarpaţi şi ortodocşi, jurământ de credinţă

Papei și se supune Arhiepiscopului de Esztergom. Acestea sunt

procedurile l-au scutit pe episcopul roman de suspiciunea ca

El nu este cu adevărat un susținător al unificării.

112 Miron, Greta Monica: im 103. nr. nota.

113 Nilles, Nicolaus: Symbolæ ad illustrandam Historiam ecclesiae orientalis in terris Coronae

S. Stephani, 1885, I., 267. „Assert here, dominem episcopum a se interrogatum, utrum

„Dacă ar fi unită, ar spune: dacă nu ar fi unită".

 În paralel cu evenimentele de la Viena, presiunea a crescut în Transilvania

împotriva fuziunii. Adunarea Națională, care s-a întrunit între 15 ianuarie și 9 martie 1701

Cu ochii pe Viena, a exprimat o nouă poziție: „țara nu câștigă nimic

odată cu unirea preoţilor români, dimpotrivă, va pierde, pentru că preoţii

„Poverile lui anterioare vor trebui puse pe umerii altor oameni buni."114

În această situație incertă, călugărul iezuit Gábor Kapy a spus:

îl sfătuieşte pe Kollonich să-şi confirme funcţia episcopală ca un compromis

Atanasie, marele preot, ar trebui să fie în scaunul lui, dar el ar trebui să numească un

un „teolog" al ordinului iezuit, care este înzestrat cu largi puteri115.

Părerea sa bună despre episcopul Atanasie Baranyi l-a salvat pe

situație, și-a făcut persoana acceptată înaintea împăratului, apoi l-a făcut episcop

Alegerea lui a fost ulterior recunoscută de Roma116. Ca urmare a vizitei lui Atanasie

a doua Diploma Leopoldinum poate fi considerată la 19 martie 1701

a fost emis.

Istoricul Zoltán Tóth I. scrie că diploma este bine concepută

a fost o lovitură pentru istoria Transilvaniei și este de neînțeles că istoriografia maghiară

nu s-a ocupat de acest document extrem de important,117 și centrala de la Viena

autoritatile nu au mentionat-o nici mai tarziu.118

Despre această „tăcere perfectă” istoricul ortodox Silviu Dragomir

părerea sa este că a existat o înţelegere secretă între Viena şi ordinele transilvănene119

între: acesta din urmă nu va pune în aplicare pct. 3 din Diplomă, care

românul unit120 se referă la nobili şi ţărani liberi. Dacă

s-ar fi pus în aplicare, al treilea punct, reorganizarea constituțională a Transilvaniei

ar fi rezultat, întrucât românii ar fi fost încadrați în rânduri.

În timp ce marea majoritate a altor reglementări pot fi găsite în charte anterioare

de asemenea, al treilea punct este complet neobișnuit pentru negocierile instanței și

în linia promisiunilor sale. Acest lucru poate fi parțial de înțeles dacă politica religioasă habsburgică

ne gândim la trucurile lui anterioare: pe vremea lui Mihai Viteazul (în 1600) au vrut să

114 Bernath, Mathias: p. 149.

115 Dragomir, Silviu: im 90.

116 Zoltán Tóth I: im 39.

117 Ibid.

118 Bernath, Mathias: p. 156.

119 Dragomir, Silviu: im 92.

120 Zsolt Trócsányi: im 284.

 să reorganizeze sistemul religiilor stabilite astfel încât reformată și unitară

locul ei este luat de ortodocși. Această politică contrareformei este acum

Are o continuare în lumea ortodoxă121.

Potrivit punctului 5 din Diplomă, episcopul este asistat de un „teolog”

cu sfatul auditorului general Causarum. Al 7-lea și al 13-lea

Articolul 10 precizează atribuțiile sale în domeniile dreptului familiei, dogmaticii, preoților

El este, de asemenea, directorul instruirii acesteia. Și conform articolului 6, el avea dreptul

Pentru a cenzura corespondența lui Atanasie. Obțineți toate aceste drepturi prin:

consilier

da, dar este și supraveghetorul episcopului.

Întrucât „Teologul” are echivalentul său în Biserica Catolică,

în Biserica Unită Ardeleană, în calitate de funcționar, avea atribuții speciale122

au fost numiți pentru el. Diferența este că în timp ce ardeleanul s-a unit

Teologul Bisericii Greco-Catolice a fost numit de şeful statului ca supraveghetor şi

cu o sarcină de supraveghere, în timp ce în Biserica Catolică episcopul l-a numit pe

un teolog subordonat lui.

Instituția teologului a stat la baza episcopilor în deceniile următoare.

şi Curtea de la Viena, ci propaganda împotriva unificării

și subiectul său principal. Instituția este, de asemenea, descrisă ca o poveste de succes catolică.

împotriva influenţei superintendentului reformat.123 Unii ortodocşi

şi istorici, umilirea Bisericii Române prin unire

Ei vorbesc despre asta ca pe un exemplu flagrant.

Pe lângă punerea în serviciu pe teolog, s-a exprimat și Kollonich

Neîncrederea lui în episcopul Atanasie, ca preot și

De asemenea, a fost re-sfințit ca episcop la 24 martie 1701. Complotul este mai mult

este mai greu de înțeles, întrucât decretul din 19 martie 1701 recunoscuse deja

protopop ca episcop peste românii din Transilvania și părțile anexate124.

Mitropolitul ortodox este astfel numit Întâistătătorul-Arhiepiscopia de Esztergom.

a fost retrogradat la rangul subordonat de episcop greco-catolic, succesiunea

121 Teodor, Pompiliu (1994): p. 29.

122 Teologul a fost membru al capitolului canoanelor din Biserica Romano-Catolică, în perioada IV. Târziu-

Conform prevederilor Conciliului de la Trent, confirmate de Conciliul de la Trent, Sfintele Scripturi

interpret, care îndeplinește public această sarcină în fața credincioșilor, de la episcop

în zile și ore specificate.

123 Iorga, Nicolae (1989): p. 236.

124 Lupşa, Ștefan (1948): p. 90.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

45, făcând regulamentul că din cei trei candidați ai consiliului,

Conducătorul îl poate alege pe primul. Autoritatea disciplinară a episcopului și a consiliului

a fost redus semnificativ, diaconii și preoții erau responsabili de chestiunile spirituale

Ei puteau apela la Primatul din Esztergom125.

După o şedere de trei luni acolo, însoţită de episcop, la începutul lunii mai

Atanasie a părăsit orașul Viena. Pentru că în orașele de graniță ale Transilvaniei

îl așteptau armate de preoți și credincioși, așa că la 15 mai 1701 a mărșăluit solemn

lui Gyulafehérvár.

Pe 25 iunie, ziua deschiderii consiliului general, a inaugurat comisarul imperial

Episcopul Atanasie a fost instalat în biroul său. Cincizeci și patru de decani și vreo mie de preoți

adunate la

synatr, si de doua ori mai multe seculare, cu scopul de a

reafirmă intenția lor de a se uni. Cu toate acestea, consiliul este ortodox

De asemenea, le-a oferit oponenților interni șansa de a vorbi. unghie bulgară

doi reprezentanți ai congregației sale în fața Catedralei Gyulafehérvár

au protestat exprimându-şi părerea că românii erau complet şi

unificarea finală este doar o iluzie, iar crearea unei biserici unite nu este

presupune acceptarea unanimă a Uniunii126.

În concluzie, putem afirma că Habsburgii din Transilvania

Prima fază a politicii sale religioase s-a încheiat cu succes: Curtea Supremă a fost înverșunată

În ciuda protestelor sale, a fost înființată Biserica Greco-Catolică Română. La consilii

au răspândit ideea că unirea ar duce la Biserica Română

A restabilit unitatea pe care o avea cândva cu Roma.127

Unirea care s-a realizat, stabilită în țara Transilvaniei încă din 1688

A fost rezultatul politicii habsburgice. El l-a creat pentru el însuși.

stratul celor care susțin puterea, indiferent de anterioare politice, ecleziastice

situaţie. Această schimbare politică de direcție avea să fie asociată mai târziu cu Contrareforma.

a fost finalizată până la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

În Transilvania, bisericile care fuseseră consolidate în secolele precedente –

Catolică, ortodoxă, luterană, calvină, unitariană – acum încă una

trebuia să socotească cu biserica, iar echilibrul dintre ele era menținut de stat

a fost considerat un drept de a avea un cuvânt de spus.

125 Andea, Avram; Răduţiu, Aurel; Edroiu, Nicolae: Istoria Transilvaniei (1690–1812), 651.

126 Bernath, Mathias: im157.

127 Bocsan, Nicolae; Lumperdean, Ioan; Pop, Ioan-Aurel: am 60 de ani.

46 2. II. principele Ferenc Rákóczi

imaginea unității

și noutatea politicii sale bisericești

Ferenc II Rákóczi, ca prim principe al Transilvaniei, a locuit în țara sa

confesiunile şi

în strânsoarea lui a recunoscut puterea care fără îndoială

ar fi avut ca rezultat suprimarea stăpânirii habsburgice. În primul rând

interesele naţionale l-au determinat să preia conducerea în ordinele nemulţumite maghiare

să se retragă și să apeleze la ajutorul francezului. Apoi în timpul robiei lui la Dumnezeu

găsit mângâiere. Și-a exprimat recunoștința jurând că totul

Luni, ziua în care a fost închis, va post toată viața.

După ce a îmbrățișat cauza poporului, una dintre intențiile sale declarate a fost să

reconciliază conflictul dintre religii. El a indicat în mod repetat că

politica sa religioasă nu este determinată doar de deliberarea și perspicacitatea omului de stat

și nu numai pentru desfășurarea războiului de independență, sau

a adaptat-o la interesele politicii sale, dar şi la convingerile sale interioare.1

În același timp, factorii de politică externă au justificat și dezvoltarea diplomației maghiare.

Simpatii protestante. O parte semnificativă a statelor europene sunt protestante

Era sub controlul conducătorilor și avea o influență semnificativă.

Deci, interesele politice l-au determinat pe Rákóczi

pentru a câștiga simpatia, sprijinul și chiar alianța țărilor.2

1 Tamás Esze: Politica religioasă a lui Rákóczi, în Kálmán Benda (ed.): Europa și era Rákóczi

lupta bătrâneții, Budapesta 1980, 287.

2 Tibor Fábiny: Aspectele bisericești-politice ale diplomației lui Rákóczi, în Benda Kálmán

(ed.): Europa și Războiul de Independență Rákóczi, Budapesta 1980, 351.

 Face parte din tabloul politic imediat maghiar că moartea lui Leopold și

Când Iosif I a urcat pe tron, Rákóczi a convocat Consiliul Szécsény din 1705.

o adunare națională, unde ordinele maghiare trebuiau să ia atitudine. Vor continua?

războiul care a început sau pacea este încheiată și toate acestea sunt strâns legate de

odată cu apariția unei noi forme de guvernare, adică se declară Casa de Habsburg

detronarea sau amânarea deciziei și o soluție temporară

ei caută. În spatele tuturor, a existat o nevoie urgentă de a remedia nemulțumirile religioase,

întrucât progresul cu succes al luptei depinde de consensul catolicilor şi protestanţilor

Depindea de norocul lui. Având în vedere acest context politic, nu este o coincidență că unii

istoricii trag concluzii că politica religioasă a lui Rákóczi

Argumentul său nu este în primul rând teologic, ci mai degrabă motivat politic.3

Viața lui Ferenc II. Rákóczi era de mare importanță

o luptă conștientă pentru a învinge frica. Pentru copilăria lui,

Frica și suspiciunea l-au marcat. Au fost crescuți să se teamă și

de frică, fii un subiect religios și loial. „Mi-a fost doar frică de tine, dar

„Nu te-am iubit", scrie el mai târziu în Confessions.4 Cu toate acestea, în curând

a descoperit că nu numai el se temea de puterea supranaturală, ci și de ea și

Alții se tem și de posibila sa implicare politică, deși a încercat

pentru a se sustrage misiunii sale istorice.5 A fost o experienţă decisivă pentru el să

recunoașterea faptului că compatrioții săi, fără deosebire de clasă, religie sau naționalitate,

și-au pus încrederea numai în el. Știri de acasă

a confirmat de asemenea la fel: „Oamenii pământului sunt gata, dacă ar avea cap."6

Nici el nu a fost imun la hărțuirea trupelor imperiale. Se constată că

de obicei își exprimă furia și indignarea cu imnul „Te lăudăm, Doamne"

obişnuia să mă liniştească spunând. Potrivit lui József Borosi, cel

El a acceptat doar principatul pentru a evita Thököly-ul luteran

alege.7

3 Sándor Bene: Hermeneutica rezistenței (...) publicistul politic al Războiului de Independență Rákóczi

în eseul său „Umanitatea nu se scufundă!”....Album amicorum László Szörényi LX. mamă

tesnafja, Budapesta, Institutul de Studii Literare al Academiei Maghiare de Științe, 2007, 1049.

4 Ferenc Rákóczi: Confesiuni, Memorii, Budapesta, 1979, 28.

5 József Borosi: Aspecte religioase ale viziunii asupra lumii a lui Rákóczi, în Kálmán Benda (ed.):

Europa și Războiul de Independență Rákóczi, Budapesta, 1980, 300.

6 Ferenc Rákóczi: Confesiuni, Bucureşti, 1979.

7 József Borosi: im 301.

Olga Lukacs

48 Apoi, în primăvara anului 1703, a început rebeliunea armată împotriva dinastiei Habsburgilor.

a decis să organizeze un atac. Înainte de a începe lupta, ocazional

A scris rugăciuni, pe care le-a tipărit cu mici modificări pentru ca armata sa să le poată citi.

rugă-te.8 II. „Rugăciunea smerită cu care s-a adresat Domnului său” a lui Ferenc Rákóczi

„Obișnuia să facă pace cu chipul Dumnezeului său în fiecare zi” nu este necunoscut

în istoria literaturii maghiare. Kálmán Thaly a fondat prima bibliotecă Rákóczi în 1866.

Și-a prezentat volumul cu aceasta. Mai multe persoane au adresat aceste rugăciuni. Aşa

De asemenea, Clement Mikes, care scrie în a 131-a scrisoare că în propria sa rugăciune

În fața lui plutea exemplul „domnului său princiar”. Iată cum îl descrie Thaly:

rugăciuni: „Această rugăciune domnească este frumoasă... un adevărat interior

Este scrisă cu inspirație, cu un spirit fervent ridicat la Dumnezeu, acel istoric

a devenit valoros nu numai datorită autorului său, ci și datorită eroului de câmp

„Ordonează rugăciunea.”9

Ferenc II. Rákóczi a scris poezie și este din meritul său că cântecele Kuruc

Printre ei sunt și catolici. Tradiția îi atribuie

Tot un cântec care începe cu „My invincible rock”.10

Manuscrisul lui Rákóczi a fost găsit în Arhivele Sibrik în copia lui Mihály Florián.

O parte din cântarea lui fierbinte este așa-numitul „discurs înainte de luptă”

rugăciune, care începe cu o cerere de ajutor: „Ajută-ne

Doamne, Mântuitorul nostru, și pentru lauda Numelui Tău sfânt, Doamne, ocrotește-mă.

Neamul nostru și fii milostiv să ne ierți păcatele: dăruiește

a început un curs norocos în treburile noastre, dă-ne putere și ajutor…”11

O rugăminte, o rugăminte princiară, rostită în fața publicului din tabără,

continuă cu un gând frumos curbat: „Și al tău este bun și cel mai mare

Dumnezeul nostru, Creatorul și Susținătorul Neamului Maghiar, cu smerenie

Onorăm și vă rugăm să aveți milă de decedat.

nenorocitului Neam unguresc, și nu dărui pe Sfânta ta Maică, pe Maica ta,

familia ta în pericolul că ai suferit din mâna Mamei tale

împăratul Leopold al II-lea

extras și șantajat cu cruzime și pe nedrept…”12

8 William de Frakno: II. Viața și operele lui Ferenc Rákóczi, Catholic Review, 1904, 321–337.

9 Lajos Dézsi: Rugăciunea lui Rákóczi, secole, 1904, 721–722.

10 Dávid Söveges: Capitole din istoria spiritualității, Pannonhalma, 1993, 266.

11 Ferencz Badics: Cântecul zelos al lui Ferenc Rákóczi, Buletine literare, 1927, 88.

12 Gáspár Csóka, Balázs Déri, (trad.): II. Rugăciunile lui Ferenc Rákóczi, Budapesta, Editura Academică

Editura Balassa, 1994, 316.

 Rugăciunea sa umilă, care a fost ridicată la o rugăciune oficială de tabără13, a fost „publicată prin tipărire”

a fost făcut să fie de bun augur pentru ca viteazul popor maghiar de sub imperiu şi

să urmeze pe Domnul și Prințul Său milostiv în rugăciune fierbinte

învață.”14

„Rugăciunea umilă” radiază un simț al adevărului, divin

speranță de har și ajutor: „O, Domnul nostru Milostiv! Privește la asta

Poporul tău, care a căzut într-o mare de mizerie, strigă, ascultă pe cei mulți

Ascultă strigătul săracilor și vezi răzbunarea celor nevinovați.

sângele vărsat pentru cerșetori și nu uita îndurările tale pe care le-ai arătat

„Te-ai demnit să-l arăți poporului tău, ales cu mult timp în urmă, dar ținut captiv".

Rugăciunea este și pentru conducătorii poporului ales: „... îngerul tău

gardianul și ghidul nostru în luptă, care este sursa creierului și puștilor lor

și cum a condus poporul lui Israel prin mare pe uscat

cu picioarele, așa și noi printre oastea dușmanilor noștri

să conduci fericit..."15

Într-un spirit similar, Rákóczi a scris membrilor Societății Tineretului Nobil:

rugăciunea de dimineață: „În numele Providenței divine, creșterea

rugăciunile ordinului". Pentru scurta rugăciune de dimineaţă, domnitorul a recitat trei psalmi

atasat si o traducere. A vrut să lupte cu trei psalmi traduși din Vulgata

a îndemna: „Fiți tari și îndrăznește-te, toți,

„Tu care te încrezi în Domnul."16

„Umbești pe aspid și pe bazilisc și călci în picioare leul și balaurul."17

„Întoarce-i pe cei răi împotriva dușmanilor mei și, după cuvântul tău adevărat,

nimicește-i... Căci m-ai izbăvit de toate necazurile mele și

Ochiul meu a privit de sus la dușmanii mei."18

13 Rugăciunea a fost publicată și în limba germană sub titlul „Das demüthige Gebeth" și în latină sub titlul „Precatio

adresa supplex. Ediția în limba literară cehă a cavalerilor slovaci a fost publicată de prinț

De asemenea, a fost decorat cu portretul său și o poezie de salut. Toate cele trei versiuni au fost publicate în Levski în 1703.

14 II. Rugăciunile lui Ferenc Rákóczi, 314.

15 Olga Lukács: Unitatea religiei și educației II. Ferenc Rákóczi în viața și politica sa culturală -

în „Cu Dumnezeu pentru patrie și pentru libertate”, în Géza Dukrét (ed.), Europaprint, 2011,

221–234.

16 XXX. Psalm.

17 XC. Psalm.

18 LIV. Psalm.

 Într-una din scrisorile sale diplomatice, el a scris că cauza poporului maghiar

împreună, a îmbrățișat și problema rezolvării diviziunilor religioase și

încearcă să lucreze pentru a-i ajuta pe cei care au uitat adevăratul

Ei trăiesc în ură și ură față de creștinism, fie ca acesta să fie împăcat. Ea transmite asta

că conflictul politico-religios este instigat chiar de instanţa vieneză, prejudiciind astfel

a politicii religioase liberale a ţării. Cu această intenție, Rákóczi a pornit

a intrat în lumea ideilor timpurii a Iluminismului.

Interesul militar și perspicacitatea politică le sfătuiau ceea ce credeau.

Ascensiunea sa a sugerat, de asemenea, că va îmbrățișa o politică religioasă de toleranță. Sindicatul era ocupat

gândit, iar Jablonski Dániel îi scrie predicatorului regelui prusac Ernest (care

nepotul lui Comenius!), că „unirea s-ar fi finalizat repede dacă preoții

ar fi excluse”.19

Iezuiții vienezi au considerat rugăciunile lui Rákóczi eretice și l-au atacat.

aceste. Cu toate acestea, tradiția l-a păstrat, iar János Arany în Népbarát,

În 1848 a republicat pledoariile taberei principelui.20

Rákóczi pentru a insufla spiritul religios în armata sa şi

pentru a reînvia, a dat mai multe decrete împotriva blasfemiei, pe care „Doamne

spre supărarea și rușinea neamului nostru între toate neamurile

„A devenit puternic.”21 I-a pedepsit aspru pe vinovați. A decis să înființeze un permanent

angajarea capelanilor de lagăr. El a dorit ca „de dragul onoarei divine

procesul prin care fiecare persoană își urmează propriul crez fără întrerupere

prin practicarea evlaviei, care este de folos tuturor binelui, printre ordinele noastre cavalerești

poate pune piciorul pe ea și prin exerciții de frică de Dumnezeu

Îndreptându-le viețile imorale dintre armatele noastre, Domnul Dumnezeu ne-a adus

„Putem ispăși pentru mila lui Dumnezeu.”22

Această prevedere a fost o inițiativă de pionierat. El a vrut

Capelanul este asigurat întotdeauna de biserica căreia îi aparțin soldații regimentului.

majoritatea aparțin. Conform decretului contelui Barkátzy către Ferenc: tabăra

aşteptat de la pastor, „atât prin învăţătura şi viaţa evlavioasă cât şi

prin exemplu, pentru a-i încuraja să urmeze ordinea și evlavia războinicului și să

19 Sándor Ladányi: Idealul toleranței religioase în Războiul de Independență Rákóczi, în Războiul de Independență Rákóczi

Lupta bătrâneții, Budapesta, 1980, 220.

20 Postfața lui Lajos Hopp la confesiuni, Memorii, Budapesta, 1979, 540.

21 II. Rugăciunile lui Ferenc Rákóczi, 315.

22 Ibid. 316.

51 de slujbe în fiecare zi după obiceiul stabilit al Bisericii Mame

— Lasă-i să exerseze. 23

Mai târziu s-a acuzat că este „un prinț”

Deși a fost sârguincios în practicile evlaviei și a vieții religioase, principalul său

Forța motrice era inteligența cerută de poziția sa, totuși percepția că

„Manifestările exterioare ale religiei sunt ingredientele bunei guvernări.”24

Potrivit lui Béla Köpeczi, Ferenc Rákóczi a fost inspirat din lucrările lui Jacques Bénigne Bosseut25

exercitat puterea într-o manieră „paternă”.26 În primul rând, nepolitică,

dar în sens teologic, la care Rákóczi a aderat în timpul Războiului de Independență

a insistat asupra ei pe tot parcursul.27 Istoricii dezbat măsura în care

Viziunea politică a teologului francez Rákóczi a fost influențată de absolutist

despre putere,28 - în acest caz însă, scopul nostru nu este să analizăm acest lucru. Aşa

continuăm prin a spune că ideea centrală a politicii bisericești a lui Bossuet este

stă în unirea bisericilor. Teologul francez a fost un mare susținător al

sfârşitul schismei, în forma în care Conciliul de la Trent

de aşteptat, şi anume revenirea protestantismului, reintegrarea lui în

către Biserica Catolică. Rákóczi avea și un scop de unire, dar nu unul politic.

de bază – așa cum și-ar fi dorit Bossuet și ca Ungaria

A fost proiectat și de Spinola Rojas, care a fost deja menționat mai devreme.

am făcut – dar într-o reunificare religioasă pe scară largă. Merită asta?

în direcția rezoluțiilor Adunării Naționale Szécsény, VI. articol

Ar trebui să evidențiem acolo unde pledează în mod clar pacea religioasă, ceea ce nu este

nu este doar despre compromis, toleranță și conviețuire, ci

despre unificare.29 Desigur, expresia lui Rákóczi „unio catholica” este discutabilă.

Potrivit lui Sándor Bene, în opinia sa, Rákóczi nu se referea la Biserica Catolică, ci

Acest termen înseamnă biserica universală între confesiuni,30 și este folosit

23 Ibid.

24 Olga Lukacs: II. Ferenc Rákóczi și Camaldulianii din Grosbois, în Árpád Muzsnay (ed.):

Întâlniri aniversare, Szatmárnémeti, 2005, 354–363.

25 Köpeczi se referă în primul rând la Politica lui Bousett extrasă din propriile cuvinte ale Sfintei Scripturi.

se gândește la munca lui.

26 Béla Köpeczi: II. Testamentul politic și moral al lui Ferenc Rákóczi, 501.

27 Ibid. 489-512.

28 Cf. Gyula Szekfű: Rákóczi exilat, Budapesta, 1993, 210–211.

29 Cf. Béla Köpeczi, R. Ágnes Várkonyi: II. Ferenc Rákóczi, Budapesta, 2003 (3), 271–272.

30 Alexandru Bene: născut în 1041.

 când spune: „Am sperat că în timp voi putea restabili

unitatea sufletelor și astfel îi pot conduce înapoi pe cei despărțiți în moduri blânde și pașnice

religiile în adevărata unitate catolică.”31 Tamás Esze în sursa sa

întâlnim și opinia lui Rákóczi despre UE, conform căreia „la masa lui

El a folosit discursul pentru a include mișcările religioase, spunând că

„Uniunea ar fi în curând completă dacă preoții ar fi excluși.”32

Ferenc Rákóczi către Daniel Jablonszki, curteanul din Berlin, despre planul său de Unire

El a mai scris într-o scrisoare către predicator: „De când îmi amintesc, m-am îngrijorat

cel mai bun dintre toate, există atât de multă diviziune între cei care sunt diferiți doar în nume, dar nu în esență

printre religiile creștine. Din moment ce, prin harul lui Dumnezeu, cei liberi și consimțitori

Am îmbrățișat cauza poporului maghiar, nimic nu mi-a fost mai aproape de inimă decât

este de a nivela cearta religioasă, a cărei sămânță a fost semănată de Cel Rău,

și să inspire iubire comună printre cei care nu cunosc adevăratul creștinism.

„Uitând acest lucru, ei sunt plini de o ură nemărginită unul pentru celălalt.”33

Un grup de scrieri polemice ale lui Rákóczi este legat de politica sa bisericească.

Cele mai cunoscute dintre ele sunt măsurile anti-iezuite ale Confederației Kuruc.

coroborative, Responsio în limba latină (1706-1707). Responsio este răspunsul la

Supplicatiora (1705), în care iezuiții din cele șase comitate de nord-vest

retragerea măsurilor luate împotriva lor la Adunarea Națională Szécsény

întrebau ei. În ceea ce privește măsura, menționăm că nu există fond

sprijinul statului pentru o confesiune, ci mai degrabă sprijinirea temporară a bisericii

Unionist care caută să elimine influența

ideea lui a întârziat. Într-o epocă în care Părinţii Iezuiţi

sub conducerea Bisericii Greco-Catolice, inclusiv organizarea de

Un sprijin demografic mai puternic pentru Biserica Catolică a fost stabilit și în Transilvania,

și care a devenit o sursă de controverse și tensiuni ulterioare.

Rákóczi rezumă poziţia sa anti-iezuită în trei puncte:

Iezuiții sunt un pericol pentru Biserica Catolică, pentru știință, pentru

la scoala. El susține că iezuiții fac mai mult rău Bisericii decât bine.

folosite pentru că se străduiesc pentru dominația ecleziastică și laică, pentru putere

31 Ferenc Rákóczi: Memorii, István Vas (trad.), Lajos Hopp (ed.), Budapesta, 1985, 44.

32 Tamás Esze: „Responsio” de Rákóczi, în József Szauder, Andor Tarnai (eds.): Literatură și

Iluminism, Studii, Budapesta, 1974, 45.

33 Tamás Esze (1974): p. 45.

Nevoile lor sunt nesatisfăcute și aceasta este departe de modestia altor ordine monahale. THE

împotriva celor din alte religii cu teroare spirituală, ipocrizie arogantă și erezia lor

sunt surprinsi. Cu acest comportament, ei nu doar sfâșie biserica, ci

dar în loc de iubire răspândesc frică și incită neliniște

cei care practică evlavia.

Rákóczi cunoștea din interior sistemul iezuit de educație și creștere.

Pe baza experiențelor sale studențești, el a criticat și a contrastat tinerii

cu adevăratele principii ale creșterii sale. În opinia sa, școlile iezuite

sunt depășite și nu sunt de interes public pentru educație și cultură

ateliere. El simte că este necesar „ca obscuritatea cu care elevii lor

— Să-i fie mintea tulburată, împrăștiată. Rákóczi a exprimat acest principiu în cea de-a 31-a scrisoare.

Mikes Kelemen preia și când vine vorba de libertatea de a învăța, națiunea

El scrie despre ridicarea nivelului de civilizaţie.34 În ceea ce priveşte învăţământul iezuit, II.

Prințul Ferenc Rákóczi a putut să-și lase nemulțumirile personale deoparte.

Știa antipatia lui Kollonich pentru el. În această privinţă

El afirmă cu tristețe că: „Ordinul iezuit a devenit dușmanul meu

din cauza averii mele."35 Ordinul a făcut tot ce i-a stat în putere pentru

pentru a-l face pe tânărul Rákóczi membru al ordinului. Prințul, așadar, cunoștea

fiecare detaliu al educației și școlii iezuite.

În același timp, trebuie să recunoaștem faptul că II.

Ferenc Rákóczi era mai puțin familiarizat cu educația protestantă din experiență.

Interesul său pentru școlile protestante a fost alimentat de dezbateri religioase și mai moderne

a fost stârnit de informațiile pe care le obținuse despre aplicarea metodelor. Pe balustrade

a văzut prea clar valorile pe care celebrul protestant, mai ales

Au raportat colegii reformate.

În abordarea prințului asupra educației, cauza educației este legată de

stilul de viață și, prin urmare, determină utilitatea acestuia. The

pune religia pe primul loc în ceea ce privește cunoașterea, conștientul

cunoaşterea, eliminând astfel superstiţia şi fanatismul.36

34 Pascal scrisese deja despre aceste principii și se poate presupune că Rákóczi a luat cunoștință de ele mai târziu.

a aflat despre ei.

35 Béla Köpeczi: im 359.

36 „După religie, agricultura ar trebui să înflorească într-un stat, apoi comerțul,

care nu se poate dezvolta fără meșteșuguri și măiestrie. Acestea sunt ocupațiile oamenilor, ale

Nobilimea ar trebui să fie preocupată de arta și științele conducerii militare și

 În Responsio, Rákóczi cere ca ordinul iezuit să demisioneze

toate proprietățile sale și practicarea cenzurii presei, astfel încât să nu poată ocupa funcții publice

ei nu ar trebui să recomande candidați și să nu se mai preocupe de chestiuni lumești. THE

Al doilea punct prevede că ordinea ar trebui retrasă din școli, astfel încât noi,

ar trebui predat materialul care este mai important pentru stat. În punctul al zecelea

Intră în joc și politica religioasă a UE a lui Rákóczi. El îndeamnă ordinul iezuit să

să înceteze jurământul împotriva ereticilor, pentru că ereticii, adică cel

Exterminarea protestanților amenință „linia publică” pentru că „diferiți

religiile trebuie să trăiască una lângă alta fără tulburări.”37 El subliniază că

principiul toleranței: „patriotismul nu impune doar răbdare, ci și

De asemenea, creează unitate între oamenii de diferite religii.”38 Eșecul războiului de independență

După aceea, Răspunsul a fost păstrat și copiat de persoane anonime.39

„Valul de reformă și de iluminare timpurie care a început în cercurile bisericești

În timpul războiului, Răspunsul lui Rákóczi a fost filmat profitabil. La literatura mondială

aceasta este una dintre cele mai pasionate scrieri publicistice anti-iezuite din

în timpul Epocii Luminilor, II. De asemenea, a fost publicată în formă tipărită în timpul domniei lui Iosif

„La Viena în 1784”, rezumă Lajos Hopp evaluarea sa despre Responsio.

Al treilea argument al lui Responsio se referea la politica școlii. THE

Istoria școlii protestante consideră că judecă în mod obiectiv educația iezuită

în întrebarea sa, când acceptă argumentele Responsio ca fapte. Cu toate acestea, de asemenea

El recunoaște că și rețeaua școlară iezuită s-a bucurat de prestigiu. Acestea sunt două

se poate dovedi și prin fapte: în anul următor publicării Responsio,

La parlamentul din Marosvásárhely, prințul nu a mai atacat, ci mai degrabă a apărat

iezuiți. După aceea, a participat la seminarul studenților de la Colegiul Iezuit din Košice.

la jocul festiv.

Prințul, împreună cu curtea sa, trebuie să exceleze în a da exemplu. Tinerii

Astăzi, exercițiul său fizic constă în călărie, antrenament cu arme, dans și jocuri cu mingea, care sunt toate

este pentru corp, matematica și istoria sunt pentru exercițiul minții. Toate acestea sunt demne de laudă.

demn, dar cu greu un nobil părăsește școala sau academia, mulți studenți

Care dintre ele?

Mai este cineva care mai face toate aceste exercitii cand sunt barbati? Şi

De ce este așa? Doar pentru că alte practici în afară de dans nu sunt comune, de vreme ce

Jocurile de cărți, mingi și, în consecință, desfrânarea umplu timpul distinșilor domni,

ameninţându-le mântuirea cu pericol constant". Ferenc Rákóczi II Politic şi

testamentul lui moral. Budapesta, 1984, 360.

37 Tamás Esze (1974): p. 44.

38 Ibid.

39 Studiul lui Lajos Hopp despre Memorii și confesiuni Rákóczi. în publicația sa, Budapesta,

1979, 529.

 Celălalt fapt demn de remarcat este că prințul Gábor Bethlen

L-a educat pe nepotul său într-o școală iezuită. Baza educației iezuite

Cunoașterea limbii latine a fost făcută necesară și de cerințele vremii.

Limba guvernării, politicii, legislației și științei era latina.

O educație latină a transmis o anumită alfabetizare clasică, abilități de oratorie și

a oferit o formă comportamentală. Dar nu există nicio îndoială că acesta este motivul pentru care au fost împinși în plan secund

celelalte cunoștințe variază de la matematică la geografie.

Ferenc Rákóczi în 1704, imediat după izbucnirea Războiului de Independență

a emis un decret „pe subiectul toleranței religioase”. Acest regulament este extins

de asemenea colegiilor protestante şi şcolilor publice. Regulamentul privind educația

A asigurat libertatea în primul rând în raport cu limba maghiară.

Nu numai că a acordat bisericilor dreptul de a înființa școli, ci și

și pentru diferite naționalități. Decretul cerea ca iezuiții

întoarcerea școlilor protestante confiscate. Pentru elevii și profesorii tăi

a încurajat studiile în străinătate, dar în același timp a făcut posibil

invitând și profesori străini. În ciuda condițiilor de război

a asigurat buna functionare a colegiilor protestante. Toate acestea

Decretele au fost confirmate de Adunarea Națională din 1705.

Colegiile protestante au participat cu entuziasm la armatele Kuruc.

în luptele sale.40

În 1707, au fost pregătite regulamentele „Societății Nobiliare”, care includeau nobilii

El s-a ocupat de educația tinerilor și de școala lor. Scopul prezentului regulament este următorul:

formulează: „nobila tinerețe alături de noi, în fața ochilor noștri

crescut, dragostea pentru țara lui, împreună cu frica de Dumnezeu, era mai mult

„Studiați-l și exersați-l cu științe și bune moravuri.”41 Aceasta

Inițiativa a avut ca rezultat capturarea orașului Kolozsvár la 26 aprilie 1707.

A avut loc ceremonia de depunere a jurământului a o sută de tineri nobili, unde Pál Ráday a ținut un discurs de bun venit:

„Adevărata noblețe nu se dobândește prin neam, ci prin virtute,

- spuse Pál Ráday, cancelarul prințului. Pentru că putem judeca asta

40 Nagyenyed a fost în frunte, unde în 1704, în timpul atacului armatei austriece de la Tige, au murit 200 de oameni.

Printre aceștia, au murit și 24 de studenți. Ferenc Pápai Páriz a purtat o bătălie eroică pentru școala distrusă

în ceea ce priveşte reconstrucţia acestuia. Școala Sárospatak a putut să se întoarcă la școala care fusese înființată în 1671.

din exilul lui. Problema construirii și exploatării a nouăzeci de biserici și școli a fost rezolvată

în baza decretului din 1704 şi a decretelor Szécsény.

41 Lucrările lui Pál Ráday, II. volum. Budapesta, 1955, 372.

 nobil, care este împodobit cu virtuți nobile, după zicala: Virtus

nobilime (Virtutea înnobilează)”.42

Politica prudentă a principelui este dovedită de faptul că

Societatea avea atât membri ardeleni, cât și maghiari, și asta

printre ei nu numai maghiari, ci si germani, slovaci si

găsim și români.

Probabil că prințul dorea ca Fénelon să fie făcut pentru ei.

Telemah. Traducere în latină a cărții sale, care se bazează pe mitologia greacă

în cadrul său, ar putea servi educației morale indiferent de religie.

Pe scurt: De unde și-a luat Rákóczi puterea spirituală în fața suferinței?

să îndure, să rămână credincios îndatoririlor sale chiar și în mijlocul persecuțiilor nemeritate

a indeplini? Singura explicație pentru aceasta este că există o diferență între credințe și confesiuni.

Dincolo de convingerea sa în căutarea unității, a fost un politician perspicac al timpului său.

a fost un om a cărui personalitate și atitudine față de națiunea sa, biserica

Politica sa, reconcilierea cultelor, a afectat și generațiile următoare.

42 Lucrări ale lui Pál Ráday, II. volum. Budapesta, 1955, 373.

 3. Greco-catolicul

și relația Bisericii Ortodoxe

în epoca habsburgică

___

3.1. Noua biserică ca sursă de conflict

Greco-catolic nou înființat

cu Biserica Română din Transilvania

Creștinii ortodocși s-au găsit într-o situație nouă. Acest lucru s-a manifestat în primul rând prin faptul că

instituţiile imperiale habsburgice au protejat pan-românismul transilvănean de nou

Erau considerați adepți ai unei biserici înființate. Singura excepție este Brașovul.

au fost formate din congregații ortodoxe din zonă care au fost implicate în unire

încă de la începutul procesului s-au opus puternic unirii bisericii şi

cărora li sa permis oficial să aparțină în continuare Bisericii Ortodoxe

ei pretind că aparţin.1

Pentru a înțelege relația dintre aceste două confesiuni românești, merită să ne uităm

unele dintre evenimentele istorice care au pecetluit unirea celor două biserici

cooperare în continuare.2 În primul rând, din partea Casei de Habsburg în 1701.

Ne gândim la a doua Diploma Leopoldinum eliberată pe 19 martie, care

Rezumă în 15 puncte privilegiile acordate celor care acceptă unirea.

giums. Dintre acestea, dorim să evidențiem punctele 1, 3 și 5:

1 Cf. Andrei, Mirela: Istoria Bisericilor din Transilvania în perioada 1740-1848, în

Brandes, Dieter; Olga Lukács (ed.): Istoria Bisericilor Creștine

Revizuit, Leipzig, 2011, 89.

2 Ploscaru, Ioan: Scurtă istorie a Bisericii Române, Timișoara, Editura Helikon, 1999, 68.

 Punctul 1 – Pentru biserica unită, unită cu Biserica Catolică

acordat drepturi egale, și în plus, toate privilegiile și

imunitate, de care se bucurau regii maghiari si principii transilvaniei

furnizate bisericilor;

Punctul 3 – Extinde statutul catolic nu numai la preoți, ci și

acelor laici (chiar plebei) care s-au alăturat uniților

la biserică. (Noutatea constă în acest punct, care era considerat revoluționar. Dacă aceasta

intră în vigoare, poporul român va fi inclus și în lista națiunilor recunoscute);

Punctul 5 – A fost fondată „instituția" teologică iezuită,

creând o situaţie incomodă pentru episcopul bisericii unite.3

În ciuda promisiunilor de mai sus, bisericile din Brașov au manifestat rezistență.

aragaz. Prin intermediul lor, românii din Transilvania au aflat despre Karlóca

Călugării sârbi Visarion Sarai și Sofronie din sprijiniți de episcopie

Despre mișcările religioase din 1744 conduse de Ciora. Cei doi călugări, Deva,

Antisemitismul a început în bisericile din jurul Szászsebes și Nagysibe.

Au fost conduse rebeliuni ale Uniunii.4 Ca urmare a mișcărilor, mulți

Preoții care îmbrățișaseră credința romană au fost alungați dintr-un sat transilvănean. Autoritatea

a răspuns violent la aceste revolte locale, dar acest lucru nu a făcut-o

i-a intimidat pe rebelii care doreau să rămână ortodocși

în credinţă şi cererea lor a fost transmisă la Viena prin trimişii numiţi.5

Ca urmare a revoltelor ortodoxe din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea

Între 1760 și 1796, curtea vieneză a fost sub episcopia sârbă de Karlovac.

a autorizat patru episcopi sârbi să guverneze românii ortodocși din Transilvania

să desfășoare activități pastorale între Dintre cei patru episcopi menționați, cel

első két püspöknek, Dionisie Novacovicinak (1761–1767) és Sofronie

Chirilovicinek (1770–1774) csupán adminisztra tív joga volt, a másik kettő,

Ghedeon Nichitici (1783–1788) és Gherasim Adamovici (1789–1796)6

3 Raţiu, Ion: Contribu ţia Bisericii Române Unite cu Roma la dezvoltarea vieţii românes ţti de

la 1697 încoace, in Un destin isotric: Biserica Română Unită, Marosvásárhely, Editura

Arhipelag, 1999, 34.

4 Vö. Păcurariu, Mircea: Sfinți daco-romani și români, Iași, 2007, 195–198.

5 Andrei, Mirela: i.m. 88.

6 Ld. Leb, Ioan Vasile: Episcopul Gherasim Adamovici ş i lupta de emancipare a românilor

din Transilvania în secolul al XVIII-lea, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Teologie

Orthodoxa, XII., 1–2., 1996, 11–21.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

59, însă, în II. Datorită politicii tolerante reprezentate de József, a putut să o facă pe deplin

Li s-a permis să slujească ca episcopi ai bisericilor ortodoxe din jurul Brașovului.

seturi. Episcopii aveau dreptul de a predica doctrina ortodoxă în rândul credincioșilor

să predice.7 În același timp, populația ortodoxă din Transilvania era liberă să practice

religia lui. Această măsură a arătat în esență că ortodoxia

A părăsit rândurile bisericilor tolerate, dar nu a câștigat încă recunoaștere,

statutul de biserică acceptat. În această practică religioasă mai liberă, desigur,

II. Un rol major a jucat și decretul de toleranță al împăratului Iosif.8

Schimbări în politica Monarhiei între 1796 și 1810

Au avut un impact și asupra Bisericii Ortodoxe Transilvane, drept urmare,

autorităţile nu au permis numirea episcopilor români, şi

a refuzat orice finanțare a școlii confesionale ortodoxe de la bugetul de stat

sprijin pentru înființarea biroului de la Sibiu.9 Astfel, biroul de la Sibiu a rămas mult timp vacant.

Scaunul episcopal ortodox (1796–1810). În această perioadă, biserica

Sarcinile legate de conducerea ei se ocupau de consistoriul eparhiei.

departe. Membrii acestuia sunt un vicar și șase diaconi din împrejurimile Sibiului, precum și

era format dintr-un secretar. În 1810 a fost ales Vasile Moga

Populația ortodoxă română are din nou un episcop român. Vasile Moga

(1810–1845) episcop, și-a consolidat cu succes structura și materialul
din perspectivă statală, bisericile aflate sub conducerea sa, și toate acestea
fără suport.10
Istoriografia greco-catolică o evaluează însă pe a doua
Importanta Diplomei Leopoldinum, de exemplu, istoricul Sergiu Soica este urmatoarea
o rezumă succint: „a adus trezirea națiunii române la conștiința de sine:
poporul s-a trezit din starea lor de sclavie la conștiința libertății lor naționale. Chiar acum
construită pe baza celui de-al treilea punct al mai sus menționată (a doua) Diplomă Lipóti
Episcopul Inocențiu Micu Klein este și un naționalist de epocă

7 Brusanowski, Paul: Educația confesională ortodoxă în Transilvania între 1848 și 1918. Între cerințele statului centralizat și principiile autonomiei bisericești, Cluj-Napoca, 2005. 26–32.

8 Ivanov, Bogdan: Istoria Bisericii Ortodoxe din Transilvania, în Brandes, Dieter; Cetăţean, Vasile; Olga Lukács (ed.): Scurtă istorie a bisericilor și comunităților religioase din Transilvania, Cluj-Napoca, Presa Universitară din Cluj, 2008. 47.

9 Andrei, Mirela: im 93.

10 Cf. Bocsan, Nicolae; Lumperdean Ioan; Papa Ioan-Aurel: am 61 de ani.

 de puncte principale care, după treizeci de ani, înlocuiesc vechiul vis al românilor
s-a adeverit, odată cu formarea națiunii române în Transilvania – care a fost Unirea
singura sa consecință.”11
Aspecte obiective si Inochentiu Micu Klein a inceput
mișcare arată că ceea ce este rezumat în Diplomă este respectat
au început să se desfășoare în mișcări, care apoi s-au transformat în naționale
transformată într-o luptă conștientă a poporului pentru recunoașterea politică. Nu așa

Este o minune că în lupta pentru un scop comun, conducătorii celor două biserici, lăsând deoparte

ostilitatea ta anterioară

și, s-au găsit unul pe altul și s-au lansat cu forța unită

şi mişcarea naţională românească.

3.2. Aspectul ecleziastic al mișcării naționale românești

în epoca iluminismului

Inocent și Micu Kl

ein12 episcopi greco-catolici din Berkei a bisericii

a lansat mișcarea națională românească, folosind oportunitatea creată de unire

privilegii promise. Mişcarea iniţial bisericească

a căpătat în curând un caracter național, cu scopul final de a „tolera”

una dintre naţiunile recunoscute politic şi egale în drepturi cu celelalte trei

deveni o naţiune.13

În lupta sa pentru înălțarea națiunii române, Inocențiu Micu Klein

El a pus mare accent pe educație și pe ridicarea nivelului cultural.

În acest scop, a înființat școlile din Balázsfalva și din Cluj-Napoca

a planificat un seminar, iar sub episcopia sa au mers pentru prima dată la Roma

bursieri. În același timp, dezvoltarea rețelei școlilor sătești este și ea o prioritate.

luat în considerare.14 Desigur, el îşi exprimă convingerea religioasă în aceea

prin promovarea principiului ca toti romanii ardeleni sa se converteasca la greci

credinței catolice, pentru că, în opinia lui, era singura cale de a

Pentru a rezolva problemele stringente ale românilor care locuiesc în Transilvania.15

11 Soica, Sergiu: O scurtă istorie a Bisericii Greco-Catolice Române Unite cu Roma, în

Brandes, Dieter; Grajdian, Vasile; Olga Lukács (ed.): Bisericile și religioase din Transilvania

O scurtă istorie a comunităților, Cluj-Napoca, 2008, 165.

12 Cf. Comşa, Nicolae: Episcopul Ion Inocențiu Micu, Blaj, Editura Buna Vestire, 2007.

13 Prodan, David: Supplex Libellus Valachorum, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, 137.

14 Cf. I. Zoltán Tóth: Sámuel Klein și iluminismul românesc transilvănean, Cluj-Napoca, 1947.

15 Prodan, David (1967):im 182.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

61 Înălțarea poporului român într-o națiune politică a fost descrisă de Micu Klein în

a avut grijă ca ea să devină egală cu alte națiuni, sau mai bine zis, egală cu alte națiuni

beneficiază de drepturi în contextul social al vremii.16 Politica sa culturală

Ca urmare, menționăm faptul important că în Balázsfalva

Pe lângă școală și mănăstire, a început să funcționeze și tipografia. Al doilea

Lucrarea tipărită la Balázsfalva este „Floarea Adevărului" apărută în 1750.

(Floarea Adevărului), care – sub conducerea lui Petru Pavel Aron – este mănăstirea

munca comună a patru membri învăţaţi (titlul complet al cărţii: „Floarea

adevăr pentru pace și dragoste publică, din grădinile sfinților

Scripturi prin mare efort al credincioșilor între ieromonah și mănăstire

Sfânta Treime a Blajului, acum prima adunată, care a luminat arată: cum este unirea

Singurul lucru care lipsește este credința și învățătura Sfinților Părinți. Imprimat

la Blaj în anul Domnului 1750 martie 30").

Cartea este o explicație detaliată a celor patru puncte dogmatice care

Potrivit acesteia, Biserica Română a fost unită cu Roma în anul 1700, inclusiv cu

explicarea rațională a evenimentului. În viziunea lui Nae Antonescu, cartea

în expresia sa, un vestitor timpuriu al ecumenismului panromânesc, epoca

opera minţilor sale cele mai luminate.

În ciuda tuturor controverselor la care a dat naștere unirea bisericească și că

a avut impact asupra poporului român, tonul cărții este calm și tolerant,

vrea să convingă și nu să învingă. Munca aparent umilă pe care Ioan

Episcopul Bob a republicat în 1813, în formularea lui Antonescu

a definit tonul moderat, educat și științific în care

Românii greco-catolici și-au apărat și continuă să-și apere religia în numeroase

derogatoriu față de el. Lucrările publicate în limba latină în acest timp sunt

„Flosculus Veritatis" (versiunea latină a „Floarea Adevărului") (1753), sau

„Doctrina creştină" (1757).17

De menționată este și lucrarea episcopului Petru Pavel Aron.

una dintre capodoperele sale, traducerea sa a Bibliei publicată în 1760–1761,

pe care l-a bazat pe Vulgata.18

16 Ibid. 190.

17 Antonescu, Nae: Reviste din Transilvania, Editura Imprimeria de Vest, Oradea, 2001, 41.

18 Această versiune a Bibliei a fost găsită în arhive doar până de curând, când

Tipărită în 2005, Catedra de Lingvistică și „Sextil Pușcariu" a Academiei Române din Cluj-Napoca.

Institutul de Istorie Literară, și Institutul „G. Bariț" din Cluj-Napoca, condus de Camil Mureșanu

Ca urmare a muncii comune a oamenilor de știință de la Institutul de Istorie.

 Centrul Cultural Balázsfalva, înființat de Inochențiu Micu Klein,

Așa-zisul mediu s-a format în Școala Ardeleană. Al acestei școli

reprezentanţii săi au adus argumente istorice şi lingvistice pentru a dovedi că

că românii ardeleni sunt descendenţi direcţi ai romanilor care au ocupat Dacia

pentru coloniști. Această propoziție a devenit cunoscută sub numele de „latinism".

Școala Ardeleană a fost integrată organic în iluminismul german.

(Aufklärung), care a fost alimentat din punct de vedere politic de iosefinism. THE

se deosebește de iluminismul francez prin faptul că nu este antibisericesc

a apărut ca un val, ci dimpotrivă, românul ardelean

mişcare culturală a provenit din rândurile bisericeşti.19

Unul dintre momentele semnificative ale Școlii Ardelene este Supplex Libellus

Valachorum (Petiția românilor transilvăneni) (1791, 1792), o petiție a celui de-al doilea Lipót

o petiție adresată împăratului, în care ortodocșii și greco-catolicii

reprezentanţii şi-au formulat împreună cererea către naţiunea română

să fie recunoscută ca parte integrantă a Principatului Transilvaniei.20 Românul

lucrare colectivă și remarcabilă a celor mai proeminente figuri ale Iluminismului

Aceasta este opera lui, și se bazează pe programul politic al lui Inochentie Micu Klein.

Sistemul său de argumentare examinează trecutul, continuitatea și

foloseşte dezvoltarea sa istorică şi numerică.21 Naţiunea română

În memoriile sale, desigur, românii apar inevitabil

cele mai importante momente din istoria bisericii.

În documentul Supplex Libellus Valachorum, poporul român

anumite probleme politice și religioase apar în legătură cu biserica și credința sa

formulări care duc la ideea unității bisericești, de exemplu: românii

credinta, credinta neamului romanesc, neamul si credinta romanilor. În plus, cel

Documentul solicită următoarele: „Acesta

clerul unei națiuni loiale Bisericii Răsăritene, fără discriminare

în funcţie de faptul că sunteţi sau nu de acord cu Biserica Apuseană în toate, sau

biserica poporului, și nobilimea și plebeii acestui neam, ambele în

19 Munteanu, Romulus: Contribuția școlii transilvănene la culturalizarea maselor, București,

Editura Didactică și Pedagogică, 1992, 15.

20 Chindriș, Ioan: Unirea cu Roma și Școala Ardeleană, în Școala Ardeleană II., Oradea,

2007.; Nou. Cultură și societate în contextul Școlii Ardelene, Cluj-Napoca, 2001.

21 Mitu, Sorin: Geneza identității naționale la românii din Transilvania, Korunk,

Cluj-Napoca, iulie 1997.

63 rezidenţii urbani şi rurali ar trebui să se bucure de acelaşi statut şi

în tratamentul ca membri ai sistemului de uniune (Unio trium nationum).

clerul, nobilii și plebeii națiunilor și cu egal

bucură".22 Documentul arată clar că cele două confesiuni

Ideea de cooperare între români

Ei sunt angajați în recunoașterea principatului prin sistemul său politic și ecleziastic. THE

grație unei lupte naționale comune, chiar dacă nu de mult timp, cei doi

S-a apropiat și reprezentarea Bisericii Române, dar generalul

Discordie și linii de falie între confesiunile românești în timpul programului comun

nu a dispărut.

3.3. Eșecul tendințelor de convergență

în timpul revoluției din 1848

greco-catolic Ioan Lemeni și episcopul ortodox Andrei Șaguna

În Balázsfalva, împreună cu oamenii adunați în mai 1848, au cerut împreună

recunoaşterea naţiunii române ca a patra naţiune.

Printre postulatele religioase ale Adunării Naţionale din 1848

Desigur, refacerea Arhiepiscopiei României a fost o prioritate majoră.

A fost o chestiune de „restaurare", întrucât cele două biserici românești au avut predecesori arhiepiscopali.

considerat monument în 1595, în timpul domniei lui Mihai Viteazul la Gyulafehérvár

a înființat arhiepiscopia ortodoxă. În ciuda faptului că arhiepiscopia este de facto

funcţionat doar câteva luni, se considerau succesorul ei

numărat de conducătorii bisericii ortodoxe din secolul al XVII-lea. Unde sunt conducătorii bisericii înșiși

episcop, unde a fost numit arhiepiscop și controlul episcopiei reformate

Au funcționat în anii 1910, iar evenimentele au fost deja discutate în capitolele anterioare.23

Am menționat mai sus că la începutul instalației habsburgice

episcopii ortodocși au încetat să mai funcționeze, Biserica Ortodoxă din jurul Brașovului

congregaţiile aparţineau Arhiepiscopiei Sârbe de Karloca. Când românul

parte a Bisericii Ortodoxe unită cu Roma în 1700, Atanasie Rednic, the

Conducătorul bisericii române din acea vreme deținea titlul de arhiepiscop și avea sediul la Gyulafehér.

22 Prodan, David: Supplex Libellus Valachorum. Din istoria formării națiunii române, București,

Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică 1984, 473–477.

23 Ibid. 45

Era în 64 de castele. După fuziune, Atanasie va continua să aibă sediul în Gyulafehérvár.

a rămas, dar a primit doar rangul de episcop de la Curte. În 1713

iar la moartea sa, urmașul său, Ioan Giurgiu de Patak – din moment ce nu a făcut-o

a acceptat gradul de episcop auxiliar de Gyulafehérvár – a fost forțat

sa se multumeasca cu titlul de Episcop al Fogarasului. Urmașii săi, al căror sediu este acum

A fost transferat la Balázsfalva, iar episcopia Fogărașului a continuat să aibă loc.24

După digresiunea anterioară, așadar, în înființarea Arhiepiscopiei Române, un mare

Adunarea Națională Balázsfalva, ținută la 3/15 mai 1848, a jucat un rol în

unde Gyulafehérvár ortodox menționat mai sus a fost inclus ca o cerință națională

restaurarea Arhiepiscopiei României. Expresia „Vox populi, vox Dei” („Glasul poporului, glasul lui Dumnezeu”) a apărut în prim-plan.

principiul „cuvântul poporului este cuvântul lui Dumnezeu”). Ceea ce a unit poporul român a fost tocmai

s-a dovedit a fi un zid despărțitor și a devenit chiar o sursă de conflicte. De fapt,

Pe vremea lui Mihai Viteazul, cerul era liniştit

Români aparținând bisericii, acum

A aparținut la două biserici diferite.

În felul acesta, în viziunea lui Bârlea, revoluţia de la 1848 a fost

Prin urmare, programul său nu este doar despre români (în 1701) ca națiune

conținea ideea de recunoaștere, ci mai degrabă „un roman ecumenic

tot o idee: Biserica Română Unită și Biserica Ortodoxă Transilvană

fuziune. Obiectivul programului este eliminarea diferențelor sectare.

și crearea unei singure arhiepiscopii comune. Astfel, rezoluția din 1848,

cu o imagine scurtă a ecumenismului, generațiile următoare

A devenit și sursa ideilor sale.”25

De o importanță emblematică este și greco-catolicul Ioan Lemeni

invitație adresată episcopului, conducătorii bisericii ortodoxe din Sibiu,

în care face apel la cooperare pentru a rezolva problema națiunii:

„vom evita disputele religioase de dragul onoarei și binelui națiunii noastre.”26

24 Soica, Sergiu: p. 165.

25 Bârlea, Octavian: Adunarea Naţională a Românilor de la Blaj 3/15 mai 1848, Perspectivă,

1(9) iulie–septembrie 1980, 43.

26 Bocsan, Nicolae; Leb, Ioan-Vasile; Gardan, Gabriel; Vesa Pavel; Ivanov, Bogdan (ed.):

Andrei Şaguna, Corespondenţă, I, Cluj-Napoca, 2005, 56.

Revoluția din 1848

Scopul programului arhiepiscopiei a fost primul

Biserica Unirii a realizat. Conturul Arhiepiscopiei Române Unite este deja

A început în mai 1850 la Viena. Pregătirile nu au durat

multă vreme, pentru că împăratul Franz Joseph I o avusese deja la 12 decembrie 1850

înfiinţarea Arhiepiscopiei Române Unite. Arhiepiscopia Gyula Fehérvár

Se numea Fogarasi, sediul era in Balázsfalva si avea trei sufragani.

episcopia îi aparținea: o episcopie înființată mai devreme, Várad (1777),

și doi „mai tineri”, cei din Szamosújvár și Lugosi. În ciuda tuturor acestor lucruri,

Înființarea arhiepiscopiei a devenit oficială abia la 22 februarie 1851.27

Noua biserică a fost o bucurie pentru credincioșii Bisericii Române Unite.

arhiepiscopie, dar a „creat dezbinare și ură” între ortodocși

(Barițiu). Cartierul Gyulafehérvár-Fagaras din Balázsfalva

Arhiepiscopia Română unită este deci rezultatul unui proces complex

s-ar fi putut naste.

Cel mai înalt organism al Bisericii Ortodoxe Transilvane, Arhiepiscopul,

Organizarea ei era pe rolul episcopului An drei Şaguna. Şaguna din Transilvania

Recunoașterea independenței credincioșilor români față de patriarhia sârbă

A luptat și pentru nișa lui. A căutat ajutorul curții vieneze pentru a-și atinge scopul și

În același timp, i-ar fi plăcut și de ceilalți conducători bisericești ardeleni.

pentru a-și câștiga obiectivul. Planul lui Şaguna l-a cuprins pe Arhiepiscopul Bucovinei, Eugeniu

Dacă

Convingerea lui ckmant este, de asemenea, o conducere unificată, pan-ortodoxă a bisericii

a fost înființată în cadrul Imperiului Habsburgic, prin care bisericile ortodoxe

s-ar uni într-o singură biserică românească.28 Episcopul Transilvaniei a fost generos

Numele pădurii se numește aburire, frunzele sunt decojite de pe frunze, se taie

Cuvântul latin pentru „birodal” este folosit pentru a descrie ortodoxiile romane ale egyesítéseneca.29

27 Barlea, Octavian: Unirea religioasă Unirea dintre popoarele moldovenești este încă la Roma

alăturându-se înaintea ultimului secol în secolul XIX, Perspectivă, 31–32. februarie 1986, 75.

28 Brusanowski, Paul: Roman Orthodox Kirchenordnung 1786-2008. Siebenbürgen -

Bukowina-Română, Hrsg. von Ulrich A. Wien și Harald Roth, Köln, Böhlau, 2011.;

Uő. Reforma Constituției Bisericii Ortodoxe din Transilvania din 1850 până în 1925,

Kolozsvar, 2007.

29 Bocsan, Nicolae; Leb, Ioan-Vasile; Gardan, Gabriel; Vesa Pavel; Ivanov, Bogdan (ed.):im

54. Scopul acestui proiect ecleziastic a fost organizarea unei singure arhiepiscopii române,

De această jurisdicție ar fi aparținut eparhia Aradului și Czernowitz, apoi alta

eparhii ar fi fost înfiinţate la Timişoara, Caransebeş şi Cluj-Napoca. Păcurariu,

Mircea (1992): p. 302.

Olga Lukacs

66 În cele din urmă, în 1864, curtea vieneză a recunoscut Biserica Ortodoxă Transilvană.

arhiepiscopie, ceea ce a însemnat pentru Şaguna o mare recunoaştere politică şi ecleziastică

Arhiepiscop. Protopopiatul nou înființat s-a confruntat cu noi provocări.

a conta pe crearea statutelor, care sunt cele ardelene

conţinea principiile constituţionale ale Bisericii Ortodoxe: autonomia şi

sistem sinodal.30 Statutele au fost create în 1868, iar Franz Joseph

Împăratul a ratificat-o un an mai târziu.31

În perioada următoare apariţiei lui Şaguna32, Biserica Ortodoxă Transilvană

liderii33 vizează autonomia bisericii, școlile de limba română și

a fost organizarea învăţământului în cadrul Monarhiei Austro-Ungare.34

În fine, putem spune că Biserica Română unită și

Relația dintre ortodoxie și național

de la elaborarea în comun a măsurilor de rezolvare a problemei până la

a escaladat în dezbateri aprinse și dispute religioase, atât centrale, cât și locale

asemenea. Ambele biserici au încercat să se justifice în fața poporului român

discursuri naționale, care au adâncit și mai mult diferențele dintre cele două confesiuni.

decalaj.

30 Brusanowski, Paul: Istoria Bisericilor din Transilvania în perioada 1740-1848, în Brandes, Dieter; Olga Lukacs (ed.): Reelaborarea istoriei bisericilor creștine, Leipzig, 2011, 98.

31 În cadrul Bisericii Transilvane până în 1925, iar apoi în Biserica Ortodoxă Română un document valabil a definit rolul persoanelor laice în procesele decizionale și amploarea participării sale la forumurile bisericești centrale și locale. Pacurariu, Mircea (1992): 1m 303–304.

32 Plămădeală, Antonie: Momentul Şaguna din istoria Bisericii Transilvane, Mitropolia Ardeei lulu, nu. 1–2, 1984, 7–18, 103–114.

33 În acest moment, Miron Romanul (1873–1898), Ioan Meţianu (1898–1916) şi Vasile Mangra (1916–1918) episcopii au desfășurat lucrări pastorale în Transilvania

34 Cf. Brusanowski, Paul: Educația confesională ortodoxă în Transilvania între 1848 și 1918. Între cerințele statului centralizat și principiile autonomiei bisericești, Cluj-Napoca, 2005.; Tulbure, Gheorghe: Școala sătească din Transilvania pe vremea lui Șaguna, Cluj-Napoca, 1937.; Puttkamer von Joachim: Viața școlară de zi cu zi și integrarea națională în Ungaria, Slovacia, Românii și Saxonia Transilvană în confruntarea cu ugariticul State Idea 1867-191, în Southeast European Works, 115, München, 2003.

67 4. Impactul Iluminismului
pentru „reuniunea” creștină maghiară

Secolul al XIX-lea a adus progrese semnificative în toate domeniile vieții,
ale căror baze sunt puse în secolele XVII–XVIII. Ele datează din secolul al XIX-lea. Schimbări semnificative poate fi observată în domeniul condiţiilor economice şi sociale, inclusiv industrializarea rapidă a statelor culturale conducătoare, apariția orașelor moderne

nașterea și, în consecință, retrogradarea peisajului rural pe plan secundar, industrial

munca, apariția noilor bogați, stratificarea socială și

prin educaţia îmbunătăţită a claselor inferioare. În același timp, politica

kai

schimbări au avut loc și în viață, odată cu extinderea drepturilor politice și

aspirația sa de a crea sisteme de stat constituționale și naționale libere

de. Desigur, în interacțiunea cu aceștia în domeniul vieții spirituale

au apărut şi modificări care definesc clar vârsta.1

Odată cu apariția noii ere, confesiunile creștine sunt și ele în curs de reînnoire.

au intrat în epoca lor. În Epoca Luminilor, pentru omul modern,

a devenit importantă gândirea independentă, prin care a construit o cultură mondială care

care căuta să se elibereze de sub tutela bisericii. Paralel

și ca răspuns, teologii și filozofii au studiat viața de credință

şi au căutat să salveze practica religioasă creştină, care

Ca urmare, au apărut noi concepte filozofice și teologice, cum ar fi

contrabalansând filozofia bine definită a Iluminismului.

La începutul secolului al XIX-lea, bisericile protestante au reacționat diferit.

la secularizare puternică. Aici putem vorbi despre două tipuri de renaștere religioasă:

1 Vezi. Heussi, Karl: Manual de istorie a bisericii, Budapesta, Editura Osiris, 2000; Ambalator,

James I.: Teologia reînnoirii, Cluj-Napoca, Koinonia, 2000.

 Pe de o parte, au început „mișcările de trezire”, în care clasicul

Pe lângă principiile reformiste, s-a pus un mare accent pe cele religioase

pe experiențele sale; Pe de altă parte, au fost cei care nu au vrut

revenirea la vechi, ci mai degrabă la o abordare teologică „contemporană” în spiritul romantismului

căutau răspunsuri. Cel mai important dintre ei este Friedrich Schleiermacher2

teologia lui, care se baza pe sentimentele religioase ale omului, încercând să

pentru a reconcilia credința creștină cu cultura modernă. Schleiermacher astfel

a devenit un pionier al teologiei liberale moderne.

Bisericile protestante nu au fost lăsate neatinse de nou,

Într-o societate care a pornit pe calea secularizării, creștinismul a fost împins înapoi,

pentru că noua clasă burgheză nu mai avea cerere pentru o casă unifamilială

la viață în aceeași măsură ca înainte, sau chiar deloc. Deci,

ca o contrareacție din partea bisericilor, chiar și în paralel, unde biserica

trezirea, unde tradiționalismul era perceptibil în domeniile vieții religioase.

Bisericile protestante au recunoscut în general această societate

s-au schimbat, iar vechile relații au fost eliminate. în consecinţă

multe dintre acestea

membrii bisericii au făcut asistență socială, au ajutat

săraci, au fost înființate case de caritate etc

în Germania, de exemplu, atât misiunea internă cât şi misiunea externă.4

2 Friedrich Schleiermacher (1768 - 1834): Născut la Boroszló, tatăl său a fost un capelan de lagăr reformat

volt. A fost educat la școala Hernhutian din Niesky și la seminarul teologic din Barbie.

După ruptura de Frați, a studiat la Halle între 1787 și 1789, iar între 1796 și 1802 la

predicator la Biserica Charité din Berlin. A fost strâns asociat cu cercul romanticilor,

Lui Friedrich Schlegel și alții. În timpul „aşezării” sale între 1802 şi 1804, el

A fost predicator la Stolp, iar din 1804 a fost profesor extraordinar la Universitatea din Halle, iar în 1806 a fost profesor obișnuit.

Când francezii au închis universitatea, a devenit profesor la Universitatea din Berlin în 1807, iar apoi

Din 1808 a fost predicator al Bisericii Sfânta Treime, iar în cele din urmă din 1810 a fost predicator al nou-întemeiate

profesor universitar. Pornind de la sentimentele religioase ale oamenilor, Schleiermacher a încercat

pentru a face credința creștină de înțeles omului modern critic. Credința creștină și

dorea să împace cultura modernă bazându-se pe sentimentele religioase ale omului

înțelegerea lui teologică. Cu acest efort, el a devenit una dintre cele mai importante figuri ale teologiei liberale moderne.

devenit un pionier.

3 Cf. Walmann, Johannes: Pietism, Budapesta, Editura Kálvin, 2000.

4 Kool, Anne-Marie: Domnul lucrează minunat. I, Budapesta, Harmat, 1995, 67–100.; Luke

Olga: Misionarismul protestant timpuriu în România în deceniile de după Revoluție

din 1848–1849, Revista Transilvană, 2, 2005, 111-122.; Aladár Szabó: Protestantism și

misiunea externă, PSZ, 1890, 800–812.

69 Cu toate acestea, se pare că percepem o diferență în această epocă, între protestanți și romani

între bisericile catolice, deoarece acestea din urmă s-au ferit de toate inovațiile și

de la contact. În acest fel, conservatorismul în Biserica Catolică

iar eforturile de restaurare au ieșit în prim-plan. Mai mult, vechiul catolic

Au încercat să întărească tradiția cu noi dogme.

În acest mediu social secularizant, bisericile

Au fost nevoiți să se apere și să reacționeze în toate modurile posibile. Mai ales cel

sub influența iluminismului german – ne gândim aici în primul rând la Leibnitz și

Convingerile religioase și politice ale lui Lessing – maghiară

Există, de asemenea, o cerere în cercurile bisericești de apropiere între confesiuni. Redirecţiona

Cu toate acestea, credem că aceste tendințe de convergență sunt mai mult ca dialoguri

s-au manifestat la nivelul diverselor documente, forme

au fost făcute publice prin. Deși impactul acestor dezbateri este prezent

a fost în Biserica Atot-Maghiară, și deci desigur și în Transilvania, încă

Centrele lor erau în principal în Munții și Transilvania.

Au existat atât raționaliști și romantici catolici, cât și protestanți.

de asemenea, cei al căror entuziasm pentru UE a ajuns în punctul în care nu numai

protestanți, dar și reunificarea tuturor confesiunilor creștine

a fost considerat fezabil. Sámuel V. Járdánházi a fost unul dintre ei,6

care s-a ocupat deja de ideea reuniunii în 1722, extinzând-o la

tuturor confesiunilor crestine. În ciuda faptului că cele legate

Opera sa, scrisă în limba maghiară, a supraviețuit doar în manuscris, dar,

5 Cea mai importantă măsură a fost că Papa, în august 1814, „Sollicitudo omnium" din data de 7

ecclesiarum" a restaurat drepturile ordinului iezuit.Curia a avut

În anii următori, concordate și alte acorduri cu statele europene

prin acorduri, a reușit să restaureze țara care fusese distrusă în furtunile epocii napoleoniene.

organizare ierarhică. VII. La moartea lui Pius (1823), viitorul Europei părea din nou asigurat.

existenţa Bisericii Catolice sub legea statului. Cf. Konrád Szántó: Istoria Bisericii Catolice,

Budapesta, Editura Ecclesia, 1984, 329–358.

6 Sámuel V. Járdánházi, (?-?) pastor reformat, a fost în Piskó din 1758 și în Harkány din 1761

pastor. Din cauza învățăturilor sale despre păcat și despre Duhul Sfânt, conducerea bisericii deja în 1763

l-a întrebat. Jenő Zoványi: Enciclopedia de istorie a bisericii protestante maghiare, Budapesta,

Departamentul de presă al Biroului sinodal al Bisericii Reformate Maghiare, 1977. Cf. Járdánházi

La cazul lui Samuel, un predicator implicat în erezie în dogma Sfintei Treimi

documente aferente. Pentru aceasta vezi. Kiss Z. Géza: Un proces unitar târziu în Valea Dravei.

Adăugări la persecuția lui Sámuel Járdánházi, în trecutul județului Somogy. De arhivă

anuarul 20, Kaposvár, 1989.

 S-a discutat destul de larg.7 În plus, se știe și că

Járdánházi a fost condamnat la patru ani de închisoare pentru opiniile sale anti-Trinitate.

condamnat la moarte.8

Mai târziu, în anii 1790, acesta a devenit un subiect de interes public.

a format o mișcare mai largă a UE. De exemplu, László Ábrahámi este și el

a sugerat o unire între catolici și protestanți, „creștinul

unitate”. Cu toate acestea, lucrarea sa a fost respinsă de consiliul guvernatorului în 1793,

apoi în 1794 cancelaria a interzis-o.

Asemenea eforturi și similare care vizează „asimilare”, mai ales în timpul Reformei,

S-au intensificat în preajma sărbătoririi tricentenarului So

opiniile au început să se răspândească de ambele părți că acum trei sute de ani

Cea mai demnă sărbătoare a marii schisme ar fi dacă protestanții

împreună aveau să se întoarcă la „un fel”.

În 1816, Mihály Steigel9, un pastor luteran din Rimabrésó, a publicat un

disertație intitulată „De unione protestantium cum romano-catholicis”.

În același timp, au existat și cei dintre reformați care au crezut și în

într-o uniune catolico-protestantă. Deáky Gedeon10, un pastor calvinist, de exemplu

În 1814, el a scris o poezie în care îl lăuda pe VII la Bratislava. la Papa Pius, în care

L-a lăudat pe Papa, care a fost capturat de francezi, pentru statornicia sa. Poezia asta

a publicat-o și în tipărire. Cu toate acestea, câțiva dintre pastorii reformați

și-au exprimat și dezaprobarea față de poem și au atacat-o anonim

7 Jenő Zoványi (2004): im

8 Protocolluma Episcopiei Báranyei Superioare 1758–1799, 260. Cuprinsul a fost întocmit de

Judit Szatmári în 2014. Sámuel Járdánházi a fost chemat la Pécs la 22 octombrie 1770 de către Pápai

János senior, Gergely Borza vicesenior, János Karantsi, Ferenc Barátosi evaluatori

a fost condamnat și închis în prezența sa, apoi eliberat la 14 mai 1774 și

şi-a retras învăţătura câteva luni mai târziu.

9 Mihály Steigel (Felsősajó, 20 februarie 1769 – Cserecs, 26 octombrie 1829) ev. pastor. Sajónul de sus

studiat o vreme. A mers la școală în Dobsina, Sajógömör, Levoča și Bratislava, aceasta

în ultimul loc timp de doi ani. A devenit apoi rector la Turoluka, apoi la Tolnaszentmiklós. De aici

s-a întors la Bratislava pentru a-și continua studiile și, în 1790, a plecat la Késmárk pentru un studiu similar.

în acest scop. Din 1791 a fost pastor la Derencsény, iar din 1805 la Rimabrézó. Înecat în Rima

În Cherecsen.

10 Gedeon Deáky (Kömlőd, 1784 – Nagysalló, 31 oct. 1835) ref. decan. Școli în Debrețin

A început și a terminat-o în Pápa, unde a deținut gradul superior în 1808. A devenit pastor în 1817.

În Nagysallón. Episcopia de Barsi a fost numită pentru prima dată notar și judecător de consiliu, iar apoi în 1834

l-a ales diacon. Lucrările sale: Altar de Onoare... VII. Pius... pentru imortalizarea lui...

(Bratislava, 1814)

.) (ed. II. 1815., ed. III. 1817.)

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

71 de colegi pastori. În această situație, András Péli Nagy11, un calvinist din Bars

curatorul l-a luat pe Gedeon Deáky sub protecția sa.12

În 1818, a fost publicat un protest protestant împotriva lucrărilor în cauză.

din stiloul său „Răspunsul la reflecțiile care i-au interesat pe protestanți"

„Trei secole de sărbători mai aproape de dansuri"13.

Acest răspuns reflectă percepția generală a protestantismului la acea vreme.

credința răspândită că nu consideră crezurile ca fiind obligatorii,

dar independent de, și chiar împotriva credințelor religioase, asigură

libertatea conștiinței. Pe baza acestui fapt, autorul subliniază că

Diferența dintre catolicism și protestantism nu este mai mult sau mai puțin

mai puțin despre acceptarea dogmelor, ci mai degrabă despre principiile imaginare

spre deosebire de.14

În același an, cineva a dat anonim un catolic

răspuns la această scriere: „Note cu privire la răspunsul pe care protestanții

Sărbătorile treicentenarului și unele provincii

„... pregătit pentru reflecții publicate asupra fuziunilor", în care

Autorul reprezintă o poziție catolică rigidă.

În literatura din anul următor, a existat mult mai mult impulsionat de dragoste și

Aspirația pentru o uniune pătrunsă de Andras Pazmandi Horvath,

(1778-1839) preot catolic a tradus limba cripto-catolica

Johann August von Starck15 și-a scris lucrarea germană despre unificare în 1787,16

în care Starck își exprimă deschis pro-catolicismul. Starck

Încurajat de opera sa, András Rácz, capelan de Esztergom, l-a publicat în 1822.

în traducere maghiară de Hille Ágoston, capelan de Slöckenau (Republica Cehă), de asemenea

11 S-a născut în Baikal în 1752 și a murit acolo în septembrie 1830. Pe 18. Pentru Episcopia de Barsi

A deținut funcția de îngrijitor din 1790 până la moartea sa. A fost membru al Consiliului din Buda din 1791. THE

Este cunoscută scrierea sa intitulată Apologia altarului de onoare, care a fost un răspuns la Gedeonttá a lui Deáky -

opera lui Madó. (Bratislava, 1815.)

12 Jenő Zoványi (1977): im

13 Jenő Zoványi (2004): p. 219.

14 Ibid.

15 teolog Königsberg, născut la 28 octombrie 1741, decedat în 1816, autor a mai multor cărți de istorie a bisericii

autorul operei.

16 „Despre cripto-catolicism, prozelitism, iezuitism, societăți secrete"

și mai ales cele făcute pentru el de scriitorii Berliner Monatsschrift

Acuzații, susținute de documente” (Frankfurt am Main și Leipzig, 1787).

Olga Lukacs

72 Cartea sa anti-protestantă publicată în germană în 1818.17 Hille

în activitatea sa, el patronează Biserica Catolică și condamnă protestanții,

pentru celebrarea celor trei sute de ani de despărțire și afirmă că

„Nu ar fi mai potrivit pentru timpul iluminării (Aufklaerung) și

Nu ar fi o glorie mai mare pentru protestanți, pentru Reformă?

În loc de sărbătoarea reconcilierii, reuniunile sărbătoresc unitatea

„18 Mai mult decât atât, le recomandă și protestanților să accepte Tridentinul

hotărârile conciliului şi autoritatea papei.19

Argumentele de mai sus nu puteau, desigur, să rămână fără respingere.

din partea protestantă. În ciuda faptului că cenzura în Ungaria

în plus, nu exista nicio perspectivă ca o asemenea lucrare să se facă în

permisiunea, poziția protestanților nu a rămas secretă.

În scurt timp, o lucrare polemică, „Răspunsul la

reflecții care i-au interesat pe protestanți mai aproape de 3

ritualuri vechi de secole. Făcută în țara blândeții. Imprimat pe

cu scrisorile smereniei 1818., in care autorul necunoscut, constiinta

făcând apel la libertatea sa, a apărat constituția stabilită în Prusia în 1817

Lutheran-Reformed Church Union, despre care se discută mai detaliat în cele ce urmează

discutat în capitolul 20.

Seria lucrărilor polemice a continuat în anii următori. Dezbaterea

Punctul său focal a fost început în ianuarie 1822 de către Gábor Báthory, care fusese

A fost episcopul Districtului Dunării.,21 Báthory a tipărit-o anonim

care a rostit două predici intitulate „Toleranţa creştină evanghelică”. The

într-una el a subliniat că „creștinii au dreptul la religie”

17 „Ar trebui să mai continue împărțirea dintre catolici și protestanți?” THE

Titlul cărții, tradus literal, este: „Should the

„un zid care separă catolicii de protestanți?”

18 Lajos Filó: Lupta de unire în Biserica Catolică Maghiară. și protestanții 1822-27, în Sárospataki Füzetek,

1860, 486.

19 Ibid. 481–483.

20 Ibid. 488.

21 Gábor Báthory (Solt, 26 ian. 1755 – Nagykőrös, 12 februarie 1842) În 1814, toate noi

A luat scaunul episcopal fără să fie ales. În 1805, a slujit și ca capelan parlamentar.

O biserică a fost construită la Pesta în 1830 datorită zelului său. A început moda doliului preotesc.

se termina in raion. În 1838 a demisionat din păstoritul din Pest și s-a mutat la Nágykőrös,

De acolo a gestionat treburile cartierului bisericesc. Ediția Pest din 1805 a Bibliei din Oradea

s-a născut cu îmbunătățirile sale.

73 accesul lor la rațiune este imposibil”, iar în celălalt că „religiile

În ciuda diferențelor dintre ei, patrioții au trăit liniștiți și fericiți

pot trăi împreună.”22 Broșura a stârnit în mod firesc interesul ambelor părți.

a stârnit interes, iar după câteva luni au fost necesare patru ediții. THE

Unii catolici, pe lângă faptul că o remarcă, de asemenea

l-au înţeles.23

Dar poziţia lui Báthory nu era cea a marelui preot catolic şi

pe placul consiliului guvernatorului, pentru care era inacceptabil ca

Oamenii de diferite religii „ar trebui să trăiască împreună în pace și fericire”. Jumătate de cartier

El a găsit tonul scrisorilor lui József Báthory jignitor pentru Biserica Catolică.

privind pe cei pe care Báthory îi numește „convertiți” care „vin în comuniune cu Dumnezeu însuși și cu cei

„Ei sfidează natura cu o îndrăzneală insuportabilă”, care își scriu poeziile în proză

„i fac ipocrați, nereligioși.”24

Majoritatea clerului catolic a fost cel mai deranjat de moartea lui Gábor Báthory.

în predica sa că a vorbit împotriva convertirilor violente.25 Aceasta

iar antipatia a fost sporită de Lőrinc Hohengger26 „Zeichen der Zeit”

care exprimă convingerea că cel

Protestanții nu sunt demni de libertate religioasă pentru că s-au rupt de vechiul

cu crezul lor.27

Apoi, în urma unei plângeri a unui episcop catolic, vicarul -

Consiliul la chestionat pe cenzorul Bisericii Reformate din Regiunea Dunării,

Cum ar fi putut el să publice aceste lucrări și cine este autorul lor? Bathory cel

Nici măcar nu a încercat să-și nege calitatea de autor în fața consiliului guvernatorului, dar

probabil că se apăra. Cu toate acestea, totuși, aproape că și-a primit slujba.

cele două predici şi bineînţeles mustrarea oficială.28

22 Jenő Zoványi (2004): p. 220.

23 Lajos Filó (1860): 489.

24 József Félegyházy: Mișcarea de unitate maghiară în secolul al XIX-lea. în prima jumătate a secolului al XX-lea, Vigília, 7, 1972, 471.

25 De ex. În 1821, Sándor Rudnyai, Arhiepiscopul de Esztergom și Primat-Victor, s-a pregătit pentru conciliu

În raportul său, el anunță convertirea a 992 de suflete protestante la „singura mântuire

„la biserica-mamă” și că Péter Klobusicki, Arhiepiscopul de Kalocsa, în perioada în care a fost episcop de Szatmár

452 convertit la credința catolică. Pentru aceasta vezi. Lajos Philo (1860): im489.

26 Scriitor teologic, născut în 1782 la Sopron. Inițial, a fost profesor la Győr și apoi a devenit canonic.

27 Iluminarea Scripturilor Berzeviczi: Știri despre starea evanghelicului

în Ungaria (1825); Comentarii la scrisorile lui Friedrich cu privire la situație. Biserica Evangheliei din

Ungaria (1828)

28 Sándor Szilágyi: Adăugare la istoria luptei sindicale în 1822, în Sárospataki Füzetek, 1861,

616–628.

Olga Lukacs

74 Izidor Guzmics, stareț benedictin, profesor teologic la Pannonhalma, încă

în același an, „Scris pentru creștini pe uniuni religioase"

„Scrisori către apărătorul toleranței creștine evanghelice"

În cartea sa, Douăsprezece scrisori, el a examinat toate pretențiile lui Báthory,

examinându-le dintr-o perspectivă a bisericii catolice. Scrisul este pașnic și blând.

În spatele vocii sale, este clar că Guzmics, convins de Báthory,

În schimb, problema unirii este abordată exclusiv de „singura biserică mântuitoare"

o vede.

Báthory a considerat necesar să respingă această doctrină unilaterală.29 Astfel,

în același an, 1822, „Există o singură cale de a ajunge aici?"

ecclesia? Și dacă este posibil și există, unde este, care este?" predică publicată sub titlul

În discursul său, el și-a conturat punctele de vedere cu o abordare care amintește destul de mult de Zwingli.

despre întrebările de mai sus. Și deși, în afară de Guzmics, György Fejér, Mátyás Kováts30 și

Ioan Augustin a scris, de asemenea, un răspuns la predicile sale, iar Báthory, care a încercat să-l respingă,

El nu a răspuns la argumentele şi comentariile din noua sa predică.31 Deşi

Prima reacție a lui Ioan Augustus la discursul lui Báthory, de exemplu, a fost că convertirile

caz, a fost un răspuns amar în care a explicat Biserica Catolică

intenţia lui de a nu renunţa la niciun mijloc de convertire.

András Rácz este și preot al Arhiepiscopiei Esztergom, a reacționat el într-un interviu recent.

Scrierea lui Báthory „Lasă zidul public, care este

separă protestanții de luterani. Un mesaj de dragoste tuturor celor care

„care fie nu cunosc Biserica Mamă Catolică, fie o cunosc prost".

cu articolul intitulat. Pentru aceasta, mai sus amintita Hille, tradus de el,

A luat ca bază opera lui Augustin și a aplicat-o condițiilor maghiare.

În 1823, spre deosebire de Báthory, a vorbit pe un ton mult mai blând.

și, un pastor reformat care nu numește un nume, a scris următoarele în „Magnetul... un cuvânt"

la întrebarea: Există, există, există o singură ecclesia care salvează? carte intitulată

în care și-a chemat adepții să se alăture

Bisericii Catolice, deoarece interesele naționale sunt în primul rând cele care îndeamnă

29 Lajos Csóka: Izidor Guzmics, apostolul unității creștine, Szolgálat, 45, 1982, 50-57.;

Joseph Félegyházy: im472.

30 El a răspuns la scrierea lui Báthory „Observații asupra unor astfel de predici: The Evangelical

Toleranța creștină prezentată în două predici." Budapesta, 1824.

31 László Balázs: Relația confesiunilor între ele 1791-1830. Cu privire în special la

pe tipărituri contemporane, Budapesta, Tipografia Medoka, 1935, 69.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

75 de abordări. Din cauza acestei poziții, unii au presupus și că acest lucru

Autorul apelului nu a fost de fapt un protestant, ci un catolic.32

János Ágoston (1787-1863) a răspuns lui „Magnes" cu „Expanded

„magnet"33, în care catolicul fără adjectivul „național maghiar"

Le-a oferit o biserică. În același timp, i-a atribuit un astfel de sens

un adjectiv condamnat a fi ignorat, conform căruia vechea religie a națiunilor maghiare este

Catolică, iar unitatea în aceasta a fost creată de doi străini: Luther și Calvin.

a rupt-o.34

István Vámosi Pap (1790-186)35, pastor de Veszprémvámos, de asemenea

a publicat un articol despre problema unirii.36 Scrierea sa se remarcă de cea precedentă

printre autorii care luptă spre unitate, că deși este de acord cu Báthory, el

cu o versiune mai apropiată de catolici. De asemenea Vámosi, Guzmics

El a considerat propunerea sa fezabilă cu câteva modificări. El, prin urmare, este

El a văzut uniunea ca fiind fezabilă în primul rând în administrație, în timp ce

în chestiuni dogmatice, fiecare să rămână la locul său.37

Mai târziu, în pamfletul său publicat în 1823, „Ideea unității religioase și

mijloacele de realizare a acestei idei" a găsit un mare răspuns. În aceasta

El și-a explicat ideile despre unire într-un pamflet. S-a gândit,

că, lăsând deoparte tot felul de crezuri și cărți simbolice, Biblia

ca fiecare credincios să aibă deplină libertate de conştiinţă. Nu așa

nu ar fi nici catolici, nici diverși protestanți, doar creștini.

Într-un spirit raționalist, a elaborat și un plan de vis pentru întâlnire.38

În opinia sa, ar trebui schimbată doar metoda de închinare și administrarea bisericii.

32 József Félegyházy: im 472.

33 Un magnet extins, adică o expunere a acelor adevăruri pure care sunt motivul

poate sluji maghiarilor de toate confesiunile creștine: că adevăratul, național

Romano-Catolici Fie ca ei să se unească pentru fericire în religie, în Biserica Mamă. (1823)

34 Jenő Zoványi (2004): p. 221.

35 István Pap (Vámosi) (Ságvár, 24 septembrie 1790 – Nemesvámos, iulie 1864) ref. pastor. Din 1802

Până în 1813 în Pápa. Apoi, în 1816, s-a înscris la universitatea din Marburg. Revenind la Veszprém

diaconul eparhiei noastre. Cenzura nu a permis publicarea lucrării sale de istorie naturală.

imprimare.

36 „Ideea unității religioase și mijloacele de realizare a acestei idei... Pregătit de un religios

„Un predicator reformat care este dornic să promoveze unitatea, atât religioasă, cât și civilă”.

Veszprem, 1823.

37 József Félegyházy: im 472.

38 Imre Révész: Istoria creștinismului, Cluj-Napoca, Institutul literar și tipografic Minerva,

1920.

Olga Lukacs

76, ale cărui detalii ar fi stabilite în prealabil la fiecare punct și

care ar fi stabilit definitiv de o comisie mixtă. Aceste

și, treptat, prin educație, l-ar pune în aplicare. Din aceasta,

Ideile sale arată clar condescendența lui față de catolicism și

simpatie. Acest pamflet, pe de o parte, a avut un impact asupra protestanților

cercuri şi în acelaşi timp încurajat discursuri din partea catolică.

Zborul

Unul dintre contribuitorii articolului a fost László Cseh, guvernatorul adjunct al județului Tolnavár,

care, fiind laici, nu s-a speriat de gândul că și ei

permis în unele ceremonii și, pe de altă parte, a crezut că era de imaginat ca

că protestanții acceptă transsubstanțiarea, adică

doctrina transsubstanțiării în Cina Domnului.

Profesorul catolic din Pesta, mai târziu canonic din Eger, Mátyás Kováts,

Citind cartea lui István Vámosi Pap, te vei conecta

în mișcarea de acolo. 1823-

În 1911 a scris „Tratatul prietenesc despre ideea unității religioase”

cu autorul ei”, în care oferă un compromis.Asta

Protestanții sunt în chestiuni dogmatice, în timp ce catolicii sunt în chestiuni

face concesii în ceremoniile lor. El însuși nu a făcut nimic.

pentru a reduce distanța rămasă. Kovatso

tu

Biserica lui l-a condamnat și pentru opiniile sale.[39]

Pe lângă Kováts, un alt catolic a făcut o declarație în 1823 împotriva unirii

Întrebare: Péter Balog, [40] în „Gânduri de dimineață despre religiile creștine”

în lucrarea sa „Despre posibilitatea unificării”, în care a propus ca odată ce

două biserici protestante se unesc, iar apoi altarul ar putea urma

Împărtășania și apoi acceptarea primatului papal.

András Péli Nagy și-a exprimat, de asemenea, părerile asupra chestiunii unirii în 1824.

în discursul intitulat „Un cuvânt către cei care doresc unificarea religioasă” din Esztergom

publicat în cartea sa, în care de fapt deja

au considerat uniunea, prin faptul că ei simt dragoste unul pentru celălalt în diferitele lor

creştini credincioşi şi gânditori.

Szikszai Benjámin[41], un pastor reformat, a explicat și el în 1824

părerea sa despre uniunea existentă „Romano-Catolic și Protestant

39 József Félegyházy: im 473.

40 S-a convertit la catolicism din toga Sárospatak.

41 Szikszai Benjamin 1772. Ian. Născut la 19 și murit la 1828 martie. A murit în Mako pe 5. Învăţa-

Și-a terminat studiile la Debrețin, unde a intrat în învățământul superior în 1788 și apoi în 1794.

De atunci este profesor public. A plecat în străinătate în vara lui 1798, dar s-a întors în primăvara anului următor.

A mers la Kaba, iar de acolo la Makó în aprilie 1803 ca pastor.

 în broșura sa intitulată „Unirea dintre creștini”. În aceasta, în două dialoguri

susține, de asemenea, că nu este nevoie să ne certăm despre unire, pentru că este deja

Este, de asemenea, în acordul unor principii dogmatice esențiale, fundamentale.

Aceste două articole despre uniunea existentă, de István Szikszai și Pap

Lucrările lui l-au inspirat pe Guzmics să scrie o altă lucrare în 1824. Aceasta

Tonul lucrării sugerează că principiul aparent neclintit al lui Guzmics

Și-a înmuiat atitudinea, spunând că a văzut unirea doar ca pe o integrare. Deci cu plăcere

l-a salutat pe Szikszai în speranța că înțelegerea lui va fi

În consecință, protestanții au confesiuni, catehisme și alte cărți religioase.

va fi publicată, care va promova unitatea în doctrină și într-o singură biserică

va rezulta. Ca răspuns, Szikszai a publicat și o a doua broșură

scrisă în 1825. Apoi, în anul următor, Guzmics a polemizat din nou cu Szikszai.

cu alt gând. Dar Szikszai nu a mai răspuns la asta.

În anul următor, Ferenc Kölcsey, care din punct de vedere estetic

entuziasmat de catolicism, a vorbit la „Credința, Speranța, Iubirea”

în tratatul său.42 El a privit istoria prin lentile catolice,

cu toate acestea, el a condamnat persecuția protestanților. De obicei era atent să ajungă acolo.

chiar la papism, fie doar pentru că a fost considerat de către

toate articolele de credință. Guzmics a salutat, de asemenea, scrisul lui Kölcsey cu entuziasm entuziast,

pe de altă parte, Gusztáv Szontagh, (1793-1858), un filozof al religiei luterane

și căpitan imperial și regal, însoțit de critici ascuțite la adresa protestantului

manifestări anti-catolice, la fel ca și Kölcsey în 1829

în teza sa. El, pe de altă parte, a ajuns la extremă atunci când

a declarat Estonia ca fiind singura sursă de religie.

Au fost și cei din comunitatea evanghelică care s-au opus Bisericii Catolice și

Preoția a fost slăvită. De exemplu, Pál Illés Edvi, (1793-1871) luteran

un preot care a glorificat Biserica Catolică şi preoţia într-o asemenea măsură încât

că a incitat opinia publică protestantă împotriva lui însuși și chiar a sa

urmașii săi din Nagygeresd, așa că a fost forțat să-și părăsească congregația.43

Mai mult decât atât, în legătură cu eforturile de unitate, este și de remarcat

menționează-l pe János Horváth, episcop de Székesfehérvár între 1820 și 1824

42 Jenő Zoványi (2004): p. 223.

43 Un exemplu de cunoștințe religioase din timpurile recente, pe care acest f. al doilea sfert al secolului

strâns cadou pentru Deter. Budapesta, 1826.

78 de publicații trimestriale intitulate „Tratate și rapoarte bisericești"

ziar, în legătură cu care este pozitiv să se evalueze faptul că personalul ziarului

Printre ei erau și protestanți. De exemplu, István Sebestyén Kocsi, Papa

Profesor reformat, Károly Rumy, director adjunct al liceului din Bratislava și chiar

altele.44

Printre membrii personalului ziarului care lucrează ca miniștri protestanți, Kocsi

István Sebestyén cu teza sa „Apologeticus" gata până în 1825

a comentat și tema apropierii catolico-protestante. Această lucrare

Cu toate acestea, a putut fi distribuit doar sub formă de manuscris, deoarece nu a fost publicat până în 1848.

născut. Mai mult, știm cu siguranță că au supraviețuit doar sub formă de manuscris.

„diverse piese de cântec" cu care eternul poet Édes Gerg ely

El a căutat să „unifice toate religiile diferite."45

După dialogurile care apar în textul lung, în anii treizeci

a urmat apoi lupta comună a protestanților împotriva catolicilor

împotriva depășirii. Această perioadă a marcat mai degrabă doar înstrăinarea celor două biserici.

a rezultat. Astfel, unirea protestanților cu Biserica Catolică este completă

s-a dovedit a fi utopic. În consecință, încă un nesemnificativ

În afară de schimburile verbale, nu s-a mai vorbit despre unirea cu catolicii.

Prezentarea celor mai importante dialoguri și dezbateri despre unificare

După aceea, vom lua în considerare factorii care

a servit de fapt ca un obstacol în calea unirii catolice și protestante

în crearea sa, zădărnicindu-i pe cei preponderent catolici, dar și protestanți,

de asemenea inițiative.

4.1. Fapte care au împiedicat

crearea uniunii catolice și protestante

Acei teologi care s-au apropiat de catolic și

protestant

întrunirile bisericii, probabil că erau considerate neglijabile

contrastele ascuțite care s-au dezvoltat prea mult de-a lungul secolelor

și s-au înrădăcinat prea mult în practicile celor două biserici. Ca si precedentele

După cum se menționează în, eforturile UE au eșuat și, în consecință,

44 József Félegyházy: im 473.

45 Jenő Zoványi (2004): p. 223.

 de reprezentanți ai efortului de unitate și-au dat seama că există obstacole

sunt de netrecut. Aceste așa-numite obstacole sunt discutate în cele ce urmează

o vom concretiza.

În ceea ce privește obstacolele specifice, în primul rând acelea

trebuie să vorbim de propoziţii dogmatice care constituie diferenţele fundamentale dintre cele două biserici.

Ei formează un grup. Pe atunci, pe partea catolică, aspectele dogmatice ale uniunii

Exista o singură modalitate posibilă de a o face, și aceea era

Protestanții se întorc la Biserica Catolică și la dogmele ei,

căci dacă catolicismul ar ceda acestei cerințe,

ar înceta să mai fie o Biserică Catolică.

Totuși, această situație a creat și o șansă imposibilă pentru partea protestantă.

din punctul de vedere al Uniunii, deoarece este pur și simplu imposibil

a retrage o poziție apărată prin. Biserica Catolică

iar poziția sa dogmatică exclude orice fel de compromis,

negocierea sau găsirea unei căi de mijloc

supunere. Într-o astfel de situație, cum

S-ar putea vorbi de un acord sau chiar de o apropiere? Protestantul

Dogmatica Bisericii era foarte departe și diferită de cea catolică

de la biserică, deci o schimbare care ar fi

ar fi putut reduce cumva această diferență. Chiar dacă catolicul

biserica ar fi acceptat că reforma era legitimă din punct de vedere istoric,

nici atunci nu ar fi fost în stare să cadă de acord asupra unor chestiuni dogmatice.

Celălalt obstacol, care este la fel de insurmontabil ca și cel dogmatic, este

acel istoric sau îl putem numi și un obstacol istoric, deoarece religios

a rupe

Ruptura este un fenomen destul de comun în istoria

„ireversibilitate”. Cunoaștem puține cazuri în istorie,

în care o direcţie întreruptă s-ar fi contopit înapoi în ea cu o întoarcere paşnică

la biserica mamă; și în acest caz, este în mare parte presiune sau constrângere politică

a contribuit, ca în cazul arianismului.

Separarea a devenit de obicei permanentă pentru că s-a instituționalizat și

pentru că generațiile ulterioare sunt deja într-o poziție pregătită, ca sfinți și

S-au născut într-o moștenire păzită cu har. La fel și confesiunile moderne

complet separați unul de celălalt timp de trei sute de ani, în mare parte în dezacord unul cu celălalt

s-au dezvoltat în contrast. Fiecare și-a păzit cu frică propria avere câștigată cu greu.

moșiile sale și instituțiile sale construite cu minuțiozitate. El știa asta

Olga Lukacs

80 Înființarea și conservarea acestor instituții datorează mult predecesorilor lor.

a devenit o victimă a luptei lor și că tot ceea ce era religios în viziunea lor

comoară și valoare spirituală, cel mai periculos periclitate de cealaltă tabără,

împotriva căruia trebuia să ducă aceste bătălii. Pentru aceste lupte

Memoria lui era încă relativ proaspătă și, prin urmare, a trăit totul mult mai viu.

în sufletele adepților săi, cum ar fi Bisericile Răsăritene și Occidentale și

pentru creștinii răsăriteni și occidentali.

Al treilea factor, care a fost prezent și ca obstacol: emoțional

şi opoziţia politică, care este de fapt cea dogmatică şi istorică

era un obstacol în devenire. Lumea catolică și cea protestantă sunt două tabere opuse

format, cel

în sensul său cel mai militant. Nu este diferit de rugăciune

grupuri de credincioși stăteau unul față de celălalt aici, uneori exagerat

optimiștii își prăjesc discursurile, dar înarmați până la bărbie,

mulţimi, în special lideri, privindu-se cu ochi de lup. Ce face cineva,

Nu este bine doar pentru că o face altcineva. Acest factor este prezent și în disputele religioase și

De asemenea, a devenit mai acută în rivalitatea sectantă. Desigur, au fost amândouă

Pe de altă parte, sunt cei care se tem de rivalitatea sectantă – uneori într-un mod mai blând.

din spirit, din privirea înăuntru, când din plictiseală, când din indiferență – complet

s-au ținut departe.

Pe scurt, cele trei obstacole evidențiate mai sus sunt cele protestante și

crearea unei uniuni catolice

Secolul al XVIII-lea s-a dovedit a fi de netrecut.

secolul, iar impactul său a pecetluit convergența secolelor următoare

tendinţe.46 Totuşi, atâta timp cât evenimentele din secolul al XVIII-lea au zădărnicit pe

problema reuniunii catolice și protestante, până în secolul următor

Denominațiile protestante au încercat să realizeze unitatea între ele în biserică

unitate.

46 Vezi: Béla Bangha: Uniunea Creștină? MSZ, 29/2, 1937.

81 5.Condiții legale pentru căsătoriile mixte

în practica bisericilor transilvănene

Un exemplu elocvent de păstrare practică a identității confesionale este

problema căsătoriilor mixte. Teoretic, căsătorie mixtă

întrebare, baza relației este egalitatea completă și acceptarea alterității

slujește, deoarece fiecare persoană are propria credință și convingeri religioase individuale

nu este altceva decât dreptul cel mai personal al naturii sale spirituale, care este deplin

Presupune egalitate cuprinzătoare. Plecând de la acest principiu al egalității, unul

Nicio biserică nu poate pretinde prioritate față de cealaltă și alteritate

Rezultă din acceptarea că răbdarea și respectul unul față de celălalt

Obligația ar trebui să fie, de asemenea, reciprocă.

În Transilvania, unde au existat mai multe culte religioase încă din primul mileniu,

biserica și naționalitatea trăiau una lângă cealaltă, nu avea o importanță mică

a muta

opiniile diferitelor biserici despre căsătoriile mixte

la ce soluţie au ajuns unul cu celălalt. Dorim să vă informăm în prealabil că

în continuare, în ceea ce privește căsătoriile mixte, biserica și laică

Vom discuta despre legislație și câteva exemple practice.

vom ilustra consecinţele legilor. Complexitatea subiectului

având în vedere, în acest capitol 16-19. secol privind căsătoriile mixte

Defalcăm beneficiile legate de căsătorie ale diferitelor măsuri în

subiecte.

În Transilvania, căsătoriile mixte erau practicate în primul rând de protestanți.

O interpretăm ca referindu-se la partidele catolice, deoarece aceste două confesiuni au fost cele menționate

secole în acest sens, se aflau într-o situație critică, aparțineau de

la categoria „rețete religioase". Epoca 1568, menționată de mai multe ori în capitolele precedente,

Olga Lukacs

82 Egalitatea religioasă, exprimată cu o revendicare oarecum exagerată la Turda, este

El a tratat Ortodoxia doar ca pe o religie tolerată. Acest stigma este doar II.

A fost modificat pe baza prevederilor lui Iosif. Amestecat cu ortodocșii

Căsătoriile erau foarte sporadice. Și în astfel de cazuri ortodocșii

partidelor nu numai identitatea lor religioasă, ci și naționalitatea lor

au fost nevoiţi să renunţe. (În următoarea discuție a subiectului,

Am luat exemple în primul rând din familii nobiliare, cu atât mai mult cu cât

documentele scrise au supraviețuit despre acestea.)

În acest context, poate că nu este o exagerare să spunem că amestecul

Controversele care decurg din căsătorii sunt la fel de vechi ca Reforma însăși. Deja la

Conciliul de la Trent (1545-1563) a tratat și el subiectul, dar cu o semnificație mai mare.

a devenit realitate abia în ultimele decenii ale secolului al XVI-lea, când protestantul

bisericile s-au stabilit. Problema căsătoriilor mixte este ridicată de o singură confesiune

nici nu a privit-o cu favoare; toate bisericile creștine ca lucruri sacre,

a tratat-o ca pe un eveniment religios, deci reunirea tinerilor de diferite religii

a avut ca rezultat de obicei dezbateri teologice ascuţite.1

Legile legate de căsătoriile mixte de-a lungul secolelor

au suferit mai multe evoluții, în funcție de aspectele politice și sociale

privilegiaţi sau dezavantajaţi din perspectiva istorică bisericească

erau într-o situație.

Pentru a face problema mai de înțeles, unii

Le prezentăm grupate pe probleme, care sunt o căsătorie mixtă

apar în cazul

5.1. Contextul juridic al căsătoriei interconfesionale

Conform poziției legislației transilvănene,

printre munți

diferenţa religioasă nu este considerată un obstacol în calea căsătoriei.2 Acest principiu

Pe baza canonului Bisericii Reformate, sunt valabile și căsătoriile mixte.

El îi clasifică pe cei care sunt de sexe diferit în categoria (matrimonium mixtum)

1 Csaba Fazekas: Surse și literatură selectate despre politica internă legată de căsătoriile mixte

despre istoria dezbaterii în Ungaria din perioada reformei, Gesta, 1998, 86–101.

2 Elek Dósa: Legea ecleziastică a Bisericilor Evanghelice Reformate din Transilvania, Budapesta, 1863, § 76. 5.

83 au fost încheiate între partidele bisericești. Textul, care a fost formulat încă din 16493, este

În Approbatae Constitutiones din 16554, expresia „diferite religii”

se referă doar la bisericile „înfiinţate”: „evangelica reformata vulgo

Calvinist, luteran sau augustan, romano-catolic și unitar

antitrinitar“.5

Ulterior a fost admis printre ordinele religioase „stabilite” în secolul al VI-lea din 1744. conform

religia ritului grecesc unit (uniunii), (religio graeci ritus unitorum),

care a fost tratat ca şi cum ar fi fost absorbit în Biserica Romană. Anul 1790. 60 tc.

Potrivit acestuia, religia ortodoxă orientală grecească a fost, de asemenea, clasificată drept una dintre religiile „consacrate”.

Drepturile acestei din urmă biserici au fost acordate prin Actul al 9-lea din 1848. a exprimat-o și mai puternic,

subliniind faptul că căsătoriile mixte pot fi încheiate fără alte prelungiri

şi cu alte confesiuni.6 Excepţie au fost acele cazuri în care părţile

unul dintre ei era păgân, turc sau evreu. Cu acestea

căsătoria era încă aspru pedepsită în 16557, dacă era

s-a întâmplat, atunci existența sa a fost acceptată de atunci încolo.8 Această legislație

3 Mihály Zsilinszky: Discuții religioase ale parlamentelor maghiare de la Reforma,

III. volum, Budapesta, 1893, 84.

4 aprox. C.P. III. Titlu. I. Art. eu.

5 aprox. C.P.I. Artă. II.

6 1848. 9. tc. § 1: „Toate confesiunile religioase stabilite legal în această țară (inclusiv

(înțelese și ca cele ale ritului grecesc neunit) complete și perfecte fără distincție națională

au drepturi egale, atât în ceea ce privește practica religioasă, cât și relațiile matrimoniale mixte și

în ceea ce priveşte revendicările politice. § 2. Educația de șase săptămâni și interacțiunea diferitelor religii

Toate restricțiile privind capacitatea lor de a învăța în școli au fost ridicate. ....În caz contrar și

nominal, dacă oamenii de diferite religii ar fi uniți, separați sau ekklesia

ar avea voie să urmeze dacă aproape că și-ar fi schimbat religia, dar chiar înainte de asta

înainte ca dosarele pendinte să fie tratate de biserica lor, cu pierderea funcției lor

sunt pedepsiți și, după condamnarea lor, sunt puși sub puterea punitivă a funcției civile,

să locuiască conform meritului, așa cum a cerut reclamantul.. .Un preot într-o religie

de asemenea, persoane de alte religii, nici să copuleze, nici să divorțeze, nici la biserică.

Nu îndrăzni să admiti împăcarea; dacă ai și timp să-ți schimbi religia

ar dori, atunci când un alt păcătos acționează sau încearcă să divorțeze sau să conviețuiască,

sau împăcarea bisericească, ele vor deveni în mod evident adevărate; dar în primul rând în acea Religie

În fața Ordinului Bisericii (care era atunci în vigoare când a fost inițiată chestiunea), ar trebui să se hotărască, și

„Atunci, dacă vrea să-și schimbe Religia, va fi liber”. Apr. C. P. I. Tit. V. Art.

IV, 12-13. el.; Dosa Elek: im § 44. 58-59.

7 aprox. C. P. I. Titlu..1. Artă. ARC. și Tit. ARC. Artă. eu.

8 aprox. C. P. I. Tit.I. Artă. ARC.; H.t. § 136.

Olga Lukacs

84 atenuat II. decretul lui Iosif de toleranță9, pe baza căruia și Biserica Reformată

a permis așa-numita căsătorie cu oameni de religii tolerate,10 cu

cu observaţia că dacă păgânul poligam ar deveni creştin, primul

trebuie să-și păstreze soția și să divorțeze de ceilalți, iar dacă primul

a părăsit-o şi s-a căsătorit cu alta, este obligat să-l ia pe primul înapoi.11

5.2. Practica tranzițiilor

Conversia de la o religie la alta

evenimentele furtunoase ale maturizării

istoria ia in considerare. Conversia poate să fi avut loc prin convingere personală.

din natură sau influență externă. Fiecare vârstă a jucat un rol important în acest sens.

joacă și un rol în principiul: „Cuius regio eius religio”.

În Transilvania, sub principatul reformat, Biserica Catolică a trecut pe plan secund.

avea nevoie. Astfel, în cazul căsătoriilor mixte, Biserica Catolică Transilvană

trebuia de asemenea să respecte legile stabilite în Approbatae.

Biserica Romană este în proces de recatolicizare, toată europeană

țările, în special în țările cu diviziuni sectare, au făcut totul pentru a

îi protejează pe catolici de căsătoria cu protestanți. Dar curând

Ei au promis că vor fi dispuși să facă acest lucru, de îndată ce vor putea prevedea că căsătoria va fi doar consumată

Te poți căsători într-o biserică catolică.

g, iar dacă protestantului îi este frică înainte de nuntă

prin emiterea unei obligațiuni (așa-numita inversare), el promite că se va naște

Își botează copiii catolici. În această din urmă revendicare, protestatarul

Danezii credeau că au descoperit o recatolicizare ascunsă – cu siguranță nu

neîntemeiată. Cu toate acestea, considerăm că este oportun să remarcăm aici că

bazat pe același principiu de „cuius regio, eius religio” în statele protestante

(în primul rând în Prusia) o practică similară a fost efectuată de catolici

pe cheltuiala.12

Ca urmare a regimului habsburgic, balanța s-a înclinat și

Din motive de înțeles, căsătoriile mixte sunt interzise de stat și de Biserica Catolică.

a considerat-o favorabil și și-a pus în aplicare prevederile. Astfel de,

9 JR § 10.

10 H. t. § 136.

11 H. t. § 259.

12 Csaba Fazekas: Pozițiile districtului bisericesc reformat Tiszáninnen cu privire la căsătoriile mixte

într-o dezbatere legată de politica bisericii. 1839-1844, în Buletine Sárospatak, 2001, 75.

 Rezoluția Carolina din 1731 a fost un decret al statului, care

a tratat cazuri de divorț, care nu au fost încă acoperite în acest studiu

ne vom întoarce.

În 1751, Maria Tereza a emis decretul că

a vrut să slujească inviolabilitatea Bisericii Catolice prin

Cei care și-au abandonat credința catolică au fost toți „apostați” care au fost puși în judecată.

trebuia prins și pedepsit.13 Acest decret a fost urmat de cel din 1771,

care prevedea drastic în cazurile în care persoana

persoane au abandonat religia lor catolică: „dacă sunt nobili – pentru apostazia lor

supus fiscalis actio, iar plebei la închisoare,

urmate de 4-6 săptămâni de arest preventiv și interogatoriu. Dacă

tot refuză să se întoarcă, după vreo 25 de bici, ar trebui să fie închis pentru doi ani

făcând lucrări publice.” Decretul se aplica și celor care și-au mărturisit credința.

Catolicii au fost îndemnați să plece, pedeapsa pentru aceștia a fost de trei ani

Era serviciu public, iar după ce l-au finalizat, au fost expulzați din țară.

În timp ce convertirea catolicilor la alte religii era atât de strict interzisă,

pedepsit, în timp ce oamenii din alte religii se puteau converti la islam fără mai mult

religie catolică.14

Cu acest exercițiu doar II. Decretul de toleranță al lui Iosif din 1781 a fost încălcat,

când la 13 ianuarie 1781 a abolit pedeapsa de șase săptămâni pentru apostazie.

ancheta. În loc de închisoare, cei care încercau să se sustragă au fost trimiși la o mănăstire.

a trimite, care era deja inclusă în decretul din 13 ianuarie, dar accent

primit doar în lunile următoare. Subiectul nostru este de asemenea important

din punctul de vedere al II. decretul lui Iosif din 16 ianuarie 1782,15 care

A oferit posibilitatea de a încheia căsătorii mixte fără nicio obligație.

În această din urmă dispoziție, a fost respins efectul obligatoriu

bazele educației religioase pentru toți cei care doresc să se convertească de la confesiunea lor

13 Zamfir Korinna: catolici și protestanți. Revizuire istorică și dezbatere teologică

discurs, Cluj-Napoca, Stúdium, 2002, 126–127.; Nou. O privire de ansamblu asupra tensiunilor legate de

Căsătoriile mixte în Transilvania în secolul al XVIII-lea-XX, Studia Universitatis Babes-

Bolyai's Theologia Catholica Latina, Cluj-Napoca, 2005, 71–72

14 Dosa Elek: im 137.

15 Nu mai puțin important este II. decretul împăratului Iosif, care spunea că nimeni nu se poate converti la altă religie,

nu poate fi supus fiscalis actio pentru apostazie, apostazia ca infracțiune este desființată, închisoarea

Pedepsele dure, cum ar fi închisoarea, munca în folosul comunității și bătăile pentru convertiți au fost, de asemenea, abolite.

Olga Lukacs

86.16 Ignác Batthyány, episcopul de Gyulafehérvár17 și Cancelaria

la propunerea lui II. La 22 mai 1782, Iosif a emis decretul privind convertirea.

decret.18 Educația catolică de șase săptămâni, nu numai că nu necesită blândețea prescrisă

dar în degenerarea sa ulterioară a devenit o adevărată cătușe pentru

libertatea conștiinței.19 Spre deosebire de decretul de toleranță, acesta a afirmat că

că nu pot urma copiii convertiților născuți înainte de convertire

părinţii lor, dar ei trebuie să fie crescuţi în credinţa catolică.20

Un exemplu evident în acest sens este guvernatorul Sibiului, Dániel István Vargyasi.

Cazul Annei Mikes, soția consilierului Umi. Recunoștință după perioada de grație

i-a scris împăratului o scrisoare în care îi mulțumește timp de douăzeci de ani

După ce a așteptat, dorința i-a fost împlinită și a putut să se convertească la credința protestantă, dar

Din cauza decretului împăratului din 1782, fiica sa de 13 ani a fost nevoită să abdice

nume

A fost crescut de sora lui, care a rămas catolică.

Principalul Consistoriu Reformat din Transilvania a emis acest decret intolerant:

a înregistrat-o cu următorul comentariu: „Sentimentul toleranţei creştine

16 „Pentru ca într-o manieră mai blândă cei care sunt lipsiți de religia catolică să fie reduse,

astfel in locuri si case religioase pe parcursul a patru sau sase saptamani, cu

omni moderation, et mansvetitudine conforme Christianae religioni adhibenda instructi-

„Se poate testa adevărul credinței".

17 Ca urmare a decretului de toleranță, greco-catolicii s-au întors în masă în 1781-1782.

la Ortodoxie, eveniment care a stârnit teama împăratului că Transilvania

decretul de toleranță este inversat. Batthyányi a contribuit la știrile greco-catolice

Raportul episcopului Ignatie. După abolirea pedepselor de apostazie, episcopul în termen de două luni

Au fost semnalate 168 de evaziuni. Dar este foarte probabil că este mult mai mult decât ceea ce a raportat episcopul.

numărul de tranziții a fost mai mare. Mai multe documente despre astfel de conversii au supraviețuit. Cf.

ErdRefLvt. FkLvt. 1783/88, 1783/186, 1783/210.

18 Decretul tipărit din 22 mai 1782 este ErdRefLvt. Situat în FKLvt

1782/80. De asemenea, Elemér Mályusz: Documente despre istoria Decretului de toleranță, Budapesta, 1940,

352–353.

19 Decretul a rezumat următoarele: 1. Nimeni nu poate abandona religia catolică,

cu excepția cazului în care participi mai întâi la un curs de șase săptămâni „plin de iubire și blândețe creștină"

predare. El a desemnat ca loc pentru aceasta manastirile, iar mai tarziu si parohiile. Peste întreg

În cazul convertirii, episcopul trebuie să asigure un director spiritual adecvat pentru educația de grup.

să-l trimită în sat să fie păstrat. 2. Pentru a evita participarea la formarea de șase săptămâni

urmând a fi pus în aplicare prin hotărâre judecătorească, decretul este de a îndepărta preoții catolici din funcție

sub pedeapsa privațiunii – a interzis foștilor catolici să fie admiși la

la biserică. etc.

20 Cf.: Béla Szádecky: Din istoria nemulțumirilor religioase. Istoria cazului de inversare din Ungaria

în Szagon, Cluj-Napoca, 1899; Albrecht Ferenc: Despre problema inversării, PSZ, 1930, 80–87.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

87 de comunicații." Decretul de la mijlocul anului 1782 se aplica doar Transilvaniei,

În provinciile ereditare, până la 1 ianuarie 1783, oricine a depus o cerere scrisă autorităților

ar fi putut părăsi Biserica Catolică cu o declaraţie.21

Cel mai cunoscut dintre cei care au fost purtați de educația de șase săptămâni este Wesselényi

Situația Ilonei Cserey, doamna Miklós. În ciuda faptului că decretul din 1782

convertit la Biserica Reformată înainte ca, sub acuzația episcopului Ignác Batthányi, instanța

Cancelaria i-a ordonat să-și petreacă timpul în mănăstirea Orsogna din Sibiu.

șase săptămâni, timp în care ea încredințează creșterea copiilor ei tatălui ei catolic. Ilona Cserey

Apelul său a fost respins și, în timp ce acest caz era în derulare, a pierdut doi fii mici în șase luni.

l-a îngropat și, în ciuda stării lui binecuvântate, trebuia să fie

să se retragă la mănăstire. După șase săptămâni de antrenament, episcopul a refuzat

eliberarea certificatului. El și-a depus dosarul doar pentru convertire la Gubernium.

au reușit să o rezolve cu o declarație care spune: „liniște sufletească"

El își găsește singurul refugiu în crezul helvetic și este convins de adevărul acestuia.

„El rămâne în această credință mântuitoare până la moarte". După aceasta,

Un memoriu Gubernium a fost trimis împăratului împotriva educației de șase săptămâni,

care a fost prezentat în decembrie 1782.

În esență, prevederea care desființează inversarea din 16 ianuarie 1782

a ajuns la putere de lege în Adunarea Națională din 1790-91, când „religia

„în materie de" Actul cuprinzător din 1791/26. tc., pe când ardelenii în general

referitor la 1791/53. S-au referit la Act. Mai târziu de către toate părțile

decret denumit referință privind căsătoriile mixte

a afirmat că „ei vor fi întotdeauna legați în fața unui preot catolic, care

Cu toate acestea, este interzisă ridicarea oricărui obstacol sub orice pretext împotriva lui”22,

În plus, dacă tatăl este catolic, copiii care se vor naște vor moșteni religia tatălui lor.

toată lumea îl urmărește, dacă e mama atunci doar fiii.

Biserica Catolică, însă, a urmat în mare parte practica

că a cerut o inversare de la soţul protestant. Legea este aplicată.

Decretul emis la 25 septembrie 1792 a provocat o oarecare confuzie în implementarea lui.

un decret circular al consiliului guvernatorului, care era valabil nu numai înainte de 1781

a considerat că inversările sunt valide, ci mai degrabă că inversările au fost mai departe

Aceasta includea și legitimitatea revendicării sale. Cu toate acestea, Francisc I în curând

21 Elemér Mályusz (1939): p. 438–439.

22 Codul de legi maghiar, 1685-1835, Budapesta, 1896.

88 a abrogat decretul care fusese dat fără știrea lui. De fapt, în 1799

Un alt decret regal dat în 1791/26. tc. aplicare consistentă

si a obligat preotii parohi sa faca casatoria in aceea

chiar dacă partea care protestează nu a fost dispusă să semneze inversarea.

Deși a continuat să fie o sursă de conflict la nivel local, dacă este catolic

Preotul a cerut o inversare, iar protestanții au numit-o o gravă ofensă religioasă.

Au văzut procedurile, dar problema căsătoriilor mixte nu a apărut decât în anii 1830.

nu a provocat până la început o problemă de importanţă naţională. Anii 1830, apoi

Cu toate acestea, în adunările naționale din 1832-36 (în special Beöthy Ödön Bihar

în urma discursului de insultă religioasă a comisarului judeţean) căsătorii mixte

Cazul lui a devenit brusc în centrul atenției. Motivul pentru aceasta este în principal

o putem căuta în faptul că situaţia politică internă creată de adunările naţionale reformiste

În această atmosferă, problema răsturnărilor nu a mai apărut ca o problemă teologică,

ci mai degrabă au fost scena burghezizării și liberalismului.23 The

județele protestează împotriva legislației catolice privind căsătoriile mixte

împotriva practicii bisericeşti. El a vorbit împotriva comportamentului Bisericii Catolice

câțiva reformatori romano-catolici influenți, inclusiv Széchenyi

István,24 Ferenc Deák,25 etc. Probleme interne legate de căsătoriile mixte

Dezbaterea a început cu siguranță în Prusia luterană

„Războiul cultural” a jucat și el un rol. Esența acestui lucru este VIII.

Brevetul emis de Pius al IX-lea începând cu „Litteris altero abhinc”, în care

a condamnat instituția căsătoriilor mixte și a introdus așa-numitul „pasiv”

practica de „asistență”. Această practică a oferit în principiu o oportunitate pentru

Preot catolic să facă o căsătorie mixtă, dar nu să o binecuvânteze

era liber să recunoască faptul unirii fără binecuvântare

totuşi da.26

Situația a fost complicată și mai mult de publicarea „Quas” în aprilie 1841.

bula papală începând cu „vestro”, care recunoștea pastorii protestanți

valabilitatea unei căsătorii mixte încheiate anterior, dar a unei căsătorii încheiate în fața unui preot catolic

În cazul căsătoriilor, el a insistat asupra inversării, și absența acestora

23 Csaba Fazekas (2001): p. 74.

24 Cf. László Gesztelyi Nagy: Contele István Széchenyi și problema inversării, PSZ, 1941, 325–331.

25 Manó Kónyi (ed.): Discursuri ale lui Ferencz Deák. 1829–1847, I, Budapesta 1882. Mixtul

pe tema căsătoriilor: 1840. 20 ian. 346-352.; martie 1840 10. 378-381.

26 Csaba Fazekas (1998): ed. a II-a.

 la practica „asistenței passive”.27 Astfel, bulla’s apparent

În ciuda dorinței sale de compromis, a devenit o altă sursă de tensiune. Taurul

toate elementele sale importante erau contrare legii maghiare în vigoare

iar prevederile legilor ardelene.

Conflictul politic din jurul bulei papale a devenit inevitabil.

cerneală. În anii 1840, mai multe județe și parohii înalte

au fost emise o declarație și o rezoluție de condamnare a Bisericii Catolice

practica.28

Situaţia s-a normalizat doar cu Actul 53 din 1868. prin dreptul civil

a început, un efort de a aborda problemele existente în căsătoriile mixte

pentru a rezolva conflictele legate de tranziții.29 În conformitate cu aceasta: tranziția,

sub rezerva respectării condițiilor prescrise, era permis celor care aveau 18 ani sau mai mult.

au ajuns la vârsta lor. Excepția de la aceasta au fost femeile care

Nu ajunseseră încă la această vârstă când s-au căsătorit. Convertiții după ei

toate acțiunile lui au fost judecate conform doctrinelor acelei biserici,

în care s-a mutat. (§8)

5.3. Legătura (copulația),

sau binecuvântare preoțească (benedictio sacerdotalis)

Actul de unire nu este altceva decât actul de căsătorie conform legii căsătoriei.

acordul solemn și solemn al persoanelor care urmează să se căsătorească la căsătorie

declarația sa ceremonială în prezența preotului sau în fața adunării.30

Unirea sau binecuvântarea preoțească este cerută de legea fiecărei biserici.

L-a prescris ca pe unul bun. Întrucât căsătoria nu este altceva decât acordul părților

act ceremonial: „sola hierologia non constituit matrimonium, si caetera

ad conjugium necessaria deficiunt”.31 Ținând cont de acestea, Bod-

legea căsătoriei, mai prevedea că dacă binecuvântarea preotului nu era

27 Ibid. 3.

28 József Eötvös: Despre educația religioasă a copiilor născuți din căsătorii mixte,

Discursuri, II. Discursuri politice I, februarie 1840. 26. 1–5, în Opere complete ale lui József Báró Eötvös

IX., Budapesta, 1902.

29 Zsigmond Beöthy: Toate legile naționale referitoare la Biserica Protestantă din Ungaria

legi, Budapesta, 1876.

30 H. or. § 73.

31 Dosa Elek: im § 85. 3. 127. H. t. § 84.

, căsătoria a fost declarată nulă, iar copiii născuți din aceasta

şi sunt considerate ilegale.32 În cazul căsătoriilor mixte se pune întrebarea

întrebarea este care preotul partidului ar trebui să facă binecuvântarea.

Legile Approbatae prevăd că părțile trebuie să fie jurate doar de unul dintre preoți.

poate depune un jurământ, dar numai dacă preotul celeilalte confesiuni și-a dat deja acordul

a dat. Bunul acord între cele patru recepta religiosa a fost asigurat de către

de asemenea o prevedere care nu amesteca decât jurăminte

Preoții puteau efectua

Preoții ambelor părți au fost de acord între ei. Dacă un preot este celălalt

a depus jurământ fără aprobarea preotului confesiunii, preotul care a depus jurământul

a fost pedepsit cu nevoia să-și ceară scuze autorităților bisericești

întrebați și i-au dat și o amendă de 12 forinți. În cazul în care

nu platesc amenda

S-a dovedit că suma s-a dublat la fiecare 15 zile.33

Legile Approbatae, ale preoților români, ca nefiind „rețeta”

religio” de la depunerea jurământului în funcție de alte confesiuni, prevăzând că

Dacă acţionează împotriva legii, vor fi amendaţi cu 200 de forinţi,34

De altfel, legea prevedea și posibilitatea episcopiei

pot fi revocaţi din funcţie cu aprobare.35

S-a acceptat în general că în căsătoriile mixte,

Ceremonia bisericească a fost săvârșită de preotul miresei. De asemenea, legislația reformată

acest lucru s-a afirmat,36 însă, sub stăpânirea habsburgică, Maria Tereza

În timpul prevederii acestei practici, partidul catolic s-a schimbat

El a subliniat, de asemenea, inviolabilitatea acestuia prin decretul său de interzicere

că, în cazul unei căsătorii mixte, un preot protestant ar trebui să depună un jurământ partidului catolic.37

32 H. t. 79. 80. §.

33 H. t. § 78.

34 Dosa Elek: im § 44. 4. 61.

35 Aprox. C.P.I.T. VIII. Artă. ARC.

36 H. t. § 138.

37 aug. 1751 Regulamentul emis la 19 spune: „În ceea ce priveşte inegalităţile dintre ei,

care aderă la credința romană și apoi se despart din nou de ea, sau se nasc catolici, sau altele

Ei nu aderă la religia catolică și nici nu îi tratează pe cei care se căsătoresc în acest fel,

că printre persoanele care se căsătoresc, există o singură credință romă. Este interzis

Pentru Preoții reformați și luterani ai Principatului, că nu mai au religii diferite

Ei nu ar trebui să încerce să unească persoane fără permisiunea unui episcop catolic. Unde

Cu toate acestea, plângeri cu privire la scoaterea Stolei de la preoții altor religii sunt

Pentru a evita acest lucru, ar trebui practicat ca fiecare partid al unei confesiuni să fie în conformitate cu principiile propriei religii.

Preoților ar trebui să li se ceară să plătească separat pentru Stolă.” Sinopsis, § 139. 89–90.

91 Practica sub Maria Tereza a rămas și după decretul de toleranță.

În cazul în care o parte era catolică, legea civilă și cealaltă

căsătoria este doar catolică, fără a ține cont de drepturile persoanelor de diferite religii

S-ar fi putut întâmpla conform ceremoniei. Am menționat deja mai sus că

Parlamentele au rezolvat în mod repetat disputele legate de căsătoriile mixte.

a pus-o pe ordinea de zi, dar fără succes. Elek Dósa a fost publicat în 1863

în dreptul său canonic el scrie că „Conform practicii mai recente, astfel de amestecate

căsătoriile pot fi, de asemenea, celebrate în fața preotului partidului protestant.”38 Ceea ce sugerează că

că problema a fost rezolvată la nivel local după revoluţia din 1848. Dar

Este un fapt că secțiunea 11 din Legea din 1868 este un conflict aprins la nivel de stat

destinat să rezolve, după cum se precizează în cele ce urmează: „The

căsătoriile mixte pot fi încheiate în mod valabil în fața preotului oricăreia dintre părți.”39

5.4. Religia copiilor

Copiii născuți din căsătorii mixte vor modela viitorul bisericii în cauză.

raportat.

După Conciliul de la Trent, catolicii au susținut acest lucru

că în cazul căsătoriilor mixte biserica renunţă la copii

pentru mântuire și să fie osândiți. Renunțarea la copii, -

conform destinului divin, ca să spunem așa – nimeni nu se poate aștepta

de la Biserica Catolică și a făcut totul pentru a preveni căsătoriile mixte

Copiii născuți din aceste căsătorii ar trebui să fie botezați în Biserica Catolică. Acesta este

Nu întâmplător această abordare a dus la conflictul aprig dintre biserici.

subiectul dezbaterii. Deci, de secole, principii teologice

aspectele mai practice au fost cele primare, care au fost cele

Ei au făcut din apartenența religioasă a copiilor o procedură delicată.

Lupta pentru religia copiilor este cazul lui Kata Bethlen (1700-1759),

care s-a născut într-o familie reformată și, la îndemnul familiei, s-a căsătorit cu

contelui catolic László Haller. După moartea ei, copiii ei au fost luați de soțul ei.

Rudele lui catolice sunt pierdute pentru el. Chiar dacă se căsătorește din nou,

ea își întemeiază o familie cu József Teleki reformat, nu își recuperează copiii,

38 Dosa Elek: im § 84. 1. 124–125.

39 Zsigmond Beöthy: im § 11. 71.

 în ciuda faptului că face apel la Guberniu. Mama trebuie să fie de departe.

aflați cum mor copiii dvs. unul după altul. Din nou în 1732

devine văduvă și nu întâmplător se numește Orfană Bethlen Kata și

În autobiografia sa, el descrie în detaliu angoasa sa mentală cu privire la ceea ce înseamnă să fii

rezultatul unei căsătorii mixte.

În 1751 a fost adoptat decretul care reglementează căsătoriile mixte, care

a afirmat că astfel de căsătorii nu puteau fi făcute decât cu permisiunea unui episcop

a lega. Condiția permisului a fost inversarea. Pentru partidul necatolic

a trebuit să se angajeze să ofere fiecărui copil pe care l-ar avea

botezează în Biserica Catolică, crește în credința catolică și nu se căsătorește cu soția sa

împiedică practicarea religiei sale. Decretul a fost emis în 1764, 1769 și

În 1777 a fost reînnoit cu adăugarea că părinții catolici

li s-a interzis să-și trimită copiii la școli necatolice și

Cei care au încălcat decretul au fost pedepsiți.40

Legea căsătoriei reformată prevedea că tatălui lor ar trebui să se nască copii bărbați.

religie, în timp ce fiicele o urmează pe cea a mamei lor,41 cu observaţia că

cu excepția cazului în care s-a convenit altfel la momentul angajării. Acest exercițiu este doar

a fost ulterior modificat când 1791/57. tc. și 1868/53. tc. asemenea

reiterează42 că nu se poate ajunge la niciun acord între părți

să accepte.43 Desigur, acesta nu este cazul cu legile recente privind inversarea

Au încercat să împiedice practica lui, dar nu au reușit.

Aceste măsuri de stat au fost întărite prin regulamentul din 1868,

§ 12, și a completat clauza de mai sus, care are legătură directă cu legea

au considerat orice contract ca fiind contrar (reversibil) deoarece ei

nu au nicio forță juridică. Legea a oferit și asigurări că

educația religioasă a copiilor, nimic nu poate influența

decesul unuia dintre soți44, iar această lege se aplică și divorțului

40 Olga Lukács: Premisele legale ale căsătoriilor mixte în Biserica Reformată din Transilvania, în

secolele XVII–XIX, la Pădurean, Corneliu; Bolovan, Ioan (ed.) Căsătorii mixte în

Transilvania. Secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Arad, 2005, p. 55–66.

41 În schimb, în Ungaria, conform legilor în vigoare anterior, dacă

tatăl era romano-catolic, apoi copiii de ambele sexe au fost crescuți în religia romano-catolică

trebuiau educaţi. Sándor Kolosvári, Legea bisericească, § 76. 141.

42 Rezumat, § 138. 89.

43 Dosa Elek: im § 89. 4. 133.

44 Zsigmond Beöthy: im § 13. 71.

 era valabil. Copiii erau obligați să muncească până la vârsta de 18 ani.

a rămâne în religia înnăscută atunci când, în condițiile prevăzute de lege,

erau liberi să se convertească la o altă religie.45 Dacă oricare dintre părinţi era de altă religie

Copiii sub 7 ani convertiți la religie după sex

ar putea urma religia părinților lor convertiți.46 Născut înainte de căsătorie, dar

privind educația religioasă a copiilor legitimați prin jurământ,

erau sub guvernare egală cu copiii născuți în mod legitim.

Remarcăm că și legea din 1868

cu condiția ca copiii născuți din căsătorii mixte să fie religios

Creșterea lui a fost reglementată de legile care guvernau căsătoria.

erau în vigoare la momentul încheierii acesteia.47

5.5. Divorţ

Casa mixta

gestionarea treburilor sociale a fost ecleziastică de la început

era de competenţa instanţelor judecătoreşti. Au fost câteva excepții vieneze

O prevedere a instanței care a restrâns acest drept. Aceasta a fost

experimentat III. În timpul domniei lui Carol, care a atacat biserica

jurisdicţia matrimonială: Adunarea Naţională din 1729 a decretat că

Biserica ar trebui să acționeze cu mai multă prudență în chestiunea „divariilor dezordonate”.

După aceasta, III. Carol cel 173

În Decretul său nr. 148, s-a declarat „indiscutabil

judecător suprem în cauzele matrimoniale ale subiecţilor religiilor lor

„protestantium”, adică căsătoria subiecților religiei protestante

fără îndoială l-a numit judecător-şef în cauzele sale.49 Această prevedere

nu avea nicio bază în legea statului sau a bisericii, dar este evident și din aceasta că

că o căsătorie protestantă sau o căsătorie cu o persoană protestantă

căsătoria, deoarece nu avea valoare sacră, era considerată de natură civilă, iar

El a explicat procesele matrimoniale ca procese civile. Astfel, proces civil

în calitatea de rege, cazurile de căsătorie protestantă au fost tratate de către Tripartit

plasate în subordinea Curţii Supreme.50

45 Alexandru de Kolosvári: im 140.

46 Sigismund Beöthy: vezi § 14. 71.

47 Ibid. 1868. § 17. 71.

48 Dreptul pretins al monarhului la organizarea consistorială a luteranilor din Germania

construit de asemenea pe principiile sale.

49 Sinopsis, 95–96.

50 József Pokoly: Istoria Bisericii Reformate din Transilvania, V., Budapesta, 1905, 8–9.

 Această prevedere a încălcat autonomia bisericii din cauza ardeleanului

legile nu consideră obiectele legislaţiei ecleziastice drept „sacralitate”, sau

au fost stabilite în funcție de natura lor „sacramentală” și de jurisdicția matrimonială

pentru protestanți și romano-catolici, conform legii, atât „res

era considerată „simple eclesiastica”, în acest sens și căsătoria.

Maria Tereza a III-a. A continuat pe liniile conturate de Charles

casă protestantă

imixtiune în dreptul public când gradul 3 și 4

a cerut scutirea de la obstacolul de rudenie pentru sine, iar apoi în 1769

El a stabilit o taxă generală pentru aceasta și a încredințat administrația Guberniului.

Edictum Tolerantiae din Transilvania, emis la 8 noiembrie 1781

Am vrut să negociez. Principiile religioase și politice ale lui Iosif au fost aplicate bisericilor din Erdőly.

cu legi anterioare care guvernează coexistenţa acesteia. A doua parte a regulamentului

Al doilea și al treilea punct din partea principală a articolului urmăreau să promoveze căsătoriile mixte.

și situația religioasă a copiilor din căsătorii mixte

a rezolva. El a desființat inversările și, în general, a declarat că

Copiii urmează religia părinților în funcție de sexul lor. Principiile egalității

cu toate acestea, a lăsat în vigoare răsturnările deja încheiate și separate

cu căldura amestecată

a lipsit de o mamă care trăia în sărăcie

fiicele lui ar trebui să-i urmeze religia.51

În perioada 1786-1791, II. Prin decretul lui Iosif

chestiunile matrimoniale trebuiau judecate în faţa instanţelor civile. The

Consistoriul principal din Transilvania a prezentat-o consiliului în 1786, în conformitate cu prevederile imperiale.

ordin, conform căruia de acum înainte, cazurile litigioase de căsătorie vor fi tratate de instanțele laice.

trebuie deferit unei instanțe laice (judicia secularia). Consiliul a cerut

decani, că ordinea în materie

acţionează în consecinţă.52 Aceasta

Ca urmare a acestei prevederi, toate procedurile de divorț care

Biserica Catolică a fost o biserică de credință catolică și protestantă.

A aparținut curții ecleziastice a Sfântului Scaun, care judeca după propriile sale convingeri.

Pe baza acestui fapt, de obicei nu a avut loc separarea completă și, de fapt,

Separarea protestanților a fost, de asemenea, numai pentru consecințe de drept civil

considerat valabil, întrucât nu a fost aprobat de episcopii romano-catolici

51 István Juhász: Decretul toleranței, pp. 130–133.

52 Dezső Buzogány; Gábor Sipos (ed.): Documentele Consiliilor Reformate din Transilvania. 1771-1789, III.,

Cluj-Napoca, 1786/4/24 (m)o, 230.

95 sunt obligaţi să recunoască. Excepții au fost acele cazuri, fie mixte sau

și a avut loc între părți de religie reformată pură, dacă motivele divorțului au fost astfel

erau de natură care constituiau motive de divorț conform canoanelor catolice

sunt legitime.

În baza celor 32 și 34 de Legi Transilvane din 1791, au revenit la II. Iosif

la starea lor înaintea inovaţiilor împăratului şi la cele şase topoare ale lor. Acest lucru este mai aproape de asta

însemna că toate cauzele matrimoniale au fost aduse în fața tribunalului bisericii în cauză

s-a făcut referire, deci la menținerea hotărârilor judecătorești în cauze matrimoniale, la

pe lângă declararea legitimității copiilor născuți în afara căsătoriei:

toate cauzele matrimoniale trebuiau judecate în fața instanțelor ecleziastice,

și anume ca cauza să fie judecată de instanța eparhială (parțial

sinodul) ar trebui să înceapă.

Potrivit hotărârii consiliului din 1834, problema căsătoriei mixte era

trebuie să înceapă în fața unei instanțe de religie a inculpatului, judecătorii

și este datoria fiecăreia dintre părți să respecte legile propriei biserici

a condamna. În practică, în mai multe rânduri, egalitatea religiilor consacrate a fost

O încălcare clară a avut loc atunci când una dintre părți era catolică și

Cazul trebuia judecat în fața tribunalului Bisericii Catolice, care

Legile sale au fost folosite ca etalon, chiar și împotriva partidelor din alte religii.53

Cazul procedurii de divorț pentru căsătoriile mixte a fost tratat în 1868/48. tc. § 1 și 2 din nou

determinat. Legislativul a căutat o cale de ieșire care să nu încalce prevederile

Religie romano-catolică, dar în același timp respectat individul

dreptul său liber. Cu aceasta, a eliberat partidul protestant din robie,

care pentru el nu era nici dogmă, nici sfinţenie şi l-a întors la

libertate și independență, care include și religioase inviolabile

după principiile sale avea cu siguranță dreptate. Pentru cazurile de divorțuri de căsătorie mixtă

și, privindu-l, cu greu ar fi putut fi mai înțelept să acționezi decât să faci

căsătorii mixte fiecare din propriul judecător și propriile credințe și biserică

să fie judecat după legile lui.54

53 Dosa Elek: im § 98. 143.

54 Zsigmond Beöthy: am 68 de ani.

Rezumat

Se poate afirma deci că secolul XVII-XIX s-a amestecat

probleme legate de căsătorie nu numai la nivel de biserică, ci și la nivel de stat

a dus și la conflicte. Întrucât dreptul la căsătorie este al bisericii

A considerat-o în jurisdicţia sa, de aceea a exercitat-o în orice moment şi

dorea să-și elibereze controlul de influența statului.

Nu a existat o abordare uniformă a căsătoriilor mixte.

sistemul juridic acceptat. Aceste legi sunt aceleași

n în cadrul bisericii şi

au fost diferite în diferite perioade istorice. Diferențele au apărut din faptul că

că legile ecleziastice, de obicei ale unei anumite societăți civile

au fost stabilite în cadrul legii, la care trebuiau să se adapteze. THE

iar în secolele studiate, aparatul de stat a fost implicat în căsătoriile mixte

De asemenea, a încercat să rezolve întrebarea pe baza „cuius regio, eius religio”.

SECOLUL XIX

PROVOCĂRI LA LIBERALISM

PENTRU UNIREA BISERICILOR

luterană și reformată

în căutarea unității

____

În secolul al XIX-lea au avut loc multe schimbări în biserica din Germania.

O forță în mișcare a fost mișcarea de trezire1, care era deja

S-a bazat pe pietism, care a reînviat la sfârșitul secolului al XVIII-lea.2 Și, pe lângă aceasta,

Idealismul german a fost prezent.3 Astfel, trezirea naţională a fost însoţită de

renaștere religioasă.

Antecedentul direct al aspiraţiilor UE este că în Germania

Influența iluminismului și a pietismului a slăbit angajamentul față de mărturisire.

ataşamentul şi respectul faţă de biserică. De fapt, conceptul iluminist

Potrivit lui, a devenit complet inutil să discutăm despre întrebări dogmatice. THE

Pietismul era și el de aceeași părere într-un anumit sens, pentru că

pentru el doar "s"

„Starea inimii” a contat, nu învățătura crezului. Acest

Potrivit lui, odată ce cineva se convertește, diferențele dogmatice nu mai există

au fost calculate.4 În mod evident, se pune întrebarea pe ce se bazează

convertire dacă învățătura biblică este secundară?

1 Au existat și cazuri extreme de renaștere, de exemplu din Württemberg (care este baza principală a renașterii),

Mai mulți pietiști, alimentați de așteptările eshatologice, au fugit în străinătate (de exemplu, spre sud

spre Rusia) să aştepte acolo împărăţia lui Dumnezeu. De asemenea, această mișcare a fost interzisă.

2 Cf. Walmann, Johannes: im

3 Cf. Hill, Jonathan: A History of Christian Thought, Budapesta, Atheneum, 2000.

4 Lajos Warga: Istoria Bisericii Creștine. I., Sárospatak, 1908, 402–443, 551–558, 786–797;

Colijn, Jos: Istoria universală a Bisericii, Sárospatak, 1997, 243–258; Cf. Walmann, Johannes: im

Olga Lukács: Caracteristici magice în Apocalipticele lui Johann Heinrich Alsted, în Rolul de

Magic in the Past, Bratislava, 2005, 73–85.

99 Ca o consecinţă a acestor antecedente, generalul

starea de spirit și hotărârea de a elimina confesiunea și ceremonialul

diferenţe între. Cel mai semnificativ pas în această direcție a fost reformați și

Ar fi avut loc o reconciliere a bisericilor luterane. Acest experiment, însă,

în practică nu însemna că au ajuns la un acord bazat pe Biblie

ar fi câinele

în întrebările matematice, ci mai degrabă că problemele

au fost tratate ca probleme secundare.

În centrul acestui proces se află reforma radicală a statului.

Prusia a rămas în picioare.5 Reformatorii au fost susținuți cel mai puternic de Hohenzollerns reformați –

un membru nobil al casei conducătoare, III. Frederick William (1797-1840), prusac

Regele s-a străduit. El însuși a fost creștin reformat, în timp ce soția sa a fost evanghelică.

gaelică. În opinia conducătorului, religia și dogma sunt diferite

unul de celălalt, iar din moment ce îl considera nesemnificativ pe acesta din urmă, unificarea

În acest sens, el a căutat doar să unească credințele celor două biserici.

Conducătorul nu a intenționat să facă nicio schimbare dogmatică.

Frederic William al III-lea a vrut să realizeze unificarea în 1817,

cu ocazia împlinirii a 300 de ani de la Reforme. Această aniversare este demnă

Uniunea a chemat și bisericile protestante din țara sa să sărbătorească

implementare, deoarece în opinia sa, implicarea domnitorului

a fost implicat și în deciziile bisericii. La urma urmei, ordinea de cult este cea externă

guvernarea bisericii

Apartinea unei divizii, în care prințul era competent.

Ca urmare, s-a format o tabără care ar fi sprijinit

uniune, dar a protestat împotriva implicării puterii seculare în problemele bisericești

împotriva interferențelor (de exemplu, Schleiermacher). Deci, cuvântul exact împotriva lui,

ca prinţul să poată interveni cu forţa în treburile bisericii.

Eforturi similare au fost făcute în alte zone germane, care

Drept urmare, pe lângă indignarea, mai ales în rândul protestanților, bătrânii

Grupul bisericesc evanghelic. Și acest grup a luat crezul

El a vrut să-și continue viața bisericească în spiritul Reformei.

5 Stabilirea noului guvern princiar bisericesc este cel mai important eveniment. Perspectiva schimbată

Potrivit acesteia, prințul nu mai este șeful guvernului bisericesc în calitatea sa de șef de stat, ci

ca cel mai înalt rang al nobilimii, îndreptățit la titlul ereditar de „summus episcopus”. The

Biserica de stat a devenit o biserică domnească. Colijn, Jos: Istoria universală a Bisericii, Sárospatak,

1997. 283–284.

 În plus, acest grup anume a considerat fuziunea ca fiind o mișcare neîntemeiată.

grupa.6

Se poate afirma deci că unirea bisericească din Prusia

crearea sa a fost în primul rând din motive politice. Pe lângă toate acestea însă,

În mai multe provincii germane, indiferența față de teologie era norma.

o stare de spirit definitorie.

Pastorii berlinez, conduși de Schleiermacher, erau încă în domnesc

Înainte ca declarația să fie publicată, s-a decis ca în sărbătoarea Reformei

după un rit comun (frângerea pâinii), deci se încheie cu împărtăşania

uniunea. În consecință, la 30 octombrie 1817, pastorii berlinez, atunci

Pe 31 octombrie, congregațiile berlineze și congregația prusacă din Potsdam

Unirea a fost încheiată la tribunal. Uniunea a fost primită cu entuziasm în provincii,

deși doar câteva congregații au adoptat până acum Ritul Uniat. De exemplu

putem aminti că aproape fiecare congregaţie din Renania-Westfalia

au acceptat acest rit univalent, dar doar câțiva în celelalte provincii.

Desigur, tratatul a fost încheiat în alte locuri în afară de Prusia.

uniune. De exemplu, în august 1817, introducerea Uniunii Prusace

înaintea bisericilor luterane și reformate din Ducatul Nassau (Wiesbaden)

biserica fuzionată. Urmând exemplul, între 1817 și 1822 Marele Duce de Hesse

Principatul Saxonia, apoi în 1818 Renania-Palatinat bavarez și Electoratul Hesse

parte a acesteia (provincia Hanau, 1822: Universitatea din Marburg, 1821

situație religioasă neclară de la edictul de reorganizare), în 1821

Marele Ducat de Baden și Principatul Waldeck în 1820 Bernburg, 1827

în Dessau (Köthen nu a aderat la unire, dar după 1880

a fost în contact cu Biserica Uniate din restul Anhaltului, 1863: cei trei

principatul fuzionat într-un ducat).

În 1818, în Bavaria, care a respins unirea, o destul de veche

Ei au promulgat o constituție imperfectă a bisericii. În același an, cel

6 Klaus Harms (1778-1855), un simplu fermier, a făcut mult pentru a promova confesiunile de credință.

pentru conservarea ei şi redescoperirea lui Luther. La 31 octombrie 1817, Luther a republicat

95 de teoreme și a scris și 95 de teoreme. În aceste propoziţii, numai raţionalismul şi

întors împotriva pietismului. Ca reacție, 200 de documente au fost publicate în curând împotriva Harms.

sau a luat atitudine în favoarea. Această mișcare confesională a rămas o vreme influentă.

În Germania: mai multe congregații luterane au început să adere la luterană

la crezuri.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

101 O Constituție a Bisericii Unirii a fost, de asemenea, stabilită în Palatinatul Bavarez (presbiterii

şi consilii), ca în 1821 în Marele Ducat de Baden.7

Uniunea bisericească prusacă, al cărei exemplu a fost urmat de mai multe provincii germane,

Biserica a urmat exemplul, așa cum am menționat și nu a dorit un nou crez, dogma sau

a crea o biserică în locul sau alături de cele existente, ci mai degrabă să stabilească o mărturisire de credință

menținerea diferențelor în organizarea și închinarea bisericii

El dorea un popor unit luteran și creștin reformat.

În Prusia, uniunea se luptă pentru constituția și agenda bisericii

în jurul capului

erau supărați. III. Frederick William a judecat evenimentele ca un profan și

a urmărit unilateral reformele liturgice. Petiția de constituție a bisericii

Problemele sociale l-au lăsat la fel de rece ca și cele politice. Constitutia bisericii

Reforma economiei s-a limitat astfel la nivelul anumitor iniţiative, şi

Deși în 1816 s-a decretat că presbiteriile, precum și districtul și provincial

organizarea consiliilor și chiar și un consiliu universal era în perspectivă

convocat și de Karl Freiherr vom Stein zum Altenstein (1770-1840) un cult

Ministrul se temea că ordinea de zi la consiliile provinciale va fi

a întâlnit un comportament de opoziție, așa că în 1823 și-a dat demisia din universal

la convocarea consiliului, care a hotărât și soarta consiliilor provinciale

asemenea. În 1827, ministrul Culturii a înființat organizația presbiteriană a congregațiilor.

Și-a lichidat în liniște inițiativele. Astfel, doar regiunea de vest

Tânjesc după el.

obține o victorie parțială.

Fuzionat într-unul singur în Ordinul Bisericii Rin-Westfalia din 1835

organizarea bisericească sinodală (presbiterii, raionale și provinciale

consilii) și guvernul proprietar al bisericii (supraveghetori, consistori)

torii). În restul Prusiei, prinții deja în anii 1920

au devenit şefii bisericii provinciale. În 1828, au fost numiți supraveghetori

care, a cărui sarcină a fost să realizeze 1815

n introdus, agendavi -

consistoriile provinciale, care erau adesea în opoziție, erau complet

fi subordonat summus episcopus. Acesta a fost absolutism princiar

ultima sa victorie. Căci cea mai mare dorință a regelui este ca Evanghelicul

Ideea introducerii unei organizații bisericești episcopale în biserică nu a fost împlinită. THE

cultmini

Episcopul a acceptat doar introducerea titlului de episcop. 1826 - 1840

fiecare superintendent a folosit acest titlu și chiar și în Königsberg

7 Heussi, Karl: 466–467.

Olga Lukacs

102 Ludwig Ernst von Borowski (1740-1831) a fost direct „arhiepiscop” luteran

a deținut titlul.8

Istoria ulterioară a uniunii a fost împletită cu dezbaterea agendei. În 1816,

în Catedrala din Berlin și în bisericile de garnizoană din Berlin și Potsdam

a fost introdusă o liturghie destul de veche, pe care regele însuși

compilate. Apoi, de Crăciunul anului 1821, a apărut agenda bisericii,

care a fost introdus în armată în 1822 și a fost purtat de Catedrala din Berlin

în casă. Monarhul intenționează ca congregațiile să facă „voluntar”

ei vor accepta această agendă, disprețuind astfel biserica provincială prusacă

baza unui ordin de cult unificat. Cu toate acestea, planul său a întâlnit o rezistență acerbă.

ciocnit, care a fost atacat cel mai hotărât de Schleiermacher. Legala

îndoielile erau mai puternice decât îndoielile dogmatice sau liturgice

întrebări: are prințul vreun drept de a decide în chestiuni liturgice, deloc?

in chestiuni bisericesti?

La sfârșitul anului 1826, din cinci mii șapte sute opt miniștri prusaci, opt sute doi

el încă persista în refuzul său. La întrebare se poate răspunde doar în acest fel.

ar putea fi rezolvată prin compromis. Regele a demisionat de la liturghie

și a permis publicarea agendelor provinciale,

care conținea diferite formule și aplicau local,

precum și specificități confesionale – inclusiv reformate. Cu asta

În Prusia, reforma liturgică a fost în principiu implementată.

În cadrul dezbaterii pe Ordinea de zi, problema uniunii a fost retrogradată pe plan secund. Deși iunie 1830

Pe 25, uniunea a fost acceptată aproape universal, implementarea sa integrală s-a datorat creșterii

era imposibil din cauza confesionalismului. Uniunea este atât de violentă

implementarea sa a dus la o scindare între luteranii ortodocși. Statul

a refuzat să recunoască vechea biserică luterană și a încercat

pentru a le suprima miscarea cu forta. Rezistența a eșuat.

a strica. Decretul guvernamental din 28 februarie 1834 afirma că Poroszór

În țară, acceptarea agendei este obligatorie, dar acceptarea uniunii este

liber selectabil.

Pe scurt, atât motive politice, cât și indiferență teologică

și-au pus amprenta asupra unificării Prusiei, drept urmare

luptele și neplăcerile au persistat până în secolul al XX-lea. Acest

Cu toate acestea, unirea nu a însemnat o respingere a documentelor confesionale din secolul al XVI-lea.

8 Lajos Warga (1908): 241–265; Colijn, Jos (1997): 280–283, 294–301; Heussi, Karl: am 467.

în anii 1840

____

2.1. Pași către Uniunea Protestantă Maghiară

Cele de mai sus

Am văzut în trecut că în relațiile cu Germania și Prusia UE

eforturile, cum au avut loc și apoi au eșuat. În continuare,

vom discuta despre Uniunea Protestantă Maghiară, încă de la Iluminism

În timpul domniei sale, politica religioasă habsburgică i-a apropiat pe cei doi maghiari1

Biserica protestantă, de asemenea.2 Dar imediat înainte de revoluția din 1848, Reforma

Biserica Matei și evanghelică au avansat și ele cu mare impuls pe calea unirii.3

De la începutul secolului al XVIII-lea se obișnuise pentru cele două biserici

reprezentanţii laici au acţionat în unanimitate pe baza unei discuţii comune

de dragul bisericilor lor. Structura organizatorică a Consiliilor Buda și Pest din 1791

Au încercat să stabilească o legătură între cele două biserici. Acest tip de abordare

din anii 1840 încoace au fost continuate pe terenurile şcolii.4

1 Imre Révész: Istoria protestantismului în Ungaria, Budapesta, 1925, 69.; judecătorul Alexandru;

Mihály Bucsay: im 272; Ibid. 60.; Zoltán Varga: Motive politice ale decretelor din 1791

în lipsa sfinţirii sale, Debrecen, n.n. (Colegiul Reformat din Debrețin

Lucrări ale Institutului de Formare a Profesorilor 21. Disertaţii asupra anului 1940.) 106–141.

2 De la începutul secolului al XVIII-lea, era obiceiul ca reprezentanții laici ai celor două biserici să țină împreună

Pe baza discuțiilor, aceștia au acționat în unanimitate în interesul bisericii. Consiliile din Buda și Pest

De asemenea, au încercat să stabilească o anumită relație organizatorică între cele două biserici. Anii 1840

Și-au continuat relația pe terenul școlii ani de zile. În 1855, au reușit să înființeze un comun

Facultatea de Teologie.

3 Cf. Jenő Zoványi (2004): p. 216–228.

4 László Kósa: Biserica reformată în 1848, PSZ, 2, 1998, 89–99; Pál Hunfalvy: Sună

evanghelia. Sfatului, părinților și întregii țări, PEIL, 1848, 545–552; turcă P: A

Olga Lukacs

104 În ceea ce privește abordarea protestantă a școlilor, trebuie menționat că

Trebuie amintit pe inspectorul-şef al Bisericii Luterane, contele Károly Zay,5 care

În al 16-lea număr al „Társalkodó” din 1841, „Câteva cuvinte să fie ridicate în Pest

În articolul său „Despre cazul colegiului”, a pus problema unirii celor două biserici.

ideologie. Zay a subliniat că colegiul planificat va fi construit mai repede

s-ar putea crea dacă cele două denominații fuzionează. Această fuziune este

Întărirea națiunii și creșterea legăturilor frățești sunt în interesul public al întregii patrii.

spunând că „atunci R. Catolicismul și protestantismul vor fi doi campioni”

Ca frate, trebuie să ne protejăm naționalitatea țării noastre, libertățile noastre constituționale,

noi, drepturile casei domnitoare și ne înconjoară ca un zid de piatră de neclintit

altarul, tronul.”6

Ideea unirii a fost salutată în principal de liderii Bisericii Luterane

cu entuziasm. Cu atât mai mult pentru că ei sperau că această unire va fi

spiritul pan-slav care a devenit mai puternic în biserica lor din 1820,

Curentul naționalității slovace este contrabalansat. Tu, Lajos Kossuth,

fiind evanghelic, „Ziarul Pest” a oferit și informațiile ridicate

problema sindicală

pentru discutarea literară a subiectului. Cu toate acestea, pe partea reformată

entuziasmul era mai potolit. Dar și aici au existat astfel de idei

prima sarcină a protestantului, în special a bisericii reformate, PEIL, 1848, 578–582; Rătăcitori

András: Ecouri ale vocilor individuale ale „meditațiilor”, PEIL, 1848, 623–626; Mate Haubner:

Opinie, PEIL, 1848, 746–749; János Hunfalvy: Opinie despre structura școlilor noastre,

PEIL, 1848, 749–752; Móritz Bloch: Scrisoare deschisă către Lajos Tavassi, PEIL, 1848, 815–820; Mic

Bálint: Un tratat despre nevoile bisericii și școlare ale tuturor confesiunilor religioase stabilite

asupra acoperirii sale prin cheltuieli publice, PEIL, 1848, 846–855; Ballagi Mor:

Observații pe tema reformei școlare, PEIL, 1848, 900–904; László Jeszenszki: Protestant

asupra poziției bisericii noastre față de statut, PEIL, 1848, 1309–1311; János Sztehlo: Un cuvânt despre

asupra autonomiei bisericii protestante, PEIL, 1848, 1361–1364; Judit Szatmári: Reformații

biserică în 1848, în Politică, idei politice, cultură în secolul al XIX-lea. secol în Ungaria,

Budapesta, 2000, 42.

5 Zay Charles gr. (Sopron, 12 februarie 1797 - Bucsán, 8 octombrie 1871) ev. domn religios. Anul 1825

El a apărut pentru prima dată în parlament ca membru al opoziției liberale. Din gradul de baron în 1830

a fost ridicat la rangul de conte. În 1837, cartierul bisericii Dunáninnen, în 1840, biserica universală

l-a ales ca supraveghetor. Ca atare, el a fost principalul luptător pentru uniunea protestantă, care

a luat chiar un stilou de mai multe ori de dragul celor patru numiți pentru alegerile palatine din 1847

A aparținut unui individ. A demisionat din funcția sa bisericească în 1860, dar și-a continuat interesul

a păstrat-o pentru treburile publice.

6 Asistent Social Național, Cluj-Napoca, Editura de Știri și Carte Transilvania, 1841, 16.

105 avocați excelenți, precum András Fáy (17861864).7 Ca proprietar de teren, Fáy a fost membru al Dunării.

A fost judecător de consiliu al districtului bisericii Túli și gardianul bisericii Pest, care

a participat activ la administrarea bisericii și a luptat cu succes împotriva unora

împotriva aspiraţiilor ierarhice şi s-a pronunţat în favoarea parităţii.

Apoi, după o lungă pregătire literară, principalul celor două biserici

Reprezentarea sa a început și procesul. În principiu, ambele părți au acceptat

fuziune și a fost desemnat un comitet mixt pentru elaborarea planului de fuziune

să-l dezvolte.

Rezoluția adunării a fost să recunoască ideea de unire

salvarea ei, dar le este frică de o scindare în trei, deoarece chiar și admin

De asemenea, ei nu sunt de acord cu privire la unificarea trației. Aceeași adunare a fost cea care a organizat reforma Pest.

De asemenea, a respins cu rece chestiunea Colegiului Sf. Matei, iar asta a fost interesat

A declarat-o afacere dunărenă. Această poziție rigidă, însă, nu este

Ea exprima sentimentul întregului district, dar numai cel al Debrecenului central.

Eparhia Felsőszabolcs cu nouăzeci și trei de congregații ale sale

unanim entuziasmat de unire, pe care a primit-o cu bucurie și

în numele patriei și religiei, îi scrie lui Zay, încurajându-l să-și continue munca și chiar

El a adresat direct o scrisoare districtului prin care îndemna la unificare.

de către delegații săi la convenția din acest an, dar apelul nu a găsit răspuns.

Aceeași atmosferă a predominat în regiunile Érmellék, Bereg, Szatmár și Bihar.

şi în eparhii. Acest lucru indică clar că la întâlnire

născut cu inima rece

și a fost produsul unei cliche ierarhice.

În timp ce Bisericile reformate sunt uneori mai slabe și alteori mai puternice în adunările districtuale ale bisericii

au exprimat un atașament mai puternic față de unire, în timp ce luteranii

Ei au dezvoltat o mișcare mai puternică8 și s-au pregătit pentru convenția de toamnă din 1841.

întâlnire, astfel încât convenția să se întrunească în același timp cu reformații

să fie angajat oficial și eficient de cele două biserici evanghelice

unificare. Pe măsură ce se apropie timpul convenției, la ședințele eparhiale

au discutat ideea unificării, și-au exprimat punctele de vedere și au dat instrucțiuni

prevăzute pentru trimişii lor.9

7 Cf. Badics Ferencz: Biografia lui András Fáy, Budapesta, 1890; Cf. Kalman Racz: Andras Fay

ca protestant, PSZ, 1893.

8 Jenő Zoványi (2004): im

9 Câteva exemple: La ședința parohiei Hegyalja ținută la Nyíregyháza în 13-14 iulie 1841

S-a dovedit că el l-a apărat și pe Zay împotriva atacurilor panslavice și a participat la ședința districtuală.

I-a convins pe trimișii pe care i-a trimis să susțină sindicatul. Producătorul de cuțite a făcut același lucru.

 Una dintre figurile proeminente dintre susținătorii uniunii a fost József Székács,10

care s-a caracterizat prin prudenţă şi previziune. În construirea uniunii

luate în considerare mijloacele şi metodele. Nu intenționa să-l răcorească

entuziasm, ci să direcționeze procesele UE în direcția corectă.11

ramură. an. Adunarea bisericii a avut loc pe 25 iulie și 8 august. Era o atmosferă similară în

pe lângă Unire, tot pe râul Tisa. Au fost cei care au propus unificarea dogmelor la acea vreme,

după ce unirea a fost suficient pregătită de şcoli. În cele din urmă, sunt încântat să prezint moțiunea.

Ei au acceptat-o și și-au exprimat sprijinul pentru Colegiul comun Pest la convenție. Unirea de

În mediul rural l-au primit și slavii, de exemplu în Trenčín, Zvolen și Bácska.

Organismele oficiale: biserici, eparhii, raioane dezbătute în sălile lor de ședințe,

Au discutat despre unire și despre metodele acesteia. Presa și-a făcut și datoria.

Kossuth a mai scris în paginile ziarului său că convenția dorea să corecteze greșelile trecutului:

comasate

fraţilor despărţiţi. Kossuth pledează pentru înființarea uniunii, cele două principale

obstacol, în slavismul luteran și tendința ierarhică reformată poate fi depășită

spera el. Ca mijloc de pregătire a sindicatului, el a sugerat organelor să facă o declarație

În al doilea rând, în presă, această chestiune ar trebui să fie reprezentată și editată printr-o lucrare separată, a cărei

Ar trebui să fie doi editori de la ambele confesiuni.

10 József Székács (Orosháza, 2 februarie 1809 - Budapesta, 29 iulie 1876) ev. episcop. Școlile primare

în patria sa, a urmat liceul din 1820 până în 1826 la Mezőberény, studiind științe umaniste și teologie.

A urmat un curs la Sopron din 1826 până în 1829. După câțiva ani de educație, în 1834

În primăvara anului 2006, a plecat în străinătate, unde a petrecut două semestre la Universitatea din Berlin și unul la Universitatea din Leipzig.

S-a întors în patria sa cu un doctorat în științe umaniste, iar de la începutul anului 1836 a lucrat din nou ca educator.

A lucrat acolo până în 1837 când a devenit pastorul maghiar al Pestai. După parohia Bánya

El a fost grefierul șef al acesteia din primăvara anului 1845 până în 1858 și a fost ales episcop în vara anului 1860. Este vorba despre meseria lui.

A demisionat în 1872, dar și-a păstrat funcția pastorală până la moartea sa. – Germano-maghiarul din Pest

înflorirea bisericii și dezvoltarea gimnaziului său special, crearea bisericii din Buda a fost un mare

parțial rezultatul acțiunilor sale. A jucat un rol principal în lupta împotriva brevetelor,

Teologul Pestului a jucat un rol remarcabil în crearea instituției de tutelă universală. la academie

efectuat de ani de zile. De asemenea, a fost membru al parlamentului din 1866 până la sfârșitul anului 1868. Universitatea din Jena

Teologic în 1865. decor

A fost numit doctor de către membrii Societății Kisfaludy în 1838, Academia de Științe Maghiară.

Academia l-a făcut membru corespondent în 1836 și membru de onoare în 1870. Scriitori

Produsele operei sale au primit, de asemenea, recunoaștere în domeniile literaturii și esteticii,

și i-au oferit un loc semnificativ în literatura bisericească.

11 Székács a scris pe 12 august, cu o zi înainte de întâlnirea districtului bisericesc Trans-Tiszántúl

Articolul său „Fragmente de gândire despre Unire”, în care și-a exprimat dorința ca

vrea să pună Uniunea pe baze mai profunde. Problema unirii s-a distins de Pest

A discutat despre asta separat de chestiunea colegiului, deoarece credea că fiecare om înțelept

În ochii lui, unirea este de dorit, dar nu poate fi implementată în prezent, mai ales în

din cauza dogmelor. El a arătat prin exemple că acolo unde a fost înființat uniunea, acolo fie unul dintre partide

a renunțat la propria doctrină care diferă de cea a celeilalte părți și a acceptat doctrinele celeilalte părți sau

Ambele părți au renunțat la unele lucruri și au acceptat reciproc concesii. Deci două moduri

există: fuziunea sau fuziunea. Fuziunea nu este așteptată de la niciuna dintre părți deoarece

niciuna dintre părți nu este dispusă să se convertească sau să fuzioneze cu cealaltă biserică. Fuziunea este ceva

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

107 În opinia sa, în constituirea uniunii există trei etape:

administratii, apoi unitati interne si in final externe, care fara indoiala

ar fi un proces lung. În cuvintele sale: „dovedit istoric"

Cert este că eliminarea contradicțiilor ascuțite, unificarea celor divizați, nu este

nu se întâmplă niciodată dintr-o dată, trebuie să așteptați mult timp pentru astfel de fructe

coacere. Dar inconvenientele pregătirii și maturizării îndelungate sunt abundente.

ar fi compensată de simțul forței și al căldurii frățești care decurg din unitate."12

Până în ziua ședinței convenției, cauza unirii se maturizase, la fel ca și

la mesele verzi ale trupurilor bisericești, precum și în presă. Ședința convenției

A avut loc la Pesta, de către luteranii augustinieni pe 8 septembrie,

Calviniști pe 9 septembrie. Acesta a fost cel mai important moment din istoria Unirii.

un moment mai emoționant. Mai mult, mănăstirea luterană augustiniană

a acceptat și propunerea UE a lui András Fáy.13

Cu toate acestea, marea bucurie și entuziasm au fost încă premature, ca Trans-Tisa

Trimisul districtului ecleziastic, Miklós Vay, a salutat același lucru în numele directorului său.

uniune, dar a văzut obstacole insurmontabile în implementarea acesteia și, cel mai important, el

a subliniat că convenția nu a vrut să decidă problema unirii, ci

le încredinţează separat raioanelor. Cu aceasta, Vay a început o furtună și lungă

discuţie. Totuși, doar Tamás Ragályi și-a împărtășit părerea, ceilalți

Convenția a fost considerată organul competent să intre în caucusul mixt.

trimite membri. Această opinie este ca președintele să dea exemple de parlamentar

A câștigat citând. Optsprezece membri au fost aleși în sfârșit în sindicat

comitet. Aceștia sunt din partea laică: cei patru administratori principali, Tamás Ragályi, Dókus

Laszlo, Imre Zsombory, Pál Nyári, András Fáy și Ignácz Zsoldos; bisericesc

Înseamnă abandonarea anumitor doctrine și adoptarea reciprocă a anumitor doctrine unele de altele, și asta este ceea ce se numește -

nu consideră că o uniune unificată este complet satisfăcătoare pentru toată lumea. În opinia lui, așa

În această formă, aveau să apară trei biserici: Augustinianul Vechi, Helvețianul Vechi și un Luteran nou. Parola dvs.:

„să lăsăm dogmele în urmă". La început a crezut că guvernul ar trebui unificat și

înființează un consiliu general care să țină împreună elementele de diviziune și să ridice autoritatea celor două biserici.

Dacă, în acest fel, cele două țări s-ar uni și ar deveni una sub o autoritate supremă comună,

confesiunea, atunci unirea putea fi pregătită sub spiritul călăuzitor al consiliului general

în şcolile publice şi în unele biserici. Când ei predau un lucru,

în școli, dacă preoții predicau în mod egal de la amvon, atunci

acord extern și astfel unirea ar putea fi asigurată lent, pe o perioadă lungă de timp și în mod pașnic.

12 Kálmán Rácz: Eforturile unionale în anii patruzeci, PSZ, 1897, 374.

13 András Fáy: Despre unificarea protestanților din Ungaria, PEIL, 1842/14.

Și din partea 108: cei patru supraveghetori: Mihály Polgár, grefier șef, Szeless

Sámuel, Mihály Nagy și Sámuel Futó sunt diaconi. Președintelui comisiei

Contele József Teleki, recomandat de mănăstirea luterană augustiniană, a fost numit gardian al coroanei,

iar contele Károly Zay a fost rugat să fie vicepreședinte al acestuia.

Cursul celor două convenții nu a fost fără îndoială același. The

Devotamentul față de cauză a fost mai mare din partea evanghelicilor decât din partea

de la calviniști, care au evidențiat și obstacolele. În principal,

când discursul lui Vay nu a afectat doar propriul individ, ci și întregul district

comportamentul a fost sunat. Pentru ca entuziasmul evanghelicilor să se ridice mai sus

Faptul că Biserica Reformată ardea este evident și din faptul că în timp ce luteranii

Patruzeci și unu de membri au fost trimiși la comitetul mixt al Uniunii, în plus

Calviniștii erau reprezentați de doar optsprezece membri.

În cele ce urmează, consiliul mixt format din şaizeci de membri format prin cele două convenţii

Vom discuta, de asemenea, despre o comisie care va planifica în comun cele ale Uniunii

în cazul lui. Dar înainte ca acest lucru să poată fi explicat în detaliu, este necesar

pentru a face lumină asupra faptului că de-a lungul timpului ideea de unire

Cum s-au raportat cei doi?

la adunările orăşeneşti şi în presă.

Mănăstirea reformată a fost împărțită astfel încât să poată fi împărțite în două raioane ale râului Tisa.

Este rece față de ideea unirii. Suspiciunea de moderaţie este

S-a extins și în districtul Tiszáninen. În consecință, pe 28 septembrie

reuniunea districtuală a avut loc la Perkupa, îmbrățișați uniunea mai călduros

ideea lui. Dar pentru a evita suspiciunile, a sunat comisia

care a fost aprobat de cele două biserici protestante la adunarea generală de primăvară

l-a trimis să-și continue munca pe tema unificării, iar în timp ce

La adunarea generală de primăvară s-au ridicat doar câteva voci de către cele două licee din Miskolc.

în interesul unificării universității, acum iau o decizie direct

La propunerea lui József Király Szatmári, părțile interesate au fost de acord cu cele două biserici din Miskolc

apel la unificarea liceelor lor.14 În acest caz, este mai puternic

Au luat atitudine în favoarea sindicatului.

Subcomitetul unionist s-a adunat la Pesta la 7 iunie 1843 şi

și-au pregătit propunerea, al cărei autor a fost însuși András Fáy.

În propunerea lor, ei nu au uitat să menționeze obstacolele care împiedică unirea,

dar au pus la punct și sarcinile de făcut. Ei au văzut obstacolele în același mod,

14 Kálmán Rácz (1897): im441.

 despre care am menționat deja, nominal trecutul nereușit

în experimente, în neîncredere, gelozie și egoism, în principal în

din partea Bisericii Reformate, care se temea pentru bunurile sale, şi în acelaşi timp

tot „de teamă" că masele nu ar accepta unirea.

Primul pas a fost înlăturarea obstacolelor și a mărturisirilor

și abolirea înjurăturii prin simboluri. Au subliniat că

În Germania, jurământul de a mărturisi a fost abolit, și totuși nu a fost

biserica a fost sfâşiată. În același paragraf s-a precizat că

publicul trebuie să fie informat cu privire la irelevanța obstacolelor din calea unirii; departe

ar trebui desfiinţate canoanele care împiedică apropierea şi poporul să fie conştientizat

esența unirii.

Doilea

La punctul ik, au rezumat cât de necesar este totul.

constituirea unui comitet în supraintendenţă care va acţiona în interesul sindicatului

ar fi împărțit în comitete mici de trei membri. Micile selecții

ei și-au prezentat comentariile la superintendență și de acolo ar continua -

pentru ca alegerile generale comune să poată discuta în sfârșit cazurile semnalate.

Sarcina acestor mici comitete raionale era să

Bisericile luterane și reformate ar trebui să se unească, cu atât mai slab este cu atât mai puternic

pentru a fi asimilate, școlile ar trebui făcute comunale, preoții să fie forțați

slujesc pe rând în biserica denominației surorii lor și, dacă este necesar, în comun

sprijinirea construcției de biserici.

În al treilea rând, este necesară pregătirea uniunii prin educație. Aici

Este necesar ca munca profesorilor să nu fie legată de simbolic

cu un jurământ către zei, profesorii ar trebui să predea doctrinele bisericii alături de dogmele confesionale.

principiile protestantismului, irelevanța diferențelor și

daunele despărțirii. Copiii ar trebui învățați un catehism comun; profesorii și

studenții ar trebui să viziteze și bisericile celeilalte confesiuni protestante, unde

ia și împărtășania. Profesorii protestanți ai viitorului ar trebui să fie educați într-o instituție comună.

dobândiți cunoștințele necesare.

Ultimul pas ar fi ca cele două confesiuni să treacă treptat

apropiați-vă unul de celălalt. Ceremoniile externe ar trebui să fie declarate de ambele părți

adiaphora, supraveghetorul celeilalte confesiuni la sfințirea bisericii sau preot

trebuie să participe și tendința și decanul, iar districtul bisericii, biserica și școala,

sau chiar slujitori presbiteriani, membri ai oricărei confesiuni protestante

 pentru a fi ales. Treptat, ei ar trebui să realizeze asta toată biserica și școala

institutul ar trebui să fie comun. În plus, cântări, cărți de rugăciuni, cărți școlare,

mai ales s-au editat împreună micile catehisme și întregul sistem de predare

fi comun.

În ceea ce privește Cina Domnului, i s-a prescris să o poată lua după bunul plac.

toți, unii cu pâine, alții cu napolitane. Și când cele de mai sus sunt îndeplinite,

adica vor fi comune canoanele si guvernarea, apoi „crestinul

ia numele „evanghelic”.15

Această propunere a fost făcută probabil în același an.

A fost acceptată de ședințele convenției, dar publicarea sa a fost amânată,

pentru că nu erau trimiși la fiecare parohie.

Cu toate acestea, implementarea practică este mult mai complicată.

dovedit. În special Cartierul Bisericii Trans-Tisa (centrat în Debrețin),

și-a exprimat antipatia față de fuziune, care s-a bazat pe

motive dogmatice și teama de independența financiară a Bisericii Reformate

a ezitat. Dar cel mai important, uniunea bisericească este în primul rând

patronat de lideri seculari.

Propunerile au fost publicate tipărit la Bratislava abia în 1846.

pe cheltuiala lui Károly Zay și abia atunci au fost distribuite către

raioane.16 Cu toate acestea, până la acest moment uniunea își pierduse deja entuziasmul pentru aceasta.

era în amurg, iar propunerea înmânată la acea vreme nu mai trezea interesul necesar.

interes, așa cum au sperat autorii propunerii. Abia mai rămăsese.

cineva care a comentat subiectul și și-a pus pe hârtie argumentele pro sau contra

l-ar fi plantat și ar fi publicat-o în presă.

Presa a continuat să acopere planul din 1842 timp de câțiva ani. UE

Beneficiul practic al eforturilor evanghelicelor József Székács și ale lui Pál Török

„Biserica protestantă” a fost lansată sub conducerea pastorilor reformați din Pesta.

și Ziarul școlar” a fost lansat.17

15 Kálmán Rácz (1897): p. 453–457.

16 Károly Zay: Propunerea subcomitetului UE, cele două confesiuni protestante din Ungaria

despre metoda și mijloacele unirii, PEIL, 1847, 800–805, 833–840, 867–873.

17 Kálmán Rácz (1897): im 1897, 361–378, 441–459, 500–511.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

111 2.2. Reflectarea aspirațiilor UE în presă

Instrument foarte important

sindicatul avea un ziar protestant comun

stabiliment, care și-a propus ca întreaga uniune să fie conectată la știință

cu arma ta, puterea rațiunii și a cuvintelor, pune-o la treabă și du-o la bun sfârșit.

Astfel, după cum sa menționat mai sus, unul dintre beneficiile practice este

Aspirațiile UE sunt reflectate în „Jurnalul bisericii și școlii protestante” (PEIL)

a fost creat de József Székács, Pál Török și Károly Taubner în Pest

editat şi publicat de pastori.

Ziarul a fost lansat la 7 aprilie 1842. Fidel programului său, întregul

a fost un lucrător al fuziunii, și-a deschis coloanele dezbaterii științifice,

care se învârtea mai ales în jurul întrebării cum ar putea fi cei doi

câine de biserică

să se unească acum. La întrebare au răspuns oameni atât de nobili și înțelepți

și bărbații, precum: Károly Lója, János Walentinyi, István Kolmár, Boleman,

Mihály Tóth Könyves, József Lugossy, András Fáy, Gusztáv Steinacker,

György Veress, ale cărui gânduri se bazează în mare parte pe cărți simbolice

Ele se învârteau în jurul importanței și acordului dogmatic al întregii uniuni interne.

Principalele puncte de discuție au fost Cina Domnului și predestinarea. La fel ca

toate

n care a comentat această întrebare în Bretschneider-led

Erau susținători ai raționalismului.

În numărul 8 al revistei PEIL din 1842, Károly Lója a raportat pentru prima dată despre augustinian

şi efectele benefice ale integrării credinţei helvetice în întreg

în ceea ce priveşte protestantismul şi chiar Europa constituţională. Editorul

a fost primul care a raportat această problemă, iar scopul său a fost mobilizarea

opinia publică asupra problemei, iar feedback-ul va fi folosit ca bază

să slujească la reuniunea caucusului de la Pesta, la care

Participați reprezentanți ai ambelor confesiuni.

Potrivit raportului lui Károly Lója, fuziunea a fost atât între augustinian, cât și

acceptate de cei de credinta helvetica

dat. Diferența dintre cele două confesiuni

punctele sale principale au fost considerate a fi compatibile cu spiritul Evangheliei pure și

prin iubire și voință puternică. Problema unirii este dogmatică, ecleziastică

în ceea ce privește editarea, amenajarea bisericii, liturghie și ceremonii

respectiv, și a examinat fundațiile bisericilor și școlilor. THE

dogmatică și/sau

Ei credeau că doctrina Cinei Domnului a celor două confesiuni era

sunt abia diferite în ceea ce privește contextul și toate diferențele pot fi complet eliminate,

Olga Lukacs

112 dacă ei aderă îndeaproape la cuvintele Scripturii în distribuirea lor. Și pentru acestea

sensul ei în spiritul protestantismului bazat pe conceptele fiecăruia

este lăsat la propria sa convingere, deoarece anumite explicații învățate sunt doar

ele dau naștere unui mecanism lipsit de spirit.

În ceea ce privește doctrina mântuirii, se pune întrebarea dacă Dumnezeu

Mântuirea trebuie căutată în harul lui Dumnezeu sau în meritul acțiunilor umane?

mântuirea? Károly Lója crede că, dacă Dumnezeu îi eliberează pe oameni,

Binecuvântat cu har, prin iubirea sa, mântuirea este asumată în sine.

Pe de altă parte, fiecare acțiune este moartă în sine dacă nu rezultă din libertate.

din izvorul viu al înțelepciunii, care vine de la Dumnezeu și duce înapoi la El. Și dacă

de aici rezultă tot ce este posibil în om, atunci este relația omului cu Dumnezeu

voluntar de vizavi acolo

expresia adevărată și completă a dăruirii sale. În felul ăsta, omule

i se împlinește și scopul, acela de a fi un supus liber și conștient de sine la voința lui Dumnezeu

fi purtător.1

Existenţa predestinaţiei este recunoscută de toate confesiunile creştine, întrucât

fiecare om care crede într-o ființă supremă crede și în omnisciența ei

atribut. Predestinarea este neapărat implicită în această idee.

idee, deoarece un Dumnezeu atotștiutor trebuie să știe dinainte că

care dintre creaturile lui vor fi salvate sau blestemate. În acest sens

Predestinarea poate fi, de asemenea, împăcată cu adevărul etern.

Acest

În ceea ce privește construcția bisericii, sunt luate în considerare astfel de măsuri

benefice și oportune, cum ar fi cele opt super-evanghelice ale țării

noua repartizare a intendenței într-o anumită parte și a celor două confesiuni

transformarea școlilor sale separate în școli evanghelice unite.

În ceea ce privește organizarea bisericii, liturghie și ceremonii,

au crezut că nimic nu se va schimba, în timp ce părțile în cauză, mai ales

Intelectualii claselor inferioare sunt atât de subdezvoltați încât în ei

modificările pot fi făcute fără scandal, sau în timp ce sunt ele însele

închinare în spiritul adevăratei religiozităţi în simplitatea ei originară

nu vor să-l aducă înapoi. În consecință, altare, organe, cruci etc.

în acele biserici şi cimitire în care existau deja

continuă să fie menţinut până când oamenii sunt convinşi de profesorii lor că

acestea sunt doar aparențe și formalități neimportante. Dar cu tot

1 Károly Lója: Unirea, PEIL, 1842/8.

113 trebuie avut grijă ca slujba de închinare să nu se schimbe din punct de vedere al limbii.

Pentru fundațiile bisericilor și școlilor, nu numai condițiile ci și

De asemenea, necesitatea cere ca fiecare să-și păstreze propria limbă

Ei sunt conștienți că succesul unirii este determinat de indiferența vremurilor.

cu succes pentru sfânta biserică vizibilă și forma circulară a religiilor

progrese, din moment ce ei nu cunosc o singură scenă din istoria lumii care

Victoria lui nu s-ar fi putut datora indiferenței față de învinși. THE

Fără indiferență față de Biserica Romano-Catolică, Reforma cu greu ar fi reușit.

ar avea rădăcini. În acest sens, indiferența este văzută ca închiderea vechiului și a celui

El poate fi considerat noul mesager. Cu toate acestea, nici luteranismul, nici

Calvinismul va înceta, dar numai limitări create de om

se dărâmă, ceea ce le-a făcut să se separe sfintele biserici. Astfel, cel

Biserica Luterană nu se scufundă în Biserica Reformată și nici nu este

în asta, dar ambele sunt o biserică sfântă creștină reînviată

se topește, pătruns de spiritul creatorului său divin.

Preocuparea că Biserica Catolică și guvernul, dacă nu

deschis, dar totuși încearcă să obstrucționeze sindicatul, spun reprezentanții sindicali că

au răspuns, ho

deci toate aceste eforturi sunt sortite eşecului, până când

nu are rădăcini în fundamente juridice.

Carol Leul s-a adresat și celor care credeau în învățăturile simbolice.

prin eliminarea restricției sale la cărți, protestantismul este pus în pericol

Au crezut că e putred. Acești oameni au în mod natural dreptul la acest punct de vedere.

revizuirea și, în consecință, acceptarea sau respingerea. Calul lui

Károly subliniază că vor să editeze regulile curriculumului și nu

reguli de credință. În același timp, ei nu doresc să poruncească credința.

Ei subliniază că Biserica Protestantă, spre deosebire de Biserica Catolică,

Biserica nu este o societate închisă sub un șef vizibil, ci o societate liberă pentru credincioși.

comunitate care îl recunoaște pe Hristos ca capul său invizibil. Din deschiderea lui

În consecință, Biserica Protestantă poate să adopte și să stabilească din când în când doctrine,

adică învăţătorii bisericii în cazuri de nevoie deosebită, şi pentru anumite scopuri

slujind în unele explicaţii şi doctrine după discreţia lor

pot fi de acord într-o măsură mai mare sau mai mică și sunt cunoscuți,

Le pot face prestigioase și oarecum obligatorii. Toate acestea

anumit loc

în locuri diferite și în momente diferite, după diferite motive și metode

s-au întâmplat.2

2 Vezi. Károly Loja: Unire

Olga Lukacs

114 János Walentinyi, ca și Carol Leul, este unificabil din punct de vedere dogmatic

luminează problema unirii din această perspectivă. Indică spre Est și Vest

pentru unificarea bisericilor care depăşesc şi diferenţe dogmatice majore

Au fost capabili să depășească diferența, ghidați de rațiune și iubire. S-a gândit,

că unirea ar putea fi realizată mai uşor de cele două biserici evanghelice

bazat pe Crezul Apostolilor, pentru că aici izvorul comun al credinței este Sfintele Scripturi.

Cele două confesiuni sunt, de asemenea, de acord cu privire la unele chestiuni de credință, cu excepția Cina Domnului.

şi se deosebesc prin sensul de predestinare. Pentru a netezi această diferență

Waletinyi face imediat o sugestie, și anume că mărturisirea augustiniană -

din doctrina Cinei Domnului, cuvintele „in, cum et sub”3 ar trebui eliminate, iar

Cuvântul absoluta ar trebui eliminat din doctrina „absoluta praedestinatio” a Crezului Helvetic

adjectiv. El își încheie articolul cu cuvintele lui Lessing astfel: „Un anume

Au existat odată două secte în același punct de vedere, dintre care una a fost contestată ca fiind mai bună.

picior, iar altul că să intre în biserică cu piciorul stâng. Eu nu

Îmi pare rău! Dar ambele sunt legate împreună prin lanțul iubirii și unității creștine.

uniți, să ne rugăm împreună în duh și adevăr.”4

Boleman se opune celor care nu văd adevărul în dogme.

obstacolele uniunii, de fapt nu cred în ea cu convingere

dogmele propriei lor denominaţii. La acest lucru Boleman admite sincer că

Ei sunt într-adevăr indiferenți față de dogme, dar în realitate își păstrează doar forma.

învechit. În acest sens, ei nu sunt necredincioși spiritului creștinismului.

Se proclamă că principiile trebuie respectate și că accentul ar trebui să fie pus pe miezul problemei.

trebuie puse, dar detaliile și întrebările secundare sunt la latitudinea fiecărei persoane

trebuie lăsat în seama propriei conștiințe.5 În consecință, unirea va fi în cele din urmă

se vor maturiza și fuziunea completă va fi fezabilă.

Mihály Tóth Könyves6 polemizează cu ideile lui Károly Lója, deoarece nu există nicio cale

nu este mulţumit şi un plan mai detaliat este îndemnat atât de dogme cât şi

atât pentru administrarea bisericii, pentru liturghie, cât și pentru ctitorii separate

cu privire la natura sa juridică. În opinia sa, uniunea nu poate fi construită decât pe raționalism.

3 „Dedesubt, sus și în pâine este trupul lui Hristos.” Károly Lója: Union, PEIL,

1842/8.

4 János Walentinyi: Discurs despre Unire, PEIL, 1842/9.

5 Bolemann: Despre indiferența religioasă și fuziunea celor două confesiuni protestante din Ungaria

având în vedere, PEIL, 1842/10.

6 Mihály Tóth: Despre unirea simbolurilor și a protestanților simbolici, PEIL, 1842/12.

 poate fi implementat în spiritul unirii, deoarece adversarii simbolicului

a venit din rândurile protestanților și chiar ajunge să spună asta

protestanţii simbolici nici măcar nu sunt protestanţi. Consideră greșit faptul că

Ei cer un jurământ de la preoți asupra simbolurilor, pentru că preotul trebuie evitat

limitarea conștiinței cuiva. Principiul de bază conform căruia credința și morala creștină

Biblia este regulamentul, iar dacă acest principiu este acceptat,

Primul pas este spre unire. În opinia sa, aceasta este singura modalitate de a stabili o uniune internă,

pe care o consideră mult mai necesară decât unificarea externă. El doar

El dorește unificarea dintr-o perspectivă specific religioasă, pentru care cere

luminată ştiinţific şi cere un spirit moral pur.7

József Lugossy este și unul dintre acei oameni care, cu toleranță și

Ei cred că dogmele pot fi echilibrate cu un spirit rațional. Sindicatul

abordarea de sus în jos este considerată fezabilă.8

Cea mai proeminentă figură dintre susținătorii uniunii a fost Fáy menționat mai sus.

András, care pretinde că este un adept al raționalismului sănătos, vede religia ca

se străduiește să o armonizeze cu alfabetizarea științifică și cu cea simbolică

recunoaște cărțile doar ca „sfaturi autorizate” și este obligatorie

El recunoaște doar Biblia ca o carte simbolică. În plus, folosirea bunului simț în

El o consideră legitimă și împotriva Bibliei, deoarece rațiunea este un dar de la Dumnezeu. Pentru copac

aceste gânduri l-au făcut de fapt să pună rațiunea deasupra simbolurilor

poziție și le-a dat curajul să se exprime liber.

La acel moment, două partide se opuneau deja, simboliștii și

partidul antisimboliştilor. Potrivit lui Fáy, cărțile simbolice sunt toate
ei nu pot oferi niciun serviciu util în acest sens, ci natura religiei
le face indispensabile ca mijloc de a depăși diferențele dintre religii
insignele lui. Protestantul iubește Biblia cu mintea, nu doar cu inima, ci
este condusă de cărți simbolice, care au o mare autoritate,
dar cu toate acestea nu pot avea valabilitate eternă. Nu-și vrea rădăcinile.
El nu vrea să elimine simbolurile, ci mai degrabă consideră că îmbunătățirea lor este importantă.

7 Mihály Tóth: Comentarii la articolul publicat de Károly Lója despre unire și o cerere despre unire
pentru disertații, PEIL, 1842/11; Michael Toth (1842/12); Károly Lója: Răspuns la Thót Könyves
Despre comentariile lui Michael despre unire, PEIL, 1842/14.

8 József Lugossy: Fragment despre Unire, PEIL, 1842/12.

 În corectare se aplică următoarele principii: din titlu
ar trebui lăsat, atât numele augustinian cât și cel elvetic, și să fie numai
maghiară; perfecţionarea este în concordanţă cu vremurile, cu cunoştinţele legiuitorului
ar trebui făcută, iar consiliul ar trebui să publice doar corectarea oficială dacă este
a fost precedată de cercetarea opiniei publice și publicul larg putea fi deja implicat
cu lucrarile de reparatii.

Fáy a fost unul dintre cei mai activi membri ai comitetului mixt. „CEL
În articolul său intitulat „Despre unirea protestanților maghiari”9, uniunea
El se adresează laturii practice și explică că uniunea are trei dușmani:
primul grup consideră unirea un vis de neatins, trecutul
citând fapte istorice. În contrast, Fáy subliniază că prusacul
unirea, apoi unirea Bisericilor Răsăritene și Occidentale și dorește asta
pentru a demonstra că motivul eşecului experimentelor trecute a fost că

că punctul său de plecare a fost incorect, deoarece a fost încercat de sus în jos

să implementeze uniunea, deși ar fi trebuit să înceapă în școli. Afaceri

crede că, dacă cele două părți se abordează cu dragoste,

nu au nimic de pierdut încercând.

O altă tabără pe care sindicatul o etichetează drept dușmani este

grup de oameni care

În zona lor de confort, le este frică de inovație. Aici este

El se gândește la simboliști și, în același timp, subliniază că simboliștii

Trebuie să mergem înainte cu un teren comun, iar în problema Cinei Domnului trebuie să găsim un numitor comun.

a lucra. Al treilea grup este alcătuit din cei egoişti care, sub masca oamenilor,

Ei lucrează în secret împotriva sindicatului. El crede că oamenii nu sunt mulți.

îi pasă de diferențele religioase și dacă ar putea vedea de la cei educați că

luptă pentru fraternitate, atunci le-ar urma exemplul. Subliniază că

Unitatea completă poate fi creată prin dorința puternică și munca persistentă a celor educați

fuziune spirituală și materială.

Fuziunea a fost discutată în ședințele consiliilor de administrație și

în școli și cu accent pe principiile protestante comune și

irelevanţa diferenţelor şi beneficiile unificării şi

poate fi avansat prin indicarea posibilităţilor sale. Programul Uniunii

El a făcut următoarea propunere: un curriculum comun ar trebui predat în școlile elementare,

ignorând Luther și Catehismul de la Heidelberg. Preoții și profesorii

9 PEIL, 1842/14.

 nu ar trebui să fie forțat să jure pe vreo mărturisire sau simbol.

Biserica mai mică și mai slabă ar trebui să se îmbine pe alocuri cu cealaltă, mai mare.

la o biserică protestantă. Preoții ar trebui să predea în favoarea unirii. Protestantul

copilul urmează religia tatălui. Toate canoanele ar trebui abolite. Toate

opt supraintendențe ar trebui să fie unite într-un consistoriu principal mixt.

Toate școlile, bisericile și instituțiile publice ar trebui să fie libere de afiliere confesională.

îngustimea de minte. Imnurile, cărțile de rugăciuni, micile catehisme etc.

La Cina Domnului, cine vrea să primească o napolitana, cine nu, pâine, și nu în ultimul rând

Fiecare protestant educat ar trebui să se străduiască să depăşească prejudecăţile.10

Sükösd a vorbit și în sprijinul sindicatului, care l-ar putea pune în aplicare cu ușurință.

El a văzut unirea ca pe un lucru bun dacă teologii nu ar fi egoiști în propriile lor opinii.

Sunt părtinitori, dar cedează la o judecată mai bună. El își dorește asta mai întâi

Lăsați unirea să aibă loc în spirit, pentru că va crea un mediu potrivit pentru sine.

corp şi forme adecvate de exprimare.11

Pastorul luteran Gusztáv Steinecker comentează de asemenea această întrebare:

subliniind că calviniștii nu trebuie să se teamă de puterea lor financiară, așa cum nu le este

vor să unească cuferele pentru că uniunea ar trebui să se înființeze doar în viitor

planifică fonduri comune pentru instituţiile de învăţământ comune.12 De asemenea

György Veress este, de asemenea, de acord cu András Fáy și consideră că realizarea deplină a uniunii este

el crede că poate realiza în viitorul îndepărtat.13

Vilmos Simkó, predicator și profesor augustinian din Bratislava

pamfletul14 este deosebit de semnificativ pentru Uniune, deoarece a fost scris de un scriitor slav

provine din. Unirea nu este doar posibilă, ci utilă, chiar sacră.

consideră că este o datorie. El consideră că este benefic să elimine confesiunea

diferențe care te fac mai puternic financiar și să avansezi spiritual și

De asemenea, servește procesului de maghiarizare prin publicarea școlilor. The

ca mijloc de pregătire, catehismul comun al școlii elementare, istoria bisericii

recomandă predarea și publicarea unui imnar comun maghiar. Din cele două părți

El vede unirea ca fiind realizabilă ca urmare a unei voințe colective.

10 Un alt cuvânt despre unire, cu referire specială la Mihály Könyves Thót, pagina 11 din aceste pagini.

asupra comentariilor sale publicate în numărul 14, PEIL, 1842/14.

11 Cererea de unire trebuie mai întâi stabilită în Colegiul Pest, PEIL, 1843/47.

12 Votum pe tema unirii, PEIL, 1843/50.

13 Timpul unificării protestanților din Ungaria este încă departe?, PEIL, 1843/51.

14 Uniunea Ecleziastică sau Tratatul privind unirea religioasă a protestanților din Ungaria, Bratislava,

1842.

 Din cele spuse până acum, a devenit clar că majoritatea sunt cei care sunt în favoarea întregii

este posibilă unirea, care echilibrează diferențele dogmatice

ei cred că este posibil, deci bazat pe editarea unei noi cărți simbolice

Ei vor să aducă cele două biserici protestante la o singură părere. În timp ce inițial

Ei au pledat pentru unire din perspectivă națională, ideea națională

după stingerea credinței, acest declin al dogmelor și declinul interesului religios

a cerut unirea.15

Ulterior, cele două biserici au reușit să pună în aplicare planurile.

În 1855 s-a înființat teologia comună la Pesta, iar liceul comun la Rimaszombat

zium, unele parohii organizate și întreținute în comun.

În același timp, s-a ajuns la un acord ca protestanții care trăiesc în diaspora

Au grijă unul de celălalt și lucrează împreună în misiuni interne și externe.

participa împreună.

În același timp, au existat și alte fapte puternice care

care se opresc

au organizat uniunea bisericească protestantă maghiară, din care

Motivul cel mai frecvent a fost egoismul în rândul calvinilor, în timp ce rasial și dogmatic

gelozie din partea evanghelicilor. Și deși pentru scurt timp, sindicatul

conectat cu ideea Colegiului Pest, înlăturându-l astfel din unire

din ideea acelor colegii și a organismelor lor de întreținere care concurează

Au văzut înființarea Colegiului Pest.

Cea mai mare aversiune față de asimilarea etnică și religioasă

însemna lupta pentru unitate, deoarece pe lângă unificarea externă, internă

Au căutat o fuziune pentru care timpul nu era încă copt.

15 În PEIL din 1848, un „G" fără nume salută cu bucurie unirea: „

Uniunea protestantă, despre care s-au publicat atâtea articole frumoase la înființarea acestor lucrări.....Uniunea

Până acum, nu poporul, ci domnii, ecleziastici și laici, au împiedicat-o. Doi protestanți

Biserica are o singură temelie: Sfintele Scripturi, un singur scop: progres continuu și perfecțiune,

Diferența de dogme care ne separă este atât de subtilă, încât oamenii cu greu o observă.

va...Principalele obstacole în calea unirii, să fim sinceri: 1 sunt bazele. Toate piesele

păzindu-și gelos pe ale lui...Dar acum statul va avea grijă și de noi,

Unul dintre principalii factori ai separarii, diavolul egoismului, a fost eliminat. Ei bine, încă educațional.

Institutele noastre s-ar putea bucura de un viitor de calitate dacă Uniunea le-ar oferi un aranjament mai oportun.

și aș oferi o oportunitate pentru sprijinul lor de succes. Deci, prietenii mei! Să-l folosim și noi.

momente de transformare." 752–754.

119 3. Liberalismul teologic și impactul său asupra

pentru unitatea bisericilor transilvănene

3.1. Liberalismul și impactul său asupra gândirii teologice

Pentru a

y putem urmări spiritul din care

liberalismul teologic s-a dezvoltat, este necesar pentru filozofic și laic

o prezentare amplă a tendinței. Noul trend, care este

a apărut în cadrul Bisericii Reformate Maghiare în epoca dualismului,

a mutat participanții către un efort de unitate dogmatică protestantă,

în care ideilor teologice unitare li s-a acordat un loc semnificativ. Dezbaterile

în centrul său se aflau principiile revoluţionare ale liberalismului, împotriva cărora

O nouă ortodoxie care se contura și se întărea în politica sa luptată.

3.1.1. Ideologia liberalismului

Trei evenimente istorice majore și documentele lor semnificative

a marcat începutul liberalismului. Prima este engleza „glorious

Revoluție” și „Carta drepturilor (1688); al doilea este cel nord-american

Războiul revoluționar și Constituția americană (1787); in sfarsit al treilea

Marea Revoluție Franceză și Declarația drepturilor omului și cetățeanului (1789).1

În plus, liberalismul cuprinde manifestări teoretice și practice.

între care cel economic, politic și intelectual

manifestare de asemenea.

Cu toate acestea, în cursul evoluției de o sută de ani a liberalismului – unii

cu excepția ideii de bază – nu a devenit o ideologie unificată. Tezele, argumentele,

Din multitudinea de elemente și forme, amintim câteva motive comune:

1 László Tőkécki: Liberalismul maghiar, Budapesta, Századvég, 1993, 509.

 legătura cu spiritul posesiunii, care poate fi laic sau ecleziastic, cel

ideea de libertate, individuală sau colectivă, a suveranității națiunii,

individualismul și credința în perfecțiunea omului, a cetățeanului și a

drepturile omului, egalitate și libertate.2

Eduard Winter în ultimii ani ai secolului al XVIII-lea și în secolul următor

formulată de liberalismul timpuriu în monarhia austro-ungară

drepturi. El considera că această mișcare este una care va uni statul și biserica.

în cadrul acestuia, a luptat pentru evoluția unui spirit mai liber. Acest

Primele manifestări de spiritualitate au fost moderate, în primul rând

s-au dezvoltat în sfera culturală şi ecleziastică. Potrivit lui E. Winter, ungurul

Sursa liberalismului este izefinismul cultural.3

Sociologul englez L. T. Hobhouse (1864-1929) în liberalism

mai presus de toate, vede o armă gata de atac prin faptul că liberalismul

Ideologia sa s-a născut în lupta împotriva sistemului medieval. Liberalul

Cu toate acestea, din acest efect negativ și distructiv, reiese și o parte pozitivă:

lupte împotriva organismelor tradiţionale şi a privilegiilor nobiliare. THE

liberalismul ajunge în punctul de a înlocui privilegiile cu individul şi

cu libertăţile ei. Dar individul renunță voluntar la libertatea sa pentru a

din partea lui, ca să poată trăi împreună cu semenii săi. De aici, „socialul

„extract” este nașterea vieții de stat, iar în această formă se regăsește

Liberalismul își are rădăcinile în filosofia lui Locke și Rousseau.

Liberalismul de mai târziu este de părere că individul

nu există conflict de interese și dacă dorințele indivizilor sunt lăsate

să se dezvolte liber, atunci rezultatul va fi armonia în viața socială

va fi.4

Așa se naște aspectul politic al ideologiei liberalismului,

al cărui ideal este un stat constituțional de cetățeni liberi, unde cetățeni

își exprimă voința printr-un parlament ales de

ei controlează ramura executivă. Liberalismul nu a recunoscut sistemul feudal.

orice formă de subjugare, libertate individuală și respect pentru lege

2 Bocşan, Nicolae: Contribuţii la istoria iluminismului românesc, Timişoara, Editura Facla,

1986, 264; András Gergely: O națiune pentru umanitate, Budapesta, 1988, 59.

3 Bocşan, Nicolae: p. 265.

4 Zelentin, Ștefan: Neoliberalismul, București, Scripton, 1992, 83–84.

121 egalitate, nu se cunosc diferențe de origine, naționalitate, religie

din punct de vedere al afilierii. El credea că garanția tuturor acestor lucruri este o presă liberă.

a găsi.5

Bunătatea este una dintre caracteristicile importante ale acestui ideal de om. THE

„om adult și bun” va deveni o societate progresistă, prin concurență liberă

umanitatea progresează. „Cea mai mare fericire a majorității oamenilor” (Jeremy

Bentham) este realizat de o rațiune capabilă de autoreglare, ceea ce are sens

în egoismul său, el poate evita pericolele libertăţii fără nicio constrângere

excesele sale.

În Iluminism, care

raționalismul emergent seamănă mai mult cu liberalismul

caracterizează modelul francez, deoarece în tipul anglo-saxon, tradiționalul

pragmatismul și capacitatea de compromis au prevalat.6 În al XVIII-lea

Dublul slogan pe care l-a adoptat Europa a fost formulat în Anglia secolului al XIX-lea.

toate tendințele liberale din celelalte țări ale sale pretindeau că sunt ale lui:

libertate și proprietate.

În viața economică, ideea de liberalism este dezaprobată, totul

S-a opus sistemului vamal și intervenției statului. THE
concurenţa şi libertatea angajării permit capitalistului să facă profit din muncitori
creează oportunităţi de muncă pentru. În același timp, liberalismul nu a constituit
un sistem ideologic rigid, ci mai degrabă contextul local din toate țările
a luat forme adecvate nevoilor oamenilor.7 Aceasta, desigur, depindea și de
Cu ce oponenți ideologici, politici și bazați pe putere s-a confruntat? Abia mai mare
a suferit schimbări în acele ţări în care criza feudalismului
a avansat deja semnificativ, dar relațiile capitaliste în curs de dezvoltare sunt încă
au fost mai puțin eficiente.

Liberalismul nu este deci altceva decât principiile liberale ale Iluminismului.
alianţa tradiţiilor sale cu ideea naţională romantică şi cel
cu interesele domniei marelui capital. Liberalismul în mișcările revoluționare
luptat (1830-1848) cu puterea de reacție, iar în a doua jumătate a secolului
a devenit tendința politică, socială și economică dominantă a jumătății de secol.
Sloganul politicii bisericești al contelui Cavour, ministrul lui Victor Emmanuel I

5 Andras Gergely: im59.

6 László Tőkécki (1993): 509.

7 Zelentin, Ștefan: Burghezia română: originea și rolul său istoric, București, Cultura Națională, 1991, 45.

 a devenit faimosul lui principiu: „biserică liberă, în stare liberă”. Deși asta nu însemna
neapărat antibiserică și antireligie, dar a dat ocazia unor astfel de tendințe
dezvoltarea de asemenea.8

Deși liberalismul maghiar a adoptat elemente din liberalismul vest-european,
din cercul ideologic al lismului, nu este străin de continuitatea curentului ideologic intern.

Nobilimea funciară interesată de transformare se baza pe munca iobagilor.

cu economia sa, dotarea financiară enormă și privilegiile sale, continuă să o facă

Se temea pentru rolul său de conducere, pe care încă voia să-l mențină.

Prin urmare, cererea pentru un aranjament „rezonabil” și „just” este justificată deoarece

pentru a fi o forță mobilizatoare, ea trebuia susținută de motive reale și convingătoare

a sprijini. Unul dintre argumentele principale a fost că transformarea ar aduce beneficii financiare.

să aducem tuturor, iar celălalt este că spiritul vremurilor ne obligă

cere progres.9

Abordarea filantropică a Iluminismului era, fără îndoială, deja prezentă în secolul al XVIII-lea.

l-a socotit pe iobag drept om. Aceasta înseamnă și progres social

Conceptul de unificare a intereselor se dezvoltă doar treptat

odată cu aprofundarea conceptului.10 Şi deşi liberalismul era legat de individ

de tendințele care subliniază drepturile naturale, dar ele sunt strâns legate peste tot

era legată de ideea națională, naționalismul.11 În plus, cel

principiile liberalismului și naționalismului care formulează un program național

Deși sunt greu de împăcat în principiu, în practică ele

cu toate acestea, liberalismul a văzut statele în curs de dezvoltare în națiuni unificate

cadrul său natural.

Transformarea în națiune în Europa de Vest la sfârșitul Evului Mediu

în cadrul statului dat, ea presupunea statul și națiunea

identificare. Dintre relaţiile constituţionale ale secolului al XIX-lea cu naţiunea

rezidența a însemnat și o relație de cetățenie, care a avut ca rezultat

naţionalismul avea conţinut politic direct.

8 Imre Révész (1923): Deja în secolul al XVIII-lea, unii francezi extremi

Adepții săi, precum Larettrie și Holback, au coborât în materialism deschis și apoi în ateism. Acesta este al 19-lea.

A reapărut la mijlocul secolului al XX-lea și a devenit favoritul cercurilor educate, dar cu atât mai mult semieducate.

a devenit viziunea lui asupra lumii. Principala sa lucrare programatică a fost „Force and Matter”, publicată în 1855.

9 András Gergely: am 64 de ani.

10 Onoarea poporului a fost fondată ideologic de romantism prin tratarea claselor inferioare ale poporului ca

a recunoscut-o de asemenea ca purtător de valori sociale și culturale.

11 László Tőkécki: im 517.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

123 Cu toate acestea, situația a fost diferită în Europa Centrală și de Est, unde a

În interiorul statului trăiau mai multe popoare și, în plus, granițele statului erau adesea bidirecționale.

Ei au împărțit membrii unei națiuni în trei părți. În formarea națiunii, însă,

nu frontierele, ci factorii culturali au jucat rolul principal (trecutul

tradiții, literatură, arte, religie, dar mai ales,

limbă). Astfel, în lipsa cadrelor statale, națiunile au fost create pe baza culturii,

care stabileau sarcina creării unei naţiuni independente.12

Liberalismul este democrația internă a comunităților naționale și etnice individuale.

și prin aceasta a promovat creșterea lumii sale de putere.13 The

Căile liberalismului nu puteau fi explorate decât într-un cadru național-etnic și național.

a implementa. Condițiile de comunicare ale vremii au jucat și ele un rol în

restrângerea ordinii politice și sociale: de ex. vestea revoluţiei de la Paris trei

a ajuns la Madrid într-o zi, dar abia după o lună în cele mai îndepărtate

spre satele franceze. Este un fapt general că marile curente intelectuale, la cererea lui

își fac simțit impactul în comportamentul celor mai largi mase. Anteriorul

În fața privilegiilor, problema a apărut adesea că nu reprezintă oamenii,

aspiraţiile naţiunii, ţării în ansamblu.14

Dacă problema naţională şi patriotismul au jucat un rol atât de mare în

în integrarea popoarelor marilor puteri, Anglia, Franţa, în ce măsură

Acesta a fost mai probabil cazul cu dinastiile străine fragmentate politic și

în cazul naţiunilor dominate de etnii.

Eficiența economică a adus cu ea politica feudală în centrul ei

ameninţă întărirea elementelor burgheze, tendinţe antibisericeşti şi

renașterea aspirațiilor naționale. Bineînțeles, aici nu se menționa limba franceză.

despre măsuri, dar Imperiul Habsburgic era un echilibru prea fragil

a fost construit și orice schimbare incontrolabilă ar putea declanșa totul

dezintegrarea organizației, în primul rând la nivel național.

3.1.2. Liberalismul teologic

După manifestarea politică şi economică a liberalismului,

în al treilea rând, la nivel spiritual, s-a manifestat în liberalismul teologic. Acesta este

Cu toate acestea, trebuie să distingem clar acest curent de anticlerical

din doctrina care pleda pentru separarea bisericii de stat.15

12 András Gergely: 70 de ani.

13 László Tőkécki: im 510.

14 Ibid. 511.

15 András Gergely: am 61 de ani.

124 Cea mai proeminentă trăsătură a liberalismului maghiar este accentul pe religie şi

Toleranța lui era evidentă în politica sa religioasă. Au recunoscut că

religiile nu sunt nici în privat, nici în sfera organizării sociale

poate fi reglementat numai prin mijloace de stat. Această recunoaștere

în consecinţă, atât individualul cât şi istoricul

drepturile religioase ale comunităților, care mai târziu au devenit cunoscute drept libertate religioasă

în unele cazuri a dus la ateism.16

Începând cu anii 1840, religiozitatea bisericească a scăzut considerabil.

Acesta nu a fost un fenomen rar în deceniile precedente, iar acest lucru s-a datorat în principal

putea fi percepută mai mult în cadrul unei inteligențe iluminate. Anii 1870

Din anii '60, liberalismul, pe de altă parte, a fost produsul țărănimii și al mic-burgheziei urbane.

De asemenea, i-a afectat prezența la biserică și practica religioasă și a devenit îndoielnic,

secularizati.17 Conducătorii Bisericii – în toate confesiunile –

ambii s-au opus acestui proces. Atitudinea și metoda lor

cu toate acestea, era diferit.

Biserica Catolică era la cel mai mic reflux.18 Nu putea scăpa de lumina reflectoarelor.

influența propagandei Partidului Bârfei și s-a opus religioșilor

cu tendinţe burgheze care dizolvă diferenţele. Reproșul clerului

A avut multe relații cu acești trimiși catolici, care erau ipotezeștii

și problema căsătoriilor mixte în spiritul convingerilor lor liberale

au vrut să rezolve.

Protestanții, pe de altă parte, au fost încurajați să se alăture noii mișcări spirituale.

l-a caracterizat.

16 László Tőkécki: im 517.

17 Béla G. Németh: După revoluție – înainte de compromis, Budapesta, Editura Gondolat,

1988, 352.

18 Ca o ilustrare, să luăm în considerare situația majorității catolicilor în anii 1850 și 1860.

un sentiment de inferioritate, despre care a scris József Eötvös, un renumit istoric al bisericii romano-catolice

Citând afirmația matematicianului, interlocutorul a afirmat: „Du-te, întreabă a

reformator, ce religie este, va răspunde cu mândrie că este calvinist. Pune o întrebare.

Catolic, își va cere scuze pentru că este catolic." Renumitul istoric explică acest lucru

sentimentul minoritar prin faptul că clerul și reprezentanții laici ai catolicismului erau mai mulți

S-au arătat a fi dușmani și susținători ai ordinii. S-au compromis

cu ofrande mari în timpul dictaturii. Opinia lor opusa – statul papal

în apărarea efortului de unitate italian.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

125 Ei aveau următoarele așteptări de la angajamentul lor față de liberalism: 1. The

Ei se așteptau ca liberalismul politic să lupte pentru egalitatea lor socială (și

nu au fost dezamăgiți de asta); 2. La începutul anilor 1840, miniștrii protestanți erau

unii dintre ei au devenit deja adepţi ai unei tendinţe teologice liberale şi romantice specifice

(cultul lui Schleiermacher este deosebit de proeminent)19; 3. Marele ideal al epocii

Se aşteptau ca curgerea lui să le umple din nou bisericile.20

Ideile sunt dobândite în primul rând prin lectură și studii străine.

a ajuns pe teritoriile interne. Pentru călătoriile în străinătate, doar cele mai bogate până acum

puteau începe o afacere și, de asemenea, au întâmpinat dificultăți în obținerea unui pașaport.

Cărțile interzise puteau intra în țară doar ca contrabandă și asta

în ciuda faptului că cunoşteau şi citeau autori liberali.21 Într-adevăr, iniţial ei

părea că liberalismul teologic și-a atins scopul și brevetul din 1859-60

În lunile de luptă, bisericile s-au umplut brusc la capacitate maximă.22 Deci

Se părea că interesele bisericii și ale statului național erau împletite, în timp ce

Ulterior s-a dovedit că el a ridicat problema doar pentru scopurile sale politice.

aparenţa de interes religios. Odată cu retragerea brevetului, tirania

odată cu slăbirea liberalismului teologic și răspândirea pe scară largă a liberalismului teologic,

bisericile s-au golit la fel de repede. Acest fapt a dovedit, de asemenea, că

19 Jenő Zoványi: Istoria Iluminismului, Budapesta, Editura Genius, 1922, 131–132.

20 Béla G. Németh: im 353.

21 Sursa principală este Staatlexikon publicat de Rotteck și Welcker din 1834.

Liberalii maghiari nu numai că l-au citit, dar au și susținut-o cu articolele lor ale liberalilor germani

„Ausburger Allgemeine Zeitung” și ziarul democraților „Die Deutsche Tribüne”.

S-au format cercuri mici, cazinouri, formate din câțiva oameni, care s-au informat reciproc.

reciproc despre planurile lor, formulându-și în comun intențiile politice. scolile,

iar viitoarea generație de politică și literatură a fost crescută în societățile studențești ale căminelor.

În 1833, guvernul număra 24 de cazinouri în Regatul Ungariei și 5 în Transilvania. The

faptul că asociațiile, societățile studențești, cazinourile nu sunt o chestiune de naștere sau de ocupație

a avut asociații forțate, indică faptul că schimbarea opiniilor indivizilor este legată de tradițional

odată cu slăbirea vechilor legături sociale.

Noile idei care, în rezumat, au avut cel mai mare impact asupra scenei maghiare au fost primele

au fost formulate în lucrările lui Széchenyi și s-au răspândit în continuare prin cazinouri,

care, după exemplul Pesta (1827), s-au format unul după altul în orașele rurale. Jenő Zoványi

(1922): p. 131-132; În Transilvania, adepții liberalismului sunt în primul rând cei uniți

Au vrut să asigure cadrul unui stat-națiune după ce s-au orientat spre economic

reforme de asemenea. Vedea. László Makkai (1993): p. 410–412.

22 Gottas, Fredrich: Problema protestanților din Ungaria în era neo-absolutismului,

München 1961, 146–160; Nou: Ungaria în epoca înaltului liberalism, Viena, 1976, 61–63.

 că lupta împotriva brevetelor nu a fost în primul rând ecleziastică, ci politică

era important. Chiar și pastorii liberali au fost surprinși de această întorsătură a evenimentelor, pentru că chiar

Ei nu și-au dat seama în acel moment că teologia pe care o acceptau și pe care o predicau nu era

slujește zelul religios și este mai ales îndepărtat de cei care au interior

Ei vor să ducă o viață mai religioasă.

Li

Rădăcinile teologiei clasice se întorc la filosofia lui Schleiermacher și Hegel.

iar teologii considerau liberali clasici

şi-au dezvoltat în continuare teoriile.23 După Schleiermacher, religia este

Are rădăcini în sentimentul religios, iar Isus este mediatorul sentimentului religios. Aceasta înseamnă că

că Isus este un ideal.24

În schimb, pentru Hegel, religia nu este un „sentiment” ci absolutul

înțelegerea prezenței sale. Această înțelegere se deschide în fiecare persoană

Este o idee interioară și este „dată în realizarea sinelui”. Această oportunitate

Cel mai bun exemplu este Isus. Astfel, în Schleiermacher, Iisus ca minune

subiect, fapt istoric. Și cu Hegel, înțelegerea absolutului

instrument, „fenomen” istoric: idee în teoria istorică.25

Începutul teologiei liberale în secolul al XIX-lea a fost Schleiermacher și Hegel

O critică a doctrinei lui Isus, care se găsește în David Friederich Strauß (1808-1874) „Das

A început cu lucrarea sa „Leben Jesu” (1835).26 Autorul le omite pe cele două

doctrina gigantului spiritual Iisus și imaginea concretă a lui Isus pe o bază istorică

se străduiește să creeze. Strauß concluzionează că

23 Betz, Hans Dieter (ed.): Religia în istorie și prezentul Handwörterbuch für

Teologie și studii religioase, V., Tübingen, Mohr Siebeck Verlag, 1999, 310–311.

24 Prima idee liberală a lui Schleiermacher este că religia este o parte fundamentală a istoriei originale a omului.

prinde rădăcini. Religia aparține omului la fel de mult ca și gândirea și voința.

Jenő Márkus: Spiritul liberal în Biserica Reformată, Pápa, 1939, 9–13.; Violonist

Lóránt: Neokantianismul și teologia valorilor, Budapesta, 1996, 7.

25 În filosofia lui Hegel, gândirea este starea reală de îndumnezeire. Gândire

nu este altceva decât un act cultic în care Dumnezeu este cel mai clar prezent. THE

Hegel realizează legătura dintre gândirea științifică și credința religioasă prin

că face din credinţă preşcoala cunoaşterii, după care, ca treaptă superioară, cunoaşterea

Este nevoie de gândire pentru ca o persoană să ajungă. György Bartók, Ödön Kovács, Keresztes

József: Orientare în istoria teologiei moderne, Budapesta, 1880, 207–210; Jeno Markus:

7–8.

26 Brunotte, Heinz; Otto, Weber (ed.): Lexiconul Bisericii Evanghelice, Göttingen, Vandenhoeck

& Ruprecht, 1996, 779.; Rohls, Jan: Teologia protestantă a timpurilor moderne I, Tübingen,

Mohr Siebeck GmbH, 508–512; Ferencz Szilágyi: Cercetare științifică în religie.

Desen de istorie a bisericii, Budapesta, 1864, 96–98.

127 Informațiile din Evanghelii despre Isus sunt pur și simplu un mit,

care pune la îndoială nu numai realitatea sa ideologică ci şi istorică.27

A fost urmat de Ferdinand Christian Baur (1792-1860) de la școala din Tübingen.

reprezentant,28 care adoptă ideile hegeliene criticate de Strauß.29 Astfel

duce unele dintre teoremele lui Hegel mai departe, mai ales în ceea ce privește viziunea sa asupra istoriei.30 Baur

cu o examinare critică a cărților Noului Testament, primele ale creștinismului

dobândite prin prelucrarea istorică şi interpretarea specifică a secolelor

merite pentru tine. El a fost primul care a încercat să traducă scrierile canonice

să-i înțeleagă originea istorică și să arate fiecăruia dintre ei locul său în

în istoria creştinismului.31 Scrierile Noului Testament fac parte din istoria lumii

a examinat-o dintr-o perspectivă pur filologică și istorică. În acest moment

s-a apropiat de Schleiermacher, pentru că prezența bisericii era

îl prezintă ca un proces istoric lipsit de miracole supranaturale.

Tendința teologiei liberale originare din Germania este, în esență, cea

moștenirea raționalismului teologic. Spiritul teologic liberal, însă,

El este, de asemenea, un produs al idealismului filozofic german. Kant, Schleiermacher și Hegel

Protestantismul maghiar a fost introdus prin școlile înființate de

usb,32 dar nu

direct, dar combinat cu Alexander Schweizer și Biedermann

de asemenea teologia lui.

27 Viața tragică a lui Strauß a început tocmai datorită acestei lucrări. Nu a primit niciodată o diplomă universitară

departament și a trăit ca o persoană stigmatizată. Oponenții lui l-au acuzat de idealism.

îndreptat către materialism. Jenő Márkus: 14–15.

28 Școala Tübingen a aplicat în esență metoda istorico-critică. Rezultatul final,

prin clarificarea fără îndoială a tabloului istoric al Bibliei, confirmarea științifică a autorității Bibliei

a fost distrugerea lui.

29 Strauß contrazice ideea lui Hegel că istoria este spiritul absolut

realizarea lui. Părerea lui Straus este că dacă spiritul absolut se realizează în poveste,

atunci nu poate fi reprezentat de o singură persoană. Ce a spus Hegel despre Isus

putem spune asta doar despre umanitatea universală.

30 Viziunea lui Hegel asupra istoriei, în primul rând în relație cu istoria ideilor, este prezentată în trei etape.

o vede realizată: prin teză, antiteză și sinteză. Lóránt Hegedűs: im 10.; Sfârşit

Sándor: Credință și religie (Dezvoltarea și

declin), Debrecen, 1942, 69; Grane, Leif: Biserica în secolul al XIX-lea, Göttingen,

1987, 167–170; Jenő Márkus: am 13 ani.

31 F. Ch. Baur a fost foarte apreciat de Ödön Kovács. „Prelegeri despre Noul Testament”

A scris o recenzie exhaustivă a cărții sale „Theologie”. Scopul a fost să

pentru a introduce teologia și metoda de gândire a lui Baur unui cerc mai larg de teologi.

PTSZ, 1869, 268–271, 284–287, 301–304.

32 Béla Pukánszky: Primii adepți și oponenți maghiari ai lui Kant, PSZ, 1924, 294–303.

 Alexander Schweizer (1808–1888) a dezvoltat învățătura lui Schleiermacher

mai departe. Doctrina lui Schweizer poate fi rezumată pe scurt după cum urmează: toate religiile

Se bazează pe premise obiective și faptice. Religia în eul uman

noi percepem. Pentru a o înțelege, eul uman are nevoie de experiență.

a recurge la. Fiecare obiect din subiect, fiecare obiect din subiect

trebuie să căutăm. Conștiința de sine este în esență purtătoarea religiei. În spatele minții

să se estompeze în fundal

Se bazează pe tradiția bisericească și chiar pe Sfânta Scriptură însăși. elvețian

Potrivit lui, nu este nevoie de doctrina ontologică a Sfintei Treimi și chiar

formularea lui este, de asemenea, inutilă. Dumnezeu ca cauzalitate a lumii, ca creator

actul a dispărut. A fost înlocuit de procesul de cauză și efect. Dumnezeu este prima cauză a

în natură. Aceasta are ca rezultat dependența de Dumnezeu și de natural

dependenţa de ordine este aceeaşi.33

Teologia lui Alois Emanuel Biedermann (1819-1885) pentru speculații

se bazează. Conceptul său despre Dumnezeu este un concept despre Dumnezeu obținut prin speculație metafizică.

Dumnezeu este spirit absolut, pur în sine și existent prin el însuși. Existenta lui Dumnezeu

complet opusul lumii spațiului și timpului. Prin ea are loc întregul proces mondial.

Spiritul absolut nu este o personalitate, deoarece personalitatea este ființă finită.

forma sa. Religie psz

în forma sa ihologică, activitatea de sine a sinelui,

în care actul de voință, emoția și imaginația joacă un rol. Acest

Unitatea a trei componente are ca rezultat credinţa.34

După introducerea teologilor care au definit direcţia liberală

În concluzie, trebuie să afirmăm că în epoca post-Schleiermacher

au apărut trei tendinţe: liberalul amintit mai sus, confesional35 şi cel

33 Ödön Kovács prezintă în detaliu teoria lui Schweizer: Information, 216–238.; Markus

Jenő: 16–21. În explicația lui Schweizer despre lume, gândirea umană este dominantă. Dumnezeu

se manifestă în activitatea sa neschimbătoare în ordinea naturală. Dependenta de Dumnezeu

este în egală măsură echivalent cu dependența de ordinea morală mondială. Influența divină este egală cu

cu o ordine morală mondială. Și totul în lume este în conformitate cu ordinea naturală.

se întâmplă. Singurul miracol este ordinea naturală. Nu există altă minune, pentru că Biblia

Miracolele nu pot fi dovedite de istorie.

34 Ödön Kovács: Informaţii despre noua teologie, Budapesta, teologică protestantă

Biblioteca, 1879, 238–252.

35 Școala confesională a fost numită după locul unde a radiat, Erlangen. Cel mai proeminent -

Cel mai proeminent reprezentant al acestuia a fost Johannes Christian K. von Hoffman (1810-1877). Potrivit acestuia, cel

Punctul de plecare al dogmaticii este ceea ce te face creștin. În faptul renașterii, cel

Un creștin găsește întreaga istorie sfântă rezumată și din aceasta renașterea

Din existență, el caută cauza și trage concluzii despre viitor. În această formă, renașterea,

 de școli intermediare.36 Ultimele două tendințe au avut doar un impact minor

liberalismul maghiar. Fiecare tendință afectează oamenii într-o oarecare măsură.

o pune în centru, deci nu este Cuvântul lui Dumnezeu, ci revelația divină care stă la baza.

În ceea ce privește conținutul, ele diferă în primul rând prin cine seamănă cât de mult sau

Ferește-te de dogme.

Teologia liberală maghiară a fost foarte influențată de olandezul Scholten, care

A călcat pe urmele lui Schweizer și Baur, iar în termeni maghiari, Kovács

Era un adept loial. Vom reveni la el separat mai târziu.

Aspirația de bază a teologiei liberale este integrarea religiei în lumea științifică.

armonizarea principiilor liberale în vederea. Acest lucru se întâmplă în așa fel încât

Supune credința literală propovăduită de ortodoxie criticii științifice.

a acceptat viziunea biblică tradițională asupra lumii, care este deja

raționalismul respins.

Acolo unde există un conflict între viziunea religioasă și cea științifică asupra lumii,

„Peste tot acolo el acceptă viziunea științifică asupra lumii și Biblia ca

formă efemeră, o respinge fără ezitare, știind că cu aceasta

„Salvează adevărul emoțional și cercetător al religiei pentru timpul prezent."37 Astfel

teologia liberală, adică critica biblică științifică, se ridică în opoziție cu ortodoxie

în loc de credinţă literală. Raționalismul, pe de altă parte, are latura sa utilitară.

în fundal. Teologia liberalismului din filosofia raționalismului critic

adoptă poziţia autonomiei moralei. Această tendință

afirmă că legea ordinii morale mondiale, legea lui Dumnezeu și

iar ordinea mondială naturală investigată de ştiinţă este ordinea mondială a lui Dumnezeu.38

în consecință, ea indică înapoi la cauză: istoria sacră și arată înainte spre istoria mântuirii

să-l stăpânească. Învățăm despre trecut din prezent ca o premisă, iar prezentul arată

viitorul ca împlinire. Cf. Kantzenbach, Friedrich Wilhelm: tendințe teologice,

Budapesta, Biroul Sinodului Reformat, Departamentul de Studii, 1996.

36 Școala de mediere își propune să creeze o punte între credință și cunoaștere, între diferite confesiuni, biserică și stat.

pentru a crea pacea. Teologi de frunte reprezintă tendința și influența lor

Se manifestă în primul rând în domeniul politicii bisericești; ei sunt războinicii unirii. Mai proeminent

reprezentanţi: K. Hase în istoria bisericii, Julius Müller în cea mai mare lucrare despre păcat

Este autorul unei monografii scrise în 1844: Die christliche Lehre von der Sünde. elvețian

tu însuți aparții școlii de mediere.

37 Lóránt Hegedűs: im 11.

38 Lóránt Hegedűs: im 11.; Jacobs, Manfred: Teologia liberală, în Realismul teologic

Enciclopedia, XXI., 1991, 47–68.

 Teologia liberală a căutat să împace știința și religia. THE

în spiritul modernității, el a încercat să transforme însăși teologia într-o știință,

interpretată ca știință religioasă. Liberalismul teologic este sistematic

se străduiește pentru o viziune asupra lumii. În plus, liberalismul include teologia și biserica.

vrea să-l conecteze la viața culturală universală, astfel încât creștinismul și secularismul

Joacă un rol de mediator între culturi. Biserica în epoca modernă

reînnoirea ei în spiritul Bisericii și ruperea barierelor dintre confesiuni

îndeamnă.39

Protestanții maghiari au fost expulzați din Ungaria în 1817 de regele Carol al III-lea. Inițiat de Frederick William

Uniunea Protestantă a fost inspirată de Uniunea Luterano-Reformată.

a crea.40 Unirea protestantismului a fost concepută teoretic de Ernst Troeltsch41

formulat de cel care a făcut distincţia între vechiul şi noul protestantism

El a făcut distincția între protestantismul bisericesc și cel non-bisericesc.

Liberalismul, prin urmare, este un produs al ideilor teologice ale studiilor religioase mai vechi.

validarea acestuia. Esența sa constă în metoda în care diferit

Armonizează și unifică ideile de dragul sintezei teologice.

El vede esența religiei în individualismul și moralitatea religioasă.

Idealul moral

iar aplicarea legii se face prin sfaturi înțelepte, admonestări și inteligențe

prin învățături care promovează fericirea pământească și bunăstarea publică

servi.42

Liberalismul spera că această metodă va duce la științific

Printr-o teologie a separării se împacă religia și cultura, care

Rezultatul va fi modernizarea bisericii. Acest proces este

ar avea un efect și asupra protestantismului în ansamblu, în așa fel încât

principiile dintre ele și ar fi de asemenea unite organizatoric. Și aceia,

cei care au părăsit biserica

mutați, bursa de teologie îi va atrage înapoi

la biserica.

39 Jenő Márkus: 28–29.

40 Imre Révész (1925): p. 68–69. Mai mult, niște raționaliști și romantici catolici și protestanți

nu numai protestanți, ci și pentru reunificarea tuturor confesiunilor creștine

Au visat (deconstrucție).

41 Ernst Troeltsch (1865–1923). Adevărul creștin transmis istoric este universalul

caută să o prindă la orizontul unui simț al adevărului. El insistă ferm că teologia,

studii religioase și a încercat să stabilească teologia ca știință spirituală. Acest

avantajul său, în ciuda tuturor limitărilor sale, constă în modul istoric de raționament. Troeltsch nu crede

Este imposibil ca cineva să ajungă la o convingere religioasă solidă fără cercetare biblică, dar

consideră reflecția teologică esențială pentru o persoană educată științific

excitare. Kantzenbach, Friedrich Wilhelm: p. 145–153.

42 Sándor Koncz: p. 70–71; Jenő Márkus: im 36–39.

 Având în vedere că teologia este aproape de istorie, cel

Viziunea pozitivistă acceptată atunci asupra istoriei a devenit acceptată și de teologia liberală.

acceptat. El a mărturisit că epoca Reformei întrerupte a fost o perioadă de muncă

își continuă jocul. Astfel a vrut să găsească personalitatea lui Hristos istoric.43

3.2. Influența liberalismului occidental

despre teologia protestantă maghiară

Predat în mod tradițional de liceele bisericești și protestanți

Studiile occidentale, care au fost promovate și solicitate, au fost foarte influențate

Ei au susținut înrădăcinarea liberalismului teologic. Profesorul de teologie

Cerința principală era ca el să fie cineva care a călătorit în străinătate. Astfel, cel

În timpul studiilor în străinătate, s-au întâlnit cu reprezentanți ai noii mișcări.

Ei s-au familiarizat cu principiile teologiei liberale și le-au adoptat ca pe ale lor.

a fost acceptat şi pus în aplicare în pregătirea teologică în Ungaria.44

Liberalismul maghiar era o copie fidelă a celui străin.45 Fiecare principiu,

Ceea ce a apărut acolo a devenit subiect de discuție și aici. Pe teritoriul maghiar liberalii

Negarea învierii, exprimată de

reacţie. Drept urmare, s-a născut Biserica Reformată Maghiară.

tendința neoortodoxiei în biserică, la care vom reveni mai târziu.

Teologia liberală maghiară nu a dezvoltat un sistem bine definit

desert, pentru că în timpul luptei aprige nu a fost timp pentru reflecția necesară

și să formuleze sistemul. A existat un anumit sistem, dar el

neîntocmit în formă de carte. Articolele lor în reviste și săptămânale

și a devenit cunoscut în tratatele publicate în cărți.

43 Tibor Bartha, László Makkai (eds.): Studia et acta ecclesiastica, V. Studies in the Hungarian

Din istoria Bisericii Reformate Maghiare, 1867–1978, Budapesta, 1983, 156–157. (În continuare

Studii și acte).

44 Cf.: Neuenschwander, Ulrich: Neue liberale Theologie, Berna, 1953, 3–27; Graf, Friedrich

Wilhelm: Teologie liberală, Gütersloh, 1993.

45 Conceptul liberal în teologia maghiară a fost introdus pentru prima dată în „Introducere în teologia maghiară" a lui Mór Ballagi.

în lucrarea sa „În câmp". Ballagi e „liber

„în numele demnității regale a gândirii", a scris el. El a explicat că știința are o datorie

pentru a examina religia și pretențiile ei. Această libertate de cercetare nu se limitează la crezuri.

o pot preveni. Credința în miracole este irațională și contrazice ultimele dovezi științifice.

El nu poate împaca acest lucru cu viziunea sa asupra lumii. Învierea lui Hristos nu este fizică, ci spirituală.

De ce sa întâmplat? De asemenea, ucenicii au văzut doar duhul lui Hristos. Această înfățișare spirituală este

mai târziu a fost interpretată ca o înfățișare fizică și scrisă ca atare.

Olga Lukacs

132 Răspândirea liberalismului teologic în Ungaria a început mai devreme

Era ca în Transilvania. Acest lucru era de așteptat, pentru că economic și politic

Liberalismul a apărut și mai devreme. Primul său războinic a fost Mór Ballagi, care

el a scris în acest spirit din 1848 încoace46, dar mai puternic din 1862 încoace

și-a exprimat ideile liberale.

Reprezentanții teologiei liberale maghiare, spre deosebire de omologii lor străini,

formează un front unit. Adepții lucrează împreună, luptă pentru,

ca ideile lor să devină realitate. Se adună în școli liberale,

Ei formează un grup teologic coeziv. Așa va fi liberalismul teologic

Teologia lui Pest, Sáros Pataki și Enyedi au devenit promotorii

Debrețin a reprezentat tabăra adversă, rămânând în Ortodoxia Reformată

alături de doctrina lui.

În afară de unitatea lor, se caracterizează prin caracterul lor practic, deoarece sunt practic și

Ei vor să cucerească atât spiritual, cât și fizic. Liberalismul maghiar este unificat

Cadrul său era asigurat de faptul că a apărut sub forma unei mișcări și a bisericii

a adus la viață entuziasm revoluționar. Ca o implicație practică, putem menționa,

că ungurul

În format bisericesc, există încă atât de multe reviste și serii de cărți

nu au apărut niciodată dintr-o dată, ca urmare a muncii liberalilor.47

Mór Ballagi a editat revista „Protestáns”, care a fost relansată în 1858.

Ziarul Bisericii și Școlii (PEIL), care a fost primul ziar liberal și

În jurul lui s-au adunat teologii de la Pesta, Sárospatak și Nagyenyed. Mai târziu

„Reforma Bisericii” a început în Pest (ER)-1871, iar ca o continuare a acestei

„Revista bisericii” (ESZ)-1875; „Gazeta Protestantă Transilvană”,

Cluj-Napoca

n (EPK), ed.: Szász Gerő-1871; „Revista bisericii și școlii”,

În Nagyenyed (EISZ), ed.: György Bartók-1876. La acestea mai putem enumera -

diverse lucrări clericale: de ex. „Arhiva Bisericii Protestante Transilvane” (1857-58),

„Biblioteca Predicatorului” (1871), etc.

Un duel literar a început în anii 1870, primar

presa a fost scena, fără îndoială l-a zguduit de tendința ortodoxă, adaugă ig

teologi care apără doctrinele acceptate canonic.

46 Deschiderea gândirii liberale a lui Ballagi este următoarea sa afirmație: „Religia, dacă este cu adevărat

în orice moment dezvoltarea culturii generale a epocii, astfel încât fiecare epocă

are de fapt propriul credo. Ideea este eternă, dar motivul uman că

„El preia, se află sub legea maturizării treptate și a perfecțiunii”. PEIL. 1848, 647.

47 Mihály Bucsay: Protestantism in Hungary, Part II., Viena, 1979, 110.

 Contralagărul era Ecleziastică și Religioasă Maghiară

A înființat Schoolai Figylemez, editat de bătrânul Imre Révész.

a adunat în jurul său tabăra de neo-ortodoxie și publicarea lor
a oferit un forum. Și în ianuarie 1875, Ferenc Balogh a pornit
„Jurnalul protestant evanghelic" editat de un profesor din Debrecen,
care, în calitate de ziar săptămânal al neo-ortodoxiei, a servit și cauzei renașterii debrecenului.48
Reprezentanții neo-ortodocși, cu toată erudiția lor, sunt „inflexibili"
au vrut să „adere ferm la acele adevăruri fundamentale ale Evangheliei"
și la fapte care, ca și faptele revelației divine supranaturale, nu pot fi niciodată
nicio critică umană sau cultură științifică nu va putea
a distruge sau a înlocui." 49
Direcția ortodoxiei, spre deosebire de erudiția teologiei liberale
reprezentanții s-au opus ferm. Pentru ei, învierea lui Isus este mai mult
A însemnat un proces spiritual pe care teologii liberali l-au subliniat.
În Ungaria, credința în înviere a rezistat atacurilor teologiei liberale
în centrul ei. Această dezbatere a stârnit o dezbatere în Biserica Reformată Maghiară.
apariţia neo-ortodoxiei.
Lajos Filó, un preot din Nagykőrös, poate fi considerat fondatorul neo-ortodoxiei.
Pe baza articolelor sale publicate în PEIL la începutul anilor 1860, el însuși a fost
A fost un adept al liberalismului mai moderat. Dar când în 1862 Ballagi Mór
El a negat învierea lui Hristos, apoi s-a întors din această direcție și s-a opus.
întors. În comparație cu noua ortodoxie, punctul de vedere al lui Lajos Philo este diferit
că oferă spațiu științei în practica teologiei și
recunoaște progresul științific. Cu toate acestea, știința nu se opune
cu credința, cu atât mai puțin o pune deasupra credinței.
În anul înființării „Uniunii protestante" - o organizație a liberalilor,
Reprezentanții Ortodoxiei au început și ei lupta. În această luptă cu Philo

Ra a jucat un rol și mai important

Moartea lui Imre. El este pozitivul liberalismului

El a apreciat mai mult trăsăturile sale și rezultatele științei decât Philo. Ferryman însuși

şi a adunat în jurul „Observatorului Bisericii şi Şcolii Maghiare” pe neo-ortodoxia

urmașii săi. El a cerut autorităților bisericești să nu permită

pastorii sunt conduși de proprii profesori într-o direcție contrară bisericii

cu crezurile lor.

48 Studii și acte, 159.

49 Imre Révész (1925): p. 71.

și-a înființat sediul. Colegiul și Căminul din Debrețin au devenit

centru al ortodoxiei.

Mișcarea neo-ortodoxie nu este definită de structura sa internă, ci de liberală

Acțiunile sale și-au unit poziția împotriva rasismului. Lipsa unității interne

Din această cauză, neo-ortodoxia nu a devenit o „mișcare” ci a rămas o

tradiţie

ca apărător al învăţăturilor bisericeşti antice. Tendința în sine

era dezorganizat și nu avea niciun concept major.50 Teoremele sale

formulată în timpul apărării, deci metoda sa primară este apologetica.51

Reprezentanții lor proveneau doar din Districtul Ecleziastic Trans-Tiszántúli, iar

Aceștia au acționat împotriva liberalismului total, inclusiv a celui al Enyedi și al Transilvaniei.

Bătălia literară a izbucnit de ambele părți, care a fost marcată de dezbaterea Ballagi-Filo.

despre învierea spirituală sau trupească a lui Hristos a început încă din 1862.52 În timp ce

„dezbaterea învierii” a trezit un mare interes social în Germania

care până atunci nu atrasese asemenea atenţie de la noi. Teologul este blocat

la nivelul societăţii.53 Clasa protestantă educată a secolului al XIX-lea s-a caracterizat prin religia sa şi

În locul situației atrofiante a bisericii sale, compromisul național prevedea

a fost compensată de posibilitatea reînnoirii.54 Acesta a fost dezavantajul dezbaterii, deoarece spre deosebire de

din lupte ideologice similare străine, în principal germane, am avut întotdeauna

50 Sámuel Tóth, profesor de dogmatică din Debrecen, nu a scris o lucrare dogmatică sumară. Astfel, cel

„Dogmatica” liberalismului și filozofia religiei sunt înlocuite cu acele lucrări în care

Ortodoxia a apărut pentru a apăra doctrina bisericească. Cele mai cunoscute principii ale ortodoxiei: crearea

acceptarea revelației supranaturale, a realității miracolelor și a inspirației Bibliei de către Dumnezeu

doctrina păcatului originar, divinitatea lui Isus, Trinitatea, loialitatea confesională și

aderarea la crezuri.

51 În 1863, Lajos Filó și-a scris lucrarea „Apărarea credinței creștine”, care era o critică a ortodoxiei.

scuzele sale cele mai tipice și manifestarea obișnuită.

52 Imre Révész: Despre uniunea protestantă din Ungaria, MPEIF, 1873, 297–345, 559–610.; Nou.

Despre Strauss, MPEIF, 1874, 156; Nou. Lamentările domnului Ballagi, MPEIF, 1872, 119–131, 160–184.; Nou.

Câteva cuvinte pe tema așa-numitei „asociații de reformă bisericească”, MPEIF, 1871, 382–383.; Nou,

Așa-numita Asociație Protestantă din Ungaria, în calitate de scriitor al istoriilor bisericii noastre,

MPEIF, 1876, 156–157; János Tófalv i: Oamenilor reformei bisericii, MPEIF, 1871, 377–

381.; Albert Kovács: Asociația Protestantă și Observatorul Debrecen, ER. 1872, 65–136;

Un cuvânt frățișor către ref. ardelean. colegilor slujitori și prietenilor de credință, EPL, 1876, 221–223; Stânga

Sándor: Scrisoare din Cluj, EPL, 1876, 202–205, 215–217.; Weber Samu: Ortodocșii

atacurile sale nedemne, PEIL, 1877, 705–710.; Nou. Despre liberalismul religios, în PEIL, 1877,

1217–1221.

53 Béla G. Németh: im 354.

54 Imre Révész: Problema protestantismului maghiar, Cluj-Napoca, 1914, 12.

 a rămas o problemă pentru teologi și nu a fost popular în rândul publicului protestant maghiar educat.

a fost capabil să trezească un interes real. Nici tendințele liberale nu au asta.

aveau o religiozitate suficient de profundă, nici de direcția ortodox-conservatoare

a avut suficient contact cu lumea spirituală a omului modern.55

3.3. Înființarea și obiectivele „Asociației protestante"

Liberalismul teologic a fost neobosit în formațiunile sale, diferit

în înfiinţarea organizaţiilor bisericeşti. Au spus unii profesori teologi din Budapesta

a stabilit scopul de a organiza o asociație națională protestantă,

care ar promova apropierea dintre tradiţionalismul bisericesc şi modernism

printre reprezentanţii gândirii. Asociația reprezintă interesele liberalilor teologici,

intenționa să-și reprezinte principiile. În același timp, a muncit din greu

aduce predicarea în armonie cu educația modernă, gândirea liberă

Adaptându-se și adaptându-se la aceasta, a vrut să creeze o barieră între intelectuali și biserică.

înstrăinare.56 După cum sa dovedit mai târziu, teologicul

gândirea nu are nimic de-a face cu libertatea de gândire, deoarece punctualitatea -

și indiferența față de biserică.

Asociația a fost planificată de Albert Kovács, un savant în teologie reformată din Budapesta.

iniţiat de profesor în 1870. A lansat un apel: „Să stabilim

Uniunea protestantă." El a explicat că doi factori l-au determinat

la acţiune:57

1. Conciliul Vatican I (adică după aceea protestanții sunt obligați să respecte pe cei cultivați

să vină în ajutorul catolicilor, deoarece doresc să-și continue

lupta pentru libertatea conștiinței),

55 Imre Révész (1925): p. 116–117.

56 Samu Szeremlei: Articolele de credință și predicare, PTSZ, 1869, 344–348, 358–362,

369–375.; János Pereszlényi: Noua direcție în amvon, PEIL. 96–103., Ödön Kovács:

Cum și ce să predici, EISZ, 1877. 4, 19,33, EISZ, 1878. 249, 265, 285, 337, 527, 547,

564. Ödön Kovács și-a publicat studiul în 15 numere. Nu biserica

se ocupă de legile formale ale construcției și elaborării vorbirii, ci mai degrabă de subiect,

examinează aspectele de conținut. El vrea să răspundă la întrebarea, care este experiența creștină a vieții?

înțelegerea modernă a idealurilor religioase și morale ale creștinismului, cum poate fi folosit

sus și poate fi aplicat practic în amvon. El crede că din moment ce credincioşii

Biserica se așteaptă ca ei să fie religioși în mod conștient, iar treaba pastorului este să o facă

de la amvon, luminează-i despre ce religie, creștinism și

Protestantism.

57 Albert Kovács: Să formăm un consiliu de reformă bisericească, Budapesta, 1870, 2–8.

Olga Lukacs

136 2. agitaţia materialistă din oraşele rurale maghiare (împotriva acesteia

ei trebuie să acţioneze decisiv pentru că liderii în turneele lor de discurs

(atrag audienţe mari chiar şi în mediul rural).58

Alber Kovacs

În propunerea sa de program, asociația are următoarele zece linii directoare:

ar funcționa pe baza: asociația stă pe poziția creștinismului evanghelic;

nu intenționează să întemeieze o nouă religie, ci mai degrabă să promoveze o reînnoire religioasă și morală

vrea să trăiască în spiritul libertății evanghelice și cu cultură

a armoniza; religia este o nevoie spirituală; cel dogmatic și biblic

rezolvarea întrebărilor critice este o anchetă științifică teologică liberă

îi aparține; predica are caracter educativ; în primul rând drepturile individuale

împotriva oricărei ierarhii bisericești; sindicatul nu ocupă

nici o atitudine politică; ideile sale prin literatură și întâlniri publice

distribuie în timpul; toate comitetele adunării generale pentru gestionarea afacerilor curente

numi; Poate deveni membru oricine este de acord cu obiectivele asociaţiei.59

Apelul lui Kovács a primit feedback pozitiv de la mai mulți pastori. THE

Rubricile PEIL și-au exprimat bucuria în special față de asociația organizatoare

evidenţiind activităţile sale literare şi publicarea de cărţi de specialitate

programul său de promovare.60

Unitarianii Clujului au acceptat și ei cu entuziasm chemarea și

Ei și-au exprimat bucuria că prin unirea, între confesiuni,

se va stabili o apropiere.61 Mai mult, episcopul unitar Franz Joseph al uniunii

58 În 1870, lucrarea lui Büchner, Kraft und Stoffa, a fost publicată în limba maghiară. Grip de fierar

solicită încurajare, deoarece atât Conciliul Vatican I, cât și materialismul sunt dăunătoare pentru

din punct de vedere al progresului, pentru că: „...aceștia vor credință fără știință", „...aceștia vor știință

fără credinţă". „Ambele dogmatisme dezintegrează societatea umană. ambele

este de asemenea de acord că

că își bazează calculele pe inacțiunea protestantismului". Vezi Bucsay

Michael (1985): p. 220.

59 Albert Kovács: 10–15.

60 Károly Lankó: „Să formăm o asociație de reformă bisericească", PEIL, 1870, 1594–1597; Dragoste

Samu: Către Albert Kovács despre „Regarding the Church Reform Association", PEIL, 1870, 1433–1435.;

György Garzó: Vederi asupra planului asociației de reformă a bisericii, PEIL, 1870, 1497–1500.; Simeon

Domokos: Câteva cuvinte modeste despre problema asociației pentru reforma bisericii care urmează să fie înființată, PEIL,

1870, 1465–1473.

61 Implicarea unitarienilor a fost considerată un eveniment major, cu atât mai mult cu cât

Ideea unității între luterani și calvini nu era nouă. The

Cooperarea lor s-a realizat chiar și în domeniul educației teologice, pentru că la teologia Pest

Din 1855, educația a fost asigurată împreună. Totuși, unitarienii, reprezentanți ai școlii ortodoxe,

Drept

Erau priviți cu ostilitate din cauza monoteismului lor. Din influența dogmatică,

sau le era frică de dizolvare. Franz Joseph: Să nu pierdem din vedere ideea bună. PEIL, 1870.;

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

137, el a sugerat că implicarea catolicilor liberali în

ar fi în beneficiul asociației. Ideea unei astfel de extinderi a fost concepută de asociație

a respins-o la începuturile sale.62 Apropierea dintre confesiunile religioase

De asemenea, a cerut schimbări în principiile dogmatice, care teologice

format individual din reprezentanţi ai liberalismului. Ce s-a întâmplat în articolele de credință?

amendamentele au provocat cea mai mare rezistență, la care

la aceasta vom reveni mai târziu.63

Înainte de adunarea fondatoare de la Pest, din iunie 1871 până la „Comisia”

Pe lângă Albert Kovács, din grup mai aparțineau: Ödön Kovács, Mór Ballagi și Weber

Samuel. Mór Ballagi, profesor din Budapesta, la ședința din 3 octombrie 1871

La prima sa întâlnire64, el a lansat un atac aprig împotriva ortodoxiei.65 Scopul Unirii era

a definit-o astfel: „înnoirea vieţii religioase în spiritul lui Isus şi

în conformitate cu alfabetizarea deplină, literatura de studii religioase înflorește -

și sprijinirea obiectivelor umanitare.”66

Reprezentanților liberali maghiari le-a dat un exemplu germanul

Asociația protestantă, care a ținut prima sa adunare generală la Eisenach în 1865 și

i-a stabilit statutul. Asociația a declarat ferm că nu

Scopul este dezvoltarea în continuare a religiei protestante, care este scopul teologic al membrilor asociației.

o menţine ca o lucrare liberă.67 Asociaţia protestantă germană

El a conturat următoarele sarcini: conducerea bisericii protestante

o va implementa pe principiul reprezentarii, luptand cu tendintele ierarhice

Albert Kovács: Scrisoare deschisă către Ferenc József, profesor de teologie unitar din Cluj-Napoca și

a termina, PEIL, 1870, 1341–1343.; Mór Ballagi: Scrisoare deschisă către Ferenc József, Albert Kovács și

Prietenului nostru Samu Weber, PEIL, 1870, 1369–1372.

62 Franz Joseph: Să nu pierdem gândul bun, PEIL, 1870.

63 Ibid.

64 Discursul de deschidere al lui Mór Ballagi, PEIL, 1871, 1281–1297. Discursul a fost rostit de „ungurul

A avut loc la ședința de fondare a Uniunii protestante la 3 octombrie 1871.

65 József Török a raportat despre succesul întâlnirii de fondare: „Asociația pentru Reforma Bisericii" a fost înființată

întâlnire, PEIL, 1871, 1301–1310.

66 Uniunea protestantă maghiară este modelată după Uniunea protestantă germană, Protestantenverein,

a servit – cu ziarul său oficial, Protestanten Blattes, care funcționa din 1866. Către asociație

Fondatorul său intelectual a fost Richard Rothe, care a ținut ședința de fondare a asociației la Frankfurt în 1863.

întâlnire. Rothe a conturat cu măiestrie programul asociației și a invitat oamenii să se alăture.

tuturor prietenilor creştinismului liberal. – Manfred Jacobs, TRE 21. 47-68.

67 Asociații similare au funcționat și în altă parte. În America de Nord, unitarienii, care

a sprijinit în principal instituțiile umanitare, în timp ce Societatea Gustav Adolf, cea mai săracă

menit să sprijine bisericile protestante.

Olga Lukacs

138 împotriva, promovează toleranța între diferite confesiuni, susține
toate activităţile cu tendinţă morală creştină.68 Din obiective
este clar că promovează însuși procesul cu care este
s-a confruntat Cartierul Bisericii Reformate Transilvane: Consistoriul Principal
în conformitate cu ordinea transformării sale pe bază reprezentativă.
Odată cu ședința de fondare a Asociației, trei teologi reformați din Budapesta
profesor, un luteran din Bratislava, un reformat din Nagyenyed și
A fost angajat un profesor unitar din Cluj. Despre înființarea asociației
declarație privind
Biserica protestantă (reformată, luterană și
Unitar) a fost semnat de personalități marcante. La urma urmei, uniunea nu este
ecleziastică, dar a fost numită Uniunea Protestantă.
A fost formulată de adunarea generală ținută la Pesta la 1 octombrie 1872
regulamentul asociaţiei.69 Propunerea propusă de Albert Kovács
orientările au servit drept bază, la care s-a adăugat chiar că
sprijină orice demers literar sau umanist care
promovează apropierea dintre confesiuni.70 Președintele asociației a fost Lajos Fürdős,
în timp ce Albert Kovács a fost ales ca secretar. Asociația a fost înființată în 1873.
Pe 14 aprilie, Károly Zeyk, secretar de stat al Ministerului Regal de Interne al Ungariei,
De asemenea, a aprobat prejudiciul.71
Regulamentul prevedea că organul de funcționare al asociației era adunarea generală,
comitetul72 și asociațiile de ramură. Asociația din marile orașe maghiare
Ține o întâlnire itinerantă o dată pe an. Scopul asociaţiilor de ramură a fost să
în contact permanent cu cât mai multe persoane la nivel municipal și oraș
fii cu centrul Pest. Președinții lor sunt membri ai „comitetului” central

au fost. Domeniul de activitate al asociațiilor de ramură: în funcție de condițiile locale

sunt organizate. Ei susțin prelegeri pe teme religioase și morale;

se înființează institute cu scop educațional și umanist; donare

adună pentru bisericile nevoiașe; despre funcționarea acestora anual de către asociație

se raportează la adunarea generală.73

68 Betz, Hans Dieter: i. m. 3.

69 RL, C/48. Abert Kovács: Statutele Asociației Protestante Maghiare.

70 Ibid. Regula 5.

71 Ibid. Semnătura secretarului de stat se găsește la pagina 4 din statut.

72 Comitetul a fost chemat să gestioneze treburile curente ale asociației dintre adunările generale.

și raportează asupra lucrărilor sale adunării generale. Se ocupă de ziarul asociației

pentru editare și publicare. Acesta stabilește locul și ora următoarei adunări generale.

73 RL, C/48. documentele lui Albert Kovács. Secțiunea 21 din regulament se aplică asociațiilor de ramură.

139 Asociațiile de filiale s-au înmulțit rapid și în Transilvania: în Háromszék,74

În Nagyenyed, (Asociația protestantă Enyedvidék),75 în Cluj-Napoca. Regula

Din aceasta rezultă clar că liberalismul are loc acum într-o formă organizată.

propagarea teoriilor sale și nu este de mirare că poziția ortodoxă este acerbă

nici o reacție.

Ödön Kovács a susținut, de asemenea, înființarea de asociații de ramură, numirea

domeniul lor de activitate: literatură care discută despre religie și studii religioase

creaţie, prin traduceri şi publicarea de lucrări originale.76

El însuși a organizat asociația de filială Nagyenyed, a cărei fondare

Întâlnirea ei a avut loc la 26 septembrie 1871, la Felvinc. La această întâlnire

A fost susținută prelegerea lui Ödön Kovács intitulată „Caracterul spiritual al religiei lui Isus”

discursul său bisericesc.77 El a ținut și a doua întâlnire a asociației filialei Nagyenyed.

prelegere „Semnificația persoanei lui Isus în conștiința religioasă de astăzi”

titlu.78 Ödön Kovács a clarificat în discursul său

acuzații că apropierea religiilor și a

Scopul interesului său mai mare pentru cultură ar fi să

să desfiinţeze confesiunile pentru a crea noi dogme. El a explicat,

că singurul scop al Asociației este promovarea conștiinței și conștiinței protestante

întărirea libertăţii.79

De la întemeierea Uniunii protestante, protestanţii maghiari

Viața sa bisericească a fost dominată de tendința ortodoxă liberal-conservatoare timp de câțiva ani.

caracterizat prin lupta lui. În plină luptă, echipa lui Imre Révész era nemișcată

S-a făcut, de asemenea, o declarație că membrii Asociației ar trebui să se despartă de biserică,

deoarece cu activitățile lor „experimentează pe cadavrul mamei lor”.80

Sub influența liberalismului străin și încurajarea Uniunii protestante

profesorii de teologie reformată de la Pest și Nagyenyed au început să lucreze

74 RL, C/48 Albert Kovács documente, „Háromszéki Protestant Branch Association” 1872. la 8 ianuarie

format. Aceasta a devenit o divizie mai mică cu sediul Hidvég, „Subdistrictul Sepsi”, care

Președintele acesteia a fost pastorul local Sándor Nagy. Fiecare asociație de ramură are propriul său statut.

volt. RL C/48. Albert Kovacs. 3. 4.

75 Secretarul Engyedvidéki Fiókegylet a fost Ödön Kovács, care a scris despre întâlnirile din ER

publică rapoartele lor. ER 1871, 373–374; ER 1872, 22–23.

76 Care sunt atribuțiile membrilor Asociației Reformiste? ER, 1871.

77 ER 1872. 317–324

78 Studiul citit cu voce tare a fost publicat și de ER în 1872, pp. 1–12.

79 Ibid. 1–4.

80 Mihály Bucsay (1985): p. 220.

140 de gardieni excelenți: Mór Ballagi, Ödön Kovács, Albert Kovács, József Keresztes,

George Bartok. Într-un an, calitatea de membru a ajuns la patru sute.81 The

ortodoxia pe cale de dispariție, tot cu o pregătire științifică excelentă

A fost apărat de teologi: Lajos Filó, Imre Révész, József Heiszler.82

Am subliniat că fiecare asociație de ramură a determinat-o singură.

statutele sale. În acest sens, merită evidenţiată asociaţia Cluj-Napoca

operațiune, care reprezintă aripa mai moderată a liberalismului teologic

reprezentat. Asociația de ramură era condusă de Domokos Szász, care avea convingeri liberale.

dezvoltarea sa a început în 1870 cu lucrarea sa „Istoria ideilor religioase”

a devenit cunoscut.83 (Liberalismul lui Szasz Domokos este cunoscut în primul rând din predicile sale

putem reconstrui).84

La invitația organizației asociației planificate de Albert Kovács, Szász

Domokos a răspuns rapid. Nou lansatul 1871 „Protestantul ardelean

El a exprimat în „Gazeta” că consideră Reforma

planul sindical. Dar și-a exprimat rezerve față de propunerea sugerată de Albert Kovács.

împotriva anumitor puncte ale regulamentelor, deoarece acestea sunt, în cadrul bisericii,

ar duce la o scindare 85 În opinia sa, planul conceput de Kovács

programul nu va avea ca rezultat o reformă, ci o „revoluție”.86 Cu asta

referitor la faptul că asociația planificată este „o ramură a creștinismului evanghelic”

stă pe poziție”, explică Domokos Szász că acest obiectiv nu este

81 Ferenc Postma, Tibor Marjovszky (eds.): Six Unknown Letters of Ödön Kovács, Budapest,

1997, 65.

82 József Heiszler (1819-1901) s-a născut romano-catolic, a intrat în Ordinul Sfinților Părinți în 1843,

Și-a luat doctoratul în științe umaniste și a predat la gimnaziul Ordinului din Pesta. The

După Războiul de Independență din 1848, s-a convertit la Biserica Reformată. Din 1854 despre teologia papală

A predat, apoi a devenit pastor în Sárospatak din 1860 și în Dombrad din 1869. Romane și

a vorbi

A scris lucrări, dar accentul activității sale de scriitor cade pe domeniul teologiei. Ca și

un reprezentant al Ortodoxiei Reformate a devenit cunoscut în ziarele și revistele bisericești

pe baza numeroaselor sale articole publicate.

83 Ödön Kovács a scris o recenzie detaliată a lucrării sale în 1873. EPK 1873. 325–327, 333, 335, 349–

351. Lucrarea a fost o resursă indispensabilă pentru colegiile reformate până la sfârșitul secolului al XIX-lea.

a devenit cartea lui. Întreaga dezvoltare istorică a religiei, principalele evenimente din istoria creștinismului

De asemenea, oferă o privire de ansamblu asupra evoluțiilor sale actuale și chiar a celor mai recente abordări filozofice ale religiei.

84 El învață despre viața creștină că trăsătura ei cea mai caracteristică este lupta interioară împotriva lumii.

luptă. Teme preferate: eroismul creștin, lupta veșnică, statornicia în credință, starea lângă Dumnezeu

suntem servitori muncitori etc.

85 Domokos Szász: Despre chestiunea „Unirea reformelor”, EPK, 1871, 37–39, 45–47, 53–55.

86 Ibid. 45.

 extraordinar, pentru că de la Reformă bisericile protestante nu au mai avut altele

aspirațiile lor.87 A doua obiecție a lui la „lupta asociației împotriva guvernării dogmei”

se referă. El nu poate fi de acord cu asta, pentru că fiecare confesiune trebuie

defineşte-i credinţa, mărturisirea lui, pentru că altfel se va dizolva.88 El a exprimat

dezaprobarea sa față de unire, în scopul promovării interconfesionale

pentru a crea armonie, el renunță la credința sa reformată.89

Potrivit lui Domokos Szász, funcționarea asociațiilor de ramură constituie

centrul de greutate al asociaţiei, iar funcţionarea lor poate avea succes numai dacă

sunt formate prin confesiune.90 Domokos Szász asupra relaţiei cu alte confesiuni

El consideră că fuziunea este importantă doar pentru „realizarea unui scop practic”:

consideră că este indicată înfiinţarea de orfelinate şi instituţii sociale şi

El citează ca exemplu activitățile Societății Gustav Adolf. Dacă

Protestantismul maghiar vrea să se organizeze pe modelul celui străin, deci

trebuie să abandoneze aceste manifestări extreme.91 Subliniază că

Acest lucru nu este pentru a denigra alte denominațiuni, scopul este atracția conștientă de sine.

faţă de biserică şi religie.92 Scopul asociativ al lui Domokos Szasz

este, de asemenea, aceeași cu cea a lui Mihály Zsilinszky, un istoric luteran, care de asemenea

consideră că preocuparea pentru masele de oameni este de o importanță primordială.93

Mór Ballagi asupra obiecțiilor lui Domokos Szász cu privire la unire

a răspuns rapid.94 El a reacționat în primul rând la lipsa dogmei din asociație.

În opinia sa, „nedogma” proclamată de asociație nu este

altele decât proclamarea libertăţii de conştiinţă.95 Franz Joseph

Episcopul unitar Domokos Szász a răspuns și el la scrisul său cu privire la unire.

În articolul său, a vrut să clarifice acuzația că Domokos Szász

87 Ibid. 46.

88 Ibid. 53.

89 Domokos Szász a fost student la Universitatea din Heidelberg din 1860, unde Richard Rothe era liberalul

El a fost influențat de un spirit reprezentant. Învață și în timpul studiilor în străinătate

F. Ch., încă activează în Tübingen. Baur, care a fondat protestantul german

Uniune. Dar, în același timp, a fost influențat și de mișcarea de misiune internă inițiată de Vichern.

90 Domokos Szász: „Statutele propuse” ale Asociației pentru Reforma Bisericii,” EPK, 1871, 297–299,

305–306.

91 Domokos Szász: „Asociația de reformă”, 54.

92 Domokos Szász: Răspuns comun: Mór Ballagi, Elek Jakab, Samu Szeremlei și József Ferenc

către domni, EPK, 1871, 163–166.

93 MEEOL, lucrări Zsilinszky, asociațiile bisericești și biserica. 3.

94 Mór Ballagi: Ideea de bază a reformei bisericești, PEIL, 1871, 290–298.

95 Ibid. 294.

 consideră Biserica Unitară ca fiind o instituție umană.96 El scrie că este tocmai

susține uniunea de reformă pentru că lasă fiecăruia dreptul la propriu

convingere religioasă.97

Uniunea a acceptat în cele din urmă propunerea lui Domokos Szász,

să se abțină de la inovațiile revoluționare și să se concentreze pe munca de reformă

intenționat să continue pe fundații existente.98 Filiala Cluj-Napoca

după înființare, și Domokos Szász, sub auspiciile liberalismului său particular

sub, s-a ridicat pentru a apăra propunerile pe care le formulaseră.99

În cele din urmă, putem spune că Uniunea Protestantă este cea teologică liberă

Pe lângă gândire și literatură, îi pasă de colegii credincioși care trăiau în diaspora

cu soarta ei.100 Eforturile sale în această direcţie trebuie apreciate pozitiv de posteritate.

a evalua. Asociația a făcut apel la fiecare parohie

în vederea susţinerii scopului misiunii stabilit de asociaţie. Anul 1872

Adunarea Generală a Bisericii Transilvane a făcut invitației o serie de subiecte, iar

Asociația a salutat cauza sa, îmbrățișând misiunea. Parohia

El a arătat exact în ce regiuni era necesară misiunea.

să organizeze „ce ajutoare sunt disponibile pentru pastorala itinerantă

„pentru înființarea asociației" și câți bani ar trebui să contribuie asociația la misiune

a contribui.101

3.4. Reprezentanții liberalismului transilvănean și esența învățăturilor lor

E greu să renunți.

Se dovedește a fi greu de separat liberalismul teologic transilvănean

lism din liberalismul pan-ungar. Cu atât mai mult de la compromis

În perioada următoare, atât teologii, cât și intelectualii în general, unul dintre

96 Franz Joseph: Către seria de articole a lui Domokos Szász intitulată „Despre problema uniunii reformiste",

EPK, 1871, 88–89, 99–100. Autorul îi citește cu surprindere aceste cuvinte lui Domokos Szász.

rânduri cu atât mai mult pentru că știe despre cartea lui Domokos Szász, cu tendințe liberale, care

s-a ocupat şi de unitarism. Prin urmare, Saxon ar trebui să știe că în ciuda

Pentru că unitarienii l-au văzut pe Isus ca pe un om, ei consideră că biserica lor este de origine divină.

97 Ibid. 99.

98 Géza Nagy: Memoria lui Domokos Szász, Cluj-Napoca, Asociația Muzeelor Transilvaniei, 1938, 111.

99 Cf. Dániel Borbáth: Gândirea teologică a lui Domokos Szász, RSZ, 1982, 114–119.; Mare

Géza (1938): im108–112.; Judit Vásárhelyi: Episcopii reformați transilvăneni sunt ultimii

secolul, Nagyenyed, 1946.

100 Ca un punct interesant, am dori să menționăm lucrarea lui Domokos Szász: Opera lui Márton Czelder la Roma.

la Cluj-Napoca, 1870.

101 ErdRefLvt. într-adevăr. Mediu 1872/115.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

S-au bucurat de mobilitate dintr-o parte a țării în alta. De exemplu, Fierarul

Albert, cel mai mare din familie, a predat la Budapesta, în timp ce fratele său Ödön Nagyenye -

A rămas. Scrierile lor au fost publicate în mod egal atât în ardeleană, cât și în maghiară

în ziarele locale. Iar infirmarile au venit din aceeasi directie. Cu toate acestea

Se poate afirma că Colegiul Teologic Enyed în această perioadă

a fost în întregime în slujba acestei tendințe teologice. Și mai radical,

chiar și într-o formă mai moderată, anii 1870 au fost marcați de aceste concepte

a fost determinat. Profesorii teologici din Nagyenyedi au un stil de predare liberal.

cu metodele și teoriile lor, ei au modelat viziunea asupra lumii a generației de teologi transilvăneni.

viziunea lui, gândirea sa teologică.

Cea mai proeminentă și izbitoare personalitate a liberalismului transilvănean

Ödön Kovács este un profesor din Nagyenyed. Colegului său direct și demn profesor

De asemenea, József Keresztes, Domokos Makkai și György Bartók102 s-au dovedit a fi de succes. Acest

O generație de profesori au devenit purtătorii spiritului Utrecht. Steagul spiritual

cu toate acestea, din 1869 a fost purtat de Ödön Kovács.

Studiul lui Ödön Kovács din Utrecht și Leyden, biserica olandeză și

studiul științei teologice moderne, el însuși își numește viața

„punct de cotitură”.103 În timpul studiilor sale la Nagyenyedi, filologie clasică

a fost interesat de. Din acest moment, însă, subiectele teologice au fost

centrul interesului său. Utrecht are mari teologi

influențat de el, precum Scholten, van Hengel, Rauwenhoff și Kuenen.

Ödön Kovács i-a fost deosebit de recunoscător profesorului J. H. Scholten.

fan.104 „Scholten a fost un model fidel al teologiei reformate olandeze” -

102 György Bartók (1845-1907) a absolvit școala primară la Málnás, apoi la Sepsiszentgyörgy

și a studiat la Nagyenyed, unde, după terminarea studiilor teologice, a devenit profesor public din 1871.

volt. În 1872 a studiat în străinătate la Tübingen, unde și-a luat doctoratul în științe umaniste în 1874.

dobândit. La întoarcere, a lucrat ca secretar episcopal la Cluj-Napoca, unde a devenit curând profesor universitar.

A obținut și o calificare de tutorat privat. În primăvara anului 1876, a devenit pastor la Nagyenyed, în vara anului 1893.

și al doilea preot în Szaszváros. În plus, în anii academici 1889–1893 și 1895–1896

A lucrat ca profesor suplinitor la departamentul de teologie din Nagyenyed. În 1898 a devenit notar public, în 1899

iar în aprilie a fost ales episcop al Episcopiei Transilvaniei.

103 În 1866, Ödön Kovács a primit o bursă de la Universitatea din Utrecht prin mijlocirea fratelui său Albert.

o bursă de şase sute de forinţi. A studiat la Utrecht cu Dénes Dózsa, Péter Bihari,

Cu Guszti Nagy și Domokos Makkai. În timpul studiului său în Olanda, a decis că

își continuă cariera de pastor. Cu toate acestea, din toamna anului 1868, la îndemnul lui Scholten, s-a transferat la Leyden.

la universitate, unde profesorii îl încurajează să-și scrie disertația.

104 Johann Heinrich Scholten (1811-1885) în teza sa de doctorat din 1838 „Dei erga hominem

amore" apără principiul „stăpânirii independente a lui Dumnezeu", așa cum sunt susținute de teologii vremii

împotriva abrevierilor făcute în multe părți. Ea declară că puterea independentă a lui Dumnezeu este mântuirea.

 Ödön Kovács scrie despre el.105 Era convins că lumea credinței

realitățile sale și simțul pur al adevărului rațiunii nu îi sunt străine. Cu asta

cu teza sa a atacat nu numai ortodoxia care dispreţuia raţiunea şi ştiinţa, ci şi

criticat, dar şi tendinţa „etică" care era foarte răspândită în Olanda, care

Cu o orientare neo-kantiană, izolează creștinismul de viziunea științifică asupra lumii.

Obiectul credinței nu este dogma articolelor de credință, nici secretul, ci Dumnezeu.

iubirea, care la rândul ei trezește iubirea. Perfecțiunea după chipul lui Dumnezeu

Acesta este punctul de plecare al călătoriei noastre. În declarațiile sale, el a încercat să-L împace pe Dumnezeu

Suveranitatea și harul Lui liber arătat în Hristos sunt reformate

doctrină cu cele mai recente descoperiri științifice. Și despre persoana lui Isus,

El a învățat că umanitatea este imaginea originală, perfecțiunea. Inocența lui și adevărată

El a devenit fiul lui Dumnezeu datorită umanității sale. Isus a încurajat omenirea

pentru renașterea lui. Miracolele nu au locul în sistemul lui. Dumnezeu este etern.

Planul Său pentru om a devenit realitate în Hristos. Destinul omului este să

Fii ca Hristos. Justificarea se bazează pe credință, care nu depinde de

din voința omului, pentru că omul nu are bun simț

libertate. Libertatea morală în stadiul cel mai înalt al dezvoltării umane

necesitate morală.

Sistemul de gândire care a jucat un rol important în tezele lui Scholten a fost

conform căreia singura sursă și piatră de încercare a adevărului creștin este

Scriptura. Adevărul religiei creștine poate fi cunoscut doar prin intermediul

Lucrarea Duhului Sfânt face posibilă pentru om. Duhul Sfânt este interior

a marturisit

nu prezinta fapte istorice, ci doar cele

elementele religioase pure inerente acestora. Capacitatea acestei recunoașteri

este în persoană. Totuși, omul, bazându-se doar pe rațiunea sa,

singurul ei cap de fântână. În discursul său inaugural din 1840, el a subliniat că docetismul, ca și

împotriva erorii generale a teologiei olandeze. În discursul său inaugural de la Leyden în 1843, el a spus: „Dar

„Religia creștină, propria sa divinitate în sufletul uman, este un lucru nenorocit"

El susține că adevărul religiei creștine este derivat din miracole sau din rezultatele criticii istorice.

a presupune. În timpul predării sale, a avut ocazia să se familiarizeze cu operele filosofilor germani.

În 1846, a avut o dezbatere faimoasă cu Opzoomer despre „conceptul lui Krause despre Dumnezeu" și relația dintre teologie și filozofie.

asupra relației dintre el și fiul său. Începând din 1847, în calitate de rector, și-a formulat opiniile,

pe care s-a construit mai târziu întregul său sistem teologic. Acesta nu este altceva decât sensul cine

concept. Scholten a formulat teologia în raport cu revelația în felul acesta:

relația dintre revelata și naturalis, că a șters diferența dintre cele două.

105 Necrolog, PEIL, 1885, 669–704.

145 a devenit incapabil să înțeleagă întregul adevăr divin. Duhul Sfânt ajută

om în înțelegere, pentru că spune același lucru în Scriptură, ca

în interiorul nostru. El a respins însă doctrina inspiraţiei verbale mecanice şi

autoritate.

Conform celeilalte teze de bază a lui Scholten, în lumea naturală și morală

Puterea lui Dumnezeu este absolută. El este singurul izvor al mântuirii. El pretinde că

că Dumnezeu este imanent și în același timp transcendent, adică Dumnezeu este egal

este în lume ca mai sus și înaintea ei.

Scholten respinge opoziţiile dualiste: credinţă şi cunoaştere, în lume şi

Revelația în Hristos, libertate și necesitate, sens istoric

și între credința spirituală, evlavia creștină și progresul bisericesc. Pentru el/ea

Aceste concepte nu sunt opuse, ci sunt legate și sunt doar puncte de vedere.

lucruri diferite care se completează reciproc. Pe baza acestora, nu există

nevoie de concepte deiste sau panteiste despre Dumnezeu. Dumnezeu este Duh, Cuvântul

în sensul cel mai nobil. Pe această cale și-a stabilit propria filozofie

determinismul, conform căruia creștinismul nostru nu este altceva decât

însuși creștinismul istoric original, creștinismul lui Hristos.

Conform tezei sale, destinul omului este să fie ca Hristos.

Scholten învață despre sacramente în spiritul lui Zwingli, adică.

le consideră amintiri. Și despre biserică, el învață doar asta

Depinde de Dumnezeu.106 Cu sistemul său de gândire, Scholten nu a făcut-o

a corectat doar unele părți din ea, dar a pus-o pe o nouă direcție în ansamblu

condus și în unele dintre mișcările sale s-a apropiat de Schweizer.

Entuziasmul lui Kovács pentru Ödön Scholten nu a scăzut nici după ce s-a întors acasă.

Agenda a inclus lucrările sale publicate și recenzii ale acestora.

publicată în „Revista teologică protestantă”.107 Prin urmare, în cele ce urmează

Vă prezentăm tezele lui Scholten, pe care și Ödön Kovács

reprezentat.

Ödön Kovács prezintă „Cea mai veche Evanghelie” a lui Scholten.

lucrare.108 În lucrare, Scholten urmează evanghelicul

106 Antal József: Dr. Viața și opera lui Ödön Kovács, Buletine de reviste, 17, 1995, 17–18.

107 Scholten, Johannes H.: De Doopsformule, PTSZ, 1869, 155–158.; Nou. Cea mai veche Evanghelie,

PTSZ, 1869, 120–127; 134–142.

108 Ibid. 120–127; 134–142.

146 narațiuni și compară diferențele și paralelele.

El alege câțiva tipi și îi pune sub control. De exemplu, Isus

povestea nașterii sale, ceea ce îl face să tragă concluzia că

că legendele despre nașterea lui Isus sunt, pe de o parte, în mare parte Vechiul Testament

proveneau din profeții tipologice și mesianice greșit interpretate. Pe de altă parte

Aceste cuvinte provin din convingerea că Isus este puternic.

influență, cuvinte și acțiuni numai cu ajutorul divin deosebit

poate fi explicat. Potrivit unor legende, soarele s-a unit cu el la botez.

Duhul Sfânt, după înțelegerea iudaică, spiritul mesianic. Conform altor legende

Duhul Sfânt era deja al lui la naștere. Din această teorie s-a născut

nașterea orfan spune

o poveste despre care apostolul Pavel nu știa nimic. Paul

pentru el Iisus era omul ideal și spiritual. Idealul omului

s-a realizat în el, al doilea Adam. Potrivit lui Pavel, în timp ce în primul Adam cel

senzualitatea, ca cuib al păcatului, a fost prezentă, până când al doilea Adam s-a născut din spirit,

și vinovăția

este determinată de gen.109

Ödön Kovács înainte de a prezenta „De Doopsformule" lui Scholten.

informează cititorul că autorul dorește să corecteze o neînțelegere

să lămurească în lucrarea sa, ceea ce contrazice, din păcate, convingerea ortodoxă

a stat între teologiile de la Utrecht, care reprezenta liberalismul, și Leyden, care promova liberalismul

Sus. Dezbaterea a început cu privire la metoda botezului: „...fă

și faceți ucenici din toate neamurile, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului

și în numele Duhului Sfânt." (Matei 28:19) Liberalii folosesc această formulă

L-au părăsit și au botezat numai în numele Tatălui. În direcția ortodoxă

iar cei care îi aparțin, botezul cu o astfel de formulă de botez nu este

a fost acceptat. Scholten caută științific mijlocul de aur

a arăta.110 De asemenea, din această examinare reiese că Scholten nu crede

El exclude lucrarea Duhului Sfânt, dar o vede ca provenind numai de la Isus,

contrar concepției ortodoxe, care o vede ca venind de la Tatăl și de la Fiul

109 Ibid. 121.

110 Scholten subliniază în cartea sa că religia creștină constă din trei confesiuni principale:

în sine: 1. După adevărata religie, relaţia dintre Tatăl şi om este relaţia copilului

către tatăl său. Această religie este religia iubirii pentru Dumnezeu și oameni, adică pentru tată și pentru frați.

2. Această religie a fost proclamată de Isus în cuvinte, realizată în propria lui persoană și viață și a fost împlinită prin moartea sa.

l-a adus la victorie. 3. Forma eternă a acestei religii este ascunsă în natura umană,

Împlinirea lui este Duhul Sfânt, care, plecând de la Isus, trăiește în urmași. PTSZ, 1869, 157–158.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

147 îl derivă. Potrivit lui, învierea lui Isus are valoare simbolică și

Ideea a proclamat vieți și triumfă. Cu aceste fonduri de ten este recomandat

compromis în formula botezului: „Noi credem în Tatăl, în Fiul, în Duhul Sfânt

în Fiul şi în Duhul Sfânt."111

Este meritul lui Abraham Keunen112 că Baur a criticat Noul Testament

Și-a extins investigația la Vechiul Testament. Prin metoda inducției și

își prezintă propria istorie cu cărțile biblice înseși și, de asemenea

cu acestea respinge tradiţia bisericească. Cu toate acestea, nu

reticent în a admite că are o viziune specială asupra a ceea ce a fost menționat în Biblie

despre realitatea sa. El nu a negat această opinie în critica sa istorică.113

El a aruncat, de asemenea, o nouă lumină asupra religiei lui Israel și a creștinismului, așa cum

fiecare etapă a dezvoltării spiritului religios uman. Keunen a devenit

întemeietorul ştiinţei religioase adevărate şi independente.114 Caracterul său savant

Pura lui sinceritate și noblețea de spirit au avut o influență extrem de mare asupra

ucenicilor lui. Potrivit lui Ödön Kovács, i se poate atribui că

În Olanda, liberalismul teologic a devenit atât de popular încât

bucurat. În primul rând, căutarea adevărului, nu a celui propriu

scopul lui era ca opinia lui să prevaleze.115 (De asemenea, Keunen a scris aprobator

(Din teza de doctorat a lui Ödön Kovács.) Chiar și după cariera sa didactică la Nagyenyedi

Prietenia dintre ei a rămas. Cunoscut pentru Ödön Kovács

frunze.116

Studiul semnificativ al lui Ödön Kovács „Studiul Bibliei”

în Olanda”117 o descriere a conceptului și a reprezentanților săi,

acum și el s-a angajat cu ea. Ca istoric instruit

dovedeste. Enumeră perioadele istorice, evidențiind progresul lor.

manifestări care oferă, precum și cele care promovează progresul mai degrabă decât

111 Ibid. 158.

112 A. Keunen a fost un fost coleg profesor al lui Scholten. Și-a publicat lucrarea în trei volume între 1861 și 1865.

„Un studiu istoric al originii și colecției cărților din Vechiul Testament”.

Chiar dacă opera sa nu a fost tradusă în alte limbi, autorul ei a atins totuși faima europeană.

câştigat.

113 Ödön Kovács: Profesor Keunen, ESZ, 1876, 41–45.

114 Antal József: im25.

115 Ödön Kovács: Profesor Keunen, 43.

116 Ferenc Postma, Tibor Marjovszky: im 65.

117 Publicat continuu de PEIL în 1869, începând cu pagina 135.

 tocmai au fost reținute. El arată cunoștințe uimitoare, în timp ce explică originile anumitor doctrine,

urmărește dezvoltarea acesteia și subliniază că unele tendințe au încercat

pentru a infirma dogmele care existaseră până atunci. După el, coccejanismul şi

Meritul teologiei federale a fost că era în conformitate cu doctrina acceptată anterior

a creat „Epoca Indeciziei Dogmatice”. Ödön Kovacs

explică că adevărata cunoaștere a Bibliei poate fi atinsă numai dacă cineva este eliberat de

din tot felul de atașamente dogmatice. Această investigație este doar

posibil la universitățile libere, ca știință religioasă independentă. Cu asta

Prin această afirmație, Ödön Kovács se alătură rândurilor teologilor liberali, a căror

Și-a dedicat întreaga viață și munca în serviciul ei.

Ödön Kovács își prezintă propria sa mărturisire de credință, concepții teologice și ecleziastice în teza sa de doctorat.

a formulat în teza sa „Protestantismul în Ungaria este ultimul

sub titlul „în douăzeci de ani”, despre care am menționat-o deja mai sus. The

Mai jos evidențiem cel mai caracteristic dintre cele patruzeci de articole,

pe care l-a predat cu convingere în timpul muncii sale în Enyedi:

1. Teologia este o știință numai în măsura în care este știința religiei.

O tratăm ca pe un cadou.

2. Biblia nu poate lua locul ei decât în partea istorică a teologiei,

trebuie să lase o mare parte studiului istoriei religioase.

3. Hermeneutica biblică nu poate fi conciliată cu cea modernă

cu cercetări biblice.

4. Principiul autorităţii trebuie abandonat complet.

5. Nu există loc pentru canoane sau reguli în dogmatica modernă.

6. Formula de botez (pe care Scholten a menționat-o mai sus)

referitor la scrisul lui

am văzut.) nu vine de la Isus.

7. Afirmația lui Schleiermacher că crucea este

Participarea la comunitatea din Tyén este posibilă numai în Isus ca Mântuitor.

posibil prin credința în lac.

8. Este în natura lucrurilor că reacția intelectualismului

trezirea misticismului.

9. Viața morală nu este egoism bine înțeles, nici viața de apoi.

Speranța noastră nu este să ne atingem propria perfecțiune, ci să o facem pentru alții.

viata continuata.

 10. Viața morală este aceeași cu cea a lui Isus în toate acestea

în ambele principiul principal este iubirea și diferă prin faptul că se străduiește

pentru a emancipa morala de religie.

11. Dezvoltarea morală a omului nu este nici dualistă, nici materialistă.

nu poate fi realizată prin niciun mijloc, ci doar prin antropologie analitică

poate fi interpretat din punct de vedere logic.

12. Definiția lui Schleiermacher a dogmelor creștine este corectă:

„Crezurile creștine sunt stările de spirit evlavioase creștine”.

„percepțiile lui exprimate în cuvinte”.

13. Liberul arbitru și libertatea morală trebuie respectate.

a distinge.

14. Predicarea creștină se poate face fără text.

15. Educația religioasă pentru copii nu trebuie să se bazeze pe Vechiul Testament

începe cu povești.

16. Pretenția pe care o au protestanții

Predicarea științei este gratuită, atâta timp cât pastorul este în toate

aderă la crezul bisericii sale.118

17. Legături mai strânse între cele cinci districte bisericești reformate maghiare

este nevoie de cooperare.119

3.5. Principalele probleme ale teologiei liberale maghiare

și rolul presei în raportarea acestora

El apare în răspândirea și cadrul liberalismului teologic maghiar

În ceea ce privește importanța revistelor, Sándor Koncz afirmă că

„Nu este o exagerare să spunem că Biserica Reformată Maghiară din secolul al XIX-lea

teologia este foarte mult teologie de jurnal".120 Teologii liberali sunt

Rolul revistelor este legat în primul rând de teologia științifică.

au văzut-o într-o răscoală. Se aștepta mult de la „Revista de teologie protestantă". Scop

a fost că la nivelul erudiţiei protestante occidentale

tratați problemele critice, dogmatice și filosofice de pe ordinea de zi acolo

118 Următoarea afirmație a lui Ödön Kovács este surprinzătoare, deoarece este contradictorie: „Confesiunile secolului al XVI-lea

Nu este recomandabil să le revizuiți din nou sau să le înlocuiți cu altele noi." PTSZ 1869, 191.

119 Ödön Kovács a publicat toate cele 40 de teoreme, PTSZ 1869, 188–191.

120 Sándor Koncz: im 5.

Olga Lukacs

Cu 150 de întrebări. Nu-l lăsa să devină un forum personal, ci unul real.

susține o dezbatere care decurge din interes științific.121 The Review

cu toate acestea, a trebuit să fie întrerupt după 4 ani de funcționare. (1869-1872).

Jurnalul Uniunii Protestante se numea „Reforma Egyházi" din 1871, atunci

Din 1875 a fost „Revista Bisericii". „Revista protestantă" a încetat să mai existe în 1876.

a fost publicat sub redacția lui Ödön Kovács și György Bartók.

„Revista bisericii și școlii" a lui Nagyenyedi. Acest lucru este în principal în Nagyenyedi

mama de facultate

dorea să clarifice falimentul vechiului sistem, dar în același timp liberalismul modern

a devenit publicitarul ei.122 PEIL, editat de Mór Ballagi, a fost de asemenea

reprezenta o direcţie liberală.

Când a fost lansat ziarul Nagyenyedi, adepții neo-ortodoxiei au lansat un atac puternic.

Editorii au lansat un proces împotriva lor. Au obiectat că noua tendință

comise nu va face decât să adâncească partizanismul din interiorul bisericii

cod. Răspunsul lui Ödön Kovács la aceasta a fost că a fost fericit de această luptă.

Lucrarea lor tratează cele mai presante probleme ale umanității, iar el face asta

nu o consideră deloc rău.123 După opt ani de funcţionare, în 1883, the

„Revista bisericii și școlii” Enyed, de asemenea, a încetat să mai existe.

Această dezbatere de presă a durat treizeci de ani între 1860 și 1890 și s-a conturat

și a îmbogățit imaginea spirituală a Bisericii Reformate Maghiare.

În cele ce urmează, voi discuta principalele probleme teologice liberale maghiare.

Să le evidențiem pe cele care au stârnit dezbaterea.

3.5.1

. Relația dintre știință și religie

Este important de subliniat că liberalismul teologic

aspirația sa de a considera teologia ca știință. Faceți asta cu

cu scopul de a integra teologia în viața culturală. Teologicul maghiar

Înflorirea liberalismului coincide cu o epocă a ferventului

aveau loc dezbateri privind educaţia teologică în cadrul statului

în raport cu. Acuzația a venit în primul rând de la Facultatea de Științe Umaniste că

Teologia nu este o știință.

În contextul lui Nagyenyed, teologia ca știință religioasă

Ödön Kovács și-a explicat domeniul în cel mai detaliu. Această poziție

reprezentat în primele sale studii din 1868, când a apărut pentru prima dată ideea

121 Dr. Teoremele lui Ödön Kovács, PTSZ 1869, 188.

122 Antal József: 60 de ani.

123 Ödön Kovács: În apărarea lucrării noastre și a poziției noastre, EISZ, 1876, 86–88, 101–109.

 Formarea teologică protestantă în cadrul statului. Ödön Kovacs

În opinia sa, predarea teologiei confesionale la o universitate de stat este o mare greșeală.

Ar fi lipsit de respect față de alte confesiuni. Dar, în același timp, și-a exprimat

că există şi o formă de teologie care este importantă pentru cunoaşterea umană

Formează o parte complementară. Dacă nu l-ar preda, ar fi corect

lipsă

despre universitate. Și asta nu ar fi altceva decât studii religioase.

În definirea esenței studiilor religioase, Ödön Kovács

Se pleacă de la premisa că credința religioasă se bazează pe nevoile interioare ale omului.

se bazează pe.124 Mai precis, credinţa raţională înseamnă că eu cred ce

Știu ce caut. Criteriul adevăratei religie este înțelepciunea științifică.

Convingerea lui că o persoană cu viață spirituală este capabilă de a sa

pentru a le satisface nevoile spirituale. Este surprinzător pentru el că precedentul

Această percepție îi îndepărtează de religie chiar și pe cei mai inteligenți. Se întâmplă asta.

cu atât mai mult cu cât nu se poate fi indiferent la religie.125 The

Un neajuns major al teologiei tradiționale este că nu dezvăluie nimic despre

de dragul înțelegerii umane. O astfel de teologie este falsă. În contrast, cel

Adevărata teologie în vechiul sens al cuvântului nu mai este teologie, ci

studii religioase. Sarcina fiecărei științe este să știe ce există și să

a înţelege cu ajutorul raportului.126 Dar subliniind credinţa în raţiune, nu este

vrea să-L lase pe Dumnezeu în afara religiei.127

Ödön Kovács vede reconcilierea religiei și științei în următoarele:

că persoana religioasă face totul dependent de Dumnezeu, chiar

forţele şi legile care operează în natură, dar

ilegalitatea, aleatorietatea nu pot fi permise nicăieri.128 Potrivit lui Kovács,

Cel mai puternic factor în dezvoltarea umanității este religia, religia

idee, cu aspectele sale pozitive şi negative.129

124 Ödön Kovács: Teologia și noua viziune asupra lumii, PTSZ, 1869, 13.

125 Ödön Kovács: Originea religiei, ER, 1871, 41–47.

126 Ödön Kovács: Teologie și studii religioase, PTSZ 1869, 177–178.

127 Și-a luat doctoratul la Universitatea din Leyden și a fost profesor de teologie la Nagyenyedi, mai ales în anii 1970.

Cu opera sa literară extinsă, el a devenit spiritul călăuzitor al epocii. Despre viața lui și

József Antal a scris în detaliu despre opera sa: Dr. Viața și opera lui Ödön Kovács (1844-

1895).

128 Ödön Kovács: Teologia și noua viziune asupra lumii, PTSZ 1869, 15.

129 Declarația sa a fost ilustrată și de Ödön Kovács. Omul pe jumătate sălbatic care era entuziasmat de asta și pentru care

A învățat să se sacrifice, asta era ideea divinității. Adoptarea unei noi religii de către toate națiunile

De asemenea, a marcat o nouă eră în viața lui. Dar există și exemple înspăimântătoare care

Religia a fost, de asemenea, un factor major.

Olga Lukacs

152 Ödön Kovács descrie subiectul și metoda studiilor religioase. Din asta

pleacă de la faptul că fenomenul că o persoană este religioasă este de netăgăduit

fiinţă. Subiectul studiilor religioase este deci omul ca ființă religioasă și

cunoașterea religiei însăși. Așa se face că această știință devine „om”

„ca o parte complementară a cunoștințelor sale”. Și scopul ei este să cunoască acestea,

pentru a ajunge la înţelegerea şi interpretarea ei.130

Ödön Kovács ca metodă aplicată în alte științe

recomanda metode. Fiecare știință, a cărei investigare este legată de ea,

începe prin a studia obiectele. În cazul studiilor religioase, subiectele

ar trebui clasificate între: întreaga istorie religioasă a umanității, diversele

cunoașterea religiilor, apariția, dezvoltarea și declinul acestora

epoci. Aceste subiecte ar forma baza istorică a studiilor religioase.

part.131 Aceasta ar fi urmată de partea filozofică a studiilor religioase, care ar

se ocupă cu compararea și critica religiilor. În același timp, cel

caută răspunsul la întrebarea ce se exprimă în religii și

ceea ce este în esență religie.

Dacă vă dați seama că religia nu este altceva decât

o nevoie spirituală indispensabilă a umanității trezite la viața spirituală,

cea mai înaltă putere morală, atunci următorul pas este satisfacerea acestei nevoi

cum poate fi dezvoltat și îmbunătățit. Dar dacă această anchetă

Rezultatul ar fi că religia nu este altceva decât natura falsă a spiritului uman.

creșterea sa, eroarea ei, atunci accentul investigației ar trebui să fie pe asta

pentru a determina cum să folosească cel mai bine acest lucru în beneficiul umanității

a vindeca. Nu se poate fi indiferent la această problemă, pentru că

ar fi indiferenta morala. Asta ar trebui să demonstreze știința religioasă.

cea de-a treia parte, care face parte și din viața practică.132

În studiile sale, Ödön Kovács este indignat de faptul că

Majoritatea teologilor și oamenilor de știință nu vor să accepte religia ca

ştiinţă. El crede că a descoperit trei motive pentru aceasta. Primul motiv, spune el, este religios.

părtinire față de vederi. Prejudecățile escaladează până la punctul în care toate celelalte,

130 Ödön Kovács: Teologie și studii religioase, 180.

131 Încearcă să prezinte în mod obiectiv partea istorică a studiilor religioase, PTSZ 1869, 209–213; 241–246.

132 Ödön Kovács: Teologie și studii religioase, 193–196.

 Consideră erezie orice este diferit de propria sa părere. Nici unul încă

la nivelul în care în diferite religii singurul „spirit”

pentru a-i vedea manifestarea în diferite grade. Acest lucru nu este pentru cei puternici persuasivi.

Eu cred, pentru că convingerea dă curaj și umple o persoană de încredere.

Un al doilea motiv împotriva recunoașterii științei religioase este speculația. În timpul acesta,

Odo Kovacs

n se referă la cei care au vrut să creeze o nouă religie din nimic

„prin rațiune”. Ei credeau că pot răspunde la întrebarea ce este

religie, dar fără să cunoască religia. Rezultatul muncii lor

pur și simplu „teosofie”.133

A treia barieră în calea răspândirii studiilor religioase a fost cealaltă barieră a lui Ödön Kovács

El vede asta în lipsa lui de cunoaștere a religiilor. În opinia sa, viitorii teologi

au nevoie să învețe critica istorică a religiilor. El vede asta ca fiind exemplar.

Lucrările lui Scholten, Keunen, Baur. Ei sunt strămoșii religiilor evreiești și creștine.

Ei dau exemplu în critica istorică prin cercetarea documentelor.134

Teologia liberală recunoaște categoria emoției alături de cunoaștere și credință.

ria, de asemenea, dar numai ca „un obiect al unei alte percepții a intelectului”. Dacă

Emoția este și ea subînțeleasă, deci și sufletul este prezent. József Garda, Nagyenyedi

profesor la întrebarea în ce își găsește o persoană cea mai mare bucurie,

El îi răspunde fericirii spunând că în activitățile spirituale care

cele mai importante realizări ale sale sunt idealurile morale și religioase, umanitatea

experimentând-o. Cel mai mare exemplu în acest sens este Isus Hristos, care a sărbătorit pe cruce

cel mai mare triumf al virtuţii.135

Conform interpretării liberale, emoția este una dintre

înseamnă, deci principala definiție liberală pe care

„religia este cea mai înaltă funcționare a rațiunii.”136 Și Imre Révész, care

celebru istoric pozitivist, scrie următoarele despre această relație: „Mă întreb ce

ceea ce existența protestantismului a adus prosperitate, putere, glorie și socială

a avut impact? Dacă ar fi să răspund la această întrebare într-un cuvânt, așa ar fi

Aș putea spune că aceasta nu este altceva decât știință.”137

133 Ödön Kovács: The History and Parts of Religious Studies, PTSZ 1869, 210–211.

134 Ibid. 212–213.

135 József Garda: Materialism și teologie, EPK, 1871, 273–274.

136 Ödön Kovács: Credința religioasă, PTSZ, 1871, 22.

137 Imre Révész: Protestantism and Science, PEIL, 1863, 961.

 Liberalismul consideră că unul dintre stâlpii relației dintre religie și știință este

El a văzut-o în rațiune, în timp ce celălalt pilon este moralitatea, care justifică religia în

înainte de viața practică. În acest sens, opinia lui Ödön Kovács este aceea

că „religia constă de fapt în viața morală”.138 La întrebarea dacă

Care este rădăcina religiei? Răspunsul poate fi doar că religia, a

acceptarea unei puteri supraumane de care depindem. Dar nu poate veni de la

de frică, pentru că are o rădăcină mai adâncă în dragoste, adică

În creștinism, leagă contrariile. viziune creștină

Potrivit acestuia, opoziția dintre dependență și libertate în dragoste este o soluție completă.

câştiga. Dragostea este angajamentul cel mai complet și din moment ce nu poate fi

a forța pe oricine să facă asta, așa este libertatea cea mai deplină. Pentru că omule

dependent, prin urmare forțat să creadă și să se închine unei puteri superioare. Dar asta

O face pentru că omul este o ființă conștientă de sine, inteligentă, iar rațiunea lui îl obligă să facă acest lucru.

pentru a găsi cauza fiecărui fenomen. Astfel, credința religioasă este

ultimul cuvânt al rațiunii, cu cât este mai pur și mai spiritual, cu atât este mai dezvoltat

sens.139

Domokos Makkai, și el profesor de cămin în Nagyenyedi, 140 de opinii

Potrivit lui, numai cei care au atins acel nivel în viața lor spirituală pot fi liberi din punct de vedere moral.

la un nivel de dezvoltare în care măsura voinței și acțiunii este adevăratul și binele

recunoaştere. Libertatea morală este sinonimă cu necesitatea. Înalt intelectual

O persoană capabilă nu poate greși, nu pentru că nu vrea, ci pentru că

pentru că el nu poate voi.141 Întrebarea dacă există liberul arbitru poate fi răspuns numai prin

poate fi descifrat prin psihologia experienţială.142

138 Ibid.

139 Ödön Kovács: Originea religiei, 44–45.; Sándor Kisantal: Impactul dogmelor asupra creștinului

în cercul religiei, EPK, 1876, 73–75.

140 Makkai Domokos (1839-1896), a absolvit liceul în 1852 și facultatea de drept în 1861 la Marosvásárhely,

A studiat teologia la Nagyenyed din 1863. După ce a lucrat ca profesor de școală publică în Marosvásárhely timp de doi ani

A plecat în străinătate în 1867 și și-a continuat studiile la Universitatea din Utrecht. Întorcându-se acasă

După 1869, a lucrat ca profesor de liceu în Nagyenyed.

141 Makkai Domokos: Determinism in Morality and Religion, PTSZ, 1869, 100.

142 În problema liberului arbitru, cei mai de seamă Părinţi ai Bisericii erau convinşi că

Voința, ca facultate, aparține naturii originare a omului. Omul este moral

se naște cu capacitatea și, prin liberul arbitru pe care îl posedă, dezvoltarea este firească

Prin etapele sale, atinge libertate morală deplină. Astfel virtutea nu este un dar de la Dumnezeu, ci

rezultatul acțiunii independente a unei persoane.

 Domokos Makkai pentru a formula libertatea voinței

În primul rând, conceptul de libertate este clarificat. În opinia lui, libertatea este

o stare în care o ființă își poate realiza potențialul inițial fără piedici

capacitatea și poate urma instinctul naturii sale. Va deveni ceea ce a fost inițial.

ar trebui să fie în funcție de capacitatea cuiva. Pentru o persoană inteligentă, libertatea este rezonabilă.

considerare. Rezultatul acesteia se manifestă sub forma unor alegeri. THE

alegere

Va deveni testament. Măsura puterii de voință este

nivelul de dezvoltare intelectuală. Aceasta are ca rezultat libertatea ființei omului

se manifestă sub formă de autodeterminare, alegere şi voinţă.143 Morala

Această afirmație este valabilă și în viață. Fără cunoștințe morale, este imposibil

ceva obiectiv rău sau bun. Există adevărată libertate morală unde

totul este subordonat voinței, iar voința rațiunii, care este

manifestare a celei mai înalte spiritualităţi a omului.144

Accentul pus pe religie ca morală nu este doar pragmatic

a devenit important în liberalism, dar și pentru că evanghelia

putea să-i înţeleagă conţinutul numai în „elementul moral. De aceea cel

Creștinismul ca formă ideală de viață morală” – formulează el

George Bartok.145

Liberalismul, pentru a evita unilateralitatea, folosește raționalismul hegelian

iar morala a fost inclusă într-o sinteză superioară, iar religia a fost inclusă în om

a făcut din asta o atitudine mentală generală. Din acest punct de vedere, religia nu este

în afară de „ideea care îmbrățișează întreaga lume a omului, cea mai puternică și

cele mai generale dintre toate ideile care guvernează viaţa spirituală

„ei conduc”.146

„O mare parte a teologiei liberale maghiare este știință și religie.”

de la descoperirea, verificarea, postularea si in final afirmarea relatiei sale

— E în picioare. – afirmă Sándor Koncz, despre relația dintre teologie și știință.147

Când punem întrebarea, trebuie să avem în vedere afirmația că

că rădăcina supremă a liberalismului este dorinţa proprie a omului: de a fi

ca Dumnezeu. Astfel, mediul omului devine „imperiul" omului. Acest

143 Makkai Domokos: im 9-101

144 Ibid. 102.

145 György Bartók, József Keresztes, Ödön Kovács: im 375.

146 György Bartók: Religie și viață, Cluj-Napoca, 1906, 11.

147 Sándor Koncz: im 84.

Olga Lukacs

Pornind de la 156 de propuneri, liberalismul abordează problema inspirației divine a Bibliei.

Are o atitudine complet negativă față de ficat. Nu numai în conținut, dar

o consideră de importanţă secundară din punct de vedere formal. Teologie liberală

Potrivit lui, „revelația creștină a lui Dumnezeu în lumea spirituală este o continuă,

funcţionarea ei se manifestă întotdeauna la oamenii din toate timpurile şi climatele."148

Teologii liberali traduc Biblia după noi perspective. Unul

József Keresztes a făcut și el o astfel de traducere în Nagyenyed. Unul dintre elevi

În cartea sa, el a lăudat traducerea Bibliei a lui Ede Reusse, publicată în 1874. Dar nu

este de acord cu traducătorul că a schimbat ebraică și greacă a cărților

ordinea, chiar și ordinea folosită de traducerile moderne ale Bibliei

și a aranjat Biblia după considerente pedagogice. Dorințe încrucișate

a menţine principiul criticii istorice, conform căruia

Scripturi biblice. Desigur, acesta este un mare obstacol, așa cum trebuie să facă cercetătorii

Ei au opinii diferite cu privire la determinarea vechimii documentelor individuale.149

Purtătorul revelației este spiritul uman și cea mai pură revelație

Ești om. Conform viziunii reformate, revelația lui Dumnezeu către Dumnezeu

Adresa lui către noi, care nu este întotdeauna și peste tot, dar

a avut loc la un moment și un loc specificat. Odată Domnul Isus

În Hristos.

Conceptul creștin de revelație presupune că Dumnezeu și omul

o distincție clară unul față de celălalt

t. Declarația către Dumnezeu

discursul lui, revelația lui către noi. De asemenea, teologia reformată

acceptă propunerea că cuvintele Bibliei sunt ele însele cuvinte umane,

dar lucrarea Duhului Sfânt este strâns legată de Scriptură.

Teologia liberală corectează înțelegerea de către ortodoxie a revelației și a Scripturii.

despre relația lui. Potrivit lui József Keresztes, ortodoxia a unit pe

conceptul de revelație și Scriptura, identificând afirmația cu Scriptura.150 The

Viziunea tradițională a apărătorilor ortodoxiei este depășită și este înlocuită de

modern, o nouă viziune formulată de liberalism. Nagyenyed

148 Ödön Kovács: Câteva cuvinte despre problema traducerii Bibliei, EISZ, 1879, 145–148, 161–166.; Nou.

Câteva cuvinte despre noua traducere a Bibliei, EPK, 1874, 180–182.; Un ortodox: Câteva cuvinte despre

despre traducerea Bibliei maghiară planificată, EPK. 1874, 198–200.

149 József Keresztes: The Bible, ESZ 1876, 118–130.

150 Ibid. 264.

Dintre cei 157 de profesori, József Keresztes a fost cel care s-a ocupat cel mai mult cu Biblia, pe care el însuși

tradusă în întregime.151

Keresztes este un adept și un admirator al lui Baur în metoda sa. El admite,

că Strauß a adus ceva cu totul nou prin analiza sa științifică

a demonstrat insustenabilitatea vederilor tradiționale. Cu toate acestea, marea sa lipsă

a fost că prin distrugerea vechiului, nu a oferit nimic nou. În schimb, Bau

El a înfrânat excesele și distorsiunile istorice în interpretarea Scripturii.

a îndreptat ancheta către un canal adecvat.152 Baur a văzut limpede că fiecare document

originea sa este mai mult sau mai puțin incertă, cu excepția paulinei

literele sale înseamnă. În analiza sa, Baur trage din acestea anumite istorice

plecat de la surse.153

Opinia lui József Keresztes este cea bazată pe scrisori

Se poate arăta că au existat două partide în cadrul creștinismului timpuriu, care

Creștinismul a fost înțeles din două perspective opuse. The

Evangheliile sunt o reflectare a punctelor de vedere ale acestor partide. Spre deosebire de acestea,

al patrulea, Evanghelia lui Ioan, a fost compusă la mijlocul secolului al II-lea

paralel cu formarea bisericii. Astfel, Evanghelia după Ioan nu este

altfel decât

t este o creaţie ideală.154 În aceasta nu Iisus istoric este cel care vorbeşte şi

acte, dar această idee personificată a religiei creștine.

De aceea, Keresztes afirmă, pe scurt, că aceasta este gratuită

o carte a crestinismului. În această carte, Hristos este adevărul

prinţ. Ea stă deasupra tuturor limitărilor umane. El nu păzește cuvintele lui Hristos.

obligatoriu pentru totdeauna pentru a elibera spațiu în umanitate

lasa spiritul lui sa lucreze.155

151 Din cauza morții timpurii a lui Keresztes, cartea nu a fost publicată. Mai târziu

Cu toate acestea, din cauza declinului teologiei liberale, acest lucru nu s-a întâmplat.

152 József Keresztes: The Bible, Information, 32–33.

153 Ibid. 33.

154 Baur a fost primul care a supus Evanghelia după Ioan unei examinări atente și cu fermitate

a arătat că aceasta nu ar fi putut fi scrisă de apostolul Ioan, așa cum a fost scrisă mai târziu. Acest

a fost punctul de plecare de la care Baur a fondat o nouă școală, școala criticii biblice. THE

Ucenicii săi de mai târziu au fost de acord în cele din urmă că evanghelia menționată mai sus a fost scrisă în 140.

a fost scris în jur. Această întâlnire târzie a fost făcută în legătură cu sărbătoarea Paștelui. Mai târziu

Ei au realizat, de asemenea, din Evanghelie că ideile montanismului, precum și gnosticismului,

Evanghelistul își cunoaște și principiile. Toate aceste date istorice au condus la data menționată mai sus

a determina.

155 József Keresztes: im 204.

Olga Lukacs

158 Keresztes consideră și Vechiul Testament important pentru că conține

include dreptul public, dreptul internațional, dreptul de stat, legile morale,

drept constituțional, drept penal și drept privat. 156

Potrivit lui Ödön Kovács, reformatorii au considerat că este

mai presus de adevărurile Bibliei, pentru că și Duhul Sfânt mărturisește despre aceasta,

că Biblia poate identifica ce religie este cea adevărată. Ortodoxia este însă numai

El consideră că religia creștină este adevărată numai datorită Bibliei însăși.157

În predarea sa, Kovács calcă pe urmele lui Ödön Baur. Abraham Keunen

În scrisoarea sa către profesor, el însuși scrie că studiile biblice

își folosește opera ca sursă primară în timpul prezentării sale.158

Teologia liberală se referă la Calvin în justificarea propriilor credințe,

când atribuie Bibliei o importanță subordonată Cuvântului lui Dumnezeu.

Ei cred că Duhul Sfânt poate comunica voia lui Dumnezeu în afara Bibliei.

cu noi.

Potrivit lui Mór Ballagi: „prin gândire consecventă,

Știința a ajuns la concluzia că Dumnezeu este cel mai înălțat

„exprimarea sa de sine are loc în spiritul personal al omului”. Biblia nu

origine divină, și nu doar Biblia, ci „tot ce este

rezultă din spiritualitatea generală a umanităţii.159

Liberalismul este atât de îndrăzneț încât permite chiar afirmația

însuși că singurul lucru divin din Biblie este ceea ce el acceptă, al lui

cu percepția altor ființe umane. Afirmația are doar un sens general pentru liberalism.

Habar nu are, nu vrea să știe nimic despre ciudat. Religia este universală

Conceptul de credință include atât declarația, cât și credința.160 Aceasta este ceea ce crede Kisantal

Samuel de asemenea, când crede că inspirațiile adevărate și nobile nu sunt

poate fi aplicat numai profeților și apostolilor, dar și comunității,

ele există și pentru omenirea muritoare. Există și scrieri în Noul Testament

autentice, inspirate de Isus, dar sunt și unele care au fost mai târziu

au fost introduse. Un exemplu în acest sens sunt circumstanțele din jurul nașterii lui Isus, chiliasmul,

156 Ibid. 35.

157 Ödön Kovács: Handbook of Religious Philosophy, II., Budapesta, 1877, 109.

158 Ferencz Postma, Tibor Marjovszky: im 59.

159 Mór Ballagi: Studii biblice, p. 78–80.

160 György Bartók, József Keresztes, Ödön Kovács: im 240.

159 sau apariţiile lui Ioan. Acestea nu au nimic de-a face cu inspirația reală, acestea

produsele unei minţi visătoare.161

Teologii liberali sunt de acord că noul

metodele de cercetare nu vor fi în detrimentul Bibliei, dimpotrivă,

Noua imagine a Bibliei este mult mai bună pentru că este mai reală.162

3.5.2. Persoana lui Isus

Așa cum liberalismul limitează declarația, la fel și cu critici

Se referă și la persoana lui Isus. În conformitate cu aceasta, Isus nu este Hristosul, nici Fiul lui Dumnezeu, nu

Mântuitor, așa cum au susținut reformatorii, dar numai „un extraordinar

„eveniment istoric".

Isus este o „figură ideală maiestuoasă în care sublimă inspirație religioasă

a exprimat suspiciunile sale cele mai secrete."163 Liberalismul este, deci, lui Isus

El este văzut doar ca fondatorul unei religii.

În studiul lui Ödön Kovács despre persoana lui Isus, găsim o referință

la faptul că în această chestiune Ch. Pornește de la teoremele lui Baur. Fierar

mare cunoștință a lui Ch. „Prelegerile despre Noul Testament" ale lui Baur

Theologie", al cărui volum al doilea tratează religia și morala lui Isus

se ocupă de opiniile sale de bază.164 În opinia sa, Isus acţionează ca

fondator al religiei și reformator al legilor morale. Funcționarea acestuia este responsabilitatea națională

El a înțeles-o din perspectiva ideii mesianice, din moment ce nu găsea altă cale.

ar fi o bază pentru funcționarea acestuia. Aceasta a fost baza necesară pentru ceea ce el

voia să-i pună capăt. Cele câteva versete din Evanghelia lui Matei care

Se referă la teoria mântuirii, nu se potrivește cu învățătura originală a lui Isus. Asta e pur

o persoană morală care judecă moralitatea oamenilor. Curatul

Misiunea sa divină, prin care el,

ca Fiu se ştie că este una cu Tatăl."165 Isus în împlinirea legii

face adevărata stare de a fi bun din punct de vedere moral și baza eternă a bunătății morale

îl pune în sentiment pur. În următoarea declarație, definiți

161 Sándor Kisantal: The Dogma of Inspiration, EPK, 1875, 386–387.

162 József Keresztes: im 204.

163 Mór Ballagi: Renaniana, PEIL, 1864, 1109. Mór Ballagi îi atribuie lui Renan această idee: „Isus

„Viața” a fost luată din munca lui.

164 Kovács a scris o recenzie detaliată a cărții, PTSZ, 1869, 284–287.

165 Ödön Kovács: Învățăturile lui Isus despre propria lui persoană, PTSZ, 1870, 16, 38.

160 cel mai înalt scop și măsură a efortului moral: „Fiți deci

perfect, așa cum Tatăl vostru ceresc este desăvârșit.” (Matei 5:48) Această afirmație

Prin urmare, idealul aspirației morale a omului este Dumnezeu, al lui

în perfecţiunea ei morală. Mai mult, din această imagine ideală se naște

relaţie intimă între Dumnezeu şi om.166

Teologia liberală susține că persoana lui Isus nu a fost inițial

obiect al credinței, dar adepții lui l-au făcut așa după moartea sa, cei care și-au pus credința

A fost exprimat în imagini ale persoanei lui Isus. Religiozitatea lui pură

pentru că a intrat în contact direct cu Dumnezeu ca profeții și din această cauză

putea să-i audă vocea fără un intermediar. În el s-a realizat destinul lui Israel

S-a făcut o profeție că Domnul va da legea Sa copiilor lui Israel.

Isus, datorită acestei chemări, a putut să recomande, să proclame și

pentru a stabili perfecțiunea religiei lui Israel, care nu este altceva decât o inimă curată,

religie spirituală.167

Lucrarea lui Ödön Kovács „Handbook of Religious Philosophy” nu este

a dat accidental „Religia ca fenomen sau istoria religiilor”

subtitlu. În cadrul etapelor dezvoltării religioase și a diferitelor religii mondiale

El enumeră, de asemenea, „religia lui Isus” printre ei.168 El recunoaște că creștinismul

Apariția sa istorică mondială nu numai în Israel, ci și în lumea păgână

a fost pregătit. Evenimentele de mai târziu au confirmat înțelegerea apostolului Pavel:

„Dumnezeu l-a trimis pe Fiul Său în plinătatea timpurilor.”169

Se știe că ideea împărăției cerurilor și a teocrației este evreiască.

idee. În timpul lui Isus a înflorit această idee. Ödön Kovacs

Potrivit lui, Isus a găsit acest ideal deja pregătit și și-a făcut propriul ideal.

De aceea s-a dus la Ioan Botezătorul. Cine pot fi membri ai împărăției lui Dumnezeu? THE

Isus însuși dă răspunsul: cei care au destulă putere să

166 Ibid. 335.

167 Ödön Kovács: Filosofia religiei, 330.

168 Ibid. 327–362. Ödön Kovács arată religia lui Isus în capitolul despre religia popoarelor semitice.

în. În legătură cu acesta, se atinge următoarele subiecte: Aşteptarea mesianică a evreilor; cel

pregătirea pentru creștinism; Apariția lui Ioan Botezătorul; Apariția lui Isus; Morala lui Isus

ideal; iubirea de Dumnezeu și de umanitate; justiție mai bună; Împărăția lui Dumnezeu; cel etern

și trecătoare în doctrina lui Isus; Învățătura lui Isus despre sine; mesia; fiul omului; cel

Fiul lui Dumnezeu; Îndumnezeirea lui Isus; Transformarea miraculoasă a poveștii de viață a lui Isus; Moartea lui Isus,

învierea lui, întoarcerea lui.

169 Ibid. 331.

161 să abandoneze ideile și așteptările tradiționale și să îmbrățișeze noul

a primi. De atunci, ideea dreptății și a împărăției lui Dumnezeu

inseparabil împletite. Îndeplinirea voinței lui Dumnezeu este condiția pentru voia lui Dumnezeu

intrarea in tara. Acesta va fi singurul loc unde omul

va fi absolut adevărat.170

Ödön Kovács trage următoarele concluzii din cuvintele lui Isus într-un spirit liberal:

concluzie: un stat potrivit cetăţenilor împărăţiei lui Dumnezeu şi poporului care o creează

principiul vieții religios-morale nu este altul decât religia creștină. Împărăția lui Dumnezeu,

ca stare religioasă și morală a venit deja; Țara lui Dumnezeu, ca și cetățenii

comunitatea socială este un proces viitor, atâta timp cât întregul

nu acceptă umanitatea.171 Cei care nu acceptă Cuvântul lui Dumnezeu nu o acceptă

aparţin împărăţiei lui Dumnezeu.172 Isus, din momentul în care el

El a proclamat prezența Împărăției lui Dumnezeu, deja convins că „El

El era cel care urma să vină. Chemarea lui era de a stabili Împărăția lui Dumnezeu. El este

Mesia prezis de profeţi.173

Conform acestei concepții liberale, Isus nu a avut

conștiința mesianică, așa cum este predată de dogmatica ortodoxă reformată, dar

treptat și-a dat seama de acest lucru, în mai multe cazuri prin influență externă, prin discipoli și

în primul rând pe baza mărturisirilor lui Petru.174

Urmașii au făcut multe minuni pentru a dovedi că Isus era Mesia.

Au pariat pe el. Disponibilitatea de a se sacrifica pentru alții joacă un rol major în

în ispășire, de aceea au considerat moartea lui Isus ca fiind extra-umană

170 Ibid. 342.

171 Ibid. 343.

172 Ibid. 345.

173 Ibid. 349.

174 În relația lui Isus cu ideea mesianică, capitolul 16 din Evanghelia după Matei este semnificativ.

scena din capitol. Isus îi întreabă pe discipolii săi: Ce spun oamenii?

Cine sunt eu, fiul omului? Iar ei au răspuns: Unii spun asta

El este Ioan Botezătorul, în timp ce alții spun că Ilie, Ieremia sau unul dintre profeți. Și Isus

intreaba

asta: cine zici ca sunt? Simon Petru a răspuns: „Tu ești Mesia”.

fiul Dumnezeului celui viu. Iar Iisus a răspuns și a zis: Binecuvântat ești, Simone, căci nu există carne și sânge

v-a descoperit aceasta, dar Tatăl Meu care este în ceruri. Atunci Isus a interzis

ucenicilor să spună tuturor că el este Mesia. (Mt. 16:13-20) Acțiunea lui Petru

deci prima astfel de afirmație. Mărturisirea a fost atât de neașteptată și nouă încât chiar și Isus însuși

A fost uimit de asta.

Olga Lukacs

162 jertfa de sânge ispășitoare și depășitoare de păcat.175 De asemenea, ei recunosc că în Isus

fără îndoială puterea divină se manifestă. Divinitatea lui Isus în greacă și romană

În epoca culturii, în timpul consiliilor de formare a dogmelor, ar fi putut fi modern

a mărturisi.176 Potrivit lui Ödön Kovács, așteptările oamenilor și propria înțelegere a lui Isus

Contrastul dintre cei doi este explicația pentru ce a fost foarte târziu și chiar și atunci

El îşi declară mesiania cu oarecare rezervă.177

În Isus, uniunea dintre divin și uman, Nicee și Calcedonian

Conform formulării simbolului, îl putem vedea doar dacă vedem umanul

o considerăm o manifestare divină. Acest lucru este clar din ceea ce

liberalism despre Isus ca cea mai înaltă revelație umană

preda.

Ödön Kovács vede înțelegerea liberală a imaginii lui Isus în faptul că Isus

Învățăturile sale au fost influențate nu numai de ideile lui Mesia din timpul său, ci și de cele de mai târziu

tot în mare măsură din doctrina metafizică supranaturalistă a Bisericii creştine

sunt diferite și chiar direct opuse acestora. Teologia modernă

Potrivit acesteia, biserica, cu credințele sale iraționale, a distrus conștiința religioasă inițială a lui Isus.

se opune.178

Ödön Kovács îi confruntă pe cei care țin doar la învățăturile lui Isus

important, iar personalitatea lui este retrogradată pe plan secund. Ideea eternă

El a luat trup în Isus, motiv pentru care oamenii de toate vârstele ar trebui să se uite la el. The

puterea nu se poate aștepta decât de la el. Trebuie să menținem o relație constantă cu Isus și

cu strămoșii noștri. În opinia sa, conștientizarea continuității istorice este esențială,

permanența bisericii

cunoaşterea trecutului şi continuitatea lui.179 Îşi desăvârşeşte gândul

care este unitarul Simén Domokos, care reprezintă poziţia liberală când

susține că, dacă cineva nu acceptă existența istorică, adică umană, a lui Isus,

El neagă, de asemenea, istoricitatea Evangheliilor. Pentru că Isus este

poate fi cunoscut pe baza evangheliilor și a celui care este al religiei creștine

nu recunoaşte motivele sale probatorii, nu acceptă faptul istoric.180

175 Ödön Kovács: Filosofia religiei, 358.

176 Jenő Márkus: 64 de ani.

177 Ödön Kovács: Filosofia religiei, 350.

178 Ödön Kovács: Învățăturile lui Isus, 41.

179 Ödön Kovács: Semnificația persoanei lui Isus în conștiința religioasă de astăzi, ER, 1872, 1–12.

180 Simén Domokos: Care este mai sigur: Hristosul viu al poveștii sau mitul ortodoxiei?

în EPK, 1872, 865–870, 833–838.

 3.5.3. Despre Sfânta Treime

Liberalismul învață despre Trinitate că, în esență, nu există.

este în Sfintele Scripturi. Nici discipolii direcți ai lui Isus, nici

Nici părinții apostolici, nici biserica creștină timpurie nu au învățat acest lucru. Sfânta Treime -

Doctrina divinului este înrădăcinată în credințele păgâne. În miturile orientale,

și poate fi descoperit în învățăturile școlilor metafizice grecești și alexandrine,

de unde a fost preluat de părinții bisericii.

Doctrina Sfintei Treimi este contrazisă în primul rând de monoteismul lui Isus.

Aceasta este „antiteza perfectă a dogmei Treimii”. Opinia liberală este

învață despre un Tată. Astfel, în creștinism, doctrina Sfintei Treimi nu este

poate să nu fie altceva decât o rămășiță a vechiului politeism, care îl contrazice pe Isus

învăţătură monoteistă.181

În chestiunea Sfintei Treimi, trebuie să ne referim la Isus și la Duhul Sfânt

la zeitatea lui. Conform liberalismului, din rafinamentul religiei păgâne

A apărut Trinitatea, care este în contrast puternic cu creștinismul.

Despre persoana lui Isus am vorbit deja mai sus. Conceptul de liberalism

Potrivit Duhului Sfânt, persoana este duhul ceresc, care duce la bine și la mântuire.

conduce omul. Pe baza acestora, aparține esenței divine și umane și

prin urmare, nu poate fi făcută proprietatea anumitor oameni, națiuni sau confesiuni.

Acestea explică faptul că Duhul Sfânt este în tot adevărul.

îşi face evident efectul.182

Teologia liberală a acceptat teza lui Simén Domokos despre Treime.

Pe subiectul: În timp ce religia creștină este un iubitor, bun, înțelept, puternic și milostiv

Îl onorează pe Dumnezeu, care este milostiv cu copiii săi, dar un tată drept, și care

Prin Isus, ne-a unit cu Sine: până atunci, în doctrina Treimii,

Ideile de divinitate sunt exprimate în termenii vechiului politeism. Aici

Hristos este un Dumnezeu care a coborât din primii doi. Aceasta este cruzimea umană

imaginația întunecă adevărul și ideea divinității,183 Isus istoric

aruncă o umbră asupra formei sale.

Teologii liberali reformați transilvăneni au folosit acest concept în studiile lor.

nu au abordat problema. Am indicat că direcția neo-ortodoxiei

181 Studii și lucrări, 157.

182 Sándor Kisantal: Despre Dogma Duhului Sfânt, EPK, 1876, 161–162, 170–172.

183 Simén Domokos: Despre Sfânta Treime, PTSZ, 1871, 411–413.

 i-a acuzat pe liberalii ardeleni de unitarism, iar acesta era unitarul

Datorită originii lor denominaționale, ei s-au reținut în dezbaterile trinitare.

Pornind de la poziția lui Ödön Scholten Kovács, lucrarea Duhului Sfânt

îi atribuie că omul poate trăi în lume, dar nu din lume,

să se bucure de certitudinea mântuirii și să recâștige chipul pierdut al lui Dumnezeu.

Aceasta nu înseamnă munca zilnică a omului, ci mai degrabă Duhul din el.

laudă pe Dumnezeul lucrător. Ödön Kovács subliniază acel om

vinovăția lui și nevoia de pocăință, dar pune un accent mai mare

că tocmai prin lucrarea Duhului Sfânt omul este capabil să creeze un nou

pentru a începe viața. Părerea lui este de acord cu Ortodoxia în această credință

iar mântuirea sunt daruri ale harului gratuit al lui Dumnezeu, dar el vorbește despre acestea ca

decât cele pe care omul le-a dobândit deja. Oamenii prețuiesc și Biblia pentru că

în ea, acelaşi Duh Sfânt mărturiseşte adevărul, care este în Isus şi

El a lucrat în apostoli.184

3.5.4. Despre biserică și confesiuni

Rezultă din cristologia și trinitarismul liberalismului

învățătura că biserica nu poate fi altceva decât un simplu om

creare. Liberalismul vorbește doar despre o biserică vizibilă în societate.

organizaţie când susţine că biserica este organizaţia externă care

Prin ea funcționează și funcționează principiul vieții religioase și morale creștine. Acest lucru nu poate fi

altele decât conţinutul religios şi moral intern în viaţa practică

a implementa. Biserica nu vine de la Isus, este dreaptă

în,

în măsura în care El a întemeiat creştinismul. Creștinismul este Isus

un principiu moral absolut și universal al vieții fondat de Biserica Creștină

iar aceasta este totalitatea organelor externe ale principiului vieţii.185

Din teza liberalismului decurge biserica ca social

faptul organizarii si concluzia ca biserica este a tuturor. THE

iar o biserică este un loc de cultură pentru autocultivare.186 Dar nu creştinul

conform principiului general al dogmaticii, dar în sensul că cel

Nu este nevoie de confesiuni în biserică.

184 Antal József: 65 de ani.

185 Sándor Koncz: im 88.

186 Studii și lucrări, 157.

165 Potrivit lui Domokos Szasz, viața nemuritoare a creștinismului nu depinde de

nu din principiile uneia sau celeilalte mărturisiri, ci numai de la Dumnezeu

din spiritul său.187 În acest context, el ajunge la un rezultat surprinzător când

își exprimă părerea că Crezul Apostolilor este unul din biserica istorică

Nici el nu își exprimă pe deplin credința. El recomandă tuturor protestanților

biserica ar trebui să revină la credințele epocii Reformei și să le aplice tuturor

încercaţi să vă modernizaţi fără nicio constrângere a conştiinţei.188

Obiecția la această afirmație este că liberalismul este biserica.

o consideră proprietatea fiecăruia, precum cultura însăși sau

civilizaţie.

Potrivit lui Ödön Kovács, confesiunile au fost inițial altceva decât

expresii ale credinței și convingerii epocii fondatoare, ca toate

doctrina religioasă este doar opinia unei epoci date.189 Aşa cum nu este biserica

nu este un „organism” rigid, ci în curs de dezvoltare, deci crezul bisericii este și el în mod constant

variabilă.190

Interesant este că teologia liberală, respingând crezurile,

totuși nu experimentează un nou crez care să îl înlocuiască pe cel vechi. Liberalul

Islamul depășește denominația, el vrea o exprimare liberă, neîngrădită.191 The

teologie liberală în numele superiorității și libertății deasupra confesiunii

Consideră că o religiozitate permanentă este singura opțiune a epocii și se bucură că nu o face

cunoaște diferența dintre un luteran, un calvinist și un unitar.192

Adepții neo-ortodoxiei, precum Filó și Imre Révész, se pot schimba și ei

Ei consideră crezurile ca fiind simple mituri și nu le văd ca având vreo autoritate absolută. THE

teologia liberală din propriile convingeri, viziunea asupra lumii a vremii,

sub influența propriului curent de idei și nu printr-o poruncă mai înaltă, prin porunca Domnului Dumnezeu

nega crezul. Cu acest individualism extrem, cel

Liberalismul dizolvă crezul și, de asemenea, îndepărtează de omul care caută și bâjbâie

187 Domokos Szász: Problema mărturisirilor, cu privire la așa-numita formă apostolică a credinței, în

Anuarul Asociaţiei Protestante Maghiare, 1872, 49.

188 Ibid.

189 Ödön Kovács: EPK, 1872, 31.

190 Ödön Kovács: La dezvelirea pietrei memoriale a lui Petru cel Mare, PEIL, 1887, 1477.

191 Ödön Kovács: Tezele sale, pe care le-a susținut într-o dezbatere publică la Universitatea din Leiden,

PTSZ, 1869, 188, 1.

192 Reforma Bisericii, 1871, 9.

166 ia ceea ce i-ar fi putut arăta unde să caute. Crezul, potrivit lor,

nu găsind, ci arătând spre Dumnezeu.

În același timp, Ödön Kovács subliniază principiile enunțate de biserică și

semnificația doctrinelor sfințite. În opinia lui, ar trebui să fie lăsat original.

vechile crezuri în forma lor originală. Dar acele articole care nu mai sunt

sunt oportune şi ar trebui luate din ele.193

3.5.5. Creștinismul scutit de miracole

Semnul distinctiv al teologiei moderne este negarea miracolelor. Stiinta naturii -

Nu a dovedit că miracolele nu s-au întâmplat. Noul

gândirea a prezentat însă argumente pe baza căruia om

poate raționa împotriva miracolelor a posteriori. Această învăţătură duce la subiectiv

la convingerea că: nu a fost nici o minune, nu ar fi putut fi.194 Potrivit acesteia, the

miracolele aparțin lumii credinței subiective și gândirii științifice,

nu pot accepta natura lor istorică obiectivă.

Potrivit lui Mór Ballagi: „Ignoranța vede miracole în toate, știința

Pe de altă parte, în natură nu cunoaște decât legea, cea recunoscută

iar cu legi face adevărate minuni."195 Experienţa

Epoca cunoașterii nu este propice pentru credința în miracole. Chiar și reformatorii

Miracolele erau considerate secundare.

Ödön Kovács crede că minunile lui Isus nu sunt

aparţin la fel de neapărat transmiterii enunţului ca

învăţătura lui, modul lui de viaţă şi suferinţa lui" – miracolul trebuie respins pentru că este „obiectiv şi

„imposibilitate" subiectivă. Imposibilitatea obiectivă constă în faptul că miracolele

nu există suficiente dovezi care să demonstreze necesitatea acesteia. Subiectul

iar imposibilitatea înseamnă că miracolul este de nerecunoscut. Natura

Există o lege a lui Dumnezeu înăuntru. Deci nu există posibilitatea unui asemenea miracol special,

care este suprasubliniat de biserica tradiţională.196

Potrivit lui Ödön Kovács, problema miracolului este o problemă de științe naturale.

poate fi clasificat ca subiect al dorinţelor. De îndată ce devine o problemă religioasă

pot fi asociate cu principalele idei religioase: conceptul de Dumnezeu, cel

193 Ödön Kovács: Semnificația persoanei lui Isus, 5–7.

194 Albert Kovács: ER, 1873, 78.

195 Ballagi Mór: Anuarul Asociației Protestante, 1871, 19.

196 Ödön Kovács: Studii religioase, 362.

 viziune asupra lumii, relația dintre Dumnezeu și lume. Miracolele sunt religioase

semnificația sa nu poate fi dovedită științific nici pro sau contra

să discute până la clarificarea relaţiei sale cu ideile religioase.197

Profetismul, viziunea și divinația trebuie respinse împreună cu miracolele.

tot de origine divină. Pentru că rațiunea științifică este universul în miracole

expresia directă a conceptului de Dumnezeu, revelată în legile sale eterne neschimbate

vede negația ideii lui Dumnezeu, distrugerea ei.198

Nu există nicio îndoială că justificarea miracolelor este un principiu fundamental al teologiei liberale,

Nu a putut să o întreprindă din cauza vederilor sale panteiste. Și acest fapt

Nu există nicio îndoială că problema miracolului nu este o chestiune de gândire științifică,

nu este o chestiune de investigație istorică, ci mai degrabă doar teologia are dreptul în mod specific la care

pentru a o rezolva, la fel ca să-l prezint pe Isus Hristos.

Și se poate crede în Hristos chiar și fără miracole, spune Ödön Kovács.

În opinia lui, cei care cred în Hristos numai pentru minuni sunt foarte

slabi și senzuali sunt credincioșii.199 În sprijinul acestei afirmații,

El îl citează pe Luther, care a declarat: „Cei care cred în Hristos pentru minunile Lui

„Toți au crezut, toți s-au îndepărtat de el când a fost răstignit”.

Ödön Kovács, în învățătura sa despre miracole, face ecou poziția lui Schweizer

reprezintă. Potrivit lor, un miracol absolut este ceva pe care Dumnezeu îl face într-un fel care este

activitate care nu face parte din funcționarea generală obișnuită. Nu

poate fi împăcat cu o viziune religioasă solidă asupra lumii, deoarece lumea în ansamblu

functionarea unei gospodarii divine coerente, in care tot ce se intampla este legat de ea.

este legat organic de comandă. Ceea ce nu se poate încadra în asta

nu s-ar fi putut întâmpla. Prin urmare, miracolul absolut trebuie respins ca o noțiune superstițioasă.

ar trebui să semănăm.200

Teologia reformată, cu accent pe suveranitatea lui Dumnezeu,

De asemenea, El îl recunoaște pe Dumnezeu ca Domn asupra materiei, motiv pentru care învață miracole. De aceea a devenit intens

infirmarea acestei învățături liberale ca suprafață de atac.201

197 Ödön Kovács: Dogma, EISZ, 1876, 9–11, 20–24, 53–59.

198 Ödön Kovács: Despre miracol, EISZ, 1877, 211–215.

199 Ibid. 212.

200 Ibid. 214.

201 Cf.: Márton Czelder: Despre miracolul biblic, PEIL, 1875, 453–457.; József Farkas: Colecția biblică

despre daci și alții, PEIL, 1877, 711–716.; N.O.: Scurte comentarii ale domnului Czelder

pentru articolul său, PEIL, 1877, 481–487. Kozma J: The Biblical Miracles, PEIL, 1877, 225–233.

 3.5.6. Dezbaterea Învierii

Strauß este un reprezentant celebru al secolului al XIX-lea vede că

viziunea învierii și experiența subiectivă. Baur în această problemă este istoric.

exprimă incertitudinea și îndoiala, în timp ce Schleiermacher exprimă credința

consideră că învierea este irelevantă din această perspectivă. Teologia liberală este
Și-a format propria teză privind învierea sub influența a trei concepte.
Din doctrinele teologiei liberale prezentate până acum, rezultă în mod necesar
Negarea învierii este în curs. Dacă Isus nu este Hristosul, din moment ce
Omul nu este păcătos inițial, așa că nu ar putea suferi o moarte de răscumpărare
pentru păcatul lui. În consecință, nu este necesar să învățăm despre învierea lui Isus. Liberalul
Și în acest caz, științismul ține cont de aspectul științific.
El a încercat să explice învierea spunând că Isus, ca om, a fost cu adevărat
A murit, dar nu ca măreție spirituală. Când oamenii scot în discuție acest fapt
Dacă ei o pot înțelege, atunci Isus va învăța lumea necredincioasă să creadă pe baza rațiunii.202
Adevărata manifestare a teologiei liberale maghiare este dezbaterea învierii
exista deja din 1862.203 Îl găsim în Mór Ballagi și Gusztáv Nagy
rezumă cel mai succint poziţia liberalismului în problema învierii.204
Ballagi leagă învierea lui Hristos de problema minunilor. Potrivit acestuia, cel
legile naturale sunt gândul și voința lui Dumnezeu, ele exclud toate miraculoase
element. Pe această bază, nici învierea trupească a lui Hristos nu poate fi acceptată,
deoarece învierea trupească contrazice legea naturală. El a susținut că
că Hristos a murit pe cruce, a înviat din mormânt și duhul lui s-a înălțat la cer
a mers și acolo înseamnă a treia zi toată viața spirituală a ucenicilor săi

202 Studii și lucrări, 158.

203 Dezbaterea despre înviere a fost începută de Ballagi, cu scopul de a stabili o științifică
începe o ceartă. Schweizer și-a publicat articolul în PEIL, care a fost întruchiparea fizică a lui Hristos.
El și-a referit învierea la istorie și a susținut că istoria nu o va accepta pe a lui
învierea trupească. Prin aceasta el nu a tăgăduit învierea trupească, ci mai degrabă realitatea lui Hristos,
ramane

El a subliniat învierea trupului, urmând exemplul doctrinei lui Calvin despre Cina Domnului. El este

vede esența învierii în faptul că odată cu învierea lui Hristos devenim mai activi

călcat. Dar religia nu poate depinde de verificarea istorică a învierii și a celei ei

Nu putem atribui o importanță mai mare oricărui eveniment decât religiei însăși.

204 Cf. Mór Ballagi: Informații în domeniul teologiei, PEIL, 1862. În schimb, Lajos Filó a scris „The

Lucrarea sa „Învierea și spiritismul" este ca un scolastic care a înviat din morți.

cel mai recent produs al său, Budapesta, 1863. Lajos Filó: Învierea și spiritismul, sau

apărarea adevărului învierii trupeşti a lui Isus. (Din punct de vedere științific), Kecskemét,

1862.; Lajos Filó: Apărarea credinței creștine în chestiunea Învierii lui Hristos; adică

ventilarea „Informaţiilor" domnului Mór Ballagi. Kecskemet, 1863.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

169 în realitate. Scriitorii de mai târziu au pictat-o ca pe o înfățișare fizică

acest fenomen.

Prin urmare, liberalismul acceptă doar învierea spirituală a lui Hristos.

În primele secole ale creștinismului, credința în învierea trupească era necesară,

pentru că în această eră „supraviețuirea personală era posibilă doar din punct de vedere material"

înţelege, atunci, desigur, continuarea lucrării de răscumpărare a lui Hristos

nu a lui

continuarea spiritului său, ci de la învierea trupului său

dependent", spune Ballagi.205

Acest punct de vedere a fost reprezentat și de Gusztáv Nagy (1844-1900), profesor în Sárospatak,

care crede că baza respingerii învierii este „doar" istorică

Ar putea fi persoana lui Hristos. Nu există un Hristos „dogmatic", deci „vremurile"

„cererea" cere ca adevărul de Paște să fie schimbat. Acest lucru înseamnă

înseamnă oare că trebuie să acceptăm că Isus a fost furat de ucenicii lui sau

și că Isus ești tu

Era mort.

Forma de Paște a teologiei moderne este aceasta: A ucide adevărul

Nu poate fi, pentru că se va ridica și se va întoarce. Prințul adevărului a fost ucis

contemporanii săi, dar în realitate succesorii săi l-au îngropat. El se odihnește îngropat, dar nu

morți, aproape două mii de ani în dogmatismul creștin. Învierea

A treia zi și adevărul se vor întoarce din nou la timpul său pentru a preda

să credem din nou în această lume necredincioasă și atunci se va întâmpla adevărata venire a lui Hristos

întoarcerea lui, pe care ucenicii săi o așteptau atunci în zadar.206

Kovács reprezintă poziția lui Ödön, Baur și Scholten cu învierea

în teza lui conexă. Se pare că nu doriți să abordați această problemă,

„Filosofia religioasă” prezintă doar poziția teologiei liberale.

în manualul său.” (Nu a abordat acest subiect mai târziu.) The

În capitolul despre religia lui Isus, atunci când au schițat acest subiect, acești doi au menționat mai sus

se referă la autor.

Baza acestora

n Moartea și învierea lui Isus au fost prezise în cel mai mic detaliu

detalii de asemenea. Isus a prevăzut sfârşitul conflictului dintre grupurile evreieşti

va avea ca rezultat moartea lui. El a mai declarat că evreii

Vor fi jigniți de un mesia ca el. El a prezis totul, dar

totuși s-a lăsat deschis unei oportunități. Ödön Kovács asta cu asta

205 Mór Ballagi: Informaţii în domeniul teologiei, PEIL, 1862. 13, 41, 82.

206 Gusztáv Nagy: Adevărul Paștelui, Sárospataki Lapok, 1882, 18, 310.

 explică că, dacă acesta nu ar fi fost cazul, atunci evenimentele care au precedat moartea lui Isus

N-ar fi întrebat seara: „Dacă se poate, să treacă de la mine paharul acesta”.

Este la fel de provocator faptul că, dacă Isus este profesorul,

circumstanțele morții și învierii sale, împreună cu

dacă ar fi descris-o în detaliu, așa cum scriu sinopticii despre asta, atunci

ucenicii nu ar fi fost atât de surprinși,

descurajare şi a Lui

şovăiala credinţei lor în mesiania lui.

Dacă Isus a vorbit doar în mod inferenţial despre triumful final al cauzei sale, atunci

Este de înțeles că discipolii au reconstruit treptat

ceea ce s-a spus și și-au recâștigat încrederea în Hristos.

Profețiile despre Mesia găsite în Sfintele Scripturi se aplică și lui Isus.

evenimentele care se petrecuseră păreau să le confirme. În paralel cu aceasta, s-a dezvoltat

au, de asemenea, convingerea că Isus nu ar fi putut rămâne „în moarte”

„prada lumii”, iar cel răstignit se va întoarce din Iad, conform Scripturii, a treia oară.

zi. Învierea nu va fi în trupul vechi, ci într-un trup ceresc.

să se întâmple și „s-a înălțat la Dumnezeu cu slavă”.207

Cu toate acestea, credința în înviere nu putea umbri crucea.

scandal. Împărăția cerurilor vestită de Isus nu s-a împlinit încă,

De aceea ei se așteptau la revenirea iminentă a lui Isus pe un nor și a lui regal

domnia lui. Acest fel de așteptare a lui Hristos a caracterizat primul secol.

conștiința centrală a creștinismului.208 Ödön Kovács îl leagă pe Hristos

aşteptând întoarcerea lui cu evangheliile care tocmai se formau. Parerea ta

Nu întâmplător ele conțin atât de multe povești despre Isus.

despre întoarcerea lui. În plus, această așteptare nu este altceva decât o „psihologică

„imposibilitate”, iar în aceasta consideră autoritară opinia lui Baur.209

Potrivit liberalismului, religia creştină nu va fi sărăcită dacă

Nepăcatul sau învierea lui Isus este lăsată în afara imaginii lui.

Moartea lui Isus este o necesitate umană, imanentă. Până la țintă, calea este cea mai maiestuoasă

spre ţara bucuriilor (raiul) prin cele mai grele suferinţe

conduce. Nimeni nu poate scăpa de asta. Moartea lui Isus nu este alta decât

„cea mai glorioasă dovadă a iubirii de jertfă de sine.”210 Cina Domnului

207 Ödön Kovács: Studii religioase, 360.

208 Ibid. 361.

209 Ibid. 362.

210 Ödön Kovács: Moartea lui Hristos și Cina Domnului, EISZ, 1881, 209–213.

171 nu este altceva decât comemorarea morții lui Hristos, lumea creștină

cel mai eficient mijloc de regenerare prin har.211 În doctrina reformată a mântuirii

Moartea lui Hristos este jertfa ispășitoare care îi mântuiește pe păcătoși.

Scopul teologiei liberale este întoarcerea clasei intelectuale la

la biserică. Cu toate acestea, în perioada următoare Compromisului, viața politică

Părea mai atractiv, iar entuziasmul inițial a scăzut. THE

Păstorii au fost surprinși de această întorsătură a evenimentelor, pentru că încă nu și-au dat seama de asta

Teologia pe care o acceptă și o predică nu slujește adevărului credinței și

este indepartat mai ales de cei care doresc sa traiasca o viata religioasa mai intima.

Liberalismul triumfă asupra tuturor adevărurilor fundamentale ale teologiei critice.

a luat-o. El a transformat credința într-o religie și a transformat-o într-o știință. Liberalism

marele său merit este că a făcut posibil ca omul modern să aibă acces la biserică

datoria, dar în același timp a făcut biserica vulnerabilă în fața omului modern. Nu

Evanghelia l-a îndrumat pe om, dar omul liberal

evangheliei. Liberalismul a dovedit că tradiția poate dura doar atâta timp cât

valoroase atâta timp cât valorile trecutului sunt trăite în prezent.

3.6. Cadrul „Uniunii protestante”

bazat pe „Uniunea protestantă”

Învățătura teologiei liberale își dezvăluie scopul bine definit,

care nu este altceva decât efortul de unire dintre bisericile protestante.212

În consecință, „Uniunea protestantă” a îmbrățișat din nou planul de unire.

În statutul său, ea a afirmat că scopul său era de a realiza apropierea dintre denominațiuni și

dispus să intre în „conexiune organică” cu asociaţii asemănătoare.213

În timp ce în Ungaria apropierea dintre mişcările calvină şi luterană

a fost înființat, până atunci confesiunile protestante din Transilvania se aflau într-o situație deosebită

au fost. Aici, pe lângă cele două confesiuni menționate mai sus, au intrat în considerare și unitarienii,

al cărui crez diferă în mai multe privinţe. În primul rând, Isus

cu privire la persoana lui Isus Hristos și la învățăturile despre Duhul Sfânt,

abaterile. Cu toate acestea, învățătura unitară și înțelegerea teologică liberală

211 Ibid.

212 Efortul a fost reînviat de spiritul pietismului, al iluminismului și al romantismului. Liberalul

acest lucru a continuat în trecut.

213 Statutele „Asociației protestante maghiare”, EPK, 1871, 332–333. Punctele 8 și 9

Între 172, după cum am subliniat în articolele prezentate mai sus, mai multe

El poate descoperi, de asemenea, asemănări. Datorită principiilor comune, abordarea este totul

părea fezabil fără obstacole majore. Cu unitarienii

Liberalii moderati erau mai predispuși să se opună participării la

pentru că se temeau de mărturisirea de credință reformată din cauza influenței unitare excesive.214

Dincolo de convergența doctrinară, există și literatura științifică protestantă

A existat o oportunitate de colaborare în cadrul lucrării. Asociatia are asa ceva

Activitățile sale au fost recunoscute chiar și de oponenții liberalismului. The

Articolul 5 din statut prevede că asociația oferă sprijin

toate întreprinderile literare şi umaniste care se bazează pe diverse

între confesiuni, „iubirea reciprocă hrănește, iar oamenii în general sunt religios și moral

promovează binele oamenilor.”215

Conform convingerii teologilor liberali: „viața religioasă și morală

în spiritul lui Isus și în armonie cu toate culturile

„renașterea bisericii” și renașterea sentimentului ecleziastic, care declinase în rândul celor educați

el își poate imagina doar pe baza percepțiilor lor. Această convingere i-a îndemnat

la activitatea literară din cadrul Asociaţiei, la care liberalul

au obținut sprijin și de la luterani și unitarieni.

Societatea a numit un „Comitet literar” chiar la începutul funcționării sale.

al cărui design fusese intenţia lui Imre Révész din 1857.216 Membri

au fost: István Batizfalvi, Ferenc József, Albert Kovács, Ödön Kovács, Laukó

Károly, Domokos Szász, Samu Szeremlei și Samu Weber, iar președintele acestuia este

Ballagi Mór.217 Sarcina comitetului este de a

A fost sprijinul financiar și moral pentru publicarea lucrărilor.

214 Lajos Frecska: Atacurile unitare împotriva protestantismului și a „Uniunii protestante”, MPEIF,

Supliment la numerele august-septembrie 1873.

215 Statute, EPK, 1871, 333.

216 Imre Révész a propus planul pentru o societate teologică protestantă maghiară în 1857. Cu aceasta

Scopul a fost acela de a asigura că publicarea cărților bisericești era reglementată intern și lipsită de controlul statului.

functioneaza independent. Și-a popularizat planul în rândul conducătorilor bisericești, care

Drept urmare, la îndemnul lui Miklós Vay, în 1862-1863, Imre Révész a dezvoltat

proiect. Acest

Până atunci își schimbase deja numele și caracterul într-o societate literară maghiară. Scop

nu s-ar fi limitat la un domeniu specific teologic, ci mai degrabă la publicul protestant

Și-a propus să promoveze cultura literară, viața bisericească și teologia.

Cu toate acestea, în 1864, obstacolele autorităților l-au epuizat pe Révész și compania.

Au muncit din greu la crearea lui și și-au abandonat intenția.

217 Albert Kovács, Lajos Fürdös: Apel către membrii Asociației Protestante Maghiare, EPK.

1871, 385–386.

 Este interesant de observat că deja mult-planificatul maghiar

Premiu de 600 HUF pentru a încuraja scrierea istoriei bisericii protestante

a anunţat.218 Prin această iniţiativă scopul asociaţiei a fost să

a culege istoria Bisericii protestante maghiare în monografii.

Partea luterană a salutat acordul dintre cele două confesiuni.

abordare. În 1878, Mihály Zsilinszky a scris „Despre unificarea protestantismului"

a scris o opinie.219 În scrisul său, s-a referit la faptul că de atunci trecuseră o sută de ani

s-a ridicat mai întâi necesitatea consultării comune între cele două confesiuni

ideea divinității sale.220 Zsilinszky sugerează că ar trebui să ignorăm

ziduri despărțitoare și trebuie să încurajăm și să sprijinim astfel de pereți

inițiative care sunt constructive, cum ar fi literatura,

sau misiunea internă. Întâlnirile au fost ținute de cei unsprezece protestanți maghiari.

ar trebui extinsă la raion.221

Cu toate acestea, activitatea lor literară nu s-a dovedit a fi suficient de viabilă. THE

După avântul inițial, au existat și dificultăți în publicarea cărților,

din cauza faptului că nu aveau suficienţi abonaţi.222 Consecinţe practice -

Ca urmare, trebuie să menționăm că au publicat „Teologia protestantă"

Seria „Biblioteca de logică", în cadrul căreia lucrări semnificative

au fost publicate, cu ajutorul cărora protestantismul maghiar

a reușit să rămână la același nivel cu abordarea științifică occidentală. Acest

chiar și marele critic al liberalismului, Jenő Márkus, o recunoaște. In aceasta

Ödön Kovács a publicat „Cele mai noi sisteme teologice" într-o serie și

„Manual de studii religioase" lucrările sale.223

218 Cererea se intitulează „Istoria Bisericii Protestante Maghiare de la Pacea de la Szatmár până la

„scrierea secțiunii până la emiterea decretului" a fost anunțată și în 1871

O taxă de concurs de 300 de forinți pentru a „prezenta că oamenii noștri sunt religios, moral și social

în viața lui, din anul 1848, pe de o parte, ce îmbunătățire s-a produs, pe de altă parte, ce ciudat

„Există semne de boală". EPK, 1871, 386.

219 lucrări Zsilinszky. Arhivele Naționale ale Bisericii Evanghelice din Ungaria, Budapesta (MEEOL).

220 Consultarea care a avut loc între 1774 și 1819 a fost întâmpinată cu ostilitate din partea guvernului.

A fost creată ca urmare a furiei, persecuțiilor secrete și deschise. Sfatul confidențial

Ca urmare a muncii acestor asociații, multe nemulțumiri au fost remediate. Cu toate acestea, guvernul

El a decretat că astfel de întâlniri ar trebui interzise. MEEOL. Hârtiile Zsilinszky.

221 Zsilinszky se referă la cele cinci districte luterane, cinci reformate și unul unitar.

222 Contractul încheiat la 15 ianuarie 1874 relevă şi obstacole financiare.

Societatea Franklin, Institutul Literar Maghiar și Tipografia Cărții. RL. C/48. Fierar

Albert, Contract.

223 În această serie au fost publicate 23 de cărți care au determinat în mod semnificativ știința maghiară.

teologie religioasă.

174 Din cauza lipsei de abonați, în 1879 a apărut o criză pentru distribuirea operelor literare.

în publicarea sa. Ödön Kovács sa adresat clienților cu un apel. THE

seriale avea planuri mari, precum: „Biserica protestantă maghiară

istorie”, „Introducere în Biblie”, „Teologia Vechiului și Noului Testament”, the

„Istoria Bisericii Creștine”, „Teologia Creștină” și „Creștină

"etică". El a cerut sprijinul cititorilor săi pentru a le realiza

Kovács.224 El consideră de ce nu există cerere de literatură teologică și

afirmă că nu vrea să facă publicitate, dar ar sprijini oricare

o inițiativă care ar promova erudiția teologică în rândul oamenilor.

El folosește cifre pentru a arăta că un sfert dintre pastori sunt abonați la

publicaţii şi chiar câteva dintre ele s-au retras.225 El a notat că

dezvăluie că fără literatura teologică științifică, cel

adevărata vocaţie a Bisericii protestante.226

În plus, Biblioteca Teologică în 1889, din lipsă de susținători

a fost obligat să înceteze activitatea. Motivul a fost indiferența. Locaţie

a fost preluată de Societatea Literară Protestantă Maghiară, în care unitarienii

nu a participat.227 Ödön Kovács scria la acea vreme că „Protestantul

Trăim în zilele ostenelii societăţii literare!”228 Cu această muncă

În același timp, Asociația și-a încheiat treptat activitățile.

Ideile liberale, deși sporadice, continuă să fie

erau supărați. Apoi aceasta a fost înlocuită treptat de o nouă formă de teologie mediatoare.

idee.

224 Ödön Kovács: Despre opera literară teologică protestantă maghiară, EISZ, 1879, 449–454.

225 „Acest lucru este cu atât mai întristat cu cât este, de asemenea, indicativ pentru subiectul literaturii în cauză,

de asemenea gradul de interes pentru religie şi creştinism. Când este în Ungaria?

aproximativ 3.000 de professionatus theologus, adică preoți și profesori teologi, care

misiunea vieții lor, pâinea lor, este slujirea vieții religioase și morale creștine: apoi ia act

700 din literatura științifică care discută acest ciclu de viață și chiar și acesta este retras în 3 ani

300. Iar din restul de 400, peste 100 sunt tineri care studiază teologia, deci

„Din cei din cariera lor, abia 300”. EISZ, 1879, 453.

226 Ödön Kovács: Despre opera literară teologică protestantă maghiară, EISZ, 1879, 449.; Teologicul

După închiderea bibliotecii, în 1889 a fost înființată Societatea Literară Protestantă.

Societatea și-a propus, de asemenea, să îmbrățișeze literatura ecleziastică și seculară luterană și calvină.

pentru cine. MOOEL, lucrări Zsilinszky. „Pe problema unirii”.

227 Géza Nagy (1938):im 111.

228 Ödön Kovács: Despre moștenirea literară a lui József Keresztes, PEIL, 1889, 10.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

175 Dintre pastorii protestanți, în primul rând Biserica Trans-Tiszán,

district, rezistența față de ideile liberale predominante a crescut

împotriva răspândirii sale. La teologii care reprezintă liberalismul,

a devenit conştient de faptul că predicile morale nu-şi ating scopul când

au făcut cunoștință cu noile curente vest-europene, care au fost numite „treziri”

mişcări", sau „misiuni interioare". Cu aceste noi

mişcări s-au instituit numeroase forme de viaţă bisericească care

treptat situaţia socială a populaţiei urbane şi a muncitorilor şi

interesul a fost îndreptat spre soluţionarea acesteia.

3.7. Liberalismul și teologia românească

În cercurile românești transilvănene, „Vestirilor filozofice ști” din 1795.

„și morala” este un document asemănător unei broșuri care este considerat primul document programatic

un manifest emis de Societatea Filosofică Transilvană a Neamului Românesc.

Structura companiei a fost eterogenă, deoarece nu a lipsit

preoții învățați, adepții bisericilor răsăritene, doctori, filozofi, istorici

un grup de savanți și alți oameni educați.

Compania a stabilit un program cuprinzător care vizează educarea

în spiritul raţionalismului.229

În 1808 s-a înființat Societatea pentru Păstrarea Limbii Române, a cărei întemeiere

Este atribuită lui Constantin Diaconovici Loga şi Dimitrie Ţichindeal.230

În următoarele decenii, multe societăți și ziare similare231

a fost publicată, al cărei scop era răspândirea ideilor liberale.

În deceniile premergătoare Revoluţiei din 1848, societatea românească

a suferit transformări fundamentale care i-au facilitat pe cei cu adevărat revoluționari

pătrunderea gândurilor. Dezvoltari industriale si agricole

se infiltrează în structurile sociale și se creează o schimbare demografică

o revoluție care aduce schimbări profunde. Despre asta este vorba cu adevărat

cuvânt că relațiile societății feudale sunt în curs de reorganizare și în floarea ei

apare o nouă societate civilă.

229 Bocşan, Nicolae: im 182.

230 Ibid. 183.

231 Un exemplu în acest sens este Biblioteca Româneasc ă, o bibliotecă publicată în Ungaria și Transilvania din 1829.

revista lunara. Un alt exemplu este Anticile Românilor, editat de Damaschin Bojincă. THE

Printre acestea se numără Organul Luminării, Gazeta Transilvaniei și Telegraful Român

Își extind gama de publicații.

 Apariţia unei noi ordini sociale continuă şi adânceşte

revoluție ideologică. Condiția pentru transformări este extinderea granițelor intelectuale,

o reînnoire manifestată în mentalitate. Noile idei sunt

societatea le-a adoptat și modificat pentru a se potrivi propriilor nevoi. THE

a fost facilitată integrarea politică şi intelectuală în Europa luminată

răspândirea liberalismului românesc.232 Afirmația lui Zelitin exemplifica frumos acest lucru:

„Copilăria vieții burgheze poate fi numită mercantilism, tinerețea ei

liberalismul și imperialismul său matur matur.”233

În jurul perioadei revoluției din 1848, o nouă politică

o generație de intelectuali care au fost educați sub influența liberalismului.

Aceasta, la rândul său, stimulează mișcarea politică națională,

definește liniile directoare de dezvoltare și clarifică culturalul

programe de dezvoltare.

Intelectualii au fost educați prin studierea filozofiei iluminate a romantismului

tu și un astfel de fermier

a dobândit doctrine sociale şi politice, pe baza cărora

Era tot mai evident să respingem societatea tradițională românească.

principii de aranjare. Tânăra comunitate intelectuală a recunoscut că

Religia creștină nu poate oferi o explicație rațională pentru om

existență, nici să formuleze perspective care sunt social

Ei organizează relațiile în direcții fezabile în perspectivele lor.

Au mai constatat că în domeniile politicii, educației, culturii

Episcopii ortodocși și catolici influenți nu sunt

sunt capabili să abordeze în mod adecvat problemele cele mai presante ale epocii

la tine. Doar principiul naționalității părea capabil să satisfacă această nevoie.

așteptare, care a încercat să definească conceptul de schimbări la nivel de stat

a determina.234

232 Prodan, David: Puterea modelului, Cluj-Napoca, Fundaţia Culturală Română, 1995, 158.

233 În cartea sa Burghezia română: originea și rolul său istoric, autorul îl ia pe Titu

Ideea lui Maiorescu despre cetățenia română și o critică: „T.Maiorescu

Potrivit acestuia, nașterea cetățeniei române este rezultatul unui proces de imitație. A studiat în străinătate

tinerii noștri sunt orbiți de strălucirea civilizației occidentale și pentru că nu o pot vedea

în profunzimea acestor forme de comportament și organizare socială, au căutat să

pentru a le prezenta acasă. Ceea ce acești tineri nu și-au dat seama a fost că

„Țara noastră nu are fundația potrivită pentru asta". Din această perspectivă, cetățenia română

Dezvoltarea sa poate fi urmărită până la un proces simplu, introdus prin forme fără bază.

poate fi interpretat ca o afirmație. Zelentin, Ștefan: p. 42–43.

234 Hitchins, Keith: Culture and Nationality in Transilvania, Cluj-Napoca, Dacia, 1972, 30.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

177 După prăbușirea regulamentelor de la Viena și martie 1848

În urma libertăților politice câștigate la Budapesta, intelectualitatea transilvăneană

a fost încurajat să-și considere propria populație ca un concept autonom

să fie recunoscut în cadrul Ungariei liberale.

Până în secolul al XIX-lea, Biserica Ortodoxă Imperială a fost o organizație care

indiferent de diferenţele lingvistice şi etnice de pe teritoriul monarhiei

găsit în total

și a reprezentat Ortodoxia creștină.

În absenţa instituţiilor politice, intelectualitatea trebuia să facă distincţia între ortodocşi şi

a trebuit să se bazeze pe Biserica Romano-Catolică235 pentru a proteja masele

pentru a câștiga. Astfel este de înțeles că printre revendicările din 1848

a fost inclus și dreptul la autodeterminare al bisericilor, precum și dreptul etnicului

o condiție prealabilă pentru menținerea și întărirea identității de sine. Alegerea

adunări care au jucat un rol în desfăşurarea unor adevărate congrese şi naţionale

au crescut în conferinţe.236

Apartenența la biserică nu era o chestiune de conștiință individuală, ci

este mai probabil să fie asociat cu identitatea națională. Pentru că

Românilor le lipsea loialitatea reală față de stat, erau loiali bisericii

l-au votat atât financiar cât şi spiritual.237

Două personalități marcante au avut o mare influență în această perioadă. Simeon

Profesorul Bărnuţiu, filosof, om politic de frunte, care a condus mişcarea naţională românească

susținut de ideea inedită a unei societăți laice, iar Andrei Şaguna,

episcopul Bisericii Ortodoxe Transilvane, care este un apărător al vederilor tradiționale.

În felul în care aceste două mari figuri s-au gândit la individ și la societate

vedea

reflectă complexitatea mișcării naționale.

La Dieta din 1834, episcopul Bisericii Catolice, Pap János Lemény,

împreună cu episcopul Bisericii Ortodoxe, Vasile Moga, o cerere

a depus o petiţie prin care se cere autorităţilor să pună la dispoziţia naţiunii române

garanta drepturile constituționale depline pe care maghiarii, cel

235 Ibid. 20.

236 Aceste probleme politice, economice și culturale erau deja abordate în secolul al XVIII-lea. si la inceput

îl putem recunoaște, pentru că clerul catolic și ortodox îl acceptă cu ușurință

și-a asumat rolul de purtător de cuvânt al națiunii. Coarda de început a fost lovită de IMKlein și

Exemplul lui a fost urmat de episcopii care au urmat.

237 Maior, Liviu: Contribuții la istoria relației biserică-putere în Transilvania (1867-1918)

în convergenţa europeană, Cluj-Napoca, Dacia, 1993.

178 Secuii şi saşii se bucură. Catolicul şi

Facultățile teologice ortodoxe au contribuit, fără îndoială, la depuneri

pentru pregătire.238

Biserica a căpătat un rol din ce în ce mai mare în administrația națională

După 1830, deci dincolo de influența politică, acest lucru a avut un impact

atât pentru educație, literatură și filozofie. Catolica din Balázsfalva

teologia și teologia ortodoxă a Sibiului la instituția română de învățământ superior din Transilvania

instituțiile au devenit exemple remarcabile. Ambele confesiuni joacă un rol

a asumat întreținerea școlilor primare, formarea cadrelor didactice, dezvoltarea programelor de învățământ

în proiectarea și tipărirea materialelor didactice. Decanii și

pastorii bisericii erau lideri spirituali, iar intelectuali romani

fie din cercul lor, fie din familiile lor.239

Intenția din spatele sprijinirii procesului educațional este bună.

A fost creșterea creștinilor, a celor care sunt membri ai bisericii care respectă legea.

Ambele biserici au primit sprijin de stat, dar cea mai mare parte

folosit în scopuri educaționale. Acest proces a întărit bisericile

rolul său în viața culturală a poporului. Acceptarea mijloacelor de ajutor de stat

a presupus că cele două biserici s-au supus treptat supravegherii statului şi

acceptarea controlului.240

Rolul și influența bisericii în stat

temelia ei a devenit din ce în ce mai evidentă în deceniile al patrulea și al cincilea ale secolului

era mai evident contestată de stratul laic de intelectuali.

Acest spirit lipsit de spirit al vremurilor era cel mai evident în

cum laicii au luat atitudine împotriva bisericii și a socialului ei

împotriva rolului său.

Intelectualii anilor 1830 și 1840 au arătat puțin interes pentru

spre teologie. Nu au existat publicații pe această temă.

238 Hitchins, Keith (1972): 32.

239 Ibid. 35.

240 Printre cele mai izbitoare exemple de politică oficială se numără cel al Bisericii Catolice

Comitatele erau subordonate Arhiepiscopului de Esztergom. Această atitudine se reflectă și în faptul că

ca să fie numit un călugăr iezuit care să supravegheze activitățile episcopilor

şi reorganizarea raportului de subordonare a eparhiilor. Aceasta organizatorică

O parte a acestui proces este subordonarea eparhiilor ortodoxe față de sârbi

sub autoritatea Arhiepiscopiei Ortodoxe de Karlowitz în 1783.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

179 de lucrări. Cu atât mai mult fericirea individuală și lumească contemporană

i-a ținut ocupați. Au evitat din ce în ce mai mult o carieră în minister. The

Cercetările de etică și teologie au fost respinse din cauza opiniei publice

din ce în ce mai înclinat să separe guvernarea bisericească de cea a statului

priviți-o ca aspirații aristocratice. Intelectualii laici din alte motive

S-au opus pe bună dreptate amestecului episcopilor în administrația statului.

contează. Ei au crezut că

Cei doi episcopi sunt prea strâns înrudiți.

cu autoritățile publice pentru a influența advocacy extern

ia măsuri puternice pentru protejarea interesului public real.241

Raționalismul și empirismul au fost influențate de școala transilvăneană.

din filozofia Iluminismului, a fost absorbită de inteligență, iar aceasta, la rândul său, a fost absorbită de biserică.

a dus la pierderea spațiului și a încrederii. Caracteristica generală a noii morale este

era umanitatea. Și această umanitate era independentă de toate religioase

din predare. Profesorii laici ai școlilor din Balázsfalva nu au participat cu elevii lor

la slujbele bisericești și urmărit cu interes evenimentele sociale.

derularea planurilor de reformă

sat.

Acest tip de gândire este din ce în ce mai vizibil pentru a domina și a se organiza

a început să schimbe modelele comportamentale individuale și publice. Pentru toată lumea

Schisma dintre catolici și ortodocși a provocat neplăceri.

multe, deoarece au divizat națiunea și au dus la o uriașă risipă de energie

s-au dus.

În ciuda situației predominante, intelectualii nu au vrut biserica

pentru a elimina, ei înșiși nu doreau să devină atei, ci doar iubeau

Ar fi mai bine dacă biserica nu ar influența noua ordine socială.

Preotul local nu este doar o legătură între prezent și viața de apoi

persoană, dar și în general a îndeplinit rolul de profesor al satului și așa mai departe.

influenţat direct formarea opiniei publice.

Începând cu 1840, intelectualii catolici și ortodocși au început să o facă

Ei au căutat să îndeplinească un rol de conducere în biserici, ca

241 Un locuitor din Balázsfalva îi descrie astfel: „Balázsfalva este exact așa cum îți imaginezi că este."

Ai îndrăznit să spui: ne rugăm ca cei ce roagă la poalele Muntelui Athos; la scoala si

mergem la biserică și învățăm același lucru mecanic; de îngrijit cu atenție și atenție

Cheltuim bani pentru construirea bisericilor noastre, dar nu avem de-a face cu adevărata religie. Extrem

suntem ocupați cu construirea unei facultăți de teologie, dar nu acordăm deloc atenție

despre ce vor învăța elevii acolo."

Olga Lukacs

180 a recunoscut că era necesară o reformă generală, de anvergură

o condiție prealabilă pentru dobândirea unei astfel de puteri.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, una dintre mișcările filosofice ale iluminismului din Transilvania a fost

personalitatea sa remarcabilă a fost Simion Bărnuţiu.242

Cadrul reflecției lui Bărnuțiu este format din filosofia lui Kant, în principal ceea ce

Se referă la natura lui Dumnezeu, importanța religiei și explicația acestora. El/Ea/Nu este

neagă existenţa lui Dumnezeu sau posibilitatea eternităţii, dar şi

susține că existența lui Dumnezeu nu poate fi dovedită rațional. Dumnezeu este unul singur

o ființă superioară ale cărei intenții oamenii nu le pot înțelege.

satul Bărnuţiu

El credea că filosofia este un instrument care poate ajuta societatea

poate face modificări semnificative în copac.

Era extrem de dornic să separe filosofia de teologie.

Convingerea sa că teologia nu poate servi nevoilor etice ale omului modern

ca bază a sistemului său. În plus, el a căutat să se asigure că individul

aduce morala în dialog cu binele comun

creând o stare de a fi

cu ajutorul lui. În opinia lui Bărnuţiu, filosofia oferă o explicaţie pentru

mișcări civile naționale, de care teologia nu ar putea fi niciodată capabilă. EL

a fost mulţumit că aspiraţiile românilor de autodeterminare sunt îndeplinite de către

ar putea să-l raporteze la ordinea sa naturală. studiile lui Bărnuţiu şi

alte scrieri au stat la baza unei noi ordini morale, care a fost tot mai mult

pretins a fi o comunitate intelectuală laică.243

Principalul curent al mişcării naţionale a fost mobilizat de fiii lui Bariţ iu, în care

Bărnuţiu a putut să-şi păstreze rolul de conducere şi să continue şcoala ardeleană.

aspiratiile de emancipare. Principiile naţionaliste ale bisericilor române sunt treptat

a început să fie susținut de o ideologie liberală, care era naționala română
a reflectat tendinţele de secularizare ale mişcării.244

În Biserica Ortodoxă, Episcopul Vasila Moga a fost primul hirotonit în 1845.
După moartea sa, emanciparea bisericii a devenit din nou o problemă pe ordinea de zi și
democratizare.

242 Profesor de filozofie la Gimnaziul Balázsfalva, care în acest rol a devenit al patrulea și
a devenit principalul teoretician al mișcării naționale din deceniul al cincilea.

243 Hitchins, Keith (1972): pp. 43-45.

244 Bocsan, Nicolae; Lumperdean, Ioan; Pop Ion-Aurel: im 36–37.

181 Andrei Şaguna la 27 iunie 1846, Episcopii României.
a devenit vicarul lui. În jurul Şagunei, astfel de personalităţi ortodoxe se adună într-o
într-un grup de oameni asemănători care ar putea crea condiţii favorabile pentru biserică
pentru reforma sa. Ziarul lui Bariț iu „Foaia [Hârtia]” derulează o campanie
lansat cu scopul de a modifica procedura de alegere a episcopilor. Noua ordine
Potrivit acestuia, membrii bisericii și-ar putea exercita dreptul de vot în acest proces.
Următorii candidați au candidat la alegerile din decembrie 1847:
Ioan Moga, Miose Fulea și Andrei Şaguna, dintre care la 5 februarie 1848,
Domnitorul l-a numit pe Andrei Şaguna.

Arhiepiscopul Andrei Şaguna credea în rolul unic al Bisericii şi astfel
a considerat-o ca o entitate separată de stat și națiune, cu drepturi
sunt, iar scopul lor este similar cu cel al statului sau al națiunii.

Şaguna nu a fost un politician deschis, aşa cum credeau contemporanii săi.
au spus despre el. El credea în rolul distinct al bisericii și îl privea ca
ca categorie separabilă, independentă de stat și națiune,

ca entitate creată politic. De treburile neamului se ocupă ortodocşii şi

Moștenirea predecesorilor catolici

A condus-o într-un spirit de generozitate.

Şaguna a trăit mai mult din punct de vedere al valorilor spirituale şi morale,

mai degrabă decât cu principiile ideologiilor şi partidelor politice. Activitatea sa nu este

determinate pe orientări politice. Relația dintre biserică și stat,

iar relația dintre biserică și neam a influențat activitățile lui Șaguna în

posibilitatea interpretării excedentului politico-naţional.245

Idealul naţional al lui Andrei Şaguna s-a distanţat de naţionalism

din principiile formulate de teoreticienii săi contemporani, întrucât el credea că

Națiunea este o entitate autonomă, definită prin reguli.

entitate, nu un scop superior. Şaguna, atent la naţionalismul vremii sale

putere, el credea că consecința ierarhiei care va intra în vigoare va fi aceea

că ordinea bisericească va evolua în funcţie de aşteptările vremurilor.

Operele de artă ale Arhiepiscopiei au fost restaurate, iar

înalta autoritate

să se elibereze de legăturile ierarhiei și, de asemenea, a permis a

cooperarea culturală şi politică bazată pe egalitate între ortodocşi şi

printre Biserica Catolică. În slujba autonomiei bisericești promise

Andrei Şaguna a servit scopurilor politice într-o perioadă în care sistemul dualist

245 Hitchins, Keith: Ortodoxie și naționalitate. Andrei Șaguna și românii din Transilvania

1846-1873, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 1995, 11.

 atacuri în principal împotriva școlilor și instituțiilor culturale românești

au fost îndreptate. În acest context s-au apropiat cele două biserici.

Principala preocupare a intelectualilor este dobândirea libertăților fundamentale ale omului.

şi ordinea naţională economică şi politică românească.

Când s-a acordat vreo atenție bisericilor, a fost doar sub formă de

au făcut-o în măsura în care au putut organele domestice

pentru a servi scopului autodeterminării naționale.

Intelectualii folosesc biserica ca mijloc de a-și atinge propriile scopuri

şi nu voiau să ofere nici o ocazie episcopilor să

să aibă un cuvânt de spus decisiv în treburile naţionale. În același timp, mă opun

Ei doreau, de asemenea, ca religia să servească drept bază ideologică a noii societăți.

Ideea de unificare a bisericilor printre intelectuali

a fost foarte puternic prezent, întrucât în acest tip de unitate a

Ei credeau că și-au găsit speranța pentru unificarea națională.

În ciuda faptului că intelectualii defineau naţionalul

principii ale mișcărilor, rolul clerului nu este deloc de neglijat.

În al șaselea deceniu, absolutismul austriac a determinat

cursul evenimentelor din Transilvania. Intelectualii români cer autonomie politică

Aspirațiile lui au fost zădărnicite de dominația austriacă. Este important de menționat că S.

Bărnuţiu din Transilvania Mo

Fuge la Łdwa.

Absolutismul a pus serioase obstacole în calea dezvoltării naționale

Cu toate acestea, în acest timp, s-au făcut progrese în educație și cultură.

în câmp. Și liderii bisericilor ortodoxe și catolice continuă să o facă

și-au menținut rolul de conducere națională.

Credinţa lui Andrei Şaguna în scopul bisericii explică

perseverenţa care

a demonstrat rolul religiei în educație

în sprijin. Poziția sa față de bisericile reformate și catolice

a împiedicat eforturile intelectualilor laici de a reforma bisericile

unit, ar trebui puse în slujba ordinii naționale.

Şaguna este convins că şcolile primare şi gimnaziale ar trebui să fie

trebuie să rămână sub jurisdicția sa.

Era conștient de cât de mult deveniseră românii

constiinta nationala. Conceptul de naționalitate este, desigur, o forță activă

a avut un impact asupra societății, că a influențat dezvoltarea spiritului vremurilor

asemenea. Ca episcop, el a înțeles că sarcina lui era să protejeze interesele poporului său.

atât în depășirea problemelor lumești, cât și în îndrumarea spirituală.

183 Bibliografie

Abrevieri

EISZ = Review Church and School

EOE = Memoriale ale Parlamentului Transilvaniei

EPK = Gazeta Protestantă Transilvană

EPL = Jurnalul protestant transilvan

ErdRefLvt = Arhivele Reformate din Transilvania

EREGyLt = Colecția Arhivele Bisericii Reformate Transilvane, Cluj-Napoca

ESZ = Church Review

MEEOL = Arhivele Naționale ale Bisericii Evanghelice din Ungaria, Budapesta

MEÖT = Sinodul Ecumenic al Bisericilor Maghiare, Budapesta

MKSZ = Revista maghiară de carte

MPEIF = Monitorul Scolii si Bisericii Protestante Maghiare

MSZ = Revista maghiară

PEIL = Jurnalul bisericii și școlii protestante

PSZ = Revista protestantă

PTSZ = Revista Teologică Protestantă

RL = Arhivele Ráday, Budapesta

RRB = Bibliografie românească veche

TSZ = Theological Review

 Publicaţii sursă

Bocsan, Nicolae; Leb, Ioan-Vasile; Gardan, Gabriel; Vesa Pavel; Ivanov, Bogdan (n.red.): Andrei Şaguna, Corespondent, I, Cluj-Napoca, 2005.

Dezső Buzogány; Gábor Sipos (ed.): Documentele Consiliilor Reformate din Transilvania. 1771-1789, III., Cluj-Napoca, 1786/4/24 (m)o.

Lupaş Ioan: Documente istorice transilvănene I., Cluj-Napoca, 1940.

Nilles, Nicolaus: Symbolæ ad illustrandam Historiam ecclesiae orientalis in terris Coronae S. Stephani, 1885.

Codul de legi maghiar, 1685-1835, Budapesta, 1896.

MEEOL, ziarele Zsilinszky, asociațiile bisericești și biserica. 3.

Hârtiile Zsilinszky. Arhivele Naționale ale Bisericii Evanghelice din Ungaria, Budapesta (MEEOL).

Mihály Zsilinszky: Discuții religioase ale Adunării Naționale Maghiare de la Reforma începând de la, III. volum, Budapesta, 1893.

Surse de arhivă

ErdRefLvt. FkLvt. 1783/88, 1783/186, 1783/210.

RL, C/48. Abert Kovács: Statutele Asociației Protestante Maghiare.

Cărți, volume

Andea, Avram; Răduţiu, Aurel; Edroiu, Nicolae: Istoria Transilvaniei (1690–1812)

László Balázs: Relația confesiunilor între ele 1791-1830. Ciudat

cu privire la tipărituri contemporane, Budapesta, Tipografia Medoka, 1935.

Tibor Bartha, László Makkai (eds.): Studia et acta ecclesiastica, V. Studies in

Din istoria Bisericii Reformate Maghiare, 1867–1978, Budapesta, 1983.

György Bartók, Ödön Kovács, József Keresztes: Orientare către noua teologie

în istoria sa, Budapesta, 1880.

Barton, Peter F.: Iezuiți, janseniști, Josephinieni. Un studiu de caz la începutul anului

Timpul toleranței: cazul lui Innocentius Feßler, Viena-Köln-Graz, 1978.

Zsigmond Beöthy: Toate informațiile referitoare la Biserica Protestantă din Ungaria

Legile naționale, Budapesta, 1876.

Bernath, Mathias: Habsburgii și începuturile națiunii române, Wolf,

Marionela (trad.), Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

185 Betz, Hans Dieter (ed.): Religie in History and Present Day Handbook

pentru teologie și studii religioase, V., Tübingen, Mohr Siebeck Verlag,

1999.

Sándor Bíró, Mihály Bucsay: Istoria Bisericii Reformate Maghiare, Sárospatak,

1995.

Bocşan, Nicolae: Contribuţii la istoria iluminismului românesc, Timişoara, Editura

Facla, 1986.

Bocsan, Nicolae; Lumperdean, Ioan; Pop, Ioan-Au rel: Etnie și religie în

Transilvania (secolele XIII–XIX), Oradea, Fundația Trei Crișuri, 1994.

Sándor Bonkáló: Rutenii, Budapesta, 1997.

Brunner, Otto: Österreich und die Wallachei während des Türkenkriegs von 1683–1699, Vol. XIV., Innsbruck, Institut für Geschichtsforschung, 1930.

Brusanowski, Paul: Autonomia şi constituţionalismul în dezbaterile privind un ifi-carea Bisericii Ortodoxe Române (1919–1925), Kolozsvár, 2007.

Brusanowski, Paul: Reforma Constitu țională din Biserica Ortodoxă a Transilvaniei între 1850- 1925, Kolozsvár, 2007.

Brusanowski, Paul: Rumänisch -orthodoxe Kirchenordnung 1786-2008. Siebenbürgen-Bukowina -Rumänien, Köln, Böhlau, 2011.

Bunea, Augustin: Chestiuni din dreptul şi istoria Bisericii Româneşti unite, studiu apologetic, Blaşiu, 18 93.

Chindriș, Ioan: Cultură și societate în contextul școlii ardelene, Cluj-Napoca, 2001.

Chindriș, Ioan: Unirea cu Roma și Școala Ardeleană, în Școala Ardeleană II., Oradea, 2007.

Colijn, Jos: Istoria universală a Bisericii, Sárospatak, 1997.

Comşa, Nicolae: Episcopul Ion Inocențiu Micu, Blaj, Editura Buna Vestire, 2007.

Gáspár Csóka, Balázs Déri, (f ord.): II. Rugăciunile lui Ferenc Rákóczi, Budapesta, Editura Academică- Editura Balassa, 1994.

Lajos Csóka: Izidor Guzmics, apostolul unității creștine, Szolgálat, 45, 1982.

Elek Dósa: Legea bisericească a Bisericilor Reformate Evanghelice din Transilvania, Budapesta, 1863.

Dragomir, Silviu: Românii din Transilvania și Unirea cu Biserica Romei. Document scrieri apocrife despre începuturile unirii cu catolicismul românesc (1697–1701), Cluj-Napoca, 1990.

Lajos Filó: Învierea și spiritismul, sau apărarea vieții trupești a lui Isus adevărul învierii sale. (Din punctul de vedere al științei), Kecskemét, 1862.

Freyberger, Andreas: Historia relatio unionis Wallachicae cum romana Ecclesia,

Clusium, 1996.

Olga Lukacs

186 Ghitta, Ovidiu: Catolicismul și românii în Eparhia de Mukačevo (sfârșitul secolului)

XVII.–începutul secolului XIX. secol), Cluj-Napoca, 1998.

Gottas, Fredrich: Problema protestanților din Ungaria în epoca neo-abstractului

lutismus, München 1961.

Gottas, Fredrich: Ungaria în epoca înaltului liberalism, Viena, 1976.

Graf, Friedrich Wilhelm: Teologie liberală, Gütersloh, 1993.

Grane, Leif: Bisericile în secolul al XIX-lea, Göttingen, 1987.

Lóránt Hegedűs: Neo-Kantianism și teologia valorilor, Budapesta, 1996.

Heussi, Karl: Manual de istorie a bisericii, Budapesta, Editura Osiris, 2000.

Hill, Jonathan: A History of Christian Thought, Budapesta, Atheneum, 2000.

Hitchins, Keith: Culture and Nationality in Transilvania, Cluj-Napoca, Dacia, 1972.

Hitchins, Keith: Ortodoxia și naționalitatea. Andrei Șaguna și românii din Transilvania

1846-1873, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 1995.

Studiul lui Lajos Hopp se intitulează Rákóczi Memoirs and Confessions. în publicarea sa,

Budapesta, 1979.

Postfața lui Lajos Hopp la confesiuni, Memorii, Budapesta, 1979.

Márton Horváth (ed.): Istoria învăţământului maghiar, Budapesta, Editura Manuale,

1988.

I. Zoltán Tóth: Sámuel Klein și iluminismul românesc transilvănean, Cluj-Napoca, 1947.

Testamentul politic și moral al lui Ferenc II Rákóczi. Budapesta, 1984, 360.

Iorga, Nicolae: Istoria Bisericii Române și viața religioasă a românilor, II.,

București, 1928.

Iorga, Nicolae: Istoria românilor din Transilvania și Ungaria, București, 1989.

József Irinyi: Istoria creării celei de-a 26-a legi religioase din 1790–91,

Bud

Pest, 1857.

Jacobs, Manfred: Teologia liberală, în Theological Real-Encyklopädie, XXI.,

1991.

István Juhász: Reforma la românii ardeleni, Cluj-Napoca, 1940.

Jung, Martin H.: Melanchthon and His Age, Budapesta, Editura Kálvin, 2012, 11.

Kantzenbach, Friedrich Wilhelm: Tendințele teologice, Budapesta, Reformată

Departamentul de Studii al Biroului Sinodului, 1996.

Sándor Koncz: Credință și religie (Studii religioase reformate maghiare, Teologie

dezvoltarea și declinul acesteia), Debrețin, 1942.

Manó Kónyi (ed.): Discursurile lui Ferencz Deák. 1829–1847, I, Budapesta 1882.

Kool, Anne-Marie: Domnul lucrează minunat. I, Budapesta, Harmat, 1995.

Ödön Kovács: Handbook of Religious Philosophy, II., Budapesta, 1877.

187 Ödön Kovács: Informații despre noua teologie, Budapesta, Teologia protestantă

logiai Konyvtár, 1879.

Béla Köpeczi, Agnes R. Varkonyi: II. Ferenc Rákóczi, Budapesta, 2003.

Lhotsky, Alfons: Austrian Baroque, în: Eseuri și Prelegeri V. Din

Estate, Viena, ed. V. Hans Wagner, Heinrich Koller, 1976.

Lukács Olga: Politica religioasă în Transilvania în primul deceniu al

Administrația habsburgică, sau împrejurările creării românului

Bisericile greco-catolice, în Studia Caroliensia, Budapesta, nr. 3-4.

2004.

Lupaş, Ioan: Istoria poporului roman, Kolozsvár, 1995.

Lupşa, Ştefan: „Episcopul Bucureştilor şi Unitatea” în 1698-1710, în BOR, Bucureşti, 1948.

Maior, Liviu: Contribuții la istoria relației biserică-putere în Transilvania (1867-1918) în Convergențele europene, Cluj-Napoca, Dacia, 1993.

László Makkai: Istoria Transilvaniei, II., Budapesta, 1993, 886.

Elemér Mályusz: Decretul de toleranță. II. Iosif și protestantismul maghiar, Budapesta, 1939.

Elemér Mályusz: Documente despre istoria decretului de toleranță, Budapesta, 1940.

Jenő Márkus: Spiritul liberal în Biserica Reformată, Pápa, 1939.

Marte, Johann; Ionita, Viorel; Mârza, Iacob; Stanciu, Laura; Suttner, Ernst Christoph (n.red.): Unirea românilor transilvăneni cu Biserica Romei, I. De la începuturi până în anul 1701. Colectivul de studiu al Fundatiei Pro Oriente pentru cercetares Unirii bisericesti din Transilvania, Bukarest, Editura Enciclopedic ă, 2010.

Miron, Greta Monica: Unirea religioas ă. România dintre evoluţia substituţională, religioas ă şi culturală 1697–1780, Kolozsvár, 1998.

Munteanu, Romulus: Contribu ţia Şcolii Ardelene la culturalizarea maselor, Bukarest, Editura Didactică şi Pedagogic ă, 1992.

Nagy Géza: Szász Domokos emléke, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 1938.

Németh G. Béla: Forradalom után – kiegyezés előtt, Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1988.

Neuenschwander, Ulrich: Noua teologie liberală, Berna, 1953.

Packer, James I.: Theology of Renewal, Cluj-Napoca, Koinonia, 2000.

Păcurariu, Mircea: Sfinții daco-romani și români, Iași, 2007.

Ploscaru, Ioan: Scurtă istorie a Bisericii Române, Timișoara, Editura Helikon, 1999.

József Pokoly: Istoria Bisericii Reformate din Transilvania III, Budapesta, 1904.

József Pokoly: Istoria Bisericii Reformate din Transilvania, V., Budapesta, 1905.

Ferenc Postma, Tibor Marjovszky (eds.): Şase scrisori necunoscute ale lui Ödön Kovács, Budapesta, 1997.

Prodan, David: Puterea modelului, Cluj-Napoca, Fundația Culturală Română, 1995.

Prodan, David: Supplex Libellus Valachorum, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967.

Prodan, David: Supplex Libellus Valachorum. Din istoria formării națiunii române, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică 1984.

Lucrările lui Pál Ráday, II. volum. Budapesta, 1955.

Ferenc Rákóczi: Memorii, István Vas (trad.), Lajos Hopp (ed.), Budapesta, 1985.

Ferenc Rákóczi: Confesiuni, Memorii, Budapesta, 1979.

Imre Révész: Istoria creștinismului, Cluj-Napoca, Tipografia Minerva Institutul de Artă, 1920.

Imre Révész: Problema protestantismului maghiar, Cluj-Napoca, 1914.

Imre Révész: Istoria protestantismului în Ungaria, Budapesta, 1925.

Rohls, Jan: Teologia protestantă a timpurilor moderne I., Tübingen, Mohr Siebeck GmbH.

József Sándor (ed.): Documentar despre ultima istorie juridică a Transilvaniei, 1848–1865, Cluj-Napoca, 1865.

János Sávai (ed.): Arhivele parohiilor catolice din Székelyland I., Szeged, 1997.

Gábor Sipos: Formarea Consistoriului Principal reformat din Transilvania 1668–1713–(1736), în Reviste științifice transilvănene, 230, Cluj-Napoca, 2000.

Dávid Söveges: Capitole din istoria spiritualității, Pannonhalma, 1993.

Béla Szádecky: Din istoria nemulțumirilor religioase. Istoricul cazului de inversare

În Ungaria, Cluj-Napoca, 1899.

Konrád Szántó: Istoria Bisericii Catolice, Budapesta, Editura Ecclesia, 1984.

Domokos Szász: Activitățile lui Márton Czelder în România, Cluj-Napoca, 1870.

Gyula Szekfű: Rákóczi exilat, Budapesta, 1993.

Ferencz Szilágyi: Cercetare științifică în religie. Desen istoric al bisericii, Budapesta, 1864.

Teodor, Pompiliu: Interferențe ale iluminismului european, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1984.

Imre Timkó: Creștinismul Răsăritesc, Biserici Răsăritene, Budapesta, 1971.

László Tőkécki: Liberalismul maghiar, Budapesta, Századvég, 1993.

Zsolt Trócsányi: Politica habsburgică și guvernul habsburgic în Transilvania, Budapesta, Editura Academică, 1988.

Tulbure, Gheorghe: Școala sătească din Transilvania pe vremea lui Şaguna, Cluj-Napoca, 1937.

Zoltán Varga: Motive politice pentru neratificarea decretelor din 1791, Debrecen, N.N. (Institutul de Formare a Profesorilor al Colegiului Reformat din Debrețin) lucrările sale 21. Teze pe anul 1940.)

Walmann, Johannes: Pietism, Budapesta, Editura Kálvin, 2000.

Warga Lajos: Istoria Bisericii Creștine II., Sárospatak, Biserica Reformată Biblioteca, 1906.

Lajos Warga: Istoria Bisericii Creștine. I., Sárospatak, 1908.

Zamfir Korinna: catolici și protestanți. Revizuire istorică și teologică dialog, Cluj-Napoca, Studio, 2002.

Zelentin, Ștefan.: Burghezia română: originea și rolul ei istoric, București, Cultura National, 1991.

Zelentin, Ștefan: Neoliberalismul, București, Scripton, 1992.

Jenő Zoványi: Istoria Iluminismului, Budapesta, Editura Genius, 1922.

Jenő Zoványi: Istoria protestantismului în Ungaria până în 1895, Budapesta,

Atractor, 2004.

Reviste, studii și articole

Statute, EPK, 1871.

Albrecht Ferenc: Despre problema inversării, PSZ, 1930.

Andrei, Mirela: Istoria Bisericilor din Transilvania în perioada 1740-1848,

în Brandes, Dieter; Olga Lukács (ed.): Istoria Bisericilor Creștine

Revizuit, Leipzig, 2011.

Joseph Antal: Dr. Viața și opera lui Ödön Kovács, Review Issues, 17, 1995.

Antonescu, Nae: Reviste din Transilvania, Editura Imprimeria de Vest, Oradea,

2001.

Cererea de unire trebuie mai întâi stabilită în Colegiul Pest, PEIL, 1843/47.

Badics Ferencz: Biografia lui András Fáy, Budapesta, 1890.

Badics Ferencz: Cântecul zelos al lui Ferenc Rákóczi, Publicații literare, 1927.

Discursul de deschidere al lui Mór Ballagi, PEIL, 1871.

Mór Ballagi: Ideea de bază a reformei bisericii, PEIL, 1871, 290–298.

Ballagi Mór: Observații asupra reformei școlare, PEIL, 1848, 900–904.

Mór Ballagi: O scrisoare deschisă către prietenii noștri Ferenc József, Albert Kovács și Samu Weber,

PEIL, 1870.

Ballagi Mór: Anuarul Asociației Protestante, 1871.

Ballagi Mór: Renaniana, PEIL, 1864.

 Mór Ballagi: Informații în domeniul teologiei, PEIL, 1862.

Baló Sandor: Regele Leu, EPL, 1876.

Bangha Belly: Uniunea Keresztyén? MSZ, 29/2, 1937.

Bârlea, Octavian: Administrarea Națională a Imperiului Roman la 3/15 mai 1848,

Perspectivă, 1(9) iulie–septembrie 1980.

Barlea, Octavian: Unirea religioasă Unirea dintre moldoveni și romanovi

prima întâlnire

în secolul al XIX-lea, Perspectivă, 31–32. anuitate–februarie

VIII/1986.

Bartok Gyorgy: Vallas este o nimfă cerească, Kolozsvar, 1906.

Bene Sandor: Aceasta este o tradiție ereditară (...) o mișcare politică care se bazează pe principiile legii

în jurnalismul său din „Umanitatea nu se scufundă!”....Album amicorum Szörényi

Laszlo LX. ziua de naștere, Budapesta, Institutul de Studii Literare al Academiei Maghiare de Științe, 2007.

Móritz Bloch: Scrisoare deschisă către Lajos Távassi, PEIL, 1848, 815–820.

Bolemann: Despre indiferența religioasă, o comparație a celor două confesiuni protestante din Ungaria

cu privire la vânătoarea acestuia, PEIL, 1842/10.

Dániel Borbáth: Gândirea teologică a lui Domokos Szász, RSZ, 1982.

József Borosi: Aspecte religioase ale viziunii asupra lumii a lui Rákóczi, în Benda Kálmán

(ed.): Europa și Războiul de Independență Rákóczi, Budapesta, 1980.

Brunotte, Heinz; Otto, Weber (ed.): Evangelische Kirchenlexikon, Göttingen,

Vandenhoeck & Ruprecht, 1996.

Brusanowski, Paul: Istoria Bisericilor din Transilvania în perioada de la 1740 la

1848, în Brandes, Dieter; Olga Lukacs (ed.): Istoria creștinului

Reelaborarea bisericilor, Leipzig, 2011.

Mihály Bucsay: Protestantism in Hungary, Part II., Viena, 1979.

Mihály Bucsay: Der Protestantsmus in Ungarn 1521-1978, I. Wien-Köln-Graz, 1977.

Márton Czelder: Despre miracolul biblic, PEIL, 1875.

Lajos Dézsi: Rugăciunea lui Rákóczi, secole, 1904.

Teoremele Dr. Ödön Kovács, PTSZ 1869.

Unirea bisericească, adică un tratat despre unificarea religioasă a protestanților din Ungaria,

Bratislava, 1842.

József Eötvös: Educația religioasă a copiilor născuți din căsătorii mixte

pe această temă, Discursuri, II. Discursuri politice I, 18 feb. 40. 26. 1–5, în baronul József Eötvös

toate lucrările sale IX., Budapesta, 1902.

Tamás Esze: „Responsio” de Rákóczi, în József Szauder, Andor Tarnai (eds.):

Literatură și Iluminism, Studii, Budapesta, 1974.

Tamás Esze: Politica religioasă a lui Rákóczi, în Kálmán Benda (ed.): Europa și

Lupta pentru libertate a lui Rákóczi, Budapesta 1980.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

191 Tibor Fábiny: Aspectele ecleziastice ale diplomației lui Rákóczi, în Benda

Kálmán (ed.): Europa și Războiul de Independență Rákóczi, Budapesta 1980.

József Farkas: Despre miracolele biblice și alte chestiuni, PEIL.1877.

József Farkas: Scurte comentarii asupra articolului detaliat al domnului Czelder, PEIL, 1877.

András Fáy: Despre unificarea protestanților din Ungaria, PEIL, 1842/14.

Csaba Fazekas: Pozițiile districtului bisericesc reformat Tiszáninnen pe mixt

într-o dezbatere de politică a bisericii cu privire la căsătorii. 1839-1844, în Sárospatak

Broșuri, 2001.

Csaba Fazekas: Surse și literatură selectate legate de căsătoriile mixte

la istoria dezbaterii politice interne în Ungaria din perioada reformei, Gesta, 1998.

József Félegyházy: Mișcarea de unitate maghiară în secolul al XIX-lea. în prima jumătate a secolului al XX-lea, Vigília, 7, 1972.

Franz Joseph: Să nu pierdem din vedere ideea bună. PEIL, 1870.

Franz Joseph: Către Domokos Szász „Despre chestiunea uniunii de reformă”
la seria sa de articole, EPK, 1871.
Lajos Filó: Apărarea credinței creștine cu privire la problema învierii lui Hristos; adică
ventilarea „Informațiilor” domnului Mór Ballagi, Kecskemét, 1863.
Lajos Filó: Lupta Uniunii în Biserica Catolică Maghiară. și protestanții 1822-27, în Sárospatak
Broșuri, 1860.
William de Frakno: II. Viața și operele lui Ferenc Rákóczi, Catholic Review, 1904.
Lajos Frecska: Atacurile unitare împotriva protestantismului și a „Uniunii protestante”,
MPEIF, Supliment la numerele august-septembrie 1873.
József Garda: Materialism și teologie, EPK, 1871.
György Garzó: Vederi asupra planului asociației de reformă a bisericii, PEIL, 1870.
András Gergely: O națiune pentru umanitate, Budapesta, 1988.
László Gesztelyi Nagy: Contele István Széchenyi și problema inversării, PSZ, 1941.
Máté Haubner: Opinie, PEIL, 1848, 746–749.
Hitchins, Keith: Clerul român din Transilvania înainte de Unirea cu Roma, în
Gorun, Gheorghe; Pop, Ovidiu Horea (ed.) 300 de ani de la Unirea Bisericii
Românii din Transilvania cu Biserica Romei, Presa Universitară Clujeană, 2000.
János Hunfalvy: Opinie despre structura școlilor noastre, PEIL, 1848, 749–752.
Pál Hunfalvy: Un apel la evanghelizare. Consiliului, părinților și întregii țări,
PEIL, 1848.
Ivanov, Bogdan: Istoria Bisericii Ortodoxe din Transilvania, în Brandes, Dieter;
Grajdian, Vasile; Olga Lukács (ed.): O scurtă istorie a bisericilor și comunităților
cărți religioase din Transilvania, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2008.
László Jeszenszki: Declarație despre statutul bisericii noastre protestante, PEIL, 1848,
1309–1311.

192 István Juhász: Decretul toleranței și bisericile ardelene, în Crez și răbdare.

Studii asupra Bisericii Reformate din Transilvania și teologiei între 1542–1792

din povestea sa, Cluj-Napoca, 1996.

István Juhász: Bisericile din Transilvania în secolul al XVII-lea. întrebările coexistenței secolului XXI

în regiunea castelului Fógaras, în Spovedanie și răbdare. Studii în Transilvania

Din istoria Bisericii Reformate și teologie între 1542 și 1792. Cluj-Napoca, 1996.

István Juhász: Reforma transilvăneană (1542–1557), în Crez și răbdare.

Studii asupra Bisericii Reformate din Transilvania și teologiei între 1542–1792

din istoria sa, Cluj-Napoca, Institutul Teologic Protestant, 1996.

József Keresztes: Biblia, ESZ 1876.

Bálint Kis: Eseu despre toate confesiunile religioase consacrate, biserica și școala

privind acoperirea nevoilor sale prin cheltuieli publice, PEIL, 1848, 846–

855.

Sándor Kisantal: Despre dogma Duhului Sfânt, EPK, 1876.

Sándor Kisantal: Dogma inspirației, EPK, 1875.

László Kósa: Biserica reformată în 1848, PSZ, 2, 1998.

Albert Kovács, Lajos Fürdös: Apel către membrii Asociației Protestante Maghiare,

EPK. 1871.

Albert Kovács: Asociația Protestantă și Observatorul Debrecen, ER. 1872.

Albert Kovács: Să formăm o congregație de reformă a bisericii, Budapesta, 1870.

Albert Kovács: Scrisoare deschisă către Ferenc József, profesor de teologie unitar din Cluj-Napoca și

pentru a termina, PEIL, 1870,

Ödön Kovács: Despre miracol, EISZ, 1877.

Ödön Kovács: Dogma, EISZ, 1876.

Ödön Kovács: Teologia și noua viziune asupra lumii, PTSZ 1869.

Ödön Kovács: Teologie și studii religioase, 180.

Ödön Kovács: Teologie și studii religioase, PTSZ 1869.

Ödön Kovács: Teologia și noua viziune asupra lumii, PTSZ, 1869.

Ödön Kovács: Originea religiei, ER 1871.

Ödön Kovács: Originea religiei, ER, 1871.

Ödön Kovács: Credința religioasă, PTSZ, 1871.

Ödön Kovács: Istorie și părți ale studiilor religioase, PTSZ 1869.

Ödön Kovács: Cum și ce să predici, EISZ, 1877.

Ödön Kovács: Semnificația persoanei lui Isus în conștiința religioasă de astăzi, ER, 1872.

Ödön Kovács: Învățăturile lui Isus despre sine, PTSZ, 1870.

Ödön Kovács: Despre moștenirea literară a lui József Keresztes, PEIL, 1889.

Ödön Kovács: Moartea lui Hristos și Cina Domnului, EISZ, 1881.

Ödön Kovács: În apărarea ziarului nostru și a poziției noastre, EISZ, 1876.

Ödön Kovács: Despre literatura teologică protestantă maghiară, EISZ, 1879.

Ödön Kovács: La dezvelirea pietrei memoriale a lui Petru cel Mare, PEIL, 1887.

Ödön Kovács: Câteva cuvinte despre problema traducerii Bibliei, EISZ, 1879.

Ödön Kovács: Câteva cuvinte despre noua traducere a Bibliei, EPK, 1874.

Ödön Kovács: Profesor Keunen, ESZ, 1876.

Ödön Kovács: Teorii care au fost prezentate în dezbaterea publică de la Universitatea din Leiden protejat, PTSZ, 1869.

Sándor Kovács: O scurtă istorie a Bisericii Unitare din Transilvania, în Brandes, Dieter; Grajdian, Vasile; Olga Lukács (ed.): Bisericile și comunitățile religioase din Transilvania

nuvelă, 2008.

Sándor Kovács: Istoria formării episcopiei unitare a Transilvaniei, în

Scuze, Nicolae; Brandes, Dieter; Olga Lukács (ed.): Instituții episcopale

formarea și dezvoltarea sa în Transilvania până în 1740 I., 2010.

R. Ágnes Várkonyi (ed.): Istoria Ungariei. 1526–1686 I., Budapesta, 1987.

Sándor Ladányi: Idealul toleranței religioase în războiul de independență Rákóczi, în

Războiul de independență al lui Rákóczi, Budapesta, 1980.

Károly Lankó: „Să formăm o asociație de reformă a bisericii”, PEIL, 1870.

Leb, Ioan Vasile: Episcopul Gherasim Adamovici și lupta pentru emancipare

Românii din Transilvania în secolul al XVIII-lea, Studia Universitatis Babeș

Bolyai, Theologia Orthodoxa, XII., 1–2., 1996.

Károly Lója: Răspuns la comentariile lui Mihály Könyves Thót despre sindicat, PEIL,

1842/14.

Károly Lója: Unirea, PEIL, 1842/8.

József Lugossy: Fragment despre Unire, PEIL, 1842/12.

Olga Lukács: Politica religioasă habsburgică în Transilvania în secolele XVII-XVIII. la începutul secolului,

Buletine de istorie militară, Budapesta, 2003, nr. 3-4.

Lukács Olga: II. Ferenc este o creatură uriașă, asemănătoare unui lotus, în Arpad

(szerk.) Évfordulós tanácskozások, Szatmárnémeti, 2005, 354-363.

Lukács Olga: Caracteristici magice în Apocaliptica lui Johann Heinrich Alsted, în The

Rolul magiei în trecut, Bratislava, 2005.

Lukács Olga: Premia judiciară este un sac amestecat, iar Reforma Bisericii este în derulare

Ardeal, în secolele XVII–XIX, în Pădurean, Corneliu; Bolovan, Ioan (szerk.)

Orașul este un amestec în Transilvania. Secolul al XIX-lea a început cu prima zi a secolului XX.

Arad, 2005.

Lukacs Olga

194 Olga Lukács: Unitatea religiei și educației II. Ferenc Rákóczi în viața și cultura sa

în politica sa „Cu Dumnezeu pentru patrie și pentru libertate”, în Géza Dukrét (ed.),

Europaprint, 2011.

Makkai Domokos: Determinism in Morality and Religion, PTSZ, 1869.

József Marton: Uniunea religioasă de la Gyulafehérvár (1697-1701). István Apor și Baranyi

Rolul lui László Pál în crearea Uniunii, Studia Universitatis Babes-Bolyai

Teologia latino-catolică, nr. 1. 2003.

Endre Masznyik: Michael Szentábrahámi ca jurnal dogmatic, teologic,

iulie 1903-1904 septembrie 1−5. nu.

E vremea unificării protestantelor în Ungaria încă departe?, PEIL,

1843/51.

Care sunt îndatoririle membrilor Uniunii Reformei? ER, 1871.

Mitu, Sorin: Geneza identității naționale la românii din Transilvania,

Timpul nostru, Cluj-Napoca, iulie 1997.

Gusztáv Nagy: Adevărul Paștelui, Sárospataki Lapok, 1882.

Necrolog, PEIL, 1885.

Asistent Social Național, Cluj-Napoca, Editura de Știri și Carte Transilvania, 1841.

János Pereszlényi: Noua direcţie în amvon, PEIL.

Plămădeală, Antonie: Momentul Şaguna în istoria Bisericii Transilvane,

Mitropolia Transilvaniei, nr. 1–2, 1984.

Béla Pukánszky: Primii adepți și oponenți maghiari ai lui Kant, PSZ, 1924.

Puttkamer von Joachim: Viața școlară de zi cu zi și integrarea națională în Ungaria, Slovacia,

Românii și Saxonia Transilvană în conflictul cu ugariticul

schen Staatsidee 1867-191, în Südosteuropäische Arbeiten, 115, München, 2003.

Kálmán Rácz: Aspirații de uniune în anii patruzeci, PSZ, 18 97.

Raţiu, Ion: Contribuţia Bisericii Române Unite cu Roma la dezvoltarea vieţii

Români de la 1697 încoace, în Un destin izotric: Biserica Română Unită,

Targu Mures, Editura Arhipelag, 1999.

Imre Révész: Despre uniunea protestantă din Ungaria, MPEIF, 1873.

Imre Révész: Istoria protestantismului în Ungaria, în A Magyar Törté-

Handbook of Internet Science, Cluj-Napoca, III.4./1923.

Imre Révész: Așa-numita Asociație Protestantă din Ungaria, ca biserica noastră

scriitor al poveștilor sale, MPEIF, 1876.

Imre Révész: Protestantism și știință, PEIL, 1863.

Imre Révész: Plângerile domnului Ballagi, MPEIF, 1872.

Imre Révész: Câteva cuvinte despre problema așa-numitei „asociații pentru reforma bisericii”, MPEIF, 1871.

Impactul iluminismului și liberalismului asupra relațiilor dintre bisericile transilvănene

195 Imre Révész: Despre Strauss, MPEIF, 1874.

Rottenburger Jahrbuch für Kirchengeschichte, XIII., 1994. Peter G. Tropper: Emigriert,

misionar, deportat, 182.

Scholten, Johannes H.: Formula de botez, PTSZ, 1869.

Scholten, Johannes H.: Cea mai veche evanghelie, PTSZ, 1869.

Simén Domokos: Despre Sfânta Treime, PTSZ, 1871.

Simén Domokos: Ce este mai sigur: Hristosul viu al istoriei sau ortodoxia?

mit? în EPK, 1872.

Simén Domokos: Câteva cuvinte nepretențioase despre asociația de reformă a bisericii care urmează să fie înființată

în cazul PEIL, 1870.

Soica, Sergiu: O scurtă istorie a Bisericii Greco-Catolice Române Unite cu Roma,

în Brandes, Dieter; Grajdian, Vasile; Olga Lukács (ed.): Bisericile transilvănene şi
O scurtă istorie a comunităților religioase, Cluj-Napoca, 2008.
Dezső Szabó: clădirea bisericii în Biserica Unitară în urma decretului de toleranță
30 de ani mai târziu, Christian Seed Sower, 1981.
Domokos Szász: Despre chestiunea „Unirii reformiste”, EPK, 1871.
Domokos Szász: „Propunerea de statut” al Asociației pentru Reforma Bisericii”, EPK, 1871.
Domokos Szasz: Problema mărturisirilor, cu privire la așa-zisul apostolic
formă de credință, în Anuarul Asociației Protestante Maghiare, 1872.
Domokos Szász: Răspuns comun: Mór Ballagi, Elek Jakab, Samu Szeremlei și
Către Franz Joseph, EPK, 1871.
Judit Szatmári: Biserica reformată în 1848, în Politică, idei politice,
cultura în secolul al XIX-lea Ungaria secolului al XIX-lea, Budapesta, 2000.
Samu Szeremlei: Articolele de credință și predicare, PTSZ, 1869.
Szeremlei Samu: Către Albert Kovács despre „Cazul Asociației pentru Reforma Bisericii”, PEIL,
1870.
Sándor Szilágyi: Adăugare la istoria luptei sindicale din 1822, în Sárospataki
Broșuri, 1861.
János Sztehlo: Un cuvânt despre autonomia bisericii protestante, PEIL, 1848, 1361–1364.
Teodor, Pompiliu: Politica confesională a Habsburgilor în Transilvania (1692/1700),
Caietele David Prodan, I/2, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994.
János Tófalvi: Oamenilor din reforma bisericii, MPEIF, 1871.
Mihály Tóth: Despre unirea simboliștilor și a protestanților simbolici, PEIL, 1842/12.
Mihály Tóth: Comentarii la articolul publicat de Károly Lója despre unire și o cerere de
pentru cei care discută despre unire, PEIL, 1842/11
József Török: Ședința de fondare a „Asociației pentru Reforma Bisericii”, PEIL, 1871.

196 Török P: Prima sarcină a protestantului, în special a Bisericii Reformate, PEIL, 1848,

578–582.

András Vandrak: Ecouri ale anumitor voci de „reflecții", PEIL, 1848, 623–626.

Votum pe tema unirii, PEIL, 1843/50.

János Walentinyi: Discurs despre Unire, PEIL, 1842/9.

Weber Samu: Despre liberalismul religios, în PEIL, 1877.

Weber Samu: Atacurile nevrednice ale ortodocșilor, PEIL, 1877.

Wodka, Josef: Biserica din Austria, Herder, Viena, 1959.

Zamfir Korinna: O privire de ansamblu asupra tensiunilor legate de căsătoriile mixte în

Transilvania în secolul al XVIII-lea-XX, Studia Universitatis Babes-Bolyai

Theologia Catholica Latina, Cluj-Napoca, 2005.

Zamfir Korinna: Episcopia Romano-Catolică a Transilvaniei (1526-1711), la Bocsan,

Nicolae; Brandes, Dieter; Olga Lukács (ed.): Instituții episcopale

formarea și dezvoltarea sa în Transilvania până în 1740 I., 2010.

Károly Zay: Propunerea subcomisiei UE, cei doi protestanți din Ungaria

despre metoda și mijloacele de unificare a confesiunilor, PEIL, 1847.

[Pagina 198 - Fără text extras]